

Haridus- ja Teadusministeerium

EESTIS TEGUTSEVATE NOORTEORGANISATSIOONIDE JA
NOORTEORGANISATSIOONIDE KATUSORGANISATSIOONIDE
UURING

Haridus- ja Teadusministeerium

EESTIS TEGUTSEVATE
NOORTEORGANISATSIOONIDE JA
NOORTEORGANISATSIOONIDE
KATUSORGANISATSIOONIDE UURING

Eesti Noorsoo Instituut

Heili Jõe
Tiiu Oga

Tallinn 2005

**Eestis tegutsevate noorteorganisatsioonide
ja noorteorganisatsioonide katusorganisatsioonide uuring**

Uuring on valminud EV Haridus- ja Teadusministeeriumi tellimisel.
Projekti juhtis Eesti Noorsoo Instituut.

Koostanud:

☐ Heili Jõe

☐ Tiiu Oga

Autoriõigus väljaandele:

☐ EV Haridus- ja Teadusministeerium

® EV Haridus- ja Teadusministeerium

Tallinn, 2005

MTÜ Eesti Noorsoo Instituut

eni@eni.ee

Sisukord

SISSEJUHATUS	9
I ORGANISATSIOONID	
1. Eesti Noorteühenduste Liit (ENL)	13
1.1. Kujunemine	13
1.2. Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	13
1.3. Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid	15
1.4. Tegevusvahendid	18
1.5. Liikmeskond	19
1.6. Organisatsiooni juhtimine	20
1.7. Arengusuunad	21
2. Eesti Õpilasomavalitsuste Liit (EÕOL)	23
2.1. Kujunemine	23
2.2. Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	23
2.3. Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid	24
2.4. Tegevusvahendid	27
2.5. Liikmeskond	28
2.6. Organisatsiooni juhtimine	29
2.7. Arengusuunad	30
3. Avatud Vabariik (AV)	32
3.1. Kujunemine	32
3.2. Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	32

3.3	Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid	33
3.4	Tegevusvahendid	36
3.5	Liikmeskond	36
3.6	Organisatsiooni juhtimine	37
3.7	Arengusuunad	38
4.	B.G. Forseliuse Selts	40
4.1	Kujunemine/eellugu	40
4.2	Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	41
4.3	Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid	42
4.4	Tegevusvahendid	45
4.5	Liikmeskond	46
4.6	Organisatsiooni juhtimine	47
4.7	Arengusuunad	48
5.	Eesti Üliõpilaskondade Liit (EÜL)	49
5.1	Kujunemine	49
5.2	Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	49
5.3	Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid	50
5.4	Tegevusvahendid	53
5.5	Liikmeskond	54
5.6	Organisatsiooni juhtimine	55
5.7	Arengusuunad	56
6.	Eesti Noorte Naiste ja Noorte Meeste Kristlike Ühenduste Liit (Eesti NKKÜ-de ja Eesti NMKÜ-de Liit)	58
6.1	Kujunemine	58
6.2	Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	59
6.3	Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid	60
6.4	Tegevusvahendid	63
6.5	Liikmeskond	64
6.6	Organisatsiooni juhtimine	66
6.7	Arengusuunad	67

7.	Noorteühing Tugiõpilaste Oma Ring Eestis (TORE)	69
7.1	Kujunemine	69
7.2	Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	69
7.3	Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid	70
7.4	Tegevusvahendid	72
7.5	Liikmeskond	72
7.6	Organisatsiooni juhtimine	73
7.7	Arengusuunad	74
8.	Eesti Skautide Ühing (ESÜ)	76
8.1	Kujunemine	76
8.2	Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	77
8.3.	Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid	78
8.4	Tegevusvahendid	79
8.5	Liikmeskond	80
8.6	Organisatsiooni juhtimine	82
8.7	Arengusuunad	82
9.	Eesti Gaidide Liit (EGL)	84
9.1	Kujunemine	84
9.2	Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	85
9.3	Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid	85
9.4	Tegevusvahendid	86
9.5	Liikmeskond	87
9.6	Organisatsiooni juhtimine	88
9.7	Arengusuunad	89
10.	Noorteühendus ELO (ELO)	91
10.1	Kujunemine	91
10.2	Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	92
10.3	Põhitegevused ja koostööpartnerid	92
10.4	Tegevusvahendid	95
10.5	Liikmeskond	96
10.6	Organisatsiooni juhtimine	97
10.7	Arengusuunad	98

11.	Noorteühing Eesti 4H (4H)	99
11.1	Kujunemine	99
11.2	Peamised eesmärgid ja tegevuse alused	100
11.3	Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid	100
11.4	Tegevusvahendid	102
11.5	Liikmeskond	103
11.6	Organisatsiooni juhtimine	104
11.7	Arengusuunad	104
 II KOKKUVÕTE		
12.	Noorteühenduste sisetoimimine	109
12.1	Tegevuse alused	109
12.2	Noorteühenduste juhtimine	110
12.3	Liikmeskond	111
12.4	Motiveerimine	112
12.5	Arengujooned	112
13.	Noorteühenduste tegevuse ulatus ja mõju	114
13.1	Noortepoliitika mõjutamine	114
13.2	Noorteühenduste mõju kohalikule tasandile	116
13.3	Arvamuste väljund ja koostöö	116
13.4	Organisatsioonide seisukohtade kujundamine	118
14.	Noorteühenduste finantseerimine ja riikliku toetuse osakaal	120
14.1	Õiguslik alus	120
14.2	Saadud toetused	122
14.3	Peamised organisatsioonide välja toodud probleemid	123
LÕPPSÕNA		127

SISSEJUHATUS

Eesti noorsootöö valdkond on oma lühikese ajaloo jooksul jõudnud arengutasemele, kus on olemas seaduste raamistik noorsootöö toimimiseks – vastu on võetud noorsootöö seadus jt. valdkonna arengut reguleerivad õigusaktid. Toimivad erinevad noorsootöötajate, noorsootöö organisatsioonide ning noorte koostöökogud ja võrgustikud. Lisaks on paberile pandud mitmeid olulisi valdkonna eesmärke ja arengusuundi määratlevaid dokumente.

Euroopa Liidu liikmesriigina osaleb Eesti aktiivselt Euroopa Liidu noorsootöö valdkonna alases koostöös. Seoses sellega on Eesti võtnud endale kohustused mitmete ülesannete ja ühiste eesmärkide täitmiseks. Nii varasemalt kui praegusel hetkel on üheks tähtsamaks valdkonnaks noorte osalus ühiskonna elus ning huviorbiidis on olnud (ja jääb huviorbiiti) üks valdkonna koostisosadest – noorteühingute tegevus, areng ja mõju ühiskonnas toimuvatele protsessidele.

Käesoleva uuringu eesmärgiks on anda ülevaade Eestis tegutseva üheteistkümne noorteorganisatsiooni ja noorteorganisatsioonide katusorganisatsiooni toimimisest. Uuringusse on kaasatud kuus katusorganisatsiooni ning viis suuremat noorteühendust, kus on liikmeid üle vabariigi. Analüüsitavaid noorteühenduste ettevõtmised on laiemale üldsusele tuttavad ning nad on taotlenud ning ka saanud riiklikku aasta- või projektitoetust.

Uuringus vaadeldavad katusorganisatsioonid:

- Eesti Noorteühenduste Liit (ENL)
- Eesti Õpilasmavalitsuste Liit (EÕOL)
- Avatud Vabariik (AV)
- B.G. Forseliuse Selts
- Eesti Üliõpilaskondade Liit (EÜL)
- Eesti Noorte Naiste ja Noorte Meeste Kristlike Ühenduste Liit (Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liit)

Uuringus vaadeldavad suuremad noorteühendused (avatud liikmekonnaga):

- Noorteühing Tugiõpilaste Oma Ring Eestis (TORE)
- Eesti Skautide Ühing (ESÜ)
- Eesti Gaidide Liit (EGL)
- Noorteühendus ELO (ELO)
- Eesti 4H (4H)

Uuringu teostas Eesti Noorsoo Instituut koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakonnaga. Uuringu viisid läbi sotsioloogid Heili Jõe ja Tiiu Oga.

Uuring annab detailsema ülevaate ühenduste arenemisloost ja toimimisest – kuidas organisatsioonide tegevusalused ja -eesmärgid on aastate jooksul muutunud ja kinnistunud. Põhjalikum ülevaade on antud organisatsioonide põhitegevustest ning koostööst avaliku sektori ja teiste organisatsioonidega. Lähemalt käsitletakse ühenduste sisetoimimist, juhatuse tööd ning liikmete kaasamist otsustusprotsessidesse. Keskendutakse ka organisatsioonide sihtgruppidele.

Uurijate erilise tähelepanu all on organisatsioonide motiveeritus teha vabatahtlikku tööd ning vabatahtliku töö ja tegijate tunnustamine ühiskonna poolt.

Samuti on üheks määravaks faktoriks organisatsioonide jätkusuutlikkus ja arengu käigus stabiilse eelarve kujunemine. Finantsküsimustega seonduv temaatika on murettekitav enamasti kõigi jaoks ning võtab olulise ajaressursi organisatsiooni tööst ja tegemistest.

Uuring on läbi viidud 2005. aasta kevadest sügiseni. Analüüs põhineb noorteühenduste alusdokumentidel ja muul kättesaadaval materjalil (kodulehed, meedia, infomaterjalid). Uurijad viisid läbi süvaintervjuud organisatsioonide esindajatega, peamiselt tegevjuhtidega (vajadusel korduvalt). Eesmärgiks oli saada ülevaade sisulisest toimimisest ja (pea)kontoris väljakujunenud praktikast ning põhilistest tegevusprobleemidest. Küsitud on ka liikmete arvamust, kuigi see pole olnud uuringu läbiviimisel peamiseks eesmärgiks.

Uuring jaguneb kaheks sisuliseks osaks.

- Esimene, eelkõige kirjeldav osa, annab tervikpildi iga noorteühenduse kujunemisloost tulevikunägemuseni. Sinna vahele mahub organisatsiooni eesmärkide ja alusdokumentide, põhitegevuste ja tegevusvahendite, liikmeskonna ning juhtimisstruktuuri tutvustamine. Lõpetuseks on välja toodud nende põhilised murepunktid, millele organisatsioonid edaspidises töös võiks tähelepanu pöörata.
- Teine peatükk vaatab noorteühenduste toimimist tervikuna. Alapeatükkidena tuuakse välja uurijate põhijäreldused organisatsioonide sisetoimimise ning tegevuse ulatuse ja mõju kohta ühiskonnas laiemalt. Eraldi peatükis on antud ülevaade riigipoolsetest rahastamisprotsessidest ning sellega seondult on välja toodud vabatahtliku töö tegijate seisukohad.

Uuringu läbiviijad tänavad organisatsioonide esindajaid mõistva suhtumise ja vastutulelikkuse eest ning Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakonda abi ja nõustamise eest uuringu läbiviimisel.

ORGANISATSIOONID

1. Eesti Noorteühenduste Liit (ENL)

Noorteühingute katusorganisatsioon

Loodud: 19. mail 2002

Liikmed: juriidilised isikud (noorteühingud ja nende katusorganisatsioonid)

Koondab: 45 Eestis tegutsevat noorteühingut

1.1. Kujunemine

ENLi loomine sai alguse 2001. aastal, kui Eesti Noorteühenduste Koostööprojekti raames üritati Eestis tegutsevate noorteühenduste koostööd tihendada. Projekti eestvedajaks oli Eesti Üliõpilaskondade Liit. 28. septembril 2001 allkirjastas 20 noorteühendust Hea Tahte Koostöölepingu, millega mõne kuu pärast liitus veel 7 noorteühendust. Koostööprojekti raames toimusid erinevad ühisüritused ja ümarlaud. Töötati välja katusorganisatsiooni loomise põhimõtted.

19. mail 2002 toimus Tallinnas Inglise Kolledzhis Eesti Noorteühenduste Liidu asutav kogu, kus asutamislepingu allkirjastasid 25 noorteühenduse esindajad. Vastu võeti ka organisatsiooni põhikiri. Eesmärgiks seati eestkoste liikmesorganisatsioonidele, noorteorganisatsioonide omavahelise koostöö tihendamine ning noorte omaalgatuse propageerimine ühiskonnas.

1.2. Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

ENLi peamiseks eesmärgideks on seista noorteühenduste huvide eest (noortepoliitikas aktiivse osalemise läbi), soodustada liikmesorganisatsioonide omavahelist koostööd (võrgustiku loojana ja infovahendajana) ning edendada noorte aktiivset osalust ühiskonnas (läbi koolitus- ja teabeürituste). ENL peab end valdkondlikuks katusorganisatsioonide katusorganisatsiooniks.

VISIOON: ENL esindab kõiki noorteühendusi Eestis. Kõigil Eesti noortel on võimalus koonduda noorteühendustesse. Noorteühendused on kaasatud ühiskondlikesse otsustusprotsessidesse ning saavad oma tegevuseks igakülgset toetust riigilt, kohalikelt omavalitsustelt ja erasektorilt.

MISSION: Eesti Noorteühenduste Liit soodustab noorteühenduste koostööd ning noorte aktiivset osalust ja selle tunnustamist ühiskonnas.

(allikas www.enl.ee)

Kõige olulisemaks tegevuseesmärgiks peab ENL enda jaoks **noortepoliitika kujundamist** ja selle elluviimist. Selles vallas on ENLi jaoks riigi tasandil otsustusprotsessides osalemine, seisukohade väljatöötamine ja koondamine läbi Noortepoliitika Nõukogus (NPN) osalemise üks peamisi sisulisi tegevusi.

See on ka üks põhilisi eeliseid, mida oma liikmetele pakutakse:

ENL juhatuse esimees Marit Valge: *“Oleme liikmeskonna katus, tuues nad kohalikult tasandilt otsustajate juurde. Liikmete eest kostmine on meie peamiseks märksõnaks – olla vastavaks kanaliks”.*

Olles riigi tasandil aktiivne sekkuja ning noorteühenduste huvide eest seisja, soovitakse end näha noorsootöö järjepidevuse tagajana Eestis. Need on ka põhikirjalised eesmärgid.

Marit Valge: *“Meie eesmärk on noorteorganisatsioonile parema tegutsemiskeskonna loomine ja seda nii rahalise kui sisulise poole pealt, et seadus- ja õigusaktid oleksid noorteorganisatsioonile soosivad ja et oleks finantse, et nad saaks oma tegevust ellu viia. Tegeleme ka noorte omaalgatuse toetamise ja tunnustamisega, noorte teadlikkuse tõstmisega, mis on noorsootöö ja miks seda vaja on.”*

Teiseks ENLi tegevuse eesmärgiks on **liikmesorganisatsioonide omavahelise koostöö edendamine** ning noorsoovaldkonda puudutava informatsiooni vahendamine. Märksõnadeks – noorte omaalgatuse toetamine ja tunnustamine. Oluliseks peetakse samuti teadlikkuse tõstmist sellest, mida noorsootöö endas hõlmab ja millised on noorte võimalused. Selleks pakub ENL **koolitusi**.

Siiani on igal aastal valitud ka prioriteetne teema, millele tähelepanu keskendatakse. Näiteks 2004/2005 aastal oli tegevusprioriteetideks vabatahtlikkus ja noorte iseseisvus. Iseseisvuse teema kajastus 2004. aastal Noortepäeva tegevustes, samuti korraldati Noortepäeva arutelude jätkuna Iseseisvuse seminar. Vabatahtlikkuse teemat on arendatud 2005. aastal (nt talvelaager). See on ka ENLi põhikirjaline eesmärk.

Tegevuse aluseks olevat põhikirja on muudetud viimati 2005. aasta kevadel. Muudatusi tehti eesmärkide ja nende saavutamiseks teostatavate tegevuste osas.

ENLil on kinnitatud ka kodukord, mis reguleerib detailsemalt organisatsiooni sisetoimimist: üldkoosoleku ja juhatuse tegevust, juhatuse liikmete tööjaotust, ametikirjeldusi ning valimisprotseduuri. Ka kodade ja ümarlaudade, töögruppide ning revisjonikomisjoni tegevus on sätestatud kodukorras, samuti liikmelisus ja ENLi esindamine.

ENL on välja töötanud detailse arengukava, mida viimati muudeti 5. mail 2005 ning sellele vastava tegevuskava (2005/06). Arengukava sätestab organisatsioonilised eesmärgid kolmeks aastaks (vastavalt kodukorrale). Hetkel kehtiv arengukava seab eesmärgid kuni aastani 2007. Arengukava eesmärgid on jaotatud organisatsioonisisesteks ja -välisteks. Esimesed puudutavad organisatsiooni arengut: järjepidevus juhtimises, avalikud suhted ja koostöö partneritega, töö liikmeskonnaga; teised organisatsiooni mõju nii liikmeskonna tegevuskeskkonnale (2007. aastal on eesmärgiks liikmete rahastamise tagamine) kui ka seadusloomele.

Aastane tegevuskava eristab organisatsiooni sisemise arengu ja laiema mõju saavutamiseks seatud prioriteedid. Sisised eesmärgid jagunevad neljaks suureks teemaks: ENL kui professionaalselt toimiv noorteühenduste katusorganisatsioon (üheks alaeesmärgiks on mitte konkureerida allorganisatsioonidega aastatoetuse osas); ENL kui ühiskonnas tuntud ja tunnustatud organisatsioon; ENLi liikmete kasu ja aktiivne kaasatus organisatsiooni tegevustesse; koostöösuhte arendamine ettevõtetega. Väliseid eesmärgi on samuti 4: noortepoliitika väljatöötamisel osalemine; süstemaatiline teavitustöö noorteühendustele suunatud raha suurendamiseks riigi- ja kohalike omavalitsuste eelarves; rahvusvaheline koostöö ja koostöö kohalike omavalitsustega kaasamaks noori otsustusprotsessidesse.

Tegevuskava osa on ka koolituskava. Konkreetsed tegevused tulenevad alaeesmärkidest. Tegevuste eest vastutab juhatus ja teostuse kohta koostatakse regulaarselt aruandeid.

Marit Valge: "Peamised eesmärgid, mida oleme prioritseerinud, on need, mis noorteorganisatsioonide tegevuskeskkonda parandavad ehk liikmeid toetavad. Töötasime välja noorsootöö seaduse muudatusettepanekud ja teeme selle nimel tööd, et nad rakenduks seadusesse. Rahastamise poole pealt on selline lobitöö tegemine ja noorte teadlikkuse tõstmine, et on võimalik taotleda finantseerimist ja kuidas kirjutada projekte."

1.3 Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid

Põhikirjalised sisulised tegevused:

- seista noorteühenduste huvide eest;
- esitada liikmete noortepoliitilisi huve Eestis ja rahvusvahelisel tasandil;
- kujundada noori ja noorteühendusi toetavat ühiskondlikku arvamust ja seadusandlikku keskkonda;
- arendada Eestis tegutsevate noorteühenduste ühistegevust;
- populariseerida vabatahtlikku tegevust;
- soodustada noorte omaalgatust.

I

ENL osaleb aktiivselt Haridus- ja Teadusministeeriumile nõu andva Noortepoliitika Nõukogu töös. Riigiga tehakse koostööd noorsootöölase seadusandluse, arengukava ja kontseptsiooni ning erinevate noori puudutavate õigusaktide väljatöötamisel ja rakendamisel, samuti Euroopa Liidu noortevaldkonda puudutavate küsimuste raames.

Noortepoliitika kujundamine, liikmesorganisatsioonide arvamuste esindamine ja ettepanekute tegemine riigi tasandil ongi ENLi olulisemaks tegevuseesmärgiks.

Üheks koostöövormiks on kojad. Tegevusaastate jooksul on aga kodade töö kujunenud ebaühtlase tasemega ning nende roll on vähenenud. Sisulisi seisukohti kujundatakse temaatilistes ümarlaudades või vastavates töögruppides (vt ka alapeatükk Organisatsiooni juhtimine).

Ümarlaudade ja töögruppide tegevus on koordineeritud kodukorras. Praktikast tegelevad töögrupid laiema valdkonnaga, ümarlauad on enamasti aga seisukoha kujundamiseks konkreetsetes küsimustes. Noortepoliitika Nõukogu ümarlaud kujundab ENLi seisukohad vastavates päevakorrapunktides enne iga nõukogu koosolekut.

Hetkel on tegev 1 töögrupp: seadusandluse töögrupp, mille eesmärgiks on noortepoliitikat puudutava seadusandluse monitoring, analüüs ja ettepanekute välja töötamine. Töögrupi töö toimub

aastaringelt vastavalt vajadusele. Seadusandluse töögruppis töötati välja noorsootöö seaduse muudatuseettepanekud. Ettepanekud on saadetud HTMi noorteosakonda ning tutvustatud Noortepoliitika Nõukogus. HTM asub selle aasta lõpus tegelema üldise noorsootööseaduse uuendamisega, ENLi ettepanekud on üheks sisendiks.

Ümarlaudadest on hetkel regulaarselt tegevad 3. Noortepoliitika Nõukogu istungeid ettevalmistav NPN ümarlaud, kus kujundatakse noorteühenduste seisukohad NPNis arutlusele tulevates küsimustes ning mis on avatud ka mitteliikmetest noorteorganisatsioonidele. Koos käiakse vastavalt vajadusele enne nõukogu koosolekute toimumist. Ümarlaua raames on ENL koondanud noorteühenduste arvamusi riikliku noorteühenduste rahastamissüsteemi kohta ning teinud konkreetseid ettepanekuid süsteemi läbipaistvamaks muutmiseks. Tegevjuhi sõnutsi on finantsküsimused muutunud viimasel ajal liigselt domineerivaks teemaks ning peaks rohkem keskenduma siiski nõuandvale rollile noortepoliitikas.

Tegev on temaatiline ümarlaud seoses lastekaitse kontseptsiooni ja seaduse välja töötamisega. Arvamus on esitatud "Lastekaitse kontseptsiooni" eelnõu kohta, töö seaduseelnõuga jätkub 2005. aasta sügisel.

Uue ümarlauana on kokku kutsutud HIV/AIDSi strateegia ümarlaud (sügis 2005), kuna ENLi esindaja kuulub vastavasse siseriiklikku töögruppi.

Samuti koordineeritakse ümarlaudu Tallinna Noorteühenduste Koostööprojekti raames. Organisationsiseseid küsimusi on arutanud Kommunikatsioonistrateegia ümarlauas.

ENLi kaasatus erinevatesse töörühmadesse:

Noortepoliitika Nõukogus 6 liiget; Tallinna Projektitoetuste Komisjonis (1); Vabariigi Valitsuse ja Kodanikeühenduste Esindajate Ühiskomisjonis (1); Noortevaldkonna Arengukava töörühmas (1); Euroopa Noorte Programminõukogus (2); ENTK ümarlaudades (4); Tallinna Noorte Nõukogus (5); Euroopa Liidu siseriiklikus töögruppis (1); Vabariigi Valitsuse HIV ja AIDSi komisjonis (1).

Lisaks Noortepoliitika Nõukogule on oluliseks sisuliste ettepanekute tegemiskohaks Kodanikuühenduste Esindajate Ühiskomisjon, mis panustas ka Eesti Kodanikuühiskonna Arengu Kontseptsiooni.

Probleemid/kitsaskohad:

Üheks ENLi olulisemaks eesmärgiks on esindada kõiki noorteühendusi, ENL on riigile noortepoliitika valdkonnas üha enam peamiseks nõuandvaks kanaliks. Rangelt võttes esindatakse eelkõige oma liikmeskonna ehk 45 noorteühenduse seisukohti.

Marit Valge: "Põhimõtteliselt esindame noorteühendusi, mida ütleb ka meie põhikiri. Me ei saa esindada neid ühendusi, kellest me ei tea või kes ei taha, et me neid esindaks. Kitsamalt esindame oma liikmeid ehk oma organisatsiooni, aga laiemalt me näeme nii noorteühenduste huvide eest tegutsemist ja läbi selle ka aktiivsete noorte ja noorte oma- algatuse toetamist."

Avalikesse ümarlaudadesse on kaasatud ka mitteliikmetest organisatsioone ning erinevaid huvigruppe. Kaasamine toimub läbi meili-listide. Mitteliikmetest noorteühenduste huvi taolistes ümarlaudades kaasa lüüa pole tegevjuhi sõnul piisavalt aktiivne. Kuna Noortepoliitika Nõukogu vaatab üle noorteühenduste rahastamisaotlused ning teeb ettepanekuid ka rahastamisprioriteetide ja tingimuste määramisel ning rahastamisel üldisemalt, siis ei ole mitteliikmetele, kes taolistes otsustusprotsessidesse ei saa kaasatud, süsteem piisavalt avatuna paistnud. Liikmete ja

mitteliikmete kaasamine on ENLi jaoks organisatsiooni laiemate eesmärkide saavutamisel üheks põhiküsimuseks. Teisalt ei pruugi ENLi kui riiklikul tasandil noortepoliitika valdkonna mõjutaja roll noorteühenduste jaoks nende igapäevategevustes oluline tunduda. Liikmesorganisatsioonid ei pruugi ENLi kuulumise eelseid pikemas perspektiivis enesele tihtipeale ka teadvustada. Koostöö peaks olema kahepoolne.

II

Infovahetus toimub peamiselt läbi meili-listide. Koostatakse ka iganädalased teateid. Kodulehel (www.enl.ee) on kajastatud erinevate koosolekute protokollid ja järeldused. Ülevaate saab organisatsiooni põhitegevustest. Koduleht vajab lähiajal uuendamist, kuna ei mahuta vajalikku infot. Organisatsioon annab välja Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakonna toetusel noorsootöö infolehte Aken.

ENL on koordineerinud mitmeid projekte, mis on seotud infovoldikute väljaandmisega. Näiteks on Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutusega koostöös on valminud voldik "Noorteühendus ja seadusandlus", kust saab lugeda, millised on erinevad noorteühenduste vormid, kuidas neid asutada; milliste seadustega peab Eesti noorteühendus end kursis hoidma, mida tuleb silmas pidada noorteühenduse raamatupidamise sisseseadmisel, millised on enamlevinud vead noorteühenduste tegevuses ja milliste infoallikatega peab noorteühendus end pidevalt kursis hoidma.

ENL soovib ka ise olla ka kohaks, kuhu organisatsioonid saavad pöörduda kontaktide ja koostööpartnerite leidmiseks ning seega edendada organisatsioonidevahelist koostööd.

Info liikumisega on probleemiks osutunud selle üleküllus. See võib jääda toppama ka liikmesorganisatsiooni konkreetse kontaktisiku taha. Lahendusena on ENL rakendanud organisatsioonides kohalkäimist ja liikmetega rääkimist. See on ka tegevuskavas eesmärgiks seatud ning on liikmesorganisatsioonidelt põhilisema ja otsesema tagasisideme saamise allikaks.

ENL on endale prioriteetseks valdkonnaks seadnud suhtekorraldussüsteemi väljatöötamise, mis hõlmab nii avalikku teavitust kui suhtlemist partneritega.

III

ENL pakub liikmetele ka erinevaid **koolitusi, konverentse ja seminare**. Koolitusvaldkond on liikmesorganisatsioonide jaoks üheks märksõnaks, mida ENLiga seostatakse. Koolitused on ka tegevus, mille korraldus on sätestatud kodukorras: juhatusel on kohustus välja selgitada liikmete koolitusvajadus, millele vastavalt koostatakse koolituskava ning mis on omakorda tegevuskava osa. ENLil on koolitussüsteemi korraldamine planeeritud peamiselt läbi suvekooli, talvelaagris on alati vähemalt üks organisatsiooni arengut puudutav koolitus, lisaks teemakoolitused.

Koolituste puhul on sihtrühmaks eelkõige liikmed ning mitteliikmetele pakutakse koolitustel osalemist suurema tasu eest. Koolitusi planeeritakse vastavalt sellele, millist tagasisidet on saadud oma liikmetelt (koolitusvajaduse uuringu läbiviimine 2005. aasta alguses, tagasiside suvekoolist, teemakoolitustelt, talvelaagrist jm). Pakutakse selliseid laiateemalisi ja mahukaid koolitusi, mida organisatsioonidel endil pole võimalik või mõttekas korraldada (juba osalejate vähesuse tõttu). Samuti on koolitused kohaks, kus liikmeskond lisaks suurtele traditsioonilistele üritustele kohutub. 2005. aastal on korduvalt pakutud koolitust "Noorteühenduste jätkusuutlik areng", samuti koolitust asjaajamise ja arhiivinduse teemal.

Liikmete vajadusi silmas pidades koostati koolitusplaan (septembris 2005), mille kohaselt on ENLi kui katusorganisatsiooni eesmärgiks eelkõige liikmesorganisatsioonide praeguste ja tulevaste

juhtide koolitamine. Kui tavaliselt saavad noorteühendused uute liikmete (ja ka tavalikmete) arendamisega omapäi hakkama, siis juhtide arendamisega jäetakse jänni.

ENLi suuremateks **avalikkuseni jõudvateks** ettevõtmisteks on rahvusvaheline **noortepäev** ja selle **üleriigiline** korraldamine Eestis. See on ka üritus, mis oma mastaabilt enamasti ületab uudistekünnise. Organisatsioon korraldab liikmetele igal aastal ka talvelaagri.

Koostööpartnerid:

Rahvusvahelisel tasandil toimub koostöö peamiselt Euroopa Noortefoorumi ja Balti Noortefoorumiga. Osaletakse üritustel, kuid tihedamat koostööd pole tegevjuhi sõnul jõutud teha. Balti Noortefoorumi raames on arutatud erinevaid regiooniga seonduvaid probleeme, et oma seisukohti edukamalt Euroopa tasandile edasi viia. Siiani on teemaks on olnud näiteks Euroopa Noorte Pakt.

Tegevjuht peab välissuhete arendamist seniajani üheks organisatsiooni nõrgaks küljeks. Alates 2005. a. sügisest on siiski edusamme tehtud. Toimunud on ENLi ja Allianssi (Soome noorteühenduste liit) kootööseminar Helsingis ja oktoobri alguses viis ENL läbi Schleswig-Holsteini liidumaa noorteühenduste esindajate õppevisiidi Eestisse. Taoline koostöö tähendab peamiselt vastastikuste visiitide korraldamist ning koostööseminare.

Suuremateks koostööpartneriteks avalikust sektorist on Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakond, Tallinna Linnavalitsus ja Tallinna Noorsoo- ja Spordiamet (erinevate projektide raames, projektikomisjoni kaudu), Sotsiaalministeerium, Tartu Linnavalitsus jms. Pärnu Linnavalitsus oli sel aastal traditsioonilise Noortepäeva koostööpartner.

Kolmandast sektorist on tihe koostöö olnud Heateo Sihtasutusega, mille kaudu on organisatsioon värvanud vabatahtlikke. Erasektori koostööpartnerid on peamiselt koolitusfirmad ja pangad (Hansapank, Ühispank). Projektide raames on raha taotletud erinevatest fondidest (Balti Ameerika Partnerlusprogramm, Euroopa Noored jms).

Samas tunnistatakse, et koostöö kohalike omavalitsustega on üsna kesine. Plaan on koostööd suurendada. Kõigepealt oleks vaja informatsiooni, millised võimalused väikestel noorteühendustel üldse on. Tartu ja Tallinna osas ollakse hästi informeeritud. Hetkel alustas ENL noorte volikogude tegevuste kaardistamist kohalike omavalitsuste juures. Pikemaks eesmärgiks on omada igas maakonnas kontaktisikut, kes valdaks hästi noorsootegevustega seonduvat informatsiooni nii raha jaotamise võimaluste osas kui sisulistes küsimustes. Kohaliku omavalitusega suhtlemise peamiseks eesmärgiks ühenduste jaoks on koostöö finantsküsimustes ja noortele osalusvõimaluste pakkumine (noortevolikogud, kohalikud noorte katusorganisatsioonid).

1.4 Tegevusvahendid

ENLil on palgaline tegevjuht. Juhatus koosneb 5 inimestest. Büroos on regulaarselt tegevad ka 5-7 projektijuhti/-kirjutajat (infolehe peatoimetaja; Tallinna noorteühenduste koostööprojekt; Noorteühenduste ja õpilasomavalitsuste jätkusuutlikkuse arendamise projekt; noortepäev; suvekool; ja 2 projektkirjutajat). Lisaks on organisatsiooni töösse kaasatud samapalju vabatahtlikke (kas kontoris või projektide juures abiks).

Kontorit renditakse Estonia puiesteel.

ENLi eelarve maht on ligi 1,3 miljonit krooni. Aastatoetus moodustas 2005. aastal 36% eelarvemahust. Samuti on tuluaallikaks iga-aastane projektitoetus (näiteks Tallinna projekt, noortepäev, infoleht). Aastatoetusest katab organisatsioon oma rendikulu, koolitused, üldkoosolekud, iga-aastased üritused (talvelaager, suvekool), avalikud suhted, palganumbrid.

1.5 Liikmeskond

Põhikirja kohaselt võib liikmeks olla noorte või noorsootööga tegelev kasumit mittetaotlev juriidiline isik või seltsing, mis on tegutsenud vähemalt ühe aasta. Enne liikmekssaamist võib olla ka vaatlejaliige, kes peab vähemalt kahe aasta jooksul liikmesaastust taotlema. Vaatlejaliige võib osaleda erinevatel üritustel, kuid tal puudub hääleõigus. Liikmestaatuse üle otsustab juhatus. Liikmel on kohustus osaleda üldkoosolekutel (puududa võib 2 järjestikust korda), iga aasta uuendada oma andmeid (ENL juhatus peab liikmete kohta vastavat andmebaasi) ning tasuma liikmemaksu. Paaril korral on liikmeid ka välja arvatud, kuna ühendused on sisulise tegevuse peatanud. Organisatsioonil võib olla ka toetajaliikmeid, kellel pole samuti hääleõigust, kuid kes võivad osaleda ümarlaudade ja organite töös.

Info on kättesaadav meili-listide kaudu ka mitteliikmetele. Samas on ENLi poolt pakutavad koolitused liikmete jaoks odavamad, liige saab olla valitud juhatusse, osaleda töögruppide ja ümarlaudade töös ning organisatsiooni tööd rohkem mõjutada. Liige saab olla valitud Noortepoliitika Nõukoguse, mis on peamine noortepoliitika mõjutamise kanal. Samas kaasatakse mitteliikmetest organisatsioone vajadusel temaatilistesse ümarlaudadesse. NPN ümarlaud on samuti avalik.

ENLil on 45 liiget. 2/3 ENL liikmetest on koondunud Tallinnasse. Selget pilti tegelikust sihtrühmast hetkel pole. Hinnanguliselt on aktiivseid noorteühendusi Eestis 60-80. Paljud organisatsioonid on lühiajalised ning luuakse vaid projekti eluviimiseks ja noored leiavad endale tihti ka uusi väljakutseid. Tegevus katkeb kooli lõppedes või noorte koondumisega suurematesse keskustesse.

Paremaks **koostööks liikmetega** on ENL hakanud läbi viima **külastusprojekte** liikmesorganisatsioonidesse. Tagasiside, mis saadakse erinevatelt üritustelt, projektidest ja koolitustelt pole olnud piisav vastastikuste ootuste väljaselgitamiseks. Külastusprojekt on aktiivsemalt toiminud alates 2005. aastast. Tegevjuht ja ka juhatuse liikmed külastavad organisatsioonide kontoreid (siiani on ühtekokku toimunud kümme külastust, nt organisatsioonidesse nagu Koolivalve, Falck Noorteklubi, YFY Eesti jms). Eesmärk on eelkõige luua isiklike kontakte (kuna inimesed vahelduvad kiiresti ka liikmesorganisatsioonides), samuti uurida ootusi ENL tegevuste suhtes, välja selgitada probleeme ja eelarvamusi ümber lükata.

Külastused on aidanud selgitada, kuidas nähakse **ENLi rolli** liikmete poolt: peamiselt noortepoliitika kujundamises ja võrgustiku pakkumises, mis võimaldab noorteühenduste omavahelist koostööd edendada. Kasu nähakse veel koolitustes, kuna noorteühendused ei suuda endale alati lubada eraldi koolituste korraldamist.

Puudustena on liikmete poolt välja toodud külastusvisiitidega seonduv aeganõudev asjaajamine.

ENLi arengukavas on eraldi eesmärgiks seatud nn töögrupi kultuuri arendamine, mis sisuliselt tähendab, et ENL poolt välja töötatavate seisukohtade kujundamise diskussioonidesse tuleb liikmeid kaasata läbi töögruppide või ümarlaudade võimalikult varases etapis. Sõltuvalt kerkinud teemast (näiteks lastekaitse seaduse kontseptsioon), kutsutakse ümarlauda erinevaid võimalikke huvigruppe ning koostöös tehakse seadusandjale oma ettepanekud. Näiteks Noortepäeva kontseptsiooni väljatöötamiseks loodi eraldi ümarlaud. Initsiatiiv erinevate teemade arutamiseks võib tulla ka liikmete seast. Selline tööpõhimõte on aga aeganõudev. Samas põhjalike positsioonide kujundamiseks ainuvõimalik.

Samuti on liikmete poolt ette heidetud liigset Tallinna-kesksust, mis vähendab osalust erinevates ümarlaudades ja koosolekutel just geograafiliselt kaugematest piirkondadest pärit organisatsioonidele. Ümarlaudu on proovitud korraldada Tartus, kuid see on liikmete osalust veelgi vähendanud. Info ei jõua samuti alati kohale või seda on liiga palju või töötlemata. Teiselt poolt on väljendatud ootust, et ENL avaldaks laiemalt arvamust noorte olukorra kohta. Avalikkuse teavitamise vähesust peab ENL ka ise puuduseks.

Regulaarset tagasisidet on liikmesorganisatsioonidelt palutud peamiselt rahastamise kohta. Juriidilist nõu on vähe palutud. Pigem küsitakse kontakte (sh ka rahvusvahelisi kontakte) ning otsitakse sama valdkonnaga tegelevaid organisatsioone. Üht osa organisatsioone huvitab väga noortepoliitika ning tahetakse otsustamises kaasa lüüa (katusorganisatsioonid rohkem), teisi aga huvitavad üksnes koolitusvõimalused. Osa liikmeid hoiavad end ise kursis ning neil on ka selge pilt ENLi tegevustest, teised on aga lokaalselt aktiivsemad ja ei soovigi sekkuda.

Hetkel on organisatsiooni prioriteediks pigem **olemasolevate liikmete kaasamine kui uute otsimine**. Uute liikmete kaasamisel on suuremaks takistuseks saanud sihtrühmast tervikuna sisulise ülevaate puudumine – umbmäärane on kasvõi see, kui palju noorteühendusi Eestis täna tegutseb, sest olemasolevad registrid seda ülevaadet ei anna. Siiski saab mitteliikmete kaasamisel positiivse näitena välja tuua Tartu Noorteühenduste Koja taasloomisele kaasaaitamise 2005. aastal, kuhu kuuluvad nii ENL Tartu piirkonna liikmed kui piirkonna noorteühendused, kes ENLi ei kuulu.

Eraldi mitteliikmete kaasamisplaani pole ENLis välja töötatud.

Tegevuskavas on liikmete kaasamisel määrav roll ka traditsioonilistel üritustel nagu talvelaager, suvekool, noortepäev.

1.6 Organisatsiooni juhtimine

Üldkogu tuleb kokku vähemalt 2 korda aastas, kinnitades prioriteetsed valdkonnad, juhatuse liikmed, aastaaruande, majandusaasta aruande, arengu- ja tegevuskavad, samuti revisjonikomisjoni aruande ning valides Noortepoliitika Nõukogu esindajad ning revisjonikomisjoni liikmed.

Juhatusse kuulub 5 liiget ning see on kokku kutsutud vaid üheks aastaks. Juhatuse tegevuse põhimõtted sätestab kodukord. Koos käiakse 2 korda kuus ning koosolek on avatud kõigile liikmetele. Sisulised iga-aastased prioriteetsed valdkonnad on juhatuse liikmete vahel ära jaotatud: noortepoliitika, välissuhted, avalikud suhted, finants. Seega on juhatuse liikmed organisatsiooni töö ning jooksvate probleemidega kursis ning seotud. Taoline süsteem, kus juhatuse liikmed on valdkondlikult vastutavad, on töötanud alles aasta. Varem põhines sisuline tegevus temaatiliste kodade alusel.

Sisuliselt on juhatuse ülesandeks teostada kõiki arengukavas seatud eesmärgi (läbi organisatsiooni tegevuskava), kus need on samuti valdkondlikult ära jaotatud (seadusloome ja rahastamine, eelarveküsimused, avalikud suhted, välisuhtlus). Seega on tegevuste ja vastutuse jaotus juhatuse liikmete vahel viidud võimalikult läbipaistvaks. Juhatuse kinnitab ka erinevate töögruppide ja ümarlaudade juhid, töötab välja tegevuskava ja aastaeelarve ning omab ülevaadet liikmetest.

Siiani toimus juhatuse valimine läbi valdkondlike kodade. Kuna kodade tegevus oli vabatahtlik, polnud nad tegevuste ulatuse ja aktiivsuse poolest võrdsed ning nende kaudu valimine muutis valimissüsteemi üsna jäigaks. Nüüdseks saab juhatuse liikmeid valida otse liikmete hulgast.

Mis puudutab juhatuse töökoormust ja vastutuse jaotust, siis peetakse 5-liikmelist juhatust hetkel piisavaks. Võimaliku uue valdkonnana on mõeldud rohkem tähelepanu pöörata erasektorile ja sponsorusse, mis on sees ka uues tegevuskavas. Valdkonna olulisuse tõttu on mõeldud noortepoliitika teemad juhatuse tasandil mitmeks jagada. 2006. aasta eelarvesse on planeeritud ka palgaline töötaja nende küsimustega tegelemiseks.

Palgaline **tegevjuht** on organisatsioonis alles 2004. aasta algusest. Ühelt poolt on tegevjuht tihealt seotud juhatuse tegevusega, teiselt poolt projektijuhtide ja kontoriga (samuti vabatahtlike

töö koordineerimisega kontoris). Tegevjuhi vastutusalal jagunenud kahe valdkonna vahel: liikmetega suhtlemine: info edastamine, nõustamine, üritustel osalemine ja ENLi esindamine; projektijuhtide juhendamine ja tegevustest ülevaate omamine, sh ka 4 korda aastas projektijuhtidega arenguvestluste läbi viimine.

Tegevjuhi energia kulubki peaaesjalikult liikmetega suhtlemisele, üritustel käimisele, info jagamisele ning nõustamisele.

Kodade/töögruppide tegevust koordineerivad juhatuse liikmed. Sisuliselt toimib hetkel 3 koda: **poliitiliste organisatsioonide koda** (mis on kõige aktiivsem, käib koos kord kuus); **üliõpilasorganisatsioonide koda** (mis on passiivsem) ning **üleriigiliste noorteühenduste koda** (käib koos kord kvartalis). Koja eesmärk on koondada ühetüübilisi liikmesorganisatsioone. Üleriigilisse kotta kuuluvad noorteorganisatsioonid, kellel on palju ühiseid kokkupuutepunkte (näiteks noortelaagrite korraldamine): ELO, Gaidid, Skaudid, Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liit jt. Poliitiliste organisatsioonide koja eesmärk on alustada diskussioone ning luua võrgustik erineva maailmavaatega noorte vahel (hilisem koostöö ka poliitikas) ning sinna kuuluvad kõik poliitilistest noorteorganisatsioonidest ENLi liikmed. Noortepoliitilised küsimused on peamiselt juhatuse ülesanne.

Juhatusel on tekkinud probleem jätkusuutlikkuse tagamisega, sest juhatus kutsutakse kokku vaid üheks aastaks. Samas pole valimistel alati ka kandidaatidest piisanud (2003). Praktikas valib juhatus oma keskelt välja ka juhatuse aseesimehe. Plaan on juhatus muuta tervikuna roteeruvaks, st korraga vahetuvad pooled liikmed. See eeldab ka juhatuse tegevusperioodi pikendamist. 2006. a sügise üldkogul ongi plaan selline ettepanek teha, mis muudaks juhatuse vahetuse roteeruvaks, et tagada organisatsiooni juhtimise jätkusuutlikkus.

Revisjonikomisjoni ülesanded on sätestatud põhikirjas. Komisjon kontrollib tegevus- ja finantsaruannet. Sinna kuulub 3 liiget, kes valitakse üldkoosolekul kaheks aastaks.

1.7 Arengusuunad

ENL on noor organisatsioon, kes oma kogemuste poolest jääb kindlasti alla vanematele allorganisatsioonidele. Riigi teadlikku rolli taolise katuse loomisel ei saa alahinnata, kuna ühtselt partnerist puudust on tuntud juba aastaid, ka rahvusvahelisel tasandil. Ka organisatsiooni noor juhtimine, kaasamisstruktuur, tegevusplaanide läbipaistvus ja põhjalikkus näitavad suurt potentsiaali. Siiski pole ENLi roll liikmesorganisatsioonide jaoks veel üheselt mõistetav või täielikult omaks võetud.

Ka organisatsioon ise tunnistab, et liikmete ootused pole veel täielikult selged. Veel ei teata täpselt, millised on liikmesorganisatsioonide konkreetsed huvid, kas need on näiteks üksnes rahalised või lihtsalt ei olda kursis, mida ENL noortepoliitika mõjutajana pakkuda suudaks.

ENLi kaasatus erinevatesse töögruppidesse ja koostöö ministeeriumiga on märkimisväärt. Organisatsioonisisene juhtimine ja kaasamissüsteem on samuti läbipaistev. Tegeletakse pideva enesanalüüsiga, mida toetab ka põhikirjaliste eesmärkide muutmine ning arengu- ja tegevuskavade korduv läbivaatamine. Samas pole hetkel veel hinnatud, kui palju on suudetud noorsoovaldkonda mõjutada – olulisemad ettepanekud puudutavad noorsootöö seadust. See on pikemaajalisem protsess.

Organisatsiooni edasise arengu pole määravaks niivõrd inim- või rahalised ressursid, vaid tegijate täienevad kogemused ja aeg, et areneda. Kõikide arenguprioriteetidest tulenevate valdkondadega pole jõutud lihtsalt veel tegeleda.

Tähelepanu:

- ENLi edukus sõltub tema liikmetest ning eelkõige nende ettekujutusest ja panusest organisatsiooni töösse. Üha suurem keskendumine kohapeal liikmeskonna huvide väljaselgitamisele suurendab üleüldist kaasatust. Organisatsiooni tegevjuhi enda sõnutsi oleks vaja suurendada kõlapinda ka avalikkuses ning laiendada rahvusvahelist koostööd. Liikmete ja partnerite usaldus ning rollide selgus tugevdab ka katusorganisatsiooni ennast. Kuna struktuur on paigas (alusdokumendid ja tegevuskavad, missioon ja visioon sätestatud), siis on ENLil jätkuvalt vaja tööd teha nende elluviimisel.
- Vastastikuste rollide selgitamisel on alustatud liikmete külastustega, mis on küll ajamahukad, kuid võimaldavad vahetumat tagasisidet. Teiselt poolt võiks oma ideede ja eesmärkide tutvustamisel kasutada ka avalikkust. See tõstaks ka liikmete hinnangut või initsiatiivi ja võib-olla muudaks nägemust.
- Kuna kooolitus on ENLi liikmeskonna jaoks suur tegevusvaldkond, siis on oluline kooolitusplaani rohkem struktureerida kas organisatsioonide jaoks oluliste teemade või prioriteetse iga-aastase sisulise teema järgi (arendada edasi loogikat, mida järgiti Iseseisvumise projekti raames). See loob parema võrgustiku ning ka liikmeskonnale selgema pildi ENLi sihipärasest tegevusest.
- Töö liikmetega ning nende soovide väljaselgitamine on seda olulisem, et organisatsioon on eelkõige info osas ka mitteliikmetele üsna avatud. Ei saagi eeldada, et kõik liikmesorganisatsioonid tahaksid kaasa rääkida seadusloome protsessides. Samas ei pruugi nad teadvustada ENLi kui selge kanali eeliseid. Näiteks ei omata hetkel ülevaadet koostööst kohalike omavalitsuste tasandil – ENL võiks olla siin parimate praktikate ja kogemuste keskpunktiks ja seadusloome osas ettepanekute tegemise kõrval arendada edasi võrgustiku loomist.

2. Eesti Õpilasmavalitsuste Liit (EÕOL)

Üleriigiline noorteühendus/õpilasorganisatsioon

Loodud:	1998. aasta oktoobris juriidiliselt vormistatud 2000. aasta septembris
Liikmed:	koolide õpilasesindused
Koondab:	116 kooli õpilasesindused

2.1 Kujunemine

Eesti Õpilasmavalitsuste Liidu loomise eelehtapiks peetakse 1996. aastat, mil Tallinna kesklinnakoolide õpilastel tekkis mõte luua Tallinna Õpilasliit. Esimene liitumine toimus samal aastal G5 nime all. Üle-eestiline mitteformaalne õpilasmavalitsuste regionaalseid alaliite ühendav katusorganisatsioon moodustati 1998. aastal. 2000. aastal toimus struktuurireform, mille kohaselt kuulus ühendusse üle 150 õpilasesinduse juba üksikliikmetena. Sel aastal muudeti Eesti Õpilasmavalitsuste Liit mittetulundusühinguks. Kui siiani toetas ürituse tegevusi ja toimetusi sihtasutus Omanäolise Kooli Arenduskeskus ja Avatud Eesti Fond, siis nüüd muutus liit iseseisvaks juriidiliseks üksuseks.

2.2 Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

Sisuliselt on EÕOLil kaks peamist tegevussuunda: riigi tasandil kaasa rääkida hariduspoliitilistes küsimustes ning arendada õpilasmavalitsuste liikumist kõikides Eesti koolides.

MISSIOON: EÕOL esindab Eesti õpilasi, seisab nende huvide eest, kaitseb nende õigusi ning edendab õpikeskkonda ja koolielu. EÕOL seisab õpilasesinduste järjepidevuse eest ning toetab nende arengut.

VISIOON: EÕOL on Eestis ja rahvusvaheliselt tunnustatud, Eesti õpilaskonda esindav tugeva liikmeskonnaga järjepidev õpilasorganisatsioon.

Põhikirjakohaselt esindab EÕOL nii üld-, kutse, kui erihariduskoolide õpilasesinduste ja õpilaste huve

- avalikkuse ees
- suhetes riigiasutustega
- ning rahvusvahelisel tasandil.

Liidu eesmärk on **edendada õpilasesinduste omavahelist koostööd** ning kogemuste vahetamist, seista õpilasesinduste järjepidevuse eest ning kaitsta nende õigusi riigi tasandil. Oluline osa organisatsiooni sisulistest tööst on **hariduspoliitiliste seisukohtade kujundamine** (hariduskvaliteet, õpikeskkond ja õpimotivatsioon) ning esitamine. Samuti valdkondliku informatsiooni vahendamine koolidesse ning koolide vahel. Eraldi eesmärgina on välja toodud **noorte osaluse suurendamine** ja kodanikuühiskonna edendamine.

Organisatsiooni tegevusi reguleerivat põhikirja on viimati muudetud 2004. aasta sügisel. Muudatused on kinnitatud üldkoosolekul, kuid pole veel ametlikult registreeritud. Muudatused puudutavad organisatsiooni struktuuri ja sisetoimimist (lähemalt vt pkp 2.6 Organisatsiooni juhtimine). Sisulised tegevuseesmärgid muutunud pole.

Liidu tegevust täpsustab hiljuti (1. mail 2005) kinnitatud kodukord. Vajadus formaalse paberi järgi oli juhtkonna meelest ilmne, kuna organisatsiooni lai liikmeskond on kiiresti vahetuv ning selle toimimine eeldab selgeid reegleid. Kodukord reguleerib üldkoosoleku läbiviimise korda, juhatuse liikmete valimise korda, liikmete vastuvõtmise ja liikmeksoleku korda, samuti juhatuse, töögruppide ja nõukogu tööd. Kodukorda pandi kirja peamiselt juba olemasolevad praktikad ning seega on tegemist sisetöötatud struktuuriga.

2003. ja 2004. aastal toimus organisatsiooni missiooni ja visiooni ning ka pikemate arengueesmärkide väljatöötamine. Hetkel kehtiv tegevuskava sätestati arengustrateegias 2004–2006. Protsessis osalesid nii juhatuse kui halduskogu esindajad ning vabatahtlikud õpilasorganisatsioonidest. 2003. aastal toimus ka üldkoosolekule eelfoorum, kus arutati samu teemasid. Jooksvat ülevaadet arengustrateegia ja tegevuste vastavuse kohta ei tehta. Arengukava detailne järgimine pole ka otstarbekas, kuna organisatsiooni liikmeskonna vaheldumisest tulenevalt ei kattu tegevusplaani koostajad selle elluviijatega, kellel uute tulijatena tekivad ka uued ideed. Oma põhitegevustes järgitakse üldisemaid strateegilisi eesmärke.

Strateegilised eesmärgid (Arengustrateegia):

- koolides töötavad ja järjepidevad õpilasesindused, mis kuuluvad EÕOLi
- EÕOL on majanduslikult kindlustatud ja stabiilselt arenev
- EÕOLil on tugev ja pädev meeskond (sh ka palgalised töötajad)
- EÕOL omab tugevat avalikku poliitikat kui tähtsamat tegevusvaldkonda
- EÕOLi liikmed on teadlikud ja kaasatud organisatsiooni tegevustesse
- 6–12. klassi õpilased on teadlikud õpilasomavalitsuse olemusest ja EÕOL liikumisest

2.3 Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid

Üks olulisi organisatsiooni eesmärke on **valdkondliku poliitika kujundamine** ja õpilaste õiguste eest seismine. See on organisatsiooni liikmetele, kes tavaelus on gümnaasiumide õpilased, kõige

mahukam ja keerukam töö. EÕOL koondas 2004. aasta kevadel oma põhilised hariduspoliitilised seisukohad **Haridusplatvormi** ning esitas Haridus- ja Teadusministeeriumile. Haridusplatvormis välja toodud seisukohad põhinevad ulatuslikul uuringul, mis teostati koostöös Tartu Ülikooli Pärnu Kolledzhiga ning kus osales 1715 õpilast. Haridusplatvorm on EÕOLi liikmete jaoks detailsemate ettepanekute välja töötamisel põhiliseks töödokumendiks.

Oma ettepanekute esitamisel HTMile ei eeldatagi, et neid arvestatakse kohe ja kiiresti, olulisem on Haridusplatvormi alusel kindla joone (põhiseisukohtade) järgimine. Kaasarääkimisprotsessis osalemine ja ettepanekute tegemine on kasuks ka tegijatele endile. Alaliselt osaletakse Õppurite Nõukoja töös, mis kohtub keskmiselt korra igas kvartalis – see sunnib ka organisatsiooni jooksvalt haridusküsimustega kursis olema. Samuti on riik organisatsiooni kaasanud mitmete küsimuste puhul eraldi – näiteks noorsootöötaja ja huviharidusjuhi kutsestandardi välja töötamisel. EÕOLile on probleemiks osutunud olulistele küsimustele operatiivselt reageerimine.

Organisatsiooni sisulised tegevused või teemad, millele keskendutakse, on jaotatud valdkondade kaupa. Viimastel aastatel on eraldi valdkondliku teemana käsitletud **integratsiooni**, 2005. aastal **koolitervist**. Valdkondadel on aktiivsematest liikmetest koosnev tööühm, kes teemadega sisulisemalt kursis. Valdkonna juhtideks on kas juhatusel liikmed, kes juhivad ka vastavat töögruppi või aktiivsemad noored. Konkreetseid tegevusi on paika pandud arengustrateegiaga.

- 2003. aasta valdkonnad: avalik poliitika; õpilasesinduste koolitus- ja arendustegevus; avalikud suhted; ISIC-kaart ja finants; välissuhted; projektid; liikmelisus.
- 2004. aasta valdkonnad: avalik poliitika; koolitusvaldkond; avalikud suhted; ISIC-kaart; noorte õigused; sisekommunikatsioon; integratsioon.
- 2005. aasta valdkonnad: avalik poliitika; koolitus; avalikud suhted (liikmetega); ISIC-kaart; rahvusvaheline tegevus; integratsioonivaldkond; koolitervise valdkond.

Töögruppidest on sisulisim **hariduspoliitika töögrupp**, mis kujundab EÕOLi põhiseisukohad ning vajadusel reageerib näiteks ajakirjanduses tõstatatud küsimustele. Kuna töögruppi liikmed koonduvad üle Eesti, siis on osutunud probleemiks operatiivsus seisukohtade kujundamisel. Pikemaajaliste ettepanekute väljatöötamisel on aluseks Haridusplatvorm ja Haridusuuring. Viimase aja olulisemad ettepanekud on puudutanud kohustuslike riigieksamite vähendamist 5-lt 3-le ning õppekavade kujundamises on siiani tihedat koostööd tehtud Tartu Ülikooliga. (Õppekavade koostamine on nüüdseks üle viidud Riiklikku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusesse). Töögruppi juhivad juhatusel liige (ka teised juhatusel liikmed on aktiivselt kaasatud) ning see nõuab pidevat kursisolekut haridusmaastikul toimuvaga. Orienteeruvat koosneb töögrupp 10-st aktiivsest õpilasest. Peamiseks probleemiks on olnud, et teemasid, mida oleks korrigeerida või käsitleda, on palju ja need on keerukad ning nõuavad aega.

Avalike suhete töögruppi ülesandeks on pressiteadete koostamine ja ka näiteks messidel osalemise koordineerimine. **info- ja kommunikatsioonitöögrupp** tegeleb organisatsiooni üldise arenguga. Lühiajal on plaanis aktiveerida **liikmelisuse töögrupp**, mis hakkaks põhjalikult tegelema liikmeskonna kaasamisega, sest see on EÕOLi jaoks lähitulevikus peamisi arenguprioriteete. Samuti on plaanis uuesti aktiveerida **integratsiooni töögrupp**, mis eelmise juhi lahkumise tõttu varjusurmas oli. Eraldi tegutseb veel 15-st turundusjuhist koosnev **ISIC-kaardi tööühm**, kelle vahel on jagatud piirkonnad, kus koolidega vastavaid lepinguid sõlmatakse.

Töögruppide töö põhineb vabatahtlikkuse alusel. Ka projektijuhid ei saa palka. See on EÕOLis tõstatanud küsimuse, kuidas paremini motiveerida noori projekte ette võtma. Näiteks ISIC-kaardi

töörupi liikmed saavad aastas 2 korda heal tasemel müügikoolitust ning juhendavad ka koolide õpilasesindusi kaarte paremini müüma. See on nende jaoks suureks motivaatoriks. Tasuks vabatahtliku töö eest on õpilaste jaoks eelkõige enesearendamine kas siis läbi koolituste või kogemuste. Samas eeldab tegutsemine ka rahalist kompensatsiooni, et õpilasest vabatahtlik oma tööle ise peale ei peaks maksma (sõidukulu, telefoniarved). See on EÕOLI jaoks oma aktiivsete liikmete kaasamisel ja hoidmisel oluline küsimus.

Olulise osa katusorganisatsiooni tegevustest moodustab **teavitustöö ja koolituste läbiviimine** liikmete hulgas. ISIC-kaardi süsteemist tulev tulu on võimaldanud pakkuda liikmetele erinevaid koolitusi. Suurema projekti **“Noorte Õigused”** raames anti välja ka teatmik. Plaanis on välja anda **Õpilasomavalitsuste käsiraamat** ja korraldada samateemaline suurem koolitus. See on praegu jäänud rahastamise taha ning lisafinantsi on ka taotletud. Organisatsioon pakub liikmetele nn koolitusvahendusteenust (teenindavate koolide süsteem), mis sisuliselt kujutab endast erinevate koolituspakettide variante, mida koolidel on liidult võimalik tellida. Teenus vajab hetkel liikmeskonna hulgas aktiivsemat teavitamist.

Oluline on, et info jõuaks erinevate osapoolteni. Ka õiguslane informatsioon. Jooksvast tööst informeeritakse liikmeid iganädalase infomeiliga. Samuti esitab juhatus oma tööst regulaarseid aruandeid. Kodulehel toimib ka foorum, kus antakse võimalus erinevatel teemadel sõna võtta. Viimane siiski kuigi aktiivne ei ole.

Finantsiliselt on EÕOLI liikmeks kasulik astuda koolil, kes soovib vahendada **ISIC õpilaskaarti kooli õpilastele**. Koolid sõlmivad EÕOLiga vastava lepingu, ning kuna kaardid on kooliga seotud, siis iga kaardi pealt saab õpilasesindus teatud summa. EÕOL saab samuti iga kaardi müügi pealt toetust. Konkreetsete summad muutuvad iga poole aasta tagant.

Rahvusvaheline koostöö pole kuigi aktiivne. Vabatahtliku teenistuse raames tehakse koostööd **Euroopa Noortega Eesti Bürooga**.

Suuremad ja edukamad projektid:

- Noorte Õigused (7 maakondlikku koolitust, teatmik)
- Lapselt Lapsele (heategevuslik, 2 korda aastas toimub külastusprojekt)
- 101 last Toompeale (koostöös Lastekaitse Liiduga, kes projekti rahastab, sisuliselt koordineerib EÕOL)
- Haridusuuring (Koostöös TÜ Pärnu Kolledzhiga)

Koostööprojektid:

- Arvuti Õpilasomavalitsustele II (Tiigrihüppe Sihtasutus jagas arvuteid läbi EÕOLI)
- Õpilaste euroreferendum (referendum õpilaste seas)
- Euroopa Kevadpäev (Euroopa Noored Eesti Büroo)
- Euroopa Noortefoorum - hulkuma Euroopasse (Eurodesk)
- Koolirahu projekt (EÕOL töötas välja 10 põhipunkti, millele liikmed kirjutavad alla)

Erinevate koostöövormide kaudu on aastate jooksul tehtud koostööd enam kui 30 organisatsiooniga Eestist ja välisriikidest.

Ideede tasandil: 2006. aasta sügisel plaanitakse korraldada laiemale õpilaskonnale suunatud konverentside sari, samuti on kavas hakata välja töötama kava õpilasesinduste süsteemsemaks toimimiseks, näiteks õpilaste huvide kaitsmisel koolides. Kuna esindused vahetuvad ning sisuliselt hakkavad uued esindused tööle nõ nullist, aitaks tegevuste süsteemsus järjepidevust hoida. Integratsiooni teema raames on plaanis korraldada koolitusi võrdselt nii eesti kui vene noortele.

Organisatsiooni **suuremad koostööpartnerid** on Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakond ja üldharidusosakond (osaletakse Õppurite Kojas, HTMi toetused projektidele). Koostööd peetakse üldjuhul heaks. Kõige suuremaks probleemiks on arvamuse avaldamiseks seatud kiired tähtajad. Kuigi võimalused poliitika kujundamiseks on antud, nõuab see kooliõpilastelt suurt pingutust.

Avalikust sektorist on koostööpartneriteks olnud Tallinna Haridusamet, kust on kutsutud esinejaid ja kellega on arutletud erinevatel teemadel. Sotsiaalministeeriumis on toimunud ümarlaud, kuhu organisatsiooni on kutsutud koolitervise küsimustes. Mitte-Eestlaste Integratsiooni Sihtasutusega on koostöö toiminud projektitasandil.

Valdkondlike huvigruppidega kolmandast sektorist on koostööpartneriteks Lastekaitse Liit (projekti "101 last Toompeale" raames, kokku 10 aastat, EÕOL on teostaja rollis), Lastevanemate Liit ja Õpetajate Liit. 2003. aastal alustati koostööd Eesti Koolijuhtide Ühendusega ja Eesti Koolispordi Liiduga.

Koostööpartnerina on välja toodud veel Eesti Noorsootöö Keskus (8 noorsootöö ümarlauda ja iga-aastane Koolirahu projekt koostöös HTMiga), TÜ õppekavaarendusosakond ja õiguskantsler (koostöö on pigem sümboolne). Koostööpartneriteks erinevate projektide raames on veel Eesti Tantsuagentuur, ajakiri "Hea Laps" ja Eesti Kodaniku Hariduse Keskus. Kohaliku omavalitsuste tasandil koostöö väga tihe ei ole. Õpilasesindused suhtlevad kohalike omavalitsustega peamiselt läbi kooli (juhtkonna).

Teistest noorteühendustest on kõige tihedam koostöö olnud Eesti Üliõpilaskondade Liiduga ISIC-kaardi raames. Euroopa Noorte Eesti Bürooga on samuti koostööd tehtud.

Lisaks jooksvale koostööle on tehtud ENLiga koostööprojekt. Huvi üleriigilises ühenduses osaleda seisneb eelkõige informatsiooni saamises ja koolituste näol ning oma huvide paremas esindatuses. Kitsamaid hariduspoliitilisi küsimusi ja probleeme arutatakse Õppurite Nõukojas. ENL ei tohiks selles valdkonnas oma liikmesorganisatsioonide tööd dubleerida (näiteks hariduspoliitilistes küsimustes pole EÕOL ENLiga suhelnud). Siiski osaletakse noortevaldkonna alastes ümarlaudades, näiteks noorsootöö seaduse muudatustepanekute välja töötamisel.

Rahvusvahelised koostööpartnerid on Põhjamaade, Baltimaade ja Euroopa katusorganisatsioonid. Osaletakse üritustel ja esitatakse ka oma arvamust.

Suhteid meediaga ei pea EÕOL problemaatiliseks, st tähelepanu pole raske saada. Samas eeldab avalik suhtlus korraliku eeltööd.

2.4 Tegevusvahendid

Alates 2003. aastast on avatud liidu kontor Tallinnas, Kadriorus. Kontoris töötab nüüd ka assistent, kelle poole jooksvate küsimustega pöörduda saab. Samuti on palgaline töötaja ISIC-kaardi projektijuht. 5 juhatuse liiget ja töögruppide ning erinevate projektide juhid tegutsevad vabatahtlikkuse alusel.

Liidu peamiseks rahastajaks on HTM läbi aasta- ja projektitoetuste. Algatatud projektid rahastatakse projektipõhise finantseerimise kaudu sihtfinantseerimise lepingute alusel. Oluline osa sissetulekutest on taganud koostöö Eesti Üliõpilaskondade Liiduga ning seotus ISIC-kaardi projektiga. Plaanis on välja töötada ka liikmemaksusüsteem.

Sissetuleku allikad jagunevad protsentuaalselt kaheks: Haridus- ja Teadusministeeriumi poolne riigitoetus moodustas 2005. aastal kogueelarvest 73%, ISIC-kaartide müügist saadav tulu 27%. EÕOLi eelarve 2005. aastal on 220 000 krooni. Aastati on eelarvesumma aga kõikunud.

50% eelarvest kulub kahe inimese palgaks. **Kuullikad** protsentuaalselt: ISIC-kaardi projektijuhi palk 25%, juhatuse assistendi palk 25%, raamatupidamiskulud 10%, üür/kommunaalmaksud 15%, kontoritarbed 5 %, sidekulud 7%, transport 13 %.

Aastatoetusest kaetakse raamatupidamisteenus (12%), juhatuse assistendi palk (35%), transpordikulud (17%), sidekulud (9 %), üür (20 %) ja kontoritarbed (7 %) ulatuses.

2.5 Liikmeskond

Põhikirja kohaselt esindab EÕOL nii üld-, kutse, kui erihariduskoolide õpilasesindusi ja nende liikmeid. Liikmeks võivad astuda kõik nende koolide õpilasesinduste liikmed ja teised füüsilised isikud, kes seisavad õpilasmavalitsuse liikumise eest Eestis. Kuigi rangelt võttes on organisatsioonide liikmeks koolide õpilasesinduste esindajad, st tegemist on füüsiliste isikutena, käsitletakse liikmetena kooli õpilasesindust kui üksust, mitte konkreetseid isikuid. Õpilasesindused on enamasti sätestatud selt-singutena, üksikud ka MTÜ-dena. Ka liikmete arvestamine läbi mitme aasta põhineb sellel loogikal.

Liikmekssaamist, liikmete õigusi, kohustusi ja väljaarvamist reguleerib põhikirja. Kooli õpilasesindus sõlmib üleriigilise katusorganisatsiooniga vastava koostöölepingu. Muid eritingimusi liikmele ei seata. Õpilasesinduse esindaja peab osalema üldkoosolekul (neljandal puudumisel on õigus välja arvata) ja igal aastal uuendama koostöölepingu andmeid. Liikmeks astumise ja väljaarvamise üle otsustab juhatus. Kodukorra kohaselt peab liige igal aastal esitama ka aastaruande.

2004. aasta seisuga koondas EÕOL enda alla 246 õpilasesindust ning kaudselt umbes 150 000 õpilast. Samal ajal oli Eestis kokku 635 üldhariduskooli. EÕOLi tolleaegse statistika kohaselt olid liitunud ligi 80% keskkoolide ja gümnaasiumide (sh ka kutsekoolide) õpilasesindustest.

2004. aasta oktoobrist on koostöölepingud aga üle vaadatud (seniajani oli dokumentatsioon paberikandjal) ja organisatsioonis toimunud nn liikmeskonna nullimine, st uuesti registreerimine. Protsessi planeeriti pool aastat ette ja paljud esindused registreerisid end uuesti. See näitab, et kuigi liikmete arv on langenud 116-le koolile, on tegemist aktiivse osaga endistest liikmeskonnast. Koostatud on ka liikmeskonna andmebaas, mis sisaldab õpilasesinduste juhatuste kontakte ning mida igal aastal uuendatakse. Liikmeskonna uuendamise eesmärgiks oli välja selgitada tegelik liikmeskond, kuna vahepeal oli arvestus soiku jäänud. Ideaalis nähakse liikmeskonna suurenemist 300 õpilasmavalitsuseni (u 600 kooli kokku).

Peamise osa liikmeskonnast moodustavad maakonnakeskuste põhikoolide ja gümnaasiumide ning loomulikult suuremate linnade koolide õpilasesindused. Enamiku koolidest moodustavad eesti õppekeelelega koolid. Vene koolide suuremat kaasamist on siiani takistanud keelebarjäär.

Liikmeskonna kasv toimus kahel esimesel tegevusaastal, pärast seda on see taandunud. Huvi suurenemise põhjuseks viimasel ajal peetakse **liikmeskonnale suunatud projekte** ja organisatsiooni juhtimise paranemist. Samuti on koostööd juhtkonna ja liikmete vahel soodustanud **töögruppide tegevus läbi aktiivse kaasamise**.

Hariduspoliitiliste ettepanekute tegemisel (Haridusplatvorm) on EÕOL liikmeid kaasanud läbi maakondlike ümarlaudade ja avaliku poliitika töögrupi. Ka teised sisulised töögrupid on liikmetele avatud. Kodulehel on ka foorum, kus vahetevahel mõned teemad üles kerkivad.

Liikmeskond on üle Eesti hajuv ning kontakti saavutamiseks ja selle hoidmiseks peab peakontor palju pingutama. Viimase aasta jooksul uuendati liikmete andmebaasi ning nüüdseks on kontoris

palgatud alaline töötaja, kelle poole saab jooksvate küsimuste korral pöörduda. Kuigi operatiivset infot vahetatakse meili-listide ja kodulehekülje kaudu, jäi liikmetega vesteldes kõlama siiski viimase aasta jooksul info aeglane liikumine või selle puudus Liidu poolt – seda just kaugemates piirkondades. Kontakt peakontoriga oli vähene ning tagasiside väike.

Liikmete aktiivsus erinebki piirkonniti. Koosolekute ja kohtumiste sõidukulu hüvitamine juhatusele on oluliselt kaasatust parandanud. Siiski on ajafaktor õpilastele probleemiks. Alati ei jõuta Tallinna kohale sõita ja seega jäävad seal toimuvad arutelud kaugeks. Peamiselt osaletakse üksnes üldkogul ja ka suvelaagris. Infovahetust peetakse katusorganisatsiooni enda poolt samuti ühepoolseks ning tagasiside liikmeskonnalt võiks olla tihedam. Tihtipeale ei olda koolis piisavalt teadlikud sellest, mida katusorganisatsioon pakkuda võib (ootusi pole) ja liit pole ka ise ennast aktiivselt tutvustanud. Ühe ettepanekuna jäi liikmete hulgast kõlama, et ehk oleks vaja arutelud tuua regioonide tasandile. Näiteks Paides kohtuvad Järvamaa koolide õpilasesindused omavahel juba praegu. Samuti peaks liit olema ise liikuvam.

Arengukava kohaselt on koostöö jätkuv tõhustamine regionaalsete liitude ja liikmetega üks organisatsiooni võtmeküsimusest. Algselt põhines üleriigiline liit üksnes regionaalsetel liitudel maakondade tasandil. Kuna info jäi tihtipeale sellele tasandile toppama, muudeti õpilasesinduste seotus katusega läbi koostöölepingute otseseks. Hetkel püütakse regionaalseid liite kui teatavat vaheetappi uuesti elustada. Üheks lahenduseks oleks volikogu sisseviimine (vt ka pkp 2.6 *Organisatsiooni juhtimine*).

Tihedam koostöö liikmetega on EÕOLI jaoks lähiaja suuremaid prioriteete. Teemaga hakkab tegelema liikmelisuse töögrupp. Samuti tegeleb sisekommunikatsiooniga assistent.

Liikmeskonna suurendamisel on järgitud põhimõtet, et organisatsioon vajab pigem vähem ja aktiivselt kaasatud liikmeid, kui palju, kellega ei suudeta suhelda. Siiski edastatakse üldkogude infopakettid alati meili teel ka mitteliikmetest koolidele. Samuti oodatakse mitteliikmeid koolitustele.

2.6 Organisatsiooni juhtimine

Liidu alalisteks struktuuriüksusteks on üldkoosolek, juhatus ja nõukogu.

Struktuuriüksuste ja juhtimise osas on põhikirja hiljuti muudetud, kuid pole veel registreeritud. Alusdokumentide muutmisel on organisatsioon järginud põhimõtet, et tehtavad parandused reaalses elus juba toimiksid ning vajavad vaid kinnitamist. Näiteks pole muudatused sugugi lähiajaks lõplikud. 2005. aasta sügisel on plaanis liikmetega veel struktuuri üle arutleda. Eraldi on moodustatud **struktuuri töögrupp**. Üheks mõtteks on volikogu loomine, mis ühendaks teatud piirkondi või maakondi, et parandada info levikut ja tihendada koostööd liikmetega. Samuti soovitakse tihendada koostööd vilistlaskonnaga, et organisatsiooni järjepidevust tagada. Uued põhikirjalised muudatused vormistatakse aga alles siis, kui uued põhimõtted sisuliselt töötavad.

Üldkoosolek, mis koosneb õpilasesinduste esindajatest, toimub 2 korda aastas. Liikme jaoks on osalemine kohustuslik ning neljandal puudumisel on organisatsioonil õigus ÕOV liidust välja arvata. Üldkoosolekule eelneb tihtipeale eelfoorum, kus toimub sisulisem arutelu enne üldkogul otsustamist. EÕOL sooviks, et otsuste eelnõude väljatöötamisse oleksid liikmed rohkem kaasatud.

Praktikas on kujunenud, et sügisel arutatakse organisatsiooni sisemist arengut puudutavaid küsimusi, liikmeskonna arengut või organisatsiooni struktuuri muutmist; kevadel räägitakse hariduspoliitilistel teemadel (näiteks haridusplatvormi vastuvõtmine) ja arutatakse õpilasesinduste siseseid küsimusi.

Juhatus valitakse 1 aastaks, kokku 5 liiget. Kuna õpilasesindustes vahelduvad noored tihti, pole pikem tegevusperiood võimalik. Juhatus liikmed ei ole jaotunud piirkondade kaupa. Valitakse konkreetsed isikud. Juhatus kohtub 2 korda kuus (enamasti nädalalõppudel) ning edastab iga kahe kuu tagant liikmetele oma tööaruanded. Kuna juhatuse liikmed on gümnaasiumide õpilased, kes pole enamasti täisealised, siis on EÕOL küsimuse lahendanud nii, et ametlikult esitatakse B kaardil täisealised juhatuse liikmed ning sisuliselt on kaasatud küll valitud, kuid nooremad juhatuse liikmed.

Iga juhatuse liige vastutab kindla tegevusvaldkonna eest (avalikud suhted, hariduspoliitika, projektid, liikmelisus/koolitus). Juhatus esimees tegeleb eelkõige organisatsiooni sisulise juhtimisega. Juhatus liikmete eesmärgiks on üha enam tegeleda organisatsiooni juhtimisega ning loovutada valdkondade juhtimine vabatahtlikele. Organisatsioon on hiljuti palganud ka assistendi, kes on regulaarselt kontoris ning abistab ka juhatust tema töös. Tema vastutusala on samuti sisekommunikatsioon. See on EÕOLi liikmekonna kaasamisel oluline edasimineku. Igal valdkonnal on - kaasamaks aktiivseid liikmeid - oma **töögrupp**. Töögruppide suuruseks on sätestatud 5-18 liiget.

Kuna juhatuse tegevus ei põhine konkreetsel tegevuskaval, siis määratakse detailsemad tegevusplaanid juhatuse koosolekutel.

Nõukogu loodi senise halduskogu asemel hiljutise põhikirja muudatusega. Nõukogu on pigem juhatuse nõuandev organ, mille liikmed viimane valib. Hetkel on nõukogus liikmeid kokku 5. Nõukogu pole veel end sisse töötanud ja koos on käidud vaid mõned korrad. Eesmärgiks on juhatust nõustada arengustrateegia ja rahastamise küsimustes. Nõukogu on plaanis muuta ka järelevalveüksuseks.

2.7 Arengusuunad

EÕOLi sisemises arengus on viimasel ajal toimunud palju muudatusi ja toimub veelgi. Organisatsioon kaardistab iseend ja teeb läbi uuendusfaasi. Sellele on kaasa aidanud tegevuste planeerimine konkreetse arengukavana. Eripäraks on see, et enne kui viiakse muudatused põhikirja, on neid eelnevalt juba testitud.

Viimasel aastal on EÕOLil südameasjaks olnud oma liikmeskonna uuendamine/kaardistamine ja vastavate andmebaaside väljatöötamine, mis nüüdseks lõpetatud. Lähiaja ülesandeks on liikmeskonna parem teavitamine ja kaasamine. Eraldi eesmärgiks on seatud vene õppekeele koolide kaasamine. Ka juhtimisstruktuuris on lisaks uuele nõukogule ette näha muudatusi. Eelarve sõltuvust riiklikust aastatoetusest üritatakse samuti vähendada ja seda eelkõige läbi ISIC-kaardi müügist suurendamise.

EÕOLi arengu märksõnaks on sisemise jätkusuutlikkuse tagamine. Liikmeskond ja aktiivsed tegijad on oma eripärast tulenevalt kiiresti vahelduvad ning organisatsiooni heaks tegutsevad noored maksimaalselt 2-3 aastat. Kõige suurema probleemina toob juhatuse esimees välja inimeste vahetumise ka organisatsiooni juhatuses. Vanad olid lähedased ära ja võtavad teadmised endaga kaasa. Hetkel pole süsteemi, kuidas seda infot uutele tulijatele edasi anda. Näiteks pole pikemaajalise arengustrateegia loojad tavaliselt selle elluviijad ning seega ei saa arengukava ka liiga detailne olla. See on kiirelt vahelduva juhtorgani füüsilise liikmeskonnaga organisatsioonide üldine probleem, mida saaks lahendada struktuurimuudatustega. Olukorda aitaks parandada viisilaskogu loomine ja kaasamine organisatsiooni töösse. Samuti eraldi kontrolliorgani loomine, kes juhatuse tegevust analüüsiks.

Samuti peetakse oluliseks organisatsiooni sisuliste ettepanekute kvaliteeti õpilaste esindamisel. Teemasid, mille osas nii noorte- kui haridusvaldkonnas arvamust palutakse, on palju ja need on kooliõpilastele tihtipeale ülejõu käivad või nõuavad ajamahukat süvenemist ja ekspertide kaasamist (näiteks riigieksamid, õppekavad, põhikooli- ja gümnaasiumi seadus, 21. sajandi haridus jms). Ka juhatus teeb palju olulisi otsuseid ise. Teisalt on EÕOL kohaks, mis annab õpilastele võimaluse end kurssi viia ning näha läbi aktiivse osalemise ühiskonnas toimuvaid protsesse. See on omamoodi õppeprotsess, mis aitab õpilastel edaspidises elus nii võrgustike kui muude kogemuste näol edasi minna.

Õpilased, kes organisatsiooni ehitavad ja töös hoiavad, vajaksid jõu ja nõu osas tuge oma tugevamatelt partneritelt. EÕOL vaatab hetkel üle nii enese liikmeskonna kui ka struktuuri. Liit on finantsiliselt siiani suuresti sõltunud riiklikust aastatoetusest ja organisatsiooni eripära silmas pidades jääb see sõltuvus ka edaspidi nii. ISIC-kaart võib anda osalise paindlikkuse finantside planeerimisel. EÕOLi eelseisvaks suuremaks väljakutseks on pärast kaardistamist oma liikmete veel aktiivsem kaasamine.

Tähelepanu:

- EÕOLil on organisatsiooni sisetoimimise osas ees veel muudatusi. Väljakutseks on, kuidas inimeste seniseid kogemusi ja tehtud tööd paremini alles hoida nii liidu kui koolide tasandil. Katusorganisatsiooni seisukohalt on ühe võimalusena nähtud vilistlaskonna kaasamist, kuna juhatus tegevusaega pikendada pole otstarbekas. Õpilasesinduste seisukohalt, kus liikmed samuti vahetuvad, võiks katusorganisatsioon olla see, kes nõu ja jõuga uusi esindusi jooksvalt aitab ja koolitab. EÕOLi arengu- ja tegevuskavad ei saa sellest tulenevalt samuti olla liiga detailised, kuid järjepidevus tegevustes peaks olema tagatud.
- EÕOLilt palutakse erinevates küsimustes tihti arvamust ja seisukohti ning selle väljendamise üheks viisiks on valdkonna regulaarsetes töögruppides osalemine. Liikmete laiemal arvamuse kaasmiseks oleks otstarbekas juhatus ja liikmeskonna vahele luua eraldi struktuur. Lahendusena on siin nähtud volikogu loomist või piirkondlike liitude aktiveerimist.
- Finantsilist sõltuvust on vähendanud ISIC-kaardi süsteem, mis teatud hetkel ennast võib ammendada (kõikides koolides levinud). See on EÕOLi riigitoetusest sõltumatumaks muutumisel jätkuvalt olulisel kohal. Erinevate projektide raames saaks seda veel vähendada, samas eeldab see õpilaste motiveerimist vabatahtlikult suuremaid projekte ette võtma. Siin on ka liidul roll leidmaks vastavaid ressursse ja ideid.

3. Avatud Vabariik (AV)

Üleriigiline noorteühendus/õpilasorganisatsioon

Loodud:	11.nov 1999 (seltsing)/ 10.12.2001 (MTÜ)
Liikmed:	füüsilised isikud, kes esindavad koolide õpilasesindusi
Koondab:	koos keskkoolide õpilasesinduste (51) ja lihtliikmetega 1100 liiget

3.1 Kujunemine

Ühendus Avatud Vabariik on asutatud venekeelsete koolide Õpilasmavalitsuste Liidu Avatud Vabariik põhjal, mis selle loomise hetkel, 11. novembril 1999, koondas enda alla 17 Tallinna ning Tapa ja Tartu venekeelseid koole. 2001. aasta detsembris muudeti seltsing mittetulundusühinguks. 2003. aastal toimusid organisatsioonis struktuurimuutused, mille raames moodustati eraldi struktuurüksusena Õpilasesinduste Assamblee. Selle ülesandeks oli õpilasesinduste tasandil iseseisvalt jätkata haridustemaatikaga tegelemist, samal ajal kui organisatsioon tervikuna hakkas keskenduma noortepoliitikale.

3.2 Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

“Avatud Vabariik” on üleriigiline noorteühendus, mille sooviks on **kujundada nii noorte- kui hariduspoliitikat**. Ka põhikirjalised eesmärgid toovad välja *laiema noorte huvide kaitsmise ning tutvustamise avalikkusele, noorte- ja hariduspoliitika kujundamise, õpikeskkonna parandamise ja teavitamise*.

Just haridusküsimustega tegelemine on organisatsiooni senises arengus olnud olulisel kohal. Noored, kellega kõige enam kokku puututakse, on enamasti **gümnaasiumide õpilasesinduste liikmed**. “Avatud Vabariik” ühendab eelkõige **venekeelseid koole**, kelle puhul töökeeleks on enamasti vene keel. Ühelt poolt teavitatakse õpilasesindusi nende õigustest, teiselt poolt saavad noored läbi katusorganisatsiooni ka ise oma ettepanekuid riigi ja kolmanda sektori tasandil esitada ning oma huvide eest seista (ka avalikkuse ees).

“Avatud Vabariiki” on tihtipeale peetud Eestis elava vene noore arvamuse esindajaks. Esindusfunktsioon kindlapiirilise venekeelsete gümnaasiumide noortest koosneva sihtgrupi eest on küll märkimisväärne, kuid tervikuna ei pretendeeri organisatsioon kõiki vene noori Eestis esindama. Küll aga soovitakse neid ühiskonnas toimuvatesse diskussioonidesse aktiivsemalt kaasata. Taolised arutelud ja üritused toimuvad **Kodanikuhariduse programmi** raames. Erinevad teemad võivad tõstatuda spontaanselt liikmete seast, meediast või ka näiteks koostööpartnerite algatusel.

Samuti kogutakse ja uuritakse liikmetelt laekuvat tagasisidet ühiskonnas toimuvate protsesside kohta. Avatud Vabariik rakendab selleks oma liikmete võrgustikku, kust tagasisidet on võimalik ka operatiivselt saada. Seega ollakse tihtipeale kasulikuks nii meediale kui avalikule sektorile. Isegi kui organisatsiooni juhtkond seda ise ei soovi rõhutada, on hetkel tegemist kindlat huvigruppi esindava kolmanda sektori organisatsiooniga. Seda enam, et sarnane õpilasorganisatsioon Eestis, EÕOV, hetkel ei tegele venekeelsete koolide noortega aktiivselt.

Haridus- või noortealane informatsioon nii eesti kui venekeelsetest kanalitest vajadusel tõlgitakse ja edastatakse regulaarselt iga nädal meili-listide kaudu huvilisteni. Informatsiooni saavad soovi korral ka mitteliikmed. Viimasel aastal on nõudlus ülevaate järgi üha enam kasvanud. Seega ollakse valdkonnas edukas **info kandja ja vahendaja vene keelt kõnelevale noorele**.

Rahvusvaheline tegevus on viimasel aastal keskendunud Venemaa ja SRÜ riikide noorteorganisatsioonidega suhtlemisele. See on teiste noorteühendustega võrreldes üsna erandlik, kelle välistegevus suunatud eelkõige Euroopa poole. Samuti tehakse koostööd Euroopa Noorte Eesti Bürooga vabatahtlike saatmisel välisriikidesse. Aastas toimub vähemalt 3-4 noorsoovahetust. Euroopaga seotud projektide osakaal moodustab organisatsiooni välisprojektidest 70%.

Sihtgrupist tulenevalt on organisatsiooni eriteemaks olnud õpilas- ja noortetemaatika kõrval ka **integratsiooniküsimused**.

Organisatsiooni tegevuste aluseks olevat põhikirja on muudetud ühe korra (17.08.2003). Põhikiri sätestab ühenduse tegevuseesmärgid ja -põhimõtted väga üldiselt, samuti liikmetega seonduva ning üldkoosoleku, volikogu ja juhatuse pädevuse ning tegevused. Haridus- ja Teadusministeeriumi poolne nõue, et noorteühendusel peab olema arengukava, on tegevjuhi sõnul pannud organisatsiooni mõtlema konkreetsemalt oma tuleviku ja tegevussuundade üle. Täpsemad eesmärgid ja arengusuunad, mis organisatsiooni sisuliste tegevuste kohta rohkem ütlevad, ongi järgnevas kolmeks aastaks sõnastatud uues plaanitavas **arengukavas**. Hetkel pole seda veel kinnitatud.

Organisatsiooni struktuuri ja alusdokumentide eripäraks on see, et eraldi statuudiga on loodud **Õpilasesinduste Assamblee**, mis keskendub üksnes hariduse ja kooliga seonduvatele küsimustele ning koosneb õpilastest, toimides sisuliselt eraldi üksusena (vt põhitegevused ja organisatsiooni juhtimine).

3.3 Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid

Avatud Vabariigi igapäevased tegevused jaotuvad nelja suurema temaatika alla:

- koolide õpilasesindustega seonduv tegevus Õpilasesinduste Assamblee kaudu (koolitused, teavitamine, sisulised arutelud ja ettepanekud)
- kodanikuhariduse temaatika
- rahvusvaheline koostöö/tegevus
- info jagamine ja vahendamine venekeelsetele noortele

Olulisimaks valdkonnaks on siiani olnud õpilasesindustega seonduv. Aja jooksul lisandunud uued suunad on organisatsiooni tegevushaaret laiendanud ja õpilasesindustega seonduv on kujunenud sisuliselt eraldiseisvaks suunaks, millega peakontor (juhatuse liikmed) igapäevaselt kokku ei puutu. **Õpilasesinduste Assamblee** koosneb koolide õpilasesinduste esindajatest. Sellel on oma nõukogu ja täitesaatvaks organiks esinduskogu. Avatud Vabariigist sõltutakse eelkõige läbi eelarve. Assamblee sisulistesse tegevustesse Avatud Vabariigi juhatuse liikmed sekkuda ei saa.

Assamblee eesmärgiks on tagada just venekeelsete koolide õpilasesinduste jätkusuutlikkus, tagada, et informatsioon nendeni jõuaks. Selleks on välja töötatud eraldi **koolitusprogramm**, mis kajastab kõiki normatiive ja õigusakte, mis ÕOV liikumist reguleerivad (näiteks erinevad määrused, mida vene keelde ei tõlgita), rääkimata jooksva informatsiooni jagamisest koolide vahel. Koolitus on populaarne ka õpetajate seas, kes moodustavad 30–50% kuulajaskonnast.

Samuti on gümnasistid aktiivsed **hariduspoliitilistes** küsimustes. 2 korda aastas arutab ja valib assamblee nõukogu haridusalased teemad.

Kodanikuhariduse programm sai alguse 2002. aastal ja on arenenud siiani. Programmi keskseks ürituseks on kord kvartalis toimuv **kodanikuhariduse foorum**, mille diskussioonides osalevad võrdselt nii eesti kui vene noored. Arutatakse ühiskonnas laiemas kõlapinna leidnud probleemide üle. (Näiteks Arnold Rüütli sõit 9. mai üritustele, aga ka laiemad sotsiaalpoliitilised teemad, Euroopa Liidu tulevik). Atraktiivsuse suurendamiseks on üritusele kutsutud esinema erinevad arvamusi- ja poliitilised (nii poliitilised kui ajakirjanikud). Eesmärgiks erineva maailmavaataga noorte arvamuse koondamine. Maailmavaate eristumist vaadeldakse eelkõige rahvuse tasandil. Kui vene noorte esindatus üritustel on hea, siis on siiani probleemiks eestlastest noorte juhuslikum osalemine. Programmi raames toimuvad vene noorte seas ka erinevad **küsitlused** koolides ja meili-listides. AV liige saab lugeda toimunut läbi meili-listide, kutseid saadetakse ka koolide üldlistidesse.

Avatud Vabariigi rahvusvahelise tegevuse eripära seisneb eelkõige tihenevas koostöös Venemaa ja SRÜ noorteühendustega. Seda peetakse Eesti mastaabis organisatsiooni eripäraks. Otsitakse koostööpartnereid, üritusi, koolitusi ning noorsooalast teavet, mida Euroopast on raske leida. Hetkel on probleemiks Venemaa noorsooliikumiste suur politiseeritus. Avatud Vabariigil on plaanis tihendada koostööd **Eesti Noorsootöö Keskusega**, et olla taolise informatsiooni koondamise partneriks.

Euroopa Noorte vabatahtliku programmiga on tehtud samuti koostööd (siiani väljasaatva organisatsioonina). Noored loevad vastavat informatsiooni meili-listist ja pöörduvad ise Avatud Vabariigi poole. Tihedamini suheldakse Läti haridusametnikega seoses rahvusvähemuse ja koolihariduse temaatikaga. Koostöö seisneb peamiselt informatsiooni vahetamises. Samuti on koostööd tehtud erinevate fondide ja organisatsioonidega noortelaagrite raames.

Igal nädalal koostab Avatud Vabariik ülevaate (ringkirja) noorte- või haridustemaatikaga seonduvast ning edastab selle meili-listi. Algselt tagasihoidlikult alustatud põhitegevustest kõrvalisev initsiatiiv on nüüdseks kasvanud üsna töömahukaks. Eesmärgiks on vahendada või koondada vene keelt kõnelevatele noortele nii haridus- kui noorsootööst informatsiooni, mida nad muidu kätte ei saaks. Tegemist pole poliitiliste teemadega, vaid pigem ülevaatega uutest projektidest, kampaaniatest ja üritustest noortevaldkonnas.

Allikad: teised sarnased portaalid, venekeelne meedia, noorteühenduste kodulehed, HTMi koduleht, meili-listid. Eraldi äramärkimist vajab kodanikeühenduste meili-list, haridusfoorumi meili-list, Eesti Õiguskeskuse koduleht (ürituste kalender), Ühiskondliku Kokkuleppe Sihtasutus, Eesti Haridusfoorum, kohalike omavalitsuste portaalid (Tallinn, Tartu, Viljandi, Narva, Sillamäe).

Samuti on oma liikmete seast kogutud noorte arvamust konkreetsetes küsimustes ÷ näiteks hariduspoliitilistes küsimustes assamblee kaudu. Initsiatiiv teemade kohta, mida lähemalt uurida, võib tulla kaudselt meediast, liikmetelt endilt või mõnelt koostööpartnerilt (Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus, Rahvastikuministri Büroo). Nii on organsatsiooni olnud võimalik meedias tõstatunud vene noori puudutavatele probleemidele kiiresti avalikult reageerida.

Näiteks tõi tegevjuht välja positiivsed suhted Eesti venekeelsest meediast Raadio 4-ga, kellele regulaarselt infot ka edastatakse (raadio ajakirjanikud on organsatsiooni välisvisiitidel ka kaasas käinud).

Mõju noortevaldkonnale. Tegevjuhi sõnutsi peab organsatsioon just noortevaldkonnas üha enam pingutama, et seisukohad riiklike otsustajateni jõuaksid. Mõju haridusvaldkonnale võib näha erinevates töögruppides või projektides osalemise näol (21. sajandi haridus).

Suhetes riigigasooib Avatud Vabariik olla sideorgansatsiooniks mitte-eestlastest noorte (hetkel eelkõige gümnasistide) ja Eesti riigi vahel, olla valdkonnas info ja arvamuste (ka eelarvamuste) oluline kandja ja edastaja. Ambitsioon on muutunud veidi ebaseeldivaks/eksitavaks, kuna meedia käsitleb Avatud Vabariigi väljaütlemisi kui vene noorte arvamust tervikuna. Siiski peab organsatsioon end liikmeskonnaga katusorgansatsiooniks ning ei esindata kõiki vene koole/noori.

Seoses Haridusreformiga 2007 on koostöö HTMiga olnud tihe. Ministeerium on küsinud organsatsiooni liikmete arvamust. 2004/05. aastal on tõstatunud noorteühenduste riiklik rahastamiskeem, millega Avatud Vabariik rahul pole. Tegevjuhi sõnutsi seda just ebaselgete rahastamiskriteeriumite tõttu. Sisuliselt aga peetakse koostööd ministeeriumiga heaks. AV pole hetkel kaasatud ühessegi HTMi töögruppi ega ümarlauda. 21. sajandi programmi raames osaleti kahes töögrupis.

Kohalike omavalitsustega on peakontoril hea koostöö just piirkondades, kus muukeelsetel noortel palju alternatiivseid tegevusi pole (Ida-Virumaal Sillamäe ja Kohtla-Järve, samuti Tallinna linn). Organsatsiooni lähiajaliseks eesmärgiks on, et kohalikud omavalitsused suhtleksid tihedamalt otse piirkonna esindustega ja katusorgansatsioon ei peaks koostööd vahendama.

Ühenduse järjepidev toetaja/koostööpartner on olnud **Rahvastikuministri Büroo**, kus toimuvad regulaarsed kohtumised ministriga ning ollakse projekti "Määratlemata kodakondsusega isikute integreerimine Eesti ühiskonda" juhtkomitee liige. AV-lt on palunud arvamust kindlatel teemadel, mille raames on organsatsioon liikmete hulgas läbi viinud küsitlusi. Büroo on toetanud ühendust projektide raames ka finantsiliselt. Näitena võib tuua 9. mai teema arutelu.

Koostöö teiste noorteühendustega tähendab sisulist Õpilasesinduste Assamblee koostööd EÕOLiga. Avatud Vabariik pole soovinud astuda üleriigilise katusorgansatsiooni ENLi liikmeks, kuna ise ollakse katusorgansatsioon.

ÕOVga seonduvaid koolitusi on toetanud **kolmas sektor**. Teist aastat on seda teinud Balti-Ameerika Partnerlusprogramm, ühel aastal **Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus**.

Mitmed eraettevõtted pakuvad oma teenuseid soodsamalt või tasuta. Otsest rahalist sponsoreerimist pole organsatsioonile pakutud. Näiteks **OÜ Resultaat** toetab juhtimisalaste koolitustega, Struktuurmeedia aitas veebilehe koostamisel, et ka oma kliendibaasi laiendada. Otsest eesmärki erasektorist raha taotleda samuti pole. Kui on teada, et mõned firmad toetavad kolmandat sektorit, siis pööratakse otse nende poole (Struktuurmeedial on eraldi kolmanda sektori kliendiprogramm).

3.4 Tegevusvahendid

Juhatusse kuulub 4 liiget. Palka saab vaid juhatuses esimees, kes on ka organisatsiooni tegevjuht. Projektijuhte on hetkel 1 ja vabatahtlikke 3.

Kontorit üüritakse Tallinnas.

2005. aastal kasvas eelarve maht oluliselt just rahvusvaheliste koostööprojektide ning erafondide toetuste osas. Eelarve on 400 000 krooni, millest ca 55% moodustavad erafondide stipendiumid. 2004. aastal moodustasid avaliku sektori toetused näiteks 86% kogueelarvest.

Ühing tervikuna on seniajani oma tegevustes sõltunud suurel määral aastatoetusest, sest õpilastele ja üliõpilastele suunatud projektid pole suured ning puudub liikmemaks. Riigieelarvehenditest kaetakse kontori ülalpidamine, palgad ja päevarahad. Aastatoetuse määr kogueelarvest moodustab 2005. aastal 25%.

3.5 Liikmeskond

Avatud Vabariigi liikmed kuuluvad organisatsiooni kas läbi piirkondlike osakondade (üksikliikmete puhul) või läbi kuulumise õpilasesindustesse (igal aastal uuendatavad koostöölepinguid). Liikmed peavad taotlema liikmelisust kirjalikult, mis ongi tõenduseks organisatsiooni liikmeksoleku kohta.

Hetkel on Avatud Vabariigiga sõlminud koostöölepingu 51 venekeelset gümnaasiumi üle Eesti. Koostöö õpilasesindustega toimub eelkõige läbi eraldi struktuuri – Õpilasesinduste Assamblee, kellele organisatsiooni juhatus on eraldi statuudiga andnud laia tegutsemisvabaduse. Kokku koondatakse ühendus üle tuhande noore, kellest sadakond on liitunud üksikliikmena ning umbes 500 jätkanud avalduse alusel liikmestaatust ka pärast gümnaasiumi lõpetamist. Selleks on organisatsioon 2004. a novembris sisse viinud süsteemi, mille kohaselt arvatakse lahkunud liikmed automaatselt organisatsioonist välja alles aasta pärast gümnaasiumi lõpetamist. Selle aasta jooksul saab liige, kes enam õpilasesindusse ei kuulu, otsustada, kas astuda üksikliikmena organisatsiooni liikmeks (ja liituda piirkondliku liiduga). Taoline initsiatiiv tuli koolide vilistlastelt, kes sisulistes listides ja organisatsiooni töös edasi tegutsesid, kuid ei omanud õigust organisatsiooni tegevustes kaasa rääkida. Süsteem aitab hoida aktiivseid liikmeid ja tagada organisatsioonis järjepidevust, sest õpilasesinduste liikmete tihe vahetumine on paratamatu.

Avatud Vabariigil pole liikmemaksu ning igasugune info on kättesaadav ka mitteliikmetele.

Koostöö liikmetega toimub peamiselt läbi listide ja kodulehekülje. Regulaarset tagasisidet ürituste kohta annavad juhatuses listi jooksvalt umbes 30-50 aktiivset noort. Põhjaliku analüüsi teevad ettevõtmistest 7-10 liiget.

Järjepidevuse tagamiseks korraldatakse koolitusi ja infopäevi õpilasesinduste liikmetele just õppeaasta alguses. Samuti on abiks iganädalane ülevaade noortevaldkonnas toimunud (vt põhitegevused).

Avatud Vabariigi võimalik sihtgrupp vene koolide osas on suuresti kaetud, (liitumata 2 venekeelset kooli ja 18 segakeelset kooli). Üksikliikmete kaasamisel on praktikas olulisel kohal olnud tegevuste hea kajastatus meedias. Noored, kes ise pöörduvad küsimustega Avatud Vabariigi poole, lisatakse üldisesse andmebaasi/ meili-listi. Ka kodulehekülg annab operatiivset ülevaadet sellest, millega organisatsioon igapäevaselt tegeleb. Listides on palju mitteliikmeid, sh ka õpetajaid.

Uute liikmete kaasamisel on tähelepanu hakatud pöörama sihtgrupi laiendamisele. Koolinoored ei ole alati suutelised keerukatel teemadel kaasa rääkima. Eesmärgiks on tegevusse kaasata üha

enam seniseid liikmeid ja kooli lõpetanud noori. Hetkel toimuvad diskussioonid selle üle, kuidas uusi liikmeid aktiivselt kaasata. Idee on teha seda läbi regionaalsete osakondade ja uute tegevusprogrammide. Näiteks on äsja loodud informatsiooni vahendav agentuur, mille sihtgrupiks on noored ajakirjanikud ja koolimeediaga seotud noored.

3.6 Organisatsiooni juhtimine

Ühingu struktuuriüksusteks on üldkogu, volikogu ja juhatus. Kord aastas on **üldkogul** õigus muuta põhikirjalisi eesmärgi, kinnitada arengukava ja majandusaastaruanne, kinnitada juhatuse liikmed, teha tehinguid ning otsustada muudes põhikirjas sätestatud küsimustes. AV volikogu täidab üldkogu ülesandeid.

Volikogus on 35 liiget. Volikokku on valitud piirkondade esindajad (4) ja nende koolide esindajad, kes on sõlminud koostöölepingu antud aastal (28), samuti 3 asutajaliiget. Koolid, kes lepinguid ei pikenda, ei saa olla valitud ka volikokku. Mitmed koolid on venitanud lepingute pikendamisega, sest liikme jaoks pole vahet – kõik muud tegevused on lubatud, sh ka assamblees osalemine.

Organisatsiooni toimimise puhul on probleemiks olnud just volikogu motiveerimine ja kaasamine otsustusprotsessidesse. Tegevjuhi sõnutsi pole küsimus koostöö tahte või sisuliste ettepanekute puudumises, vaid formaalsuste järgimises. Volikogu rolli ei peeta suureks, sest volikokku valitud liikmed on organisatsioonis niigi aktiivsed ja oma arvamuse öelnud. Konkreetseks probleemiks on volikogu kokkukutsumine, et kinnitada formaalselt dokumente, mille loomisel on niikuinii osaletud. Volikogu ülesandeks on määrata juhatuse liikmed, kinnitada majandusaastaruanne ja tegeleda strateegiliste küsimustega (kinnitada arengukava). Praktikas on seni koos käidud kord aastas (mida plaanitakse muuta kahele korrale aastas).

Juhatuses on hetkel 4 liiget, kes valitakse ametisse üldkogu (volikogu) poolt kaheks aastaks. Juhatus koordineerib ühingu tegevusi, koostab tegevuskava, kinnitab eelarve ja jälgib selle täitmist. Olulisel kohal on informatsiooni vahendamine ning suhtlemine avalikkusega, töö liikmetega. Juhatuse kutsub kokku juhatuse esimees, kes on sisuliselt organisatsiooni tegevjuhiks ning ainuke palgaline töötaja. Juhatuse esimees vastutab seega lisaks büroo juhtimise eest ning tegeleb igapäevaküsimustega. Vajadusel aitab assambleed ning projektijuhte.

Juhatuse liikmed vastutavad kindlate valdkondade eest – välisasjad, õpilasküsimused, regionaalpoliitikaga. Kõige suurem koormus on siiski juhatuse esimehel. Samuti on suur töökoormus välisekretäril.

Õpilasesinduste Assambleel on eraldi statuut. Allstruktuuri loomise mõte tuli sellest, et õpilasküsimustega ei peaks tegelema juhatuse liikmed, kes on oma koolitee juba lõpetanud, vaid õpilased ise. Juhatuse liikmed seega ei tohi sekkuda assamblee sisulisse tegevusse, kuid assamblee liikmetel on õigus olla kaasatud organisatsiooni töösse.

Kui iga kooli esindaja on esindatud volikogus (ühingu tasandil), siis on assambleel samuti oma nõukogu ning valitud esinduskogu. Assamblee nõukogu koguneb 2 korda aastas, kus valitakse prioriteetne haridusala teema. 2005. aasta I poolal oli see Haridusreform 2007. Kevadel kinnitas assamblee haridusplatvormi ning edastas haridus- ja teadusministriale. Esinduskogusse kui assamblee tegevorganisasse kuulub 14 liiget, kes on samuti omavahel valdkonnad ära jaganud. Koolid on jagunenud piirkondade vahel (ühite piirkonda kuulub vähemalt 3 kooli). Probleem on tekkinud jagunemisega, kuna Sillamäe moodustab piirkonna 3 kooliga, Tallinn aga 27 kooliga. Aktiivsema piirkonnana saab välja tuua Ida-Virumaa, kus on hea koostöö ka kohaliku omavalitsusega. Üheks põhjenduseks on toodud just alternatiivsete tegevuste puudumine – tendents ka teiste organisatsioonide puhul.

3.7 Arengusuunad

Organisatsiooni siseselt on juba pikemat aega toimunud arutelud võimalike arengusuundade üle. Üheks lähtealuseks on olnud küsimus, kas pidada end valdkondlikuks või üldiseks noorteorganisatsiooniks. Kuna Õpilasesinduste Assamblee on üsna iseseisev üksus ja toimib edukalt, siis on vahepealsetel aastatel olnud aega arendada ka teisi tegevusliine. Edasises arengus eristatakse jätkuvalt kahte peamist tegevussuunda: õpilastemaatikat ja noorsootööd üldisemalt. Uusi tegevussuundi ei hakata arendama, kuid plaanitakse olemasolevaid ümber prioritseerida ning edasi arendada.

Avatud Vabariik ühendab just muukeelseid noori ja see on jätkuvalt prioriteetne valdkond – uued arengud, mis parandaksid vene noorte ühiskonnas kaasarääkimise võimalusi.

- Plaanis on jätkata noorsoolase info edastamist vene keeles.
Infoalase tegevuse osas on loodud eraldi allüksusena MTÜ Eesti Noorte Infoagentuur (www.enia.ee), mille eesmärgiks on edastada informatsiooni nii eesti, vene kui inglise keeles. Küsimusega tegeleb eraldi projektijuht. Esialgu on Avatud Vabariik asutajana ka rahaline toetaja. Pikemas perspektiivis peaks agentuur muutuma iseseisvaks.
- Noortevaldkonna oluliseks teemaks on kodanikuhariduse edendamine. Aruteludesse tuleb haarata mõlemast rahvusest noori ja praegust programmi (üritusi) tuleks laiendada.
- Soovitakse edasi areneda ka noorte arvamuse monitooringut ja arengutrendide välja selgitamist puudutavate uuringute osas. See on küll arengukava kõige üldisem eesmärk, sest uurimisvaldkonnad tõstatuvad vastavalt teemadele.
- Plaanis on edendada rahvusvahelist koostööd venekeelsete riikidega. Siiani on sellealane koostöö olnud kas projektipõhine või juhuslikku laadi. Juba praegu on hea koostöö Moldovaga Ida programmi (tegemist Sorose programmiga, mis võimaldab luua kahepoolseid kontakte) raames. Toimuvad vastastikkused külastused jms.

Kui siiani oldi näiteks Euroopa Noorte vabatahtlike programmide raames pigem saatvaks organisatsiooniks, siis nüüd on plaanis võtta vabatahtlike pooleks aastaks oma kontorisse. See eeldab aga täiendavat ettevalmistust.

Lähtealused: kuna ollakse projektipõhine organisatsioon, on oluline jälgida potentsiaalsete rahastajate prioriteete (erinevad programmprioriteetid, riiklikud strateegilised dokumendid).

Avatud Vabariiki on hakatud võtma arvestatava partneri ja huvigrupi esindajana nii avaliku sektori kui meedia poolt, kuna organisatsiooni sihtrühmaks on vene koolinoored (noorte- ja haridustemaatika) ning rahvusvähemused (ühiskondlikud protsessid). Näitena võib tuua Haridusreform 2007. Noorte- ja haridusvaldkonna mõjutamine on seatud ka üheks oma peamiseks eesmärgiks. Avatud Vabariik aga ei osale ministeeriumi valdkondlikus Õppurite Nõukoja töögrupis ning ei kuulu ka ENLi. Seega ei osaleta kaasamisprotsessis tavapäraseid kanaleid pidi. Samas tehakse tihedat koostööd Rahvastikuministri Büroo ja Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutusega. Korduvalt on sõna võetud ka meedias integratsiooni või muulastest noori puudutavates küsimustes. Positiivse-na saab esile tõsta, et AV suudab liikmeskonna seast seisukohti operatiivselt koondada.

Organisatsiooni sisemise järjepidevuse tagajaks on kindlasti selle loojad, kes seniajani tegevad. Õpilasesinduste Assamblee on võimaldanud õpilasesinduste liikumisel omakeskis areneda samal ajal kui juhatus arendab muid tegevusi ÷ kodanikuharidus ja väliskoostöö. See tagab ka organisatsiooni jätkusuutlikkuse. Organisatsiooni juhtivad vanemad liikmed on tihti peale avalike

suhete, ühiskondlike protsesside ja läbirääkimiste küsimustes kogenumad. Organisatsiooni juhtimisstruktuuri vaadates on probleemiks olnud volikogu motiveerimine (mis asendab üldkogud) Kuna sisuliselt olulised otsused töötatakse välja aktiivsemate liikmete keskel, siis on volikogu kokkusaamine osutunud probleemiks. Õpilasesinduste Assamblee nõukogu roll on puhtalt sisulistel teemadel kaasarääkimine, st õpilaste kaasamine hariduspoliitilistesse ja noortevaldkonna küsimustesse.

Tähelepanu:

- Hariduspoliitilistes küsimustes ei olda hetkel kaasatud HTMi Õppurite Nõukoja töösse, kus õpilaste esindajaks on EÕOL. Et vene koolide noorte arvamust paremini kaasata, peaks koostööd arendama Õpilasesinduste Assamblee ja EÕOLi vahel.
- Seatud kõrged ambitsioonid valdkonnas kaasa rääkimisel ja organisatsiooni arengusuunad on seotud konkreetsete isikutega – organisatsiooni juhtidega. See võib osutuda probleemiks, kui organisatsiooni juhtkond vahetub. Praktikas on seda olulisem seada arengusuunad ja uued tegevusprioriteedid liikmeskonna ja tulevaste võimalike liidritega kooskõlastatult. Organisatsiooni siseselt tuleks edendada uute noorte pealekasvu.

4. B.G. Forseliuse Selts

Üleriigiline noorte- ja haridusühendus

Loodud: 2. veebruar 1989

Liikmed: Ühisliikmeid 65 (enamasti koolide baasil loodud osakonnad) ja üksikliikmeid 76 (sh ka auliikmed ja asutajaliikmed), toetajaliikmeid 9 ja nõunikke 12

Koondab: 65 kooli

4.1 Kujunemine/eellugu

B. G. Forseliuse Selts ühendab pika ajalooaga koolide noori üle Eesti, samuti üksikisikuid, luterlikke kogudusi ja ühinguid. Seltsi kodulehelt (www.forselius.edu.ee) leiab ülevaatliku kirjelduse rahvakoolide tekkimisest ja arengust 17. sajandi Eestis.

Kuigi kooliajalugu tunneb koolitamist 12.–13. sajandist alates, tuleb Eesti rahvakooli algusaastaks lugeda 1686. aastat, sest siis hakati teadlikult riikliku poliitika alusel andma kooliharidust ka lihtrahvale. Seltsi nimi tuleneb tolle aja haritlase, Harju-Madisel pärit **Bengt Gottfried Forseliuse** (1660–1688) nimest, kes Eestis uuenduslikuna rakendas **kutseliste koolmeistrite koolitust** ning kelle eestvedamisel koolitati Eesti talupoegi koolmeistriteks. 1684. aastal alustatud seminaris sai hariduse umbes 160 poissi. 11 neist asus juba 1686. a. koolmeistrina tööle **Kambjas, Kolga-Jaanis, Laiusel, Nõos, Otepääl, Piliistveres, Puhjas, Põltsamaal, Rõngus, Sangastes ja Tartus (Maarja koguduse juures)**. 19. sajandil oli eestlaste kirjaoskus Lääne-Euroopa rahvastega võrd-sel tasemel, seeläbi sai võimalikuks ärkamisaeg, seltsielu, valdade omavalitsused, laulupidude traditsioon ja kodanikuühiskonna areng.

Venekeskel Nõukogude ajal oli Rootsi aeg tabuteema, seepärast ei tulnud 1986/87. õppeaastal kõne allagi rahvakooli 300. aastapäeva üleriiklik tähistamine. 1686. a. ja varem alustanud koolid tähistasid oma juubelit üksipäini.

300-aastastast rahvakoolide liikumist peavad selle asutajad fosforiidisõja ning loomeliitude pleenumi kõrval laulva revolutsiooni eelkäijaks. Kambja kooli eestvõttel tulid 1987. a. aprillis kokku üksteist 1686. aastal alustanud kooli ja Padise kool Harju-Madisel koolide 300-ndat aasta-

päeva tähistama, nimetades ennast "12 Kooli Klubiks". Klubi kutsel asutati 22. veebruaril 1989. a Tartu Õpetajate Seminaris B. G. Forseliuse Selts, mille esimeheks sai prof. Arnold Rüütel (auesimees 9. jaanuarist 2002).

4.2 Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

B. G. Forseliuse Selts pole tüüpiline noorteorganisatsioon. Seltsi nõunikuna tegutsev ajaloo professor Helmut Piirimäe on seltsi hinnanud eelkõige kui mentaliteediajaloo väärtustajana, mis kujundab noorte vaimsust ja ellusuhtumist juba maast-madalast (*Forseliuse Sõnumid, 2005*).

Seltsi peamiseks sihtrühmaks on õppivad noored, kes kodukonna kultuurilugu ja kooliajalugu teadvustaksid. Samas on aktiivseks liikmeskonnaks juhendajatena pedagoogid ja haridusuurijad. Alates loomisest on seltsi tegevused küll osaliselt muutunud. Prioriteetseks on siiski haridusmaatika, kuna selts on loodud koolide initsiatiivil.

Vastavalt oma põhikirjale tegeleb selts laiemalt hariduselu edendamise, noorsootöö ja hariduse ajaloo uurimisega Eestis. Põhikirjalised tegevuseesmärgid keskenduvad peamiselt haridus- ja kultuuriloo temaatikale, pakkudes eelkõige maapiirkondade koolides oma liikmetele väljundit näiteks uurimistöö (kooliajaloo teadvustamine) või külastusprojektide näol.

Põhikirjalised eesmärgid on:

- Eesti rahvusliku hariduse ja kultuuri mõtestamine ja arendamine;
- osalus Eesti hariduspoliitika ja -strateegiate kujundamisel ning õigusaktide väljatöötamisel ja täiustamisel;
- haridus- ja kultuuriloo uurimine ja õpetamine, sh 17. sajandi haritlaste ja B. G. Forseliuse koolmeistrite seminari tähtsuse teadvustamine Eesti avalikkusele;
- hariduselu järjepidevuse hoidmine, auväärse ajaloo koolide ja nende vilistlaskogude ühtekuuluvuse kujundamine;
- noorte huvi- ja tervistava tegevuse sisustamine;
- õpetaja töö väärtustamine ja õpetajakutse populariseerimine;
- liikmeskonna tööeksperimentide väljendamine keele, hariduse, kultuuri, usu ja poliitika üldistes küsimustes;
- koolitus- ja turismialane tegevus seadustes ettenähtud korras.

Ka organisatsiooni põhiteesides (22.02.1989) on tegevuste rõhuasetus eelkõige **haridustraditsioonide säilitamisele ning kohaliku koolielu edendamisele, samuti koduloolisele uurimistegevusele**. Maakoolid on piirkonnas ka rahvusliku haridus- ja kultuuriloo arendajad. Eesmärgiks on süvendada koolide ühtekuuluvustunnet auväärse ajaloo ja ühistegevuse kaudu ja kasvatada austust õpetajakutse vastu (www.forselius.ee).

Seltsi tegevuse alusdokumentideks on põhikiri ja rikkalik autasude süsteem, mis on sätestatud statuutidega. Põhikiri sätestab seltsi üldeesmärgid, liikmed ja juhtimisstruktuuri. Põhikirja on tegevusaastate jooksul muudetud korra (22.02.1997), et see vastavusse viia Mittetulundusühingute seadusega. Seltsi põhjalik tunnistussüsteem on reguleeritud vastavate statuutidega. Antakse välja erinevaid tunnustuskirju, aumärke, aunimetusi, stipendiume ja taieseid. Kodulehelt leiab ka laureaate nimekirja.

Seltsi sümbolikas domineerivad aabitsakukk, Forseliuse nime esimene täht F, sinine ja kollane värv – neid kasutavad ka liikmetest koolid oma sümbolika kujundamisel.

Selts on oma tegevustes järginud Eesti Kodanikuühiskonna Arengu Kontseptsiooni, mille väljatöötamisele ka kaasa aidati. Koostamisel on jätkukava aastate 2000–2005 arengukavale (13.03.1999 üldkogul kinnitatud, 05.03.2004 täiendatud), mille sisu hakkab suuresti sõltuma multilateraalse kokkuleppe sätetest Kambja vabanenud vanas koolihoones Forseliuse Keskuse loomiseks. Läbi-rääkimised kokkuleppe osas käivad.

4.3 Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid

Põhiteeside kohaselt tegeleb Selts õpimetoodikate uuendamisega, samuti antakse välja stipendiume ja autasusid, korraldatakse õpireise, avaldatakse trükiseid. Igal aastal toimuvad traditsioonilised hariduspäevad (koos konverentside ja täiendõppeseminaridega), suvekoolid jms.

Põhikirjalised tegevused:

- korraldab kursusi, seminare, konverentse, suvekoole, ekspeditsioone, näitusi; kultuurhariduslikke, spordi- ja erialaüritusi, kokkutulekuid; ekskursioone, õpi- ja turismireise, reisikursusi, matku jm;
- taotleb Eesti Haridusmuuseumi ja selle filiaalide loomist, aitab kaasa haridusloolise ainese kogumisele ja säilitamisele;
- arendab koostööd lähedasi eesmärgi taotlevate ühingute ja asutustega kodu- ja välismaal, vahetab informatsiooni ning annab välja trükiseid;
- kasutab seltsi eesmärkide elluviimisel silmapaistnute ja seltsile, osakondadele ning ühisliikmetele teeneid osutanute tunnustamiseks ja ergutamiseks tunnustuskirju (aukiri, tänukiri ...), aumärke (teenetemedalid, mälestusmedalid ...), aunimetusi (auliige, auesimees ...) ja stipendiume.

Organisatsiooni jooksvatest tegevustest annab juhatus ülevaate ringkirjadega, mis koostatakse tavaliselt kolm korda aastas – veebruaris, mais ja oktoobris. Ülevaade kajastab Hariduspäeva(de) järelkaja, informatsiooni tulevase suvekoolist, olulisimatest projektidest, aga ka muudest ülevõlivatest küsimustest (2005. aastal oli see näiteks rahastamine). Põhjaliku ülevaate senistest tegevustest saab ka seltsi kodulehelt (www.forselius.ee)

I

Seltsi **üleriigilisteks traditsioonilisteks üritusteks on hariduspäev(ad)** (kevadepäev), mille raames toimuvad seminarid ja ettekanded. 2005. aastal oli peateemaks teemapargi "Forseliuse Kultuuri- ja Arenduskeskus" loomine. Ürituse lõpus toimub üldkogus koosolek, millel tunnustatakse ka oma liikmeid ja kinnitatakse autasude laureaadiid. 2005. aastal valiti uus juhatus ja suvel ka uue osakonna Forseliuse Noored juhatus. Hariduspäeval osalejaid on enamasti üle 60, moodustades umbes kolmandiku koolide esindajatest.

Teise suurema kokkusaamiskohana eelkõige noortele on **suvekoolid**, mida nüüdseks on korraldatud kokku 16 korda. Suvekoolide programmid on mitmekesised, koolituste raames külastatakse mitmeid paiku, sõltuvalt vastuvõtvast osakonnast (koolist). Koolituse kulminatsiooniks on Forseliuse Noorte uurimistööde esitamine. Sel aastal tuli koolituse puhul tasuda ka osalusmaksu

á 200 kr, et tasuda kolmele esindajale. Enamasti katsid selle kulu osakonnad (koolid) ja õpilastel polnud vaja maksta. Aastatel 2000–2004 aitas suvekooli finantseerida Haridus- ja Teadusministeerium noorteprojekti kaudu, siis osalesid õpilased tasuta. Suvekooli traditsiooniliseks osaks on ka talvise **uurimistööde konverentsi** ettevalmistamine.

Lisaks on tegevusaastate jooksul algatatud ja kaaskorraldanud suurüritusi nagu eesti laulu- kultuuri 200. aastapäev (1994) ja esimese läbinisti eestikeelse teose, Wastse Testamendi 310. aastapäev (1996), rahvakooli 310. aastapäeva ürituste sari ja konverents “Eesti kool – juured ja tänapäev” (1998).

II

Õpiturismi ürituste raames külastavad koolinoored erinevaid paiku näiteks naaberriikides. Forseliuse Selts on korraldanud ja koordineerinud õpi-, kogemus- ja turismireise ning matku. Viimastel aastatel on see tegevus takerdunud peamiselt finantsvõimaluste taha. Kooli soovil on võimalik pakkuda õpireisi programmi raames mõne välisriigi kooli külastamist näiteks Soomes, Norras, Rootsis, Itaalias või Prantsusmaal. 2004. aastal toimus koolitusreis Soome, Porvoo valla linnapäevadele. 2006. a. on kavas sõita Rootsi ja 17. Forseliuse Noorte suvekool korraldada rootsieesti skautide-gaidide „Metsakodus“.

III

2004/05. aastal on uuesti tõstatunud **Forseliuse Kultuuri- ja Arenduskeskuse teemapargi loomine** Kambja kooli juurde. Idee pärineb juba 1987. aastast Eesti Rahvakooli ja Piibli muuseumi nime all. Vahendite kogumiseks asutati 1990. aastal eraldi sihtasutus B. G. Forseliuse Fond, kuid teostus jäi pikaks ajaks soiku. Nüüdseks on keskuse loomist maakondliku projekti raames rahastanud Euroopa Liit. Teemapark on saanud endale mitmeid ideelisi toetajaid ning selle realiseerumine sõltub palju nii riigi, kohaliku omavalitsuse kui ka kolmanda ja erasektori koostööst.

Keskuse eesmärgiks on teemapargi mudeli arendamine Eestis. Keskuse üheks väljundiks oleks kooliväliste valikutundide andmine riiklike õppekavade järgi lepingulisel alusel, mitteformaalne õppe tegevus (keskkonnakaitse, koolimetsahoodus, riigikaitse, seiklusturism jms), Eesti haridus- ja kultuuriloo tutvustamine ja ka turistide teenindamine. Keskus kavatseb koordineerida mitmesuguste ühenduste tegevusi: avatud noortekeskus, koolimetsaselts, seiklusraja seltsing, valla/piirkonna noorkotkaste ja kodutütarde kodu, uuriva õppetöö koordineerimise keskus, Eesti Rahvakooli Muuseum, noorgiidide seltsing jpm.

Keskus peaks olema isemajandav. Asutajatena nähakse seltsi kõrval Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Kultuuriministeeriumi, Kambja Vallavalitsust jt omavalitsusi, Rootsi Instituuti, Eesti Keele Instituuti, TÜ usuteaduskonda, Kaitseliitu jne.

IV

Seltsi üheks põhitegevuseks on **uuriva õppetöö** edendamine, mida Haridus- ja Teadusministeerium soosib oma dokumentide kaudu. Seetõttu on uurimistööde kirjutamised tihti peale õpilastele kohustuslikud. Nende esitamine ja tutvustamine pika traditsiooniga koolide vahel toimub seltsi kaudu. Konkreetseks väljundiks õpilastele on esitlused seltsi suvekoolis, erinevatel kohtumistel ning samuti trükisõnas.

V

Organisatsioon annab igal aastal ülevaate haridusmaastikul toimuvast läbi põhjaliku artikli-kogumiku **Forseliuse Sõnumid**, mille rubriikideks on haridus- ja kultuuripoliitika, pedagoogika, kooli- ja haridusloolised artiklid, haridussotsioloogi veerud, uuriv õppetöö, reisikirjad, kirjandus-loetelu, seltsi kroonika. Alates 1995. aastast on ilmunud 12 numbrit.

Konverentside materjale on üllitatud sarjas B. G. Forsliuse Seltsi Toimetised. Lisaks kirjastatakse õpilaste uurimistöid eraldi toimetiste alasarjas *Studia Forseliana*. Sarjas B. G. Forseliuse Raamat on hetkel ettevalmistamisel H. Salu "Õnneraha. Romaan Rootsi ajast" (Toronto, 1953) taastrükk, mis käsitleb 17. sajandi lõpu elu-olu, sh Forseliuse seminari tegevust.

VI

Seltsi põhikirjalised eesmärgid on sidususes euroopaliku kodanikuühiskonna põhimõtetega. Selts rakendab nende eesmärkide elluviimisel silmapaistnud inimeste äramärgimiseks **tunnustus-vahendeid** (au- ja tänukirjad, medalid, auhind, aunimetused), stipendiume ning haridus- ja kultuurielu kujutavaid taieseid. Laureaatide hulgas on maailma ja Eesti kodanikuühiskonna aktivistid, seltsile, osakondadele ja ühisliikmetele teeneid osutanud isikud.

Tunnustamist osutatakse statuudi alusel. Laureaat saab kunstiliselt kujundatud tunnistuse. Tunnustusvahendite omistamise otsustab juhatus, keda nõustavad nõunikud ja eksperdid, vajadusel võib juhatus moodustada autasustamistoimkonna. Laureaatide nimed avaldatakse Forseliuse Sõnumites ja veebil www.forselius.ee. Aumärke omistatakse ühele isikule või kollektiivile ainult üks kord.

Autasustamissüsteem on mitmekesine:

- Tunnustuskirjad: a) aukiri; b) tänukiri; c) suvekooli tänukiri / metsakooli tunnistus.
- Aumärgid:
 - a. Korralised medalid ja auhind: B. G. Forseliuse medal, Suur Ignatsi Jaagu medal, Väike Ignatsi Jaagu medal, medal Suur Kuldtukat (esimene ja teine klass), auhind *Academicus Ariste*;
 - b. Tähtpäevamärgid kultuurisündmuste ja isikute tegevuse kajastamiseks: Eesti rahvakooli 300. aastapäeva medal, Eesti koorilaulu 200. aastapäeva medal, mälestusmedal Wastne Testament 1686. Tähtpäevamärkide asutajad määravad emissiooni suuruse.
- Aunimetused: auliige, auesimees.
- Taiesed:
 - a. "Koolirahad" – münditaolised vermitud märgid kultuuriloo tähtpäevade kajastamiseks. "Koolirahade" väljalaske suurus ei ole määratletud, neil ei ole tunnistust ega statuuti. "Koolirahasid" võib kinkida või müüa suveniiriks.
 - b. Muud vahendid: maalid, graafilised lehed (Rootsi-aegse koolivõrgu kaart, kunstiliselt kujundatud seltsi liikmeskooli / osakonna tunnistus, „12 Kooli Klubi“, „11 Kooli Klubi“), eksliibrised, kleebised, rinnamärgid.

VII

Rahvusvaheline tegevus. Ülemaailmse Kooliajaloo Ühingu ning Soome ja Rootsi Kooliajaloo Seltsiga on tehtud tihedat koostööd. Põhjamaade Ministrite Nõukogu tellimusel on tehtud projekte, kuid tihti jääb rahastamine kaaspartnerite taha.

Olulisemad koostööpartnerid (*Forseliuse Sõnumid, 2005*): ENL (noortepäev, töörühmad ja ka õpilaste koda (kuni eksisteeris)), ENTK (õppevisiidid), Eurodesk (arvutikeskne infoedastus), Eesti Kultuuriseltside Ühendus, Eesti Esperanto Assotsiatsioon ja Tartu Esperanto Selts.

Koostööd tehakse veel HTMi noorteosakonnaga, Kultuuriministeeriumi ja Põllumajandusministeeriumiga, ka Kambja Vallavalitsuse ja Kambja Avatud Noortetoaga "Akvaarium", erasektorist on partneriks Express Reisid.

Organisatsiooni esindatakse: Eesti Õpetajate Liidus, Eesti Ajalooõpetajate Seltsis, Eesti Kultuuriseltside Ühenduses, EÕOLis, Eesti Haridusfoorumis, Eesti Muinsuskaitse Seltsis, Eesti Koolijuhtide Ühingu. Plaanis on tihendada koostööd Kaitseliiduga.

Koostöö kohalike omavalitsustega on juhuslikumat laadi, sõltuvalt sellest, kus erinevad üritused toimuvad – toetatakse ruumide või muude ressursside osas. Erandiks on Kambja Vallavalitsus, kellega koostöö on tihedam.

Sisulist koostööd Haridus- ja Teadusministeeriumiga praktiliselt pole. Vahendavaks kanaliks on ENL, kelle ümarlaudadel osaletakse.

4.4 Tegevusvahendid

Seltsi kontor asub Tartus, Pepleri tänaval ning see on samal ajal avatud noortekeskuseks, ka Eurodeski tugikeskuseks. Samas majas on mitu seltsi (Vanemuise Selts, Eesti Kultuuriseltside Ühendus, Eesti Juudikogukonna Tartu Osakond, Tartu Esperanto Selts, TÜ üliõpilaskorporatsioon Revelia, laulustiuudio Fa-diees), mis võimaldab koostööd teha kogu linna heaks. Kontoris levitatakse teatmekirjandust, vahetatakse kontakte, nõustatakse rahastamisprojektide osas ja taotluste kirjutamisel ning osalemist noorteüritustel nii Eestis kui välismaal.

Seltsil pole palgalist töötajat, aga on olnud praktikandid aastatel 1996–2003, pakkumisi tuleb ka noorsoovahetuste raames, aga Eesti-poolne rahastamine pole suuri vahetusi võimaldanud. Tegevjuhi sõnusti on raske edaspidi praktikantidega tegeleda (pole palgalist kaadrit juhendamiseks).

Üheks suuremaks tegevusprobleemiks jätkusuutlikkuse tagamisel peetakse inimeste ja aja puudust.

Selts on viimase viie aasta jooksul saanud tegevustoetust riigilt. Summad on kõikunud 52 000 kuni 112 000 kroonini. 2005. aastal vähenes riiklik toetus 37,5% võrra. Riigipoolset toetust peetakse väga vajalikuks ja positiivseks, toetust saavad Eestis vähesed noorteühendused.

Aastatoetuse osakaal on siiani olnud kogueelarves umbes kolmandik. Toetussumma üleüldisest vähenemisest tulenevalt vaadatakse erinevate ürituste eelarve uuesti üle. Viimastel aastatel on selts traditsiooniliselt saanud toetust ka kohalike omavalitsustelt vastavas kohas korraldatud üritusteks (tasuta ruumid ja kommunaalteenused, osaline toitlustus).

2005. a eelarve summa on 320 000 krooni. **Sissetulekuallikatest** moodustavad liikmemaksud 10,94%, HTMi aastatoetus 21,88%, fondide sihtstipendiumid 12,50%, ühisürituste tulud 54,68%. Põhikirjalisteks tegevusteks, sh trükiste kirjastamiseks **kulub** 72,89% eelarvest, lähetused moodustavad 5,62% kulutustest, kontor, side, tehnika, hooldus 18,37%, raamatupidamine 1,56%, tööjõukulud 1,56%.

Riiklikust toetusest rahastatakse Forseliuse Noorte suvelaagri korraldamist (28,57%), hariduspäevade korraldamist (7,14%), trükiste kirjastamist (25,71%), kontorikulusid, teatmekirjanduse soetamist (10%), veebilehe, internetiühenduse ja arvutipargi täiendamist ja hooldust (5,72%), lähetusi noorteüritustele Eestis ja välismaal (10%), tunnustusvahendite uuendamist/täiendamist, raamimist, auhindu (7,14%) ja raamatupidamist (5,72%).

Rahastamise puhul peetakse peamiseks probleemiks seda, et kuigi kodanikuühiskond areneb ja ka noored soovivad rohkem tegutseda, on riigi poolt jagatav summa tervikuna üsna väike. Seetõttu tuleb pidevalt otsida alternatiivseid sissetulekuallikaid näiteks rahastamisprojektide kirjutamise näol, mis rõõvib väga palju aega (hinnanguliselt 1/3 töötundidest), kahjustades sisulise töö mahtu ja kvaliteeti.

4.5 Liikmeskond

Kuigi seltsi peamiseks sihtrühmaks on noor õppiv inimene, põhineb tegevliikmeskond lisaks õpilastele ka pedagoogidest ka kultuuriinimestest. Seltsi asutaja-, au-, ja toetajaliikmeteks on mitmed Eesti ühiskonna arvamustliidrid ja haritlased. Liikmeid ühendab huvi koolitemaatika ja rahvakoolide vastu. Suurem liikmeskond on koondunud siiski koolidesse.

Põhikiri sätestab liikmeskonna üsna detailselt. Seltsi liikmeteks saavad olla juriidilised isikud, kes on kas ühisliikmed (tähtajatud – koolide õpilaste või õpetajate seltsid ja ühingud, organisatsioonid) või toetajaliikmed (tähtjalised). Füüsilised isikud on sätestatud üksikliikmetena (tähtajatud – õpetajad, õpilased, kellest alla 18. aasta vanuseid nimetatakse noorliikmeteks, haridustöötajad, kodulooajaloolased jms) või toetajaliikmed (tähtjalised) ja nõunikud (tähtjalised).

Kui tähtajatud liikmed on seltsi põhiliikmed, siis tähtjalised on eelkõige toetajaliikmed (kuni viieks aastaks) või üldkogu poolt valitud nõunikud (teadlased, valdkonna spetsialistid).

Tähtajatutel liikmetel on aastane katseaeg. Liige peab kahe aasta jooksul osalema kas üldkogul või seltsi üritusel või esindama seltsi teiste asutuste/organisatsioonide poolt korraldatud üritustel või avaldama kaastöid seltsi trükistes või avaldama arvamust kirjalikult/virtuaalselt esitatud päringule jne. Seltsi juhtkonna ja toimekondadega tegevuse koordineerimiseks on ühisliikmel kindel kontaktisik.

Seltsi kuulumine pole piiratud asukohamaa või kodakondsusega. Sätestatud on ka liikmemaks (v.a nõunikele), mida noorliikmed maksavad vähemal määral kui teised liikmed. Liikmemaksu maksavad koolide osakonnad, harva tuleb ette liikmemaksust vabastamist juhatus otsusel.

Nõunikke on seltsil hetkel 12, toetajaliikmeid 9 (alates 1990. aastate algusest), kellest 3 kogudused, 2 eraettevõtted, 1 maavalitsus, 2 seltsi ja 1 eraisik. **Ühisliikmeid on kokku 65**, kellest 61 on moodustunud koolide baasil/juures); **üksikliikmeid 76**, kellest 44 asutajaliikmed. Üksikliikmete seas on pedagooge, Riigikogu liikmeid ja Vabariigi president.

Liikmed on jagunenud üle Eesti laiali ja koolid on kujunenud sidepunktideks. 2004. aasta seisuga paikneb liikmeskond kõigis maakondades peale Hiiumaa. Seisuga 01.09.2005 on 24 068 noorliiget. Koolidest moodustuvad osakonnad (haruseltsid), mis tegutsevad iseseisvate üksustena. Osakondadel võib olla näiteks oma üldkogu ja juhatus. Tehakse kaasarandeid üldkogule. Kontaktisikuks on enamasti pedagoog või huvijuht, kes tegutseb vabatahtlikkuse alusel. Hetkel on osakondi kokku 68, neist 61 on moodustatud koolide baasil.

Seltsi tegevuse eripärast tulenevalt ei plaanita liikmeskonna suurenemist. Umbes kolmandik liikmekoolidest on aktiivsed seltsi tegevustes kaasalööjad. Õpilased vahelduvad pidevalt ning puutuvad seltsiga kokku mõned aastad.

Liikmete teavitamine toimub peamiselt kodulehe kaudu (ringkirjad toimunud üritustest) kui ka igal aastal avaldatava *Forseliuse Sõnumite* näol, mis lisaks tegevuste kirjeldusele sisaldab põhjalikke artikleid nii haridus- ja kultuuripoliitika kohta, kui ka kooliajaloo, õpilaste tööde ning seltsi tegevuste kohta. Sisuliselt kuulevad õpilased seltsi tegevustest huvijuhi või pedagoogi käest.

Õpilaste paremaks kaasamiseks on 2004. aastal valitud Forseliuse Noorte juhatus (vt ka pkp 4.6 Organisatsiooni juhtimine), kelle ülesandeks on õpilasi operatiivsemalt teavitada ning ühistegevusi koordineerida.

Maakooli õpilastele on positiivseks väljundiks just suvekool ja võimalus näha Eestimaa teisi paiku. Samuti vahendatakse rahvusvahelisi üritusi. Populaarsed on noorsoovahetused koostöös Euroopa Noorte Eesti Bürooga. Näiteks on seltsi koolidest tekkinud võrgustik, kust taoliste programmele kaasalööjaid otsitakse.

ENTK õppeviisidid on toimunud Leetu ja Lätti. Õppiva õppetöö konverentsid on õpilastele uurimustööde esitamisele heaks väljundiks. Noore jaoks on see eelkõige alternatiivseks õppevormiks.

4.6 Organisatsiooni juhtimine

Kõrgeimaks organiks on **üldkogu**, kus saab muuta programmi, põhikirja ja mis kinnitab aastaeelarve, liikmemaksude määrad, juhatuse ja revisjonikomisjoni aruanded, liikmed, valib juhatuse ja revisjonitoimkonna, nõunikke, auliikmeid, esimehi. Ka seltsile kuuluvate kinnisasjadega seotud tehingud ja muud tehingud on üldkogu pädevuses. Juhatus võib tehinguid teostada, kuid annab kinnitamise üldkogule. Üldkogu koosolek toimub 1 kord aastas. Üldkogu on otsustusvõimeline, kui kohal on pooled ühis- või üksikliikmetest. Väiksema kvoorumi korral peetakse samal päeval sama päevakorraga uus üldkogu, millest osavõtjatel on otsustusõigus päevakorra kohta.

Täidesaatvaks organiks on **juhatuse**, kes koostab tegevuskavu ja eelarveid, moodustab osakondi, toimkondi, koostab aruannet revisjonikomisjonile ja üldkogule, kinnitab juhendeid, statuute, võtab tööle palgalised töötajad, kinnitab palgamäärad, võtab vastu uusi liikmeid ning esitab üldkogule liikmete nimekirjad. Kõikidel juhatuse liikmetel on õigus esindada seltsi õigustoimingutes. Töö on jaotatud liikmete vahel valdkonniti: noorsootöö, õpiturism, uuriv õppetöö, kirjastamine, aine- ja huvitegevus, autasustamine ja tunnustamine.

Juhatus tegevusperiood on 3 aastat. Koos käiakse vähemalt 3 korda aastas. Huvitav on, et seltsi juhatuses on 11 inimest (põhikirjaliselt võib olla kuni 10 liiget). Juhatus liikmed, kes on valitud regionaalsel põhimõttel, valivad oma liikmete hulgast esimehe, kes saab seltsi esimeheks. Viimane koordineerib organisatsiooni erinevate struktuurüksuste tööd, käsutab seltsi vara ja sõlmib lepinguid. Mahukaimaks tööülesandeks on viimasel ajal kujunenud projektkirjutamine. Praegune esimees, Madis Linnamägi, on organisatsiooni tegevjuhiks olnud sisuliselt selle loomisest alates.

Juhatus ja liikmete vaheline sisuline töö toimib meili teel. Plaanis on kodulehel foorumi juurde luua ka keskkond, mis võimaldaks dokumente vahetada.

Kui vaadata organisatsiooni struktuuri, siis kuuluvad juhatuse tegevuse alla veel toimkonnad e. töörühmad (näiteks suvekooli korraldamine, uuriv õppetöö, matkad ja reisid, trükised, veebileht, *Forum Forselius* ja teemapark); osakonnad (temaatilised: Forseliuse Noored, Avatud Noortekeskus; ning koolide osakonnad, samuti vilistlaskogud, kogudused, seltsingud jms.). Plaanitud on luua osakondadena Forseliuse Lastevanemad ja Forseliuse Seeniorid, kuid need pole sisuliselt veel formeerunud, sest pole kujunenud initsiatiivgruppi. Näiteks seeniorid on koondunud vilistlaskogudesse ja on tegevad pigem seal.

Forseliuse Noorte juurde on moodustatud ka **noorte juhatus**, kuhu kuulub 9 noort ning tööd koordineerib Kambja kooli huvijuht Toivo Ärtis. Noorte juhatuse liikmed saavad juhtimis- ja organiseerimiskogemusi, kuid küllalt sageli on tegemist mitmel alal aktiivsete inimestega, kelle põhitöök

olev õppimine saab kannatada. Kui õnnestub leida vabatahtlik (finantsiline seisund ei võimalda palgalist noortejuhti võtta), siis võib Forseliuse Noorte osakond end vormistada juriidilise isikuna, et ta saaks rahastamistehinguid ja –taotlusi omapäi teha.

Põhikirjaliselt on seltsil kontrollorganiks revisjonitoimikond, kes aga kontrollib üksnes seltsi finantsmajandustegevust ja teeb ettepanekuid.

4.7 Arengusuunad

Seltsi juhi hinnangul erinetakse teistest Eesti noorteühendustest – oluliseks peetakse kultuuriloo ja vaimsure viimist noorteni, kes muidu antud temaatika ja vanema generatsiooni entusiastidega ei pruugi kokku puutuda. Seltsi tegevuse eripära tuleneb sellest, et liikmeskond kasvab välja kindlatest koolidest ja liikumise järjepidevust hoiavad eelkõige pedagoogid või juhendajad – palju sõltub ka nende aktiivsusest infokanalina. Viimasel aastal on üritatud aktiivsemalt noori tegevusse kaasata läbi Forseliuse Noorte osakonna. Valdkond, millega tegeletakse, on õpilaste jaoks aga üsna kitsas – hetkel on noorte jaoks peamiseks väljundiks olnud uurimistööde tegemine, külastusvisiidid ja ka õpilasvahetusprogrammid. Huvi kooliajaloo ja ümbruskonna kultuuriloo vastu saab tekkida õpilastel läbi aktiivse osalemise ja seda on selts ka teha üritanud. Sihtgrupiks on tegelikult iga kooli õpilane, kes soovib valdkonnas kaasa lüüa.

Organisatsiooni juhtimine on peamiselt seltsi esimehe pärusmaa. Aktiivsemalt on jõutud tegeleda ürituste korraldamisega, organisatsiooni sisemine arendamine ja ka laiendamine pole siiani eraldi eesmärgiks olnud just aja- ja inimressursi puuduse tõttu. 2005. a. sügisel on väljatöötamisel ka järgmise perioodi arengukava. Organisatsiooni juhid arendavad liikumist oma töö kõrvalt ning aega pole jäänud isegi kontoris vabatahtlike rakendamiseks. Teisalt saab öelda, et traditsioonilised üritused ongi seltsi jätkusuutliku tegevuse tagajad. Olemasoleva liikmeskonna võrgustik toimib. Osalemise eelduseks on eelkõige huvi teema vastu. Koolid teavad, et nad on liikmed ja aastaid on osaletud ka ühisüritustel.

Seltsi peamiseks suhtlusgrupiks on maakoolid ja nende õpilased. Üritusi korraldavad vastuvõtvad koolid erinevates maakondades ja see on olnud ka väljundiks oma kooli tutvustamisel. Liikmete esindatus kõikides maakondades on küll tervitatav, kuid ülevabariigilisi üritusi ei saa selle tõttu tihedasti teha. Ka juhatuse tööd on see veidi raskendanud.

Tähelepanu:

- B. G. Forseliuse Seltsi peamiseks arengusuunaks lähiaastatel on hariduslase teemapargi loomine Kambjas. Projekt on põhjalikult läbi mõeldud, ka on saadud EL fondidest toetust. Siiski eeldab see tihedat koostööd nii riigi, kohaliku omavalitsuse, kolmanda sektori organisatsioonide kui erasektori vahel. Olulisem osa tööst seisab veel ees.
- Suuremaks väljakutseks tulevikus on kindlasti projektipõhisele tegevusele üleminek. See on paratamatu. Projektkirjutamine eeldab tegevuste etteplaneerimist mitmeks aastaks ja tulemustes ei saa kindel olla.

5. Eesti Üliõpilaskondade Liit (EÜL)

Eesti kõrgkoolide üliõpilaskondade katuseorganisatsioon/üleriigiline noorteühendus

Loodud:	november 1991
Liikmed:	koolide üliõpilasesindused
Koondab:	22 üliõpilasesindust (1.06.05 seisuga)

5.1 Kujunemine

EÜL on asutatud 23. novembril 1991 aastal üheksa üliõpilasesinduse poolt. Aastast 1993 on EÜL andnud välja rahvusvahelist üliõpilaskaarti ISIC Student, mis pani aluse organisatsiooni laienemisvõimalustele. Alates 1999. a. septembrist hakati Eestis, esimesena maailmas, väljastama liitkaarte *ISIC Student Maestro*, milles on ühendatud ISIC-kaart ja pangatoiminguid võimaldav rahvusvaheline deebetkaart Maestro.

1995. aastal korraldas EÜL esmakordselt tudengipäevad, et Tallinna tudengivaimule elu sisse puhuda. See andis võimaluse teha koostööd ülikoolidega ja ärgitada tudengeid enda eest seisma. 1999. aastal hakati välja andma Üliõpilaslehte ja 2004. aastal alustas tegevust Tudengiportaal (www.tudengiportaal.ee), mis aitab kaasa tudengieluga seotud kasuliku info levimisele tudengilt tudengile.

2005. aastal asutas EÜL Traktor Travel OÜ, mis on noorte turismi propageeriv ettevõtte ning pakub reisimisvõimalusi ja võimalusi reisimise ajal töötada. Teine suurem 2005. aasta ettevõtmine puudutab Tallinna Tudengimaja, millest plaanitakse pealinna tudengeid ja üliõpilasorganisatsioone liitvat keskust.

5.2 Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

EÜLi missioon on Eesti üliõpilaste huvidest ja vajadustest lähtuvalt mõjutada tulemuslikult kõrghariduse keskkonna arengut. Ehkki missioon on esindada tudengeid eelkõige poliitiliselt tasandil, on organisatsiooni siht siinapoole, et EÜList saaks selline tudengite keskus, mis pakub kõike,

mida tudeng oma tudengielu jooksul vajab: meelelahutust, reisimist, õppimist, täiendkoolitust, kultuuri, raamatukogu jms.

Tegevus põhineb volikogu otsustel. Tegevust reguleerivad põhikiri, kodukord, strateegia (arengukava), juhatuse tegevuskava.

Põhikirja kehtiv versioon võeti vastu 10.10.1998 volikogu otsusega ja on muudetud 06.11.1999, 17.09.2000, 25.11.2000, 16.02.2003, 06.09.2003, 20.12.2003, 12.06.2004 ning 15.10.2004 volikogu otsusega. Selle rea muudatusi on tinginud peamiselt organisatsiooni struktuurimuutused (EÜLi tegevuse laienemine). Viimase muudatuse kohaselt jäi juhatuse kolmeliikmeliseks ja fikseeriti juhatuse liikmete tegevusvaldkonnad ja kandideerimine kindla valdkonna peale. Eesmisev muudatus puudutab EÜLi järjekordset laienemist – Tallinna Tudengimaja loomist ja tegevust.

Strateegia aastateks 2004–2006. Hetkel on käsil selle uuendamine ja strateegia kirjutamine 2007.–2009. aastaks. Uue strateegia välja töötamine on organisatsiooni juhtimise poole pealt tänavu kõige tähtsam ülesanne. Muudatusettepanekud on tulnud peamiselt EÜLi töötajatelt, kelle ettepanekud jõuavad kõigepealt juhatusse ning seejärel volikokku. Strateegia järgimine on EÜLi jaoks mõnevõrra komplitseeritud, sest organisatsioon areneb kiiresti ja väga keeruline on muutusi ette näha.

Juhatuse tegevuskava on kooskõlas strateegiaga – aasta alguses kontrollitakse, kas järgitakse seatud sihte ja ollakse ajagraafikus.

Struktuuriüksustel paika pandud **aastaprioriteedid**, näiteks avaliku poliitika üksuses kõrghariduse kvaliteet ja kvaliteedinõuded, ISIC-kaardi valdkonnas EURO26 ja ISIC-kaardi ühendamise. Selleks tuleb EÜLil end tõestada EURO26 litsentsihoidjale, European Youth Card Associationile. Varasemalt Eestis EURO26 kaardi väljastamisega tegelenud ENL loobus sellest ja andis EÜLile ka oma soovitus, kuna tänu ISIC-kaardile on EÜLil sooduskaardi arendamisel väga suur kogemus.

Visioon 2006 kohaselt on EÜL üliõpilaste seas tuntud ja tugevatel liikmetel põhinev üliõpilasesinduste katusorganisatsioon. Läbi pikaajalise eesmärgipärase tegevuse on EÜL saavutanud majandusliku ja poliitilise sõltumatuse ning tunnustuse ühiskonnaelus kaasaraäkijana.

Alusdokumendid on organisatsiooni hoogsas arengu tõttu pidevas muutumises.

5.3 Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid

Kõik, mis on seotud üliõpilastega – nii võib EÜLi tegevuse kõige üldisemalt kokku võtta. Täpsemalt võib välja tuua tudengite esindamise poliitiline tasandil, koolitused ja ettevõtmised kogu tudengkonnale (tudengipäevad, Tallinna Tudengimaja, tudengiball), millega tegelevad organisatsiooni erinevad struktuuriüksused:

1. **Avaliku poliitika valdkonna (AP)** missiooniks on tagada organisatsioonile vajalik kompetents, mis võimaldab tulemuslikult mõjutada kõrghariduse arengut ning olla professionaalne partner.

AP valdkonnas töötab valdkonna tegevjuht, hariduspoliitika ekspert, sotsiaalpoliitika ekspert ning nii haridus- ja sotsiaalpoliitikat hõlmavate teemadega tegelev AP nõunik. Need inimesed on ajustrustiks, kes töötavad organisatsiooni jaoks välja haridus- ja sotsiaalpoliitilisi mudeleid; viiakse läbi uuringuid ja küsitlusi ning suhestatakse regulaarselt üliõpilasesindajatega.

3. **ISIC:** Aastast 1993 on EÜL andnud välja rahvusvahelist üliõpilaskaarti ISIC Student. Alates 1999. a septembrist hakati esimesena maailmas väljastama liitkaarte ISIC Student Maestro.

Koostööpartneriteks võib nimetada kõiki ca 600 firmat, kes pakuvad Eestis ISIC-kaardi soodustusi (suurematest Ühispank, Elisa, EMT).

4. **EÜL Üliõpilasleht:** Eesmärk anda välja üldistele Eesti ajakirjanduses levinud kvaliteedireeglitele vastavat üle-Eestilist tudengilehte, mis ennekõike kajastaks üliõpilaselu päevakajalisi probleeme, kuid samas pakuks ka oma lugejatele võimalust laiendada silmaringi ning lahutada meelt.
5. **Avalikud suhted:** sihiks on püsiva usalduse ja koostöötahte loomine institutsioonide, partnerite ja EÜLi liikmete vahel. Avalike suhete valdkond aitab ennetada, analüüsida ja tõlgendada avalikku arvamust ning selle arusaama organisatsiooni käimasolevatest projektidest ja plaanidest. Samuti annab nõu organisatsiooni juhtkonnale mitmel alal nagu meediasuhted, suhted töötajate ja ametivõimudega. Avalike suhete struktuuriüksust peab EÜL hetkel oma kõige nõrgemaks lüliks. See on tingitud personalipoliitilisest veast – vahepeal valiti töötajaid meeldivate isikuomaduste alusel, aga see ei pruukinud professionaalsusega kattuda.
6. **Finantsüksus.**

Lisaks kuuluvad EÜLi juurde vilistlaskogu ja sihtasutus Tudengipäevad. EÜLi juhatuses, töötajaskonnas või volikogus, aga samuti üliõpilaskondades tegutsenud isikud võivad astuda EÜLi vilistlaskokku, mis annab EÜLile nõu ning aitab neid võimalusel tegevusele ühiskondliku toetuse leidmisel. Vilistlaskogu põhitöövormideks on kogunemine ning sõnaõigusliku esindaja/sõnaõiguslike esindajate saatmine volikogu ja juhatuse koosolekutele ning muudele EÜLi nõupidamistele. Vilistlaskogu ülesanne on intervjuuerida juhatuse liikmekandidaate ja korraldada EÜLi sünnipäeva.

SA Tudengipäevad korraldab Tudengite Kevad- ja Sügispäevi. Korraldustoimkonnas on rohkem kui 170 liiget ja esindatud on peaaegu kõikide Tallinna kõrgkoolide ning tudengiorganisatsioonide liikmed, s.h ka rahvusvahelised tudengiorganisatsioonid.

Liikmete koolitused. 2005. aastal investeerib EÜL umbes miljon krooni oma liikmetesse läbi koolituste, seminaride ja töötoimkondade. Koolitused jagunevad kaheks:

EÜL jagab liikmetele teadmisi ning korraldab ajurünnakud, et liikmete käest ideid ja mõtteid kuulda. Käesoleva aasta suurim projekt on Tallinna Tudengimaja loomine Tallinnasse Raekoja plats 16. Tallinna linn eraldas renoveerimiseks 3 miljonit krooni ja annab hoone 10 aastaks tudengitele rendile. Sinna tuleb EÜLi kontor, konverentsi- ja vastuvõturuum, korporatsiooniruumid, raamatukogu jms. Idee faasis on veel tudengipubi avamine. Eesmärk on koondada Tallinna piirkonna tudengeid, et tekitada Tartu-sarnast tudengivaimu.

Viimastel aastatel on seminaridel vastava ala spetsialistide osavõtul kujundanud EÜL strateegilised seisukohad järgmistel teemadel: 2003. aastal "Ligipääs kõrgharidusele" ja "Kõrghariduse kvaliteet"; 2004. aastal "Mobiilsus kõrghariduses" ja 2005. aastal "Kõrgharidus ja tööturg" ning "Tagasiside kõrghariduses".

EÜLi juhatuse esimees Allan Selirand selgitab EÜLi arengut piltlikult nii: kui varem oli EÜL tulekahju kustutaja rollis, siis nüüd suudetakse probleeme ette näha ja tulekahju ennetada. Ehk siis EÜL ei ole pelgalt kommenteerija rollis, vaid tõstatab ka ise diskussiooni aktuaalsetel teemadel. Selle näiteks on kõrghariduse vastavust tööturule puudutavad diskussioonid.

EÜLil on mõistlik oma programmilised eesmärgid välja töötada ka seetõttu, et tudengite arvamust võib vaja minna kiiremini kui EÜL oma liikmetega konsulteerida suudaks. Seepärast peab EÜL olema alati stardivalmis. Oma poliitiliste seisukohtade kujundamiseks viis EÜL 2003. aastal läbi üliõpilaste sotsiaalmajandusliku olukorra uuringu.

EÜL on käsitlenud tervet rida sotsiaalseid ja majanduslikke teemasid, millega saab tutvuda kodu-leheküljel (www.eyl.ee).

Praegu leiab EÜL, et üliõpilased on piisavalt kaasatud erinevatesse tööühmadesse, kuid ollakse nõus osalema veel enamates töögruppides ja üliõpilaste seisukohti väljendama – kui vaid selleks palve esitatakse ning ollakse valmis selleks lisatööjõudu võtma.

“Tähtis on see, et meile pakutaks seda võimalust. Mida rohkem pakutakse, seda rohkem me võime enda poolt ka anda,” selgitab EÜLi põhimõtteid Allan Selirand. EÜLi kaasamise ja ettepanekute arvestamise kohta lisab ta, et kuna protsessi on kaasatud erinevad osapoolsed (tudentid, poliitikud, erakonnad jne), siis kujutavad lahendused endast kompromisside tegemist. EÜL ise hindab oma panust Õppetoetuste ja õppelaenu seadusse.

HTM kõrghariduse osakonnaga, Õppurite Nõukogus ja Rektorite Nõukoguga käsitletakse kõiki üliõpilaskonnaga seotud teemasid (kõrgharidus- ja sotsiaalpoliitika, ISIC, tudengi üldine olemus jne). Suheldakse SA Archimedesega (Kõrghariduse Akrediteerimise Keskus), Sotsiaalministeeriumiga; Tööturuametiga võeti teemaks õppekavade vastavus tööturule.

Kord aastas kohtuvad tudengite esindajad Riigikogu fraktsioonidega ja Vabariigi presidendiga.

Rõõmuga tõdevad tudengiesindajad, et kolmanda sektori organisatsioonide otsustusprotsessidesse kaasamine on üldiselt järjest kasvanud.

Kuid rohkem kui koostööpartnerite, tööühmade või esitatud ja arvessevõetud ettepanekute arv huvitab EÜLi, millisel etapil neid kaasatakse. Ehk siis: kas EÜLi teavitatakse kohe, kui küsimus tõstatub; kas küsitakse seisukohta eelnõu kirjutamise faasis või näeb EÜL kooskõlastusringile saabunud dokumenti, mille muutmine on keeruline ja ajamahukas. Samuti, kas EÜLile saadetakse tervikdokument või ainult mõni konkreetne tudengeid puudutav osa.

HTMiga oli plaanis sõlmida partnerlusleping, kus oleks olnud sätestatud kaasamine ja info väljatamise põhimõtted, kuid lepingu sõlmimiseni ei jõutud.

EÜL leiab, et tal peaks tudengeid puudutavates küsimustes olema võimalik pöörduda HTMi poole otse, mitte läbi riigi poolt ette pandud vaheetappide, nt läbi Õppurite Nõukoja. Probleem ei ole selles, et EÜL erinevate nõukodade ja ümarlaudade loomist laidaks, vaid seab kahtluse alla nende tegeliku kasuteguri.

EÜL kuulub Euroopa tudengite katusorganisatsiooni ESIB ja käib uusi tarkusi ammutamas teiste riikide üliõpilaste katusorganisatsioonide kogemusest.

Lisaks kuulub EÜL Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liitu ning on alla kirjutanud Eesti Kodanikuühiskonna Arengu kontseptsioonile (EKAK) ja kuulub EKAKi tööühma.

ENLi EÜL ei kuulu. Kunagi oli see põhimõtteline küsimus, sest EÜLi ja ENLi juhtide vahel polnud kõige parem läbisaamine. Arvestades, et EÜL loodi 1991. aastal ja ENL 2002. aastal, on ENL EÜLi jaoks noor ja väljakujunemata organisatsioon. Teiseks taunib EÜL Eesti Noorteühenduste Liidu poliitilisust; EÜLi juhatuse liikmel on soovituslik erakonda mitte kuuluda. Hetkel on EÜL äraootaval seisukohal, kuidas ENL areneb ja liikmeksastumist ei välistata. Ja olgugi, et EÜL ei ole ENLi liige, osaleb EÜL ENLi ümarlaudadel, vahetatakse infot ja tehakse ühisavaldusi.

5.4 Tegevusvahendid

EÜLi eelarve on 2005. aastal 7,5 miljonit krooni. Sissetulekutest moodustavad tulu ISIC-kaardilt 90%, 2% riiklik toetus ning ülejäänud Euroopa Liidu fondidest taotletud summad.

5 aastaga on kavas vähendada eelarve sõltuvust ISIC-kaardist 50%-ni, st suurendada teisi sissetulekuvõimalusi mitme miljoni krooni võrra. Lisavahendite saamiseks loodi näiteks reisifirma Traktor Travel. Majandusliku ja poliitilise sõltumatuse tagamiseks on EÜLi jaoks ka edaspidi oluline oma eelarvevahendid ise teenida.

7,5 miljoni suurusest võib eraldi kuluartiklitena välja tuua töötasud (26%) ja halduskulud (Tallinna ja Tartu kontorite ülapidamine jms 13%), ISIC-kaardi arendamine ja litsentsitasu (20%) ja liikmete suunatud tegevused (volikogude, toimkondade ja koolituste korraldamine 13%), ülejäänud osa läheb juhatuse tegevuskava elluviimiseks (erinevate kampaaniate korraldamine, trükised jne ca 18%).

Juhatus oma suure töökoormuse juures ootaks, et volikogu rohkem aitaks eelarvevahendeid suunata. Volikogu saab uue arengustrateegia näol varsti parema aluse otsuste tegemiseks.

Lahenduseks on järelvalvekomisjon, mille tööd on tõhustatud ning praegust eelarve kontrolli peetakse väga heaks.

Riiklikku aastatoetust sai EÜL 2005. aastal 160 000 krooni; EÜLi volikogu otsuse alusel kasutatakse seda summat kontori- ja kantseleikulude katmiseks ning sekretäri töötasuks.

Aastatoetuse summa ei ole EÜLi jaoks küsimus, kuna eelarve on väga suur ning see moodustab vaid murdosa eelarvest. Riikliku rahastamise puhul leiab EÜL, et oluliselt tuleks parandada süsteemi läbipaistvust.

EÜL kritiseerib otsustajate (valimise) ringi; kuna EÜL ei ole ENLi liige, siis ei ole neil võimalik kuuluda ka Noortepoliitika Nõukokku (NPN). Pseudodemokraatiaks peab EÜL ka võimalust, et ENLi aastakogul saavad NPNi liikmete valimistel oma sõna öelda ka ENLi mittekuuluvad noorteorganisatsioonid. EÜLi arvamuse kohaselt pole ENL riiklik register, mille liikmete esindajad tohivad kuuluda NPNi - kolmanda sektori organisatsioon ei saa olla pudelikael riiklike hüvede saamisel. Samuti ollakse arvamusel, et EÜLi ja EÜLi kui kahe suure katusorganisatsiooni esindaja kuulumine NPNi oleks mõistlik, sest kannab väga suure hulga noorte huve (vanuses 6-30 aastat). EÜL pakub lahendusena välja, et ENLi aastakogul saavad HTMi juures registreeritud noorteorganisatsioonid nii kandidaate esitada kui ka valida.

Teiseks tekitavad EÜLi jaoks küsimusi kriteeriumid, mille alusel NPN taotlusi rahuldab. Rahastamise alused pole enne hindamisprotsessi kindlaks määratud, millistele tingimustele organisatsioon peab vastama, et toetust saada (see puudutab organisatsiooni mõjukust, liikmeid jms).

EÜL tegutseb ostetud kontoriruumides Tallinnas Villardi tänaval, 2005. aasta sügisel saab liit ruumid Tallinna tudengimajas. 2006. aastal on plaanis võtta juurde neli täiskohaga töötajat. Põhipalgaga töötajaid on 16, projektipõhiselt saavad tasu umbes 5 suurema projekti juhid (nt kevadball, rebasepakk). Vabatahtlike abilisi saab alati kutsuda liikmesülikoolide esindustest. Peamiselt kasutatakse nende abi tudengipäevade korraldamisel.

5.5 Liikmeskond

EÜLi liikmeks saavad olla kõigi selliste Eesti Vabariigi koolide üliõpilasesindused, kus saab omandada kõrgharidust ja millel on olemas koolitusluba. Lisaks peab koolis olema reaalset tegutsev üliõpilaskonna esindus (üliõpilasomavalitsus), millel on põhikiri, toimuvad regulaarsed ja demokraatlikud valimised.

Uute liikmete saamine ei ole EÜLi puhul eraldi eesmärgiks, vaid rõhutatakse esinduste enda initsiatiivi ja soovi liitu astuda. Esindused peavad ennast EÜLi juhatuse ees tõestama ja osalema paaris EÜLi volikogus.

EÜL peab oma tähtsamateks punktideks legitiimsust ja liikmete osalemist EÜLi töös. Näiteks on liikmetel põhikirjaline kohustus osaleda vähemalt pooltel volikogu koosolekutel kalendriaastas, vastasel juhul on juhatusel õigus esindajate hääleõigus volikogus ajutiselt peatada.

Taolist ranget liikmepoliitikat võib põhjendada mitme asjaoluga. Esiteks suur vastutus üliõpilasi puudutavates küsimustes – EÜLi ja tema liikmete häält ei tõlgendata kui pelgalt EÜLi vaid kogu Eesti üliõpilaskonna arvamuseks. Teiseks on EÜL oma liikmetega seotud läbi ISIC-kaardi – esindused saavad EÜList kaardi väljastamise õiguse ja lepingus sätestatud protsendi ISIC-kaartide müügist (kogusumma on u 10 miljonit), mida esindus võib kasutada oma äranägemise järgi.

EÜLi asutasid 1991. aastal 9 ülikooli esindused, enne tänavust ülikoolide ühinemist (Tallinna Ülikooliga ühines Eesti Humanitaarinstituut, Viljandi Kultuuriakadeemia liitus Tartu Ülikooliga) kuulus EÜLi 22 esindust. Reaalse liikmete arvu saab öelda pärast 2005/2006 õppeaasta algust, kui selgub, kuidas lahendavad esinduste töö ühinenud kõrgkoolid.

Hetkel esindab EÜL ca 85% tudengkonnast. Arvatavasti on 2005. aasta lõpuks see osakaal uute liikmete lisandumise järel umbes 90%. Umbes 1/3 esindustest on registreerinud end mittetulundusühinguna.

Üldjuhul on üliõpilasesindustes määratletud EÜLi volikogu liikmed ja välisuhtlusega tegelev esinduseliige on kontaktisikuks. Sotsiaal- ja haridustoimkonnas ei pruugi käia volikogu liikmed, vaid esinduse selle valdkonnaga tegelevad inimesed. Samas ei tee EÜL takistusi, kui mõnel üliõpilasel peale nimetatud isikute on soov osaleda toimkondades, töögruppides, suvepäevadel või volikogus.

Esinduste aktiivsus sõltub konkreetsest inimesest ja sellest, kuidas kool oma esindust hindab-toetab. *“Alati võiks parem olla,”* võtab EÜLi juhatuse esimees kokku liikmete aktiivsuse.

Aktiivsemalt osalevad EÜLi töös Tallinna Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Estonian Business School, Tartu Ülikool; hoogu on juurde saanud ka Eesti Muusikaakadeemia, Eesti Kunstiakadeemia ja Tallinna Tehnikakõrgkooli esindused.

Siiski on ülikoolide osalus EÜLi tegemistes viimasel ajal oluliselt kasvanud. Põhjendab EÜL seda läbi viidud koolitustega: esindused on EÜLi toel pööranud suuremat tähelepanu oma tegevuse alustele, tegevuskavale jne. Esindused on oma tegevuskavas välja toonud ka osalemise EÜLi volikogudes ja toimkonnas, mis toimib omamoodi sunnimehhanismina. Kui tavapärastelt võttis toimkonnast osa 20-30 tudengit, siis viimasel korral oli neid juba 100 ringis.

Peamiseks omavaheliseks **infokanaliks** on internet. EÜLil on 12 erinevat meili-listi, igal neist erinev funktsioon (*volikogu@eyl.ee* on kõige ametlikum, on veel siselist, iga struktuuriüksuse oma list jne). Erinevate listide kasutamine muudab suhtluse efektiivsemaks, kuna info jõuab kindlalt kõigi asjassepuutuvate isikuteni.

EÜLi inglisis- ja venekeelse versiooniga koduleheküljel internetis asub aadressil www.eyl.ee. Liikmete jaoks on koduleheküljel Intraneti keskkond. 2005. aasta tegevuskava kohaselt peab sügiseks valmima uus, lihtsama struktuuriga ja loetavam kodulehekülg. EÜL on äärmiselt aldis kasutama erinevaid IT-lahendusi, näiteks aadressil www.tudengiportaal.ee/projektid asub Tudengiportaaali projekte ja tegemisi käsitlev tööblogi (internetipäevik).

EÜLi liikmed pöörduvad kõnede-meilidega tihtipeale ka otse kontori poole, ka ukseid on liikmetele sisseastumiseks avatud. Samuti kutsutavad liikmed EÜLi töötajaid oma üritustele, juhatuse koosolekutele jne. Näiteks Tallinna Ülikooli esindus viib aeg-ajalt oma koosolekut läbi EÜLi kontoris. Siiski ootaks EÜL tudengitelt rohkem infot probleemide ja tegevussuuniste osas.

Mitteliikmeteni jõuab info EÜLi kohta pressiteadete ja avalike ürituste läbi. Üks väga huvitav ja kaval ettevõtmine on 2004. aastal alustatud esmakursuslastele mõeldud Rebasepaki projekt. Rebasepakk on esimese aasta tudengile vajalikku informatsiooni (nt tudengi sotsiaalsed garantiid info), pakkumisi ja meelehead sisaldav kott. Ehk siis ühe hoobiga anti teada nii EÜLi ja esinduse olemasolust. *"Aasta pärast on ring täitunud ja kõik teavad, et on olemas nii EÜL kui esindus, siis me oleme täitnud oma eesmärgi,"* näeb Allan Selirand selles projektis suurt kasu.

EÜLi põhikirjas on sätestatud ka sisseastumismaks ja liikmemaks, kuid praegu neid ei rakendata.

5.6 Organisatsiooni juhtimine

EÜLi kõrgeimaks juhtorganiks on liikmete volinike koosolek ehk **Volikogu**. Volikogus on üliõpilaskonna arvukusele vastavalt esindatud kõik liikmed. Volikogu eesmärk on liikmete esindamine ning EÜLi arengu ja tegevuse jaoks oluliste otsuste langetamine. Volikogul on üldkoosoleku pädevus.

Põhikirja kohaselt kutsub kokku Volikogu koosoleku juhatuse ja volikogu korralised koosolekud toimuvad vähemalt kord kvartalis. 14. veebruaril 2004 volikogu otsuse alusel leiavad volikogu korralised istungid aset veebruaris, aprillis, juunis, septembris, novembris ja detsembris.

EÜLi juhatuse juhib ja esindab EÜLi ning viib ellu volikogu otsused (täpsemalt vt põhikirjast). Juhatuse volituste tähtaeg on üks aasta. EÜLi juhatuse on 3-liikmeline, koosnedes esimehest ja kahest aseesimehest (poliitika ja majanduse alal). Juhatuse liikmete vastutusalad jagunevad:

- Juhatuse esimees: avalikud suhted, rahvusvahelised suhted, personal, Euroopa katusorganisatsioon ESIB BM, Tudengiportaal
- Juhatuse aseesimees poliitika valdkonnas: avalik poliitika, Üliõpilasteleht, liikmed/üliõpilaskonnad
- Juhatuse aseesimees majanduse valdkonnas: ISIC-kaart, finants, arendustegevus, SA Tudengi-päevad

Allan Seliranna hinnangul on 3 liiget juhatuse jaoks optimaalne koosseis eelkõige kogu info koon-dumise ja kiire asjaajamise huvides. Kolme liikme jaoks jätkub ka töötasu.

Juhatuse korralised koosolekud on põhikirja järgi vähemalt 2 korda kvartalis. Tegelikult toimub juhatuse koosolek kord kuus kindlasti. Kuna aga juhatuse liikmeid on ainult kolm ja üks liige on pidevalt Tartus ja kaks Tallinnas, ei ole põhiline kokkusaamiskoht juhatuse koosolek, vaid suheldakse pidevalt ja erinevaid kanaleid kasutades. Kasutatakse ka internetitelefoni Skype, kuna kaugeim töötaja (Tudengiportaaali vedaja) on hetkel Hiinas.

Alates 2006. aastast on juhatuse struktuuris siiski ette näha muudatusi. Põhiliseks muutuseks on peasekretäri ametikoha loomine, et vähendada juhatuse tehnilise töö ja asjaajamise koormust. Juhatuse esimehe vastutusvaldkonnaks jääb majandusküsimused, ISIC-kaart, avalikud suhted, Tudengiportaali. Üks juhatuse asemees hakkab tegelema liikmetega (koolitused, volikogud, toimkonnad, tudengipäevad), et organisatsioon pööraks oma liikmetele senisest enam tähelepanu. Teise aseesimehe vastutusalaks jääb endiselt avalik poliitika (lisaks ka Üliõpilasleht). Tema alluvusesse luuakse ka uus koht – välissuhete sekretär.

Organisatsioonil tegevjuhti ei ole (tegevjuhid igal struktuuriüksusel eraldi, nemad vastutavad juhatuse ees, juhatus volikogu ees), kuid juhatuse peasekretärist peaks aga kujunema organisatsiooni tegevjuht.

Otsustussüsteemi võib lühidalt kokku võtta järgmiselt:

- töögrupid, eelseminarid, koolitused, infopäevad jne, kus toimub aruelu ja kujundatakse seisukohad ja kirjutatakse kokku eelnõud (nõ tehakse poliitikat)

Näide: avaliku poliitika struktuuriüksuse sotsiaal- ja haridustoimkond, kes käivad koos üle ühe kuu. 2005. aastal on püütud muuta nende kokkusaamisi harvemaks ja pigem kvalitatiivsemaks. Tegemist on mitmepäevase ajurünnakuga. Inimeste kohaletulemiseks-motiveerimiseks pakutakse "head ööbimist, süüa ja juua". Toimkondade ettekannete ja protokollidega on kõigil huvilistel võimalik tutvuda EÜLi koduleheküljel.

- Juhatus vaatab töögruppide ettevalmistatu üle ning saadab volikokku. Eelnõude kõrval lähevad volikogus hääletusele ka avaliku poliitika üksuse poolt tõstatatud päevapoliitilised küsimused (nt Tallinna Ülikooli loomine, Euroopa Liitu astumine). Rohkem võetakse ette tudengielu üldiselt puudutavaid küsimusi ning püütakse hoiduda ülikoolide erasjadest (nt kas Viljandi Kultuuriakadeemia tegi õigesti, et liitus Tartu Ülikooliga).

Juhatusel on õigus võtta EÜLi nimel seisukohti ka volikoguvahelistel perioodidel – kiiret otsustamist nõudvate oluliste küsimuste puhul võtab juhatus ühendust liikmesülikoolide esindustega.

- Volikogus toimub seisukohtade fikseerimine – lihtsalt aktsepteerimine või tagasilükkamine. Uut diskussiooni volikogus ei avata.

5.7 Arengusuunad

EÜLi võib pidada väga jõuliseks ja iseseisvaks organisatsiooniks. Tegevus põhineb alusdokumentidel ja strateegiatel, st kindlatel alustel, mis muudab EÜLi riigi jt institutsioonide jaoks usaldusväärseks partneriks kõrghariduspoliitika- ja tudengieluvaldkonnas.

Teiste uuringus vaadeldud (katus)organisatsioonide taustal torkab EÜL silma ka range liikmepoliitikaga, mis järgib väga täpselt liikmekssaamise põhimõtteid (demokraatlikult valitud ja toimiv üliõpilasesindus, kes näitab üles oma huvi liikmeks saada) ja liikmete osalust (osalemine vähemalt pooltel volikogu koosolekutel aastas).

Õigupoolest on tegemist omalaadse sümbioosiga: EÜL huvitatud liikmete panusest organisatsiooni ja nende 100%-lisest toetusest; liikmesesindused aga saavad õiguse väljastada ISIC-kaarti ning sellest saadud tulu oma ärandagemise järgi kasutada.

Finantspoole pealt tuleb EÜL hästi toime, seda tänu ISIC-kaardi tuludele. Just ISIC-kaarti tulebki pidada EÜLi liikumapanevaks jõuks, mis on andnud organisatsioonile aluse finantsbaasi

laienemiseks, majandusliku iseseisvuse ja poliitilise sõltumatuse. "Ärismi" maandamiseks on kavas siiski vähendada eelarve sõltumist ISIC-kaardist, luues juurde teisi tuluallikaid.

Oma tugevaks küljeks peab EÜL ka töötajatele makstavat konkurentsivõimelist kolmanda sektori palka, mis võimaldab lubada professionaalseid töötajaid. Erinevalt teistest organisatsioonidest saab ka juhatuse palka. See tähendab, et rahapuudus ei takista tegevust ja ideede elluviimist.

Taoline lennukus on EÜLi tegemisi palju laiendanud, suurendades oluliselt juhatuse töökoormust. Lahendusena hakkab uue juhatuse juures tööle juhatuse peasekretär, rahvusvahelise koostööga hakkab tegelema välissuhete sekretär.

EÜLi tugevaim üksus on avaliku poliitika üksus, mille tegevusalused ja töökorraldus on aastatega sisse töötatud. Et kõrghariduspoliitikaga tegelev süsteem on paigas, annab see EÜLile võimaluse hakata arendama teisi valdkondi.

Edaspidi tahab EÜL kujuneda tudengikeskuseks, mis arendab ja korraldab kõike tudengitega seonduvat. Tudengite välismaale saatev reisifirma on juba loodud, Tallinna Tudengimaja loomisel. Kevadepool toimunud intervjuus arvas EÜLi juhatuse esimees Allan Selirand, et 5 aasta pärast peaks organisatsioonis olema 30 töötajat. Oktoobriks oli aga juba selgunud nelja uue töötaja lisandumine 2006. aastal. Niisiis võib EÜLi areng olla prognoositust märksa kiirem.

Tähelepanu:

- EÜLi puhul on tegemist organisatsiooniga, kus on suur eelarve ja palju töötajaid. Juhatuse töökoormust püütakse praegu küll abiliste võtmisega vähendada, kui ei saa välistada, et õige pea võib taas tekkida olukord, kus väikesekoosseisulisel juhatusel on raske organisatsiooniga seonduvat hallata.

6. Eesti Noorte Naiste ja Noorte Meeste Kristlike Ühenduste Liit (Eesti NNKÜ-de ja Eesti NMKÜ-de Liit)

Üleriigiline noorteühingute katusorganisatsioon

Loodud/taasloodud:	05.11.1994 (Eesti NNKÜ ja Eesti NMKÜ õigusjärglane)
Liikmed:	juriidilised isikud
Koondab:	7 allorganisatsiooni (ligikaudu 900 üksikliiget)

6.1 Kujunemine

Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liit on õigusjärglaseks Eesti NMKÜ Liidule, mis loodi vastavalt 1925 ja 1931 ning likvideeriti 1940. aastal seoses nõukogude okupatsiooniga. Liikumine on alguse saanud 1844. aastal Inglismaal ning Eestisse jõudis see 1876. ja 1878. aastal, kui loodi Tallinnas esimesed evangeelsete noormeeste seltsid ja Tartus balti-saksa noormeeste ühendustena. 1896. ja 1898. aastal loodi seltsid ka eestlastest noormeestele.

Tol ajal oli lisaks (tervise)spordi seltsidele Eesti Noorte Meeste Kristlik Ühing noortele kogunemispaigaks. Noorte Naiste Kristlik Ühing loodi aastal 1921 ning see koondas naisi olenemata harridusest, elukutsest, päritolust, maailmavaatest ja rahvusest. 1940. aasta ühingute likvideerimisega need organisatsioonid keelati ning varad anti üle kommunistlikule noorteorganisatsioonile.

Noorte Meeste Kristlik Ühing taasloodi Tallinnas 1990. aastal korvpallitreener Üllar Kerde initsiatiivil, et pakkuda noortele korvpalluritele laiemat silmaringi ja väljundit võistelda väljaspool Eestit. 1991. aastal liituti Noorte Naiste Kristliku Ühinguga Tallinnas ja Tartus üle-Eestiliseks liiduks.

Rahvusvahelise katusorganisatsiooni toetusega said noored poisid võimaluse käia väljaspool Eestit võistlemas ning liikumine saavutas sellega suure populaarsuse. Kindlasti ei saa noorte kaasamisel alahinnata juhtide rolli. Liikmete arvu poolest oli ühenduse tippaeg 1990. aastate keskpaigas. Spordi osakaalu vähenemine ühingus on aastate jooksul oluliselt kahandanud ka liikmete arvu. Üksnes spordile keskendub vaid Haapsalu allorganisatsioon, üks üleriigilise liikumise taasloojatest. 15 tegevusaasta jooksul on Tallinna ja Haapsalu allorganisatsioonidele lisandunud uute eestvedajatega ja uute tegevustega 5 allorganisatsiooni.

Liikumise **järjepidevuse tagajad**: rahvusvaheline koostöö (võrgustik, info ja ka finantstoetus) ning organisatsiooni ajalugu, mis ulatub esimese Eesti Vabariigi aegadesse. Seotus spordiga andis algusaastatel liikumisele oma niõi, sest selle järgi oli nõudlus ning selle põhjal sai edasi areneda. Sisulistes tegevustes on suudetud muutustega kaasa minna.

6.2 Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liit ühendab ja koordineerib oma liikmete tegevust, olles ka ise rahvusvaheliste katusorganisatsioonide liige (allorganisatsioon). Organisatsiooni missioon ja visioon on sätestatud Strateegilises plaandokumendis 2005–2007:

MISSION: olla kristlike traditsioonidega organisatsioon, mis ühendab ja toetab liikmeid, väärtustades üksikisikut organisatsioonis ühistevgevuse ja jagatud väärtuste kaudu.

VISIOON: Üldtunnustatud katusorganisatsioon, mis on esindatud läbi kohalike NNKÜ- ja NMKÜ-de kätigis Eesti maakondades. Ühing omab olulist mõju noorsootegevuse arendajana ja teostajana. Ühing on saavutanud tuntuse ja hea maine riiklikul ning kohalikul tasandil kui üldkristlike põhimõtete järgiv ja tutvustav organisatsioon.

Ühelt poolt on eesmärgiks riiklikul tasandil koondada ja koordineerida 7 allorganisatsiooni tegevust ning neid nõu ja jõuga toetada. Teiselt poolt vahendab katusorganisatsioon olulist määrat informatsiooni ja tegevusi oma Euroopa ja maailmaliitudelt. Tegevused kummaski suunas võivad olla erineva iseloomuga, sest siinsel liikumisel on võrreldes rahvusvahelise mastaabi ja sõsarorganisatsioonidega oma eripära. Eesti allorganisatsioonid on keskendunud tegevustele või üritustele, mida kitsa ühise nimetaja alla tuua ei saagi. See on paljuski mõjutanud organisatsiooni igapäevatööd ja nägemust enda arengust.

Esiteks on Eesti mastaabis liidu puhul tegemist eelkõige **noorteühingute katusorganisatsiooni**ga. Tuginedes oma liikmeskonnale, taotletakse ka riigieelarvelistest vahenditest raha. Kuigi sisulised tegevused, mis allorganisatsiooniti varieeruvad (vt allpool ülevaade allorganisatsioonides), on keskne just töö noortega.

Kui võrrelda liikumist Eestis teiste riikide samanimelise liikumisega, võib tegemist olla sisuliselt erinevate organisatsioonidega. Näiteks pole naisliikumine Eesti allorganisatsioonides kindlasti samaväärset kohal kui maailma katusorganisatsioonis. Heategevuslik pool tegevustest hõlmab enamasti noortega seonduvat, samal ajal kui maailmaorganisatsioon tegeleb globaalsete muredega nagu nälga ja AIDS kolmandates riikides. See, millega ühe riigi ühendus on hakanud aktiivsemalt tegelema (Eesti puhul noortevaldkond), sõltub paljuski riigis aktuaalsetest probleemidest ning ka inimestest. Näiteks on Valgevene organisatsioonil tugev programm naiskaubitsemise vastu, kuna siseriiklikult on see suureks probleemiks. Norra puhul on tegemist aga väga kirikliku organisatsiooniga. Erinevates riikides on ka liikumise struktuurid erinevad. Näiteks ei pruugi olla liikmeid, vaid on tuumik, kes otsib raha heategevuseks.

Küll aga toob siinsele katusorganisatsioonile rahvusvaheline mastaap kaasa uusi teadmisi koolituste näol ja võimaluse heategevuses kaasa loomiseks. Liikmete regulaarne koolitamine on mõjutanud organisatsiooni arengut ja tugevdanud selle juhte. Koolitussüsteem on olnud motivaatoriks ka vabatahtlikele.

Teiseks, kui vaadata väärtusi, mida liikumine esindab, siis on missioon ja visioon üsna üldsõnalised. Tuuakse välja **üldkristlikud väärtused** ning ennast peetakse eelkõige *heategevaks organi-*

satsiooniks, rõhutatakse pühendumist terve keha, vaimu ja hinge arendamisele kristlike põhimõtete järgi igapäevases elus; tervislikele eluviisidele, perekondlikele väärtustele, noorte juhtide kasvatamisele, ühiskonna edasiarendamisele ja rahvusvahelisele üksteisemõistmisele. Seega ei ole tegemist rangelt kirikliku organisatsiooniga vaid "katusorganisatsiooniga" erinevate usuliste töökspidamistega inimestele. Kiriklik seotus on tulenenud pigem organisatsiooni ajaloolisest kujunemisest ja selle taasloomisest 1990-ndate aastate alguses. Organisatsioonil on oma vaimulik sekretär ning traditsioonilised üritused, mis seotud kristlusega (nt. Palvepäev).

Liikumise sümboolika (logo) – punane kolmnurk tähistab keha, hinge ja vaimu ühtsust ning viitab samuti organisatsiooni tegevuste mitmekesisusele.

Kolmandaks on allorganisatsioonide **tegevused mitmekesised** ning ei pruugi sisuliselt omavahel seotud olla. Kui soovida niõõi välja tuua, siis on tegemist ühelt poolt heategevusliku organisatsiooniga noorsootöö valdkonnas (sh ka töö noortega laiemalt – lastelaagrid), ning teiselt poolt huvialase organisatsiooniga (Ten Sing koor, erinevad spordialad, skaudid). Katusorganisatsioon ei juhenda allorganisatsioone nende sisulistes ettevõtmistes ning loodi see just nende initsiatiivil, mitte vastupidi. Ühenduse sihtrühmaks ei peeta seega mingit kindlast ühiskonnagruppi ei vanuselises, soolises ega maailmavaatelises mõttes. *Organisatsioon on avatud meestele, naistele ja lastele igas vanuses, olenemata nende rassist, rahvusest, usutunnistusest, parteilisest kuuluvusest, võimetest ja sissetulekutest.* See annab võimaluse arendada mitmekesiseid tegevusi.

Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liidu tegevuse aluseks olevat **põhikirja** on korduvalt muudetud. 1991. aastal taasloodud organsatsioon võttis uue põhikirja koostamise aluseks peamiselt maailmaliitude põhikirjad ja ka esimese Eesti Vabariigi aegse ühenduse põhikirja. Mitmeid tegevusi oli tol ajal vaja reguleerida MTÜ-de seaduse puudumise tõttu. Hilisema dubleerimise vältimiseks on pärast MTÜ-de seaduse avaldamist põhikirja sisu taandunud vaid kõige põhilisemale (eesmärgid, liikmed, juhtimine). Viimased muudatused on sisse viidud 21.05.2005. Põhikirjalised muudatused pole organisatsiooni eesmärgi ja tegevust otseselt muutnud. Üldsõnalisus on võimaldanud aga muuta tegevussuundi. Näiteks tingis viimase põhikirjalise muudatuse tingimused Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu liikmekssaamisel. Kaalutud on praeguse riikliku rahastamissüsteemi tõttu muuta organisatsioon avatud liikmeskonnaga noorteühenduseks.

Liidu juhatuse ja tegevjuhi tegevusi, õigusi ja kohustusi reguleerib detailsemalt nende **ametijuhend**.

Katusorganisatsiooni ja selle liikmete sisuliste tegevuste raamiks on **Strateegiline plaandokument 2006–2007**. Arengustrateegiaid on koostatud alates 2002. aastast. Plaandokument sisaldab ka organisatsioonisiseseid eesmärgi ja nendest tulenevalt ka planeeritud tegevusi, SWOT analüüsi, missiooni ja visiooni. Iga aasta septembris vaadatakse see juhatuse poolt üle. Nii plaandokumendi kui **igaaastase tegevuskava** eesmärgiks on eelkõige koondada kalendrisse liidu olulised ühisüritused ja tegevused, samuti rahvusvahelised üritused.

6.3 Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid

Põhikirjalised tegevused: tegutseb eelkõige kui NNKÜ ja NMKÜ info- ja koordineerimiskeskus, mis aitab igati kaasa ENNKÜ-NMKÜde töödele ja tegemistele; tegutseb noorte-, hariduse, kultuuri-, tervishoiu-, spordi-, keskkonna- ja sotsiaaltöö valdkonnas; esindab liitu kuulvaid NNKÜ-NMKÜsid; sõlmib sidemeid ja teeb koostööd organisatsioonidega, kelle eesmärgid ja põhimõtted ühtivad Eesti NN(M)KÜ-de Liidu eesmärkide ja põhimõtetega nii kodu- kui välismaal; kirjastab raamatuid ja perioodikat; korraldab koolitusi, seminare, õppepäevi jms, arendab muud kasulikke tegevusi, mis aitab kaasa liidu põhikirjaliste eesmärkide teostamisele.

Organisatsiooni arengu seisukohalt raamistab Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liidu põhitegevusi Strateegiline plaandokument ja konkreetsete ürituste osas iga-aastane tegevuskava. Katusorganisatsioon koordineerib liidu ühisüritusi, rahvusvahelisi üritusi ning järgib ka organisatsiooni arenguga seotud tegevuseesmärke. Eestisisene koostöö teiste noorteühenduste ja asutustega toimub samuti läbi peakontori. Info ja tegevuste koordineerimine on peamiselt tegevjuhi õlul.

Suur osa tegevjuhi tööst koosneb liidu **traditsiooniliste ühisürituste** koordineerimisest koostöös allorganisatsioonide juhtide või loodud töögruppidega. See on mõnes mõttes järjepidevuse märk (igasügisene juhatuste väljasõiduistung, tänuüritus, rahvusvaheline naistelaager, euroopa ja maailma organisatsioonide üldkoosolekud, suvelaagrid, partnermeetingud, kadunud on NMKÜ rahvusvaheline jõulu korvpalliturniir, mida vedas Üllar Kerde). Mitmed traditsioonilised üritused on seotud ka rahvusvahelise kalendriga (Palvapäev, Maailma NMKÜ-de päev, YMCA 150) või koostööga teiste organisatsioonidega (ENL Noortepäev). Lisaks Suurkogule võib ühisüritused jagada kaheks: suvesse planeeritud suvekool ja laagrid Rannapungerjal ning temaatilised üritused sügisel (Palvenädal, Rahupäev, Vägivallata nädal, Heategevuskuu). Kui esimesed rõhuvad meelelahutusele, siis viimased toovad välja organisatsiooni eesmärgiliste väärtuste poole. Näiteks temaatiliste nädalate jaoks antakse teemad ette maailmaliitudest, see on ka osa reklaamist väljapoole. Temaatiliste nädalate üritused on kõigile avatud. Samuti on traditsiooniks muutunud liikmete iga-aastane tunnustamine.

- Parimate tunnustamine (jaanuaris)
- (Maailma)Palvapäev (märtsis)
- Maailma NMKÜ Päev (aprillis)
- Suurkogu (mais)
- Suvekool (juulis)
- Noortepäev (ENL, augustis)
- World YMCA 150 (augustis)
- Vägivallata Nädal (oktoobris)
- Palvenädal (novembris)
- Rahupäev (novembris)
- Heategevuskuu (detsembris)

Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liidu, nagu ka teiste katusorganisatsioonide põhitegevuseks on oma liikmete motiveerimine **koolitustega**. Seda nii organisatsiooni-sisestel kui väliskoolitustel osalemisega (näiteks ENLi kaudu). Ühenduse taasloomisel oli oluline kaal katusorganisatsiooni poolt pakutatavatel rahvusvahelistel koolitustel (ka finantstoetuste näol). Aastate jooksul on organisatsioonile tekkinud tugev omakoolitajate võrk, mida edukalt kasutatakse.

Seda on suudetud eelkõige tänu sellele, et liidu tegevliikmed on aastaid osalenud Euroopa ja maailma katusorganisatsioonide koolitustel ning saanud vastavad sertifikaadid (*training for trainers*). Et teadmised kaduma ei läheks, on liit sõlminud lepingud, kus koolitatu kohustub tegema 3-4 aasta jooksul Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liidu liikmetele koolitusi. Siinsed koolitajad on organisatsiooniga seega ka mitmeid aastaid seotud. Selline süsteem toimib edukalt. 2003. ja 2004. aastal viisid allorganisatsioonide arenduskoolitusi läbi just omainimesed. Kuna taoliste koolitustega alustati juba 15 aastat tagasi, on see metoodika osas Eesti noorsootöö valdkonnale – näiteks lastelaagrite juhtimisele – palju juurde andnud. Eelnevatel aastatel on olemasoleva teadmiste baasi põhjal koolitatud laagrijuhthe-kasvatajaid, mis nüüdseks on Noorsootöö Õppekeskuse pädevuses. Teadmisi kasutatakse siiani.

2005. aastal koordineeris või korraldas katusorganisatsioon kokku 6 koolitust 70-le inimesele, millest 2 olid nn. motivatsioonikoolitused liidritele ja 1 rahvusvaheline temaatiline koolitus. Tegevjuhi sõnutsi polegi mõtet aasta jooksul üle 2 organisatsioonisisese koolituse teha. Seda just üleküllastumise(koormuse) vältimiseks.

Ka liikmetelt uuritakse, milliseid koolitusi nad vajaksid (tagasisidelehed, küsitlused allorganisatsioonide liikmete seas).

2005. aastal (7)

- Liidrite koolitus äldeest teostuseniõ (veebruar)
- Euroopa YWCA naiste koolitus HIV/AIDS (märts)
- Eesti NN(M)KÜ-de Liidu koolitus "ENN(M)KÜ-de Liit ja riik" (aprill)
- Rahvusvahelise naistelaagri raames koolitus (juuni)
- Suvekool (juuli)
- Eesti NN(M)KÜ-de Liidu koolitus liidritele "Erinevate tegevuste käivitamine ja integreerimine NNKÜ-NMKÜ koosseisu" (oktoober)
- ENL-i kaudu: suve- ja talvekool

Lisaks: Soome ja Rootsi NNKÜ-de ja NMKÜ-de poolt korraldatud koolitused

Balti NNKÜ-NMKÜ ühiskoolitused ja üritused

EAY poolt korraldatavad koolitused ja ühisüritused

EMSLi poolt korraldatavad koolitused

Kolmandaks suuremaks valdkonnaks millega katusorganisatsioon tegeleb, on **rahvusvaheline koostöö**, ilma milleta ühendus poleks täna nii tugev organisatsioon. Liidu selja taga seisavad maailma mastaabis tegevushaardelt ja mõjukuselt suured organisatsioonid.

Maailma(nais)organisatsioon tegeleb palju kolmandate riikide probleemidega: HIV/AIDS, maamiid, naiskaubitsemine. Saadikud on ka ÜRO-s. Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liidu juhatuse liige on valitud maailmaorganisatsiooni juhatusse.

Kohaliku liidu seotus oma katustega seisneb informatsiooni edastamises olulisimate ühisürituste ja koolituste kohta. Osalemine eeldab organisatsioonilt rahalisi- ja inimressursse, varasemalt maksti koolitused ja sõidud Eestile kinni. Nüüdseks on toetused kahanenud ja see on siinsete allorganisatsioonide ja tegijate otsustada, kuivõrd ja mis osas tahetakse rahvusvahelises plaanis kaasa lüüa. Kohtumistele üritatakse saata võimalikult palju allorganisatsioonide nooremaid liikmeid/liidreid.

Mis puudutab rahvusvahelises töös sisulist ja aktiivset kaasalöömist, siis selleks puudub hetkel inimressurs, kuna organisatsiooni töö põhineb vabatahtlikkusel ja seda tehakse oma palgatöö kõrvalt. Samas puudub ka tegijatel endil tahe suurde poliitikasse äpressida. Koolitused ja seminarid on aga väga teretulnud.

Noorsootegevuses antakse välja rahvusvaheliste ürituste kohta iga-aastane kataloog. Populaarsemad tegevused on seotud spordi, Ten-Sing koori ja muu isetegevusega. See on allorganisatsioonide enda valida, kus osaletakse.

Üritused:

- Baltic Y'Partner Meeting (jaanuar)
 - EAY suurokogu (mai)
 - Rahvusvaheline naistelaager (juuni)
 - World YMCA 150 (august)
 - Albaania YMCA Fieldi töögrupi koosolek (september)
- (Vaata ka www.ymca.ee tegevuskava)

Rahvusvaheline koostöö pole seotud üksnes maailmaorganisatsioonidega. Ka allorganisatsioonidel on olnud võimalus luua regioonide vahel nn. võrgustik. Näiteks koostöö Rootsi ja Tallinna allorganisatsioonide vahel, millest on Tallinnale palju abi. Sellist *local to local* koostööd soovib maailmaorganisatsioon ka ise üha enam edendada. Koostööd tehakse veel Leedu, Läti, Soome, Rootsi ja Norra liitudega (koolitused, laagrid, ühisüritused).

Neljandaks suuremaks tegevuste valdkonnaks saab tuua **noortepoliitika kujundamine** koostöös avaliku sektori ja teiste siinsete noorteorganisatsioonidega. Olulisemaks teemaks on viimasel kahel aastal olnud riiklik rahastamissüsteem. Seda põhjusel, et Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liidu allorganisatsioonid sõltuvad oma tegevustes otseselt riiklikust toetusest läbi katusorganisatsiooni eelarve, sest riiklik aastatoetus läheb peaaegselt allorganisatsioonide vahel jagamiseks. Just see tagab nende jätkusuutlikkuse, kattes allorganisatsioonide halduskulud.

Suhtlemine Haridus ja Teadusministeeriumi noorteosakonna ja ENLiga (läbi Noortepoliitika Nõukogu) ongi viimasel ajal põhinenud arutlustel rahastamisprotsessi üle. Positsioone on selgitatud kohapeal ja ka meiliteel.

Mõju noortepoliitikale nähakse läbi Noortepoliitika Nõukogu. Osaletud on erinevatel ENLi ümarlaudadel, samuti Üliõpilaste Liidu ümarlaudadel. Kuid tegevjuhi enda hinnangul seni vähevõitu ja kasvuruumi veel on. **Eraldi prioriteediks pole noortepoliitika mõjutamist seatud.**

Kasu **ENList** nähakse kui informatsiooni jagajast ja vahendajast. Liikmelisusega ollakse enamjaolt rahul. Liitumine on kaasa toonud suurema info/koostöövõrgustiku, rohkem soodsaid koolitusvõimalusi jms.

Koostöö puhul **HTMiga** toodi negatiivsena välja selle asukoht (Tartu) ja viimastel aastatel inimeste vahetumine. Palju sõltub isiklikest kontaktidest ja uued kontaktid pole veel omaks võetud. HTMi Tartusse kolimine tõi suhetes kaasa nn madalseisu, eelnevalt olid suhted väga head.

Avalikust sektorist tehakse erinevate projektide raames veel koostööd **Tallinna Avatud Noortekeskusega** (Tallinna allorganisatsioon), **Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutuse** kaudu toimuvad keelelaagrid Rannapungerja Noortelaagris, Tamsalu allorganisatsioonis on tugev koostöö **Tamsalu Linnavalitsusega**. Kohalikest omavalitsustest saab välja tuua veel **Sillamäe volikogu**, mille mõned liikmed on samuti ühenduse liikmed. Koostöö tihendamist kohalike omavalitsustega peetakse oluliseks. Koostöös **Ristiku Põhikooliga** on aastaid toimunud "Tänavalaste projekt" ja seda tänu headele suhetele õppealajuhatajaga, kes on Tallinna allorganisatsiooni juhataja esimees.

6.4 Tegevusvahendid

Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liidul on palgaline tegevjuht ja tema abi. Ülejäanud töötajad (7 juhatuse liiget) teevad seda vabatahtlikkuse alusel. Palgalisi töötajaid saab veel lubada Tallinna ja Tartu allorganisatsiooni. Tamsalu organisatsiooni juhid on palgal Tamsalu Linnavalitsuses.

Liit jagab kontorit koos Tallinna allorganisatsiooniga Roosikrantsi tänaval. Pärandina saadud maa osas on tehtud hoonestusõiguse leping, mis garanteerib liidule stabiilse igakuise sissetuleku alates 1999. aastast.

Liidu 2005. aasta eelarve on ligikaudu 1 204 800 krooni. Üle poole katusorganisatsiooni sissetulekuallikast moodustabki Roosikrantsi maa rendist tulenev tulu. Osa sissetulekust saadakse ka olemasolevast Tartu kinnisvarast, mille renditulu põhjal toimib sealne allorganisatsioon. Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt rahastatavad projektid moodustavad veidi üle 13 % eelarve mahust. Muud sissetulekuallikad on vastavalt projektidele.

Sissetulekuallikad %

- Roosikrantsi maa 64,14%
- HTM 13,28%
- Fondid 18,52%
- World YWCA 4,06%

Kindel osa eelarvest **kulub** rahvusvaheliste katusorganisatsioonide liikmetasudeks, mida on kokku 4 – eraldi mees- ja naisorganisatsioonid Euroopa ja maailma tasandil. Aastas teeb see summa kokku ligikaudu 35 000 krooni. Kontori ülalpidamiseks, Tallinna allorganisatsiooni toetamiseks, parimate projektide toetamiseks, esindamiseks, koolituseks ja muudeks halduskuludeks kulubki saadud rendiraha. Riiklik aastatoetus jagatakse allorganisatsioonide vahel ära (10% kogueelarve mahust).

Kuluallikad ligikaudselt:

- Haldamine 20%
- Organisatsiooni juhtimine 15%
- Esindamine 10%
- Administreerimiskulud 15%
- Koolitused 15%
- Toetused 10%
- Liikmemaksud 5%
- Üldkogu 8%
- Välislahetused 7%

Kuigi aastatoetus moodustab olulise osa sissetulekust ja allorganisatsioonid sõltuvad sellest otseselt, siis olemasolevad kogemused projektikirjutamisel võimaldavad finantse edukalt ka mujalt hankida ning aastatoetus ei tohiks olla määravaks. Seega on liit finantsiliselt jätkusuutlik. Aastate jooksul ära langenud siiski mitmed välislopetajad ja ise on üha enam vaja finantside otsimisel vaeva näha.

2004 aasta aasta- ja projektitoetuse jagamisel esitas Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liit taotluse nii aasta kui ka projektitoetusele. HTMi prioriteet oli juba siis katusorganisatsioonidele väljastada ainult aastatoetust (katusorganisatsioonid pidid esitama koondprojekti, mis koosneks aasta- ja projektitoetuse taotlusest).

6.5 Liikmeskond

Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liit koondab ja koordineerib Eestis vastavate ühingute tegevust. Liikme vastuvõtmise ja väljaarvamise üle otsustab üldkoosolek. Liikmel on kohustus maksta liikmemaksu.

Allorganisatsioon on loodud Tallinnas, Tartus, Tamsalus, Sillamäel, Saaremaal, Viljandis ja Haapsalus. Üksikliikmeid on kokku ligi 900. Liikmeskonna moodustavad noored vanuses 13-26, samuti mehed ja naised vanuses üle selle. Noorte osakaal on 90%.

Allorganisatsioonide tegevused varieeruvad:

- **Tallinna** allorganisatsiooni põhitegevuseks on eelkõige töö lastega – lastelaagrite korraldamine (Rannapungerja laager). Tallinnas renditakse Avatud Noortekeskuse ruume (Ten Sing, erinevad ringid). Eripärana on Tallinna allorganisatsioonil suurem seotus naiste temaatikaga (võrdõiguslikkus, naiste koolitus). Rahvusvaheline koostöö on samuti tugev.
- **Sillamäe allorganisatsiooni** tegevus on reeglina projektipõhine. Tegeletakse peamiselt integratsiooniprojektidega. Samuti korraldatakse lastelaagreid Rannapungerjal ja eelkõige keelelaagreid koostöös Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutusega. Tähtis osa on lastevanemate ja laste vahelisel koostööl.
- **Tartu allorganisatsiooni** projektiks võib senini pidada Lõuna-Eesti Noorte töøbörsi, mis hakkab taas elujõudu koguma. Organisatsioon tegeleb skautlusega ning üürib gaididele ja üliõpilaste korporatsioonile ka oma ruume.
- **Tamsalu** allorganisatsioonis on tihe koostöö Tamsalu linnaga, kelle töötajad on ka ühenduse aktiivsed liikmed. Koostöö on kahepoolne ja üsna erandlik näide kolmanda sektori ja kohaliku omavalitsuse koostööst.
- **Tamsalu Sotsiaalkeskuse e. päevakeskuse** tegevusi koordineerivad ühendus ja linnavalitsus koos. Ühingu juhatuse eesotsas on hetkel linnavalitsuse lastekaitsetöötaja. Kui linnavalitsus pakkus keskuse jaoks ruume, siis sai ühendus enda poolt vahendada korralikku mööblit (hea-tegevus Rootsist). Üksnes päevakeskuse tegevuse raames ei saa lastele ja noortele võimaldada näiteks suviseid väljasõite, mida tehakse siis ühenduse tegevuste raames. Igal aastal osalevad lapsed ka Rannapungerja laagris (see on eelkõige mõeldud väheste võimalustega peredele, kelle vanemad laagri eest maksta ei saa). Suviti saadetakse väike grupp 10-ks päevaks Rootsi laagrisse (samuti ka Tallinna ja Saaremaa allorganisatsioonide kaudu), mille kulud katab sealne koostööpartner. Samuti pakub päevakeskus nendele lastele ja noortele huvitegevusi, kelle vanemad huviringide eest maksta ei suuda. Nõudlus taolise keskuse järgi Tamsalus on ilmne. Kuna tegemist on väikse linnaga, kus sotsiaalsed probleemid on suured, on huvi ja vajadus sellise tegevuse järgi suur.
- **Viljandi** allorganisatsioon on kõige noorem ning seal tegutseb praegu vaid Ten-Sing. Koor on sisuliselt koos käinud juba varem, kuid juriidiline vormistamine organisatsiooniks on seda tugevdanud (rahaliselt). Viljandi allorganisatsiooni vedajad on ka kõige nooremad. Tugev seotus Viljandi Kultuuriakadeemiaga.
- **Saaremaa** allorganisatsiooni tegevused on sarnaselt Tallinna omaga mitmekesised. Töö naistega, lastelaagrid, noorsootöö (huvialane), ornitoloogia. Saaremaa allorganisatsioon on hea näide, kuidas taolised väikesed organisatsioonid sõltuval paljuski oma liidritest. Sealne vedaja on naiskirikuõpetaja.
- **Haapsalu** allorganisatsioon on üks asutajaliikmetest ning selle tegevus sarnaneb pigem spordiklubile.

Allorganisatsioonide jaoks moodustab katuse tegevusest olulise osa **informatsiooni vahendamine** nii Eestist kui ka rahvusvahelistest kanalitest. Informatsiooni tulv on probleemiks kõigile. Lühikokkuvõtete tegemiseks ei jää aega. Samuti on probleemiks keel (inglise keel).

Põhiline info liigub läbi meili-listide. Kuna allorganisatsioonid on oma tegevustes üsna iseseisvad, siis on küsimuste korral kontaktisikuks peamiselt tegevjuht. Tagasiside allorganisatsioonide poolt pole nii tihe kui soovitaks. Samas püüab tegevjuht võimalikult palju allorganisatsioonide tegemistest ja probleemidest teadlik olla, näiteks külastades allorganisatsioonide üritusi. 2005. aastal plaanitakse korduvalt külastada kõiki allorganisatsioone ja kohtuda kohalike omavalitsuste esindajatega.

Kodulehekülj, mis võiks olla olulise info kandja, pole tegevjuhi arvates hetkel nii populaarne. Kõige paremini toimib suhtlemine otse telefoni kaudu või läbi meilide. Piirkonnajuhtidega regulaarselt kokku ei saada, suhtlemine toimub jooksvalt. Kõige rohkem pööratakse katuse poole just finantskõsimustes (eelarvelise sõltuvuse tõttu). Sisulistest tegevustes on allorganisatsioonid iseseisvad, kuna tegemist on enamasti pikaajaliste liikmetega (projektijuhtimises palju abi ei vajata).

Rahvusvahelisel tasandil ollakse esindatud maailmaorganisatsiooni juhatuses (4 aastat). Siseriiklikult ollakse esindatud ENLis ja EMSLis.

Juriidiline abi seoses projektikirjutamise ja paberimajandusega (raamatupidamine jms) on küll osa katuse tööst, kuid kuna allorganisatsioonid on mõned aastad juba tegutsenud, siis on neil kogemused olemas.

Just rahvusvahelised **koolitused** on olnud allorganisatsiooni juhtidele ja liidritele oluliseks isiklikuks motivaatoriks vabatahtliku töö tegemisel.

Koostöö toimub ka allorganisatsioonide vahel. Sillamäe noored osalevad näiteks Rannapungerja laagris (koostöös Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutusega).

Uute liikmete kaasamisele pole organisatsioon hetkel kuigivõrd keskendunud. Uutele liikmetele antakse võimalus välja tulla uute ideedega ja ise tegutseda. Omalt poolt pakutakse kohta ja võrgustikku. Pigem on eesmärgiks seatud noorte liidrite koolitamine ja motiveerimine ühenduse sees.

6.6 Organisatsiooni juhtimine

Põhikirja kohaselt on organisatsiooni juhtorganiks **üldkoosolek**, mis käib koos vähemalt kord aastas (mais). Üldkoosolekul järgitakse põhikirjalisi kohustusi ja see on liikmete jaoks ka üldhariv üritus. Igal üldkoosolekul on ka oma teema/seminar. 2005. aastal näiteks keldi uskumused.

Liidu **juhatusse** kuulub hetkel 7 liiget, kes küll ei esinda kõiki allorganisatsioone. Juhatuse valitakse kaheks aastaks. Kohtutakse keskmiselt korra kvartalis st 4 korda aastas. Juhatuse liikmete vahel pole konkreetseid vastutusvaldkondi ära jaotatud. (Seda on üritatud teha, kuid ei ole end õigustanud). Samas, vastavalt strateegilisele plaandokumendile, vastutab juhatuse liidu prioriteetsete tegevuste väljatöötamise ning järgimise eest. Konkreetsete tegevuste taha on ära märgitud ka vastutajad. Koos tegevjuhiga vastutavad osa juhatuse liikmeid näiteks kas uute liikmete koolitamine, raamatu väljaandmise või EMSLi liikmeksastumise eest.

Ühenduse igapäevatööga on kõige paremini kursis palgatud **peasekretär (sisuliselt tegevjuht)**, kes järgibki juhatuse korraldusi ja vastutab sisulise tegevuse eest ning koondab informatsiooni allorganisatsioonide tegevuste ja teiste tegevusega seotud probleemide kohta. Peasekretär informeerib ka juhatuse liikmeid jooksvatest probleemidest.

Vaadates strateegilist plaandokumenti, kus vastutus erinevate prioriteetsete tegevuste eest on ka isikuline, omab just tegevjuht kõige suuremat vastutust nende elluviimise eest. Tema vastutab allorganisatsioonide toetamise ja koordineerimise ning ühingu tegevuste koordineerimise eest, koostöö eest piirkondade juhtidega, koolituste ja koostöös allorganisatsioonidega ka liikmete kaasamise ning liidrite motiveerimise eest. Samuti tegevusplaani elluviimise ja põhikirja järgimise, allorganisatsioonide tegevus- ja majandusaastaruannete kogumise ning rahvusvahelise tegevuse koordineerimise eest.

Liidul on tegevusaastate jooksul olnud vaid 2 tegevjuhti: selle looja Üllar Kerde, kes hetkel on ka juhatuse liige ning praegune tegevjuht (endile Tallinna allorganisatsiooni juht) ja Ene Roos, kes tegevjuhina on organisatsiooni eesotsas tegutsenud 5-6 aastat (organisatsioonis aga kokku 10 aastat).

Liidu liikmetest koosneva kontrolliorgani **sisekontrollikomisjoni** ülesandeks on kontrollida juhatuse tegevuste täitmist ja ka sisulisi kulutusi. Organisatsioonil on ka oma vaimulik sekretär ning toimivad erinevad töögrupid. **Kristliku töö töögrupp** vastutab traditsiooniliste ürituste koordineerimise eest. Samuti on eraldi loodud näiteks **infovahetussüsteemi töögrupp**, kes selle peab välja töötama.

Kuna tegevjuht vastutab organisatsiooni töö sisulise toimimise eest, siis paljuski jääb tema teha ka juhatuse tööd. Kõige tihemini toimub koostöö juhatuse esimehega just erinevate allkirjade ja volituste saamiseks st tehingute tegemiseks. Seega on tegevjuhil üsna suured volitused ja ka mõjujõud organisatsiooni juhtimisele ja arengule. Näiteks paneb juhatuse päevakorra sisuliselt kokku siiski tegevjuht, sest tema teab, mis küsimused vajavad lahendamist.

Suuremad probleemid juhatuse koosolekutel on puudutanud palju kinnisvaralisi küsimusi st organisatsiooni majandus- ja eelarveküsimusi, samuti strateegilise plaandokumendiga seotud küsimusi ning suuremaid üritusi. Sisekontrolli aruanded tõid 2003. aastal kaasa mitmed juhatuse erakorralised koosolekuid.

6.7 Arengusuunad

Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liidu alustalaks on elujõulised allorganisatsioonid, rahvusvaheline koostöö (sh ka koolitused), finantsiline stabiilsus (kinnisvara) ning mitmekesised tegevused kogu liidu raames. Samuti ajalooline järjepidevus ja väärtushinnangutele rõhumine (sisulised üldkogud). Katusorganisatsioon loodi liikmete poolt ja on kutsutud neid teenindama, mis on olnud peamiseks tegevuseesmärgiks. Allorganisatsioonid on tegevusvaldkonniti erinevad & keskendunud on kas tööle lastega või huvialasele tööle noortega. Eripärane on Tallinna allorganisatsiooni naisliikumisega tegelemine. Järjepidevust toetavad rohked traditsioonilised ühisüritused.

Samuti on tegemist Eesti mõistes pikaajalise vabatahtlike organisatsiooniga (10-15 aastat). Katusorganisatsiooni juhtimises väljendub see näiteks selles, et formaalsetest dokumentidest pole palju peetud ja organisatsiooni juhtimine ning sisetoimimine on pigem ise paika loksunud (üldsõnaline põhikiri ja kodukorra puudumine). Samuti on liikmeskonnal pikemajalised kogemused projektide kirjutamisel. Tegijate motiveerimine on peamiselt toimunud läbi eduka maailma katusorganisatsiooni poolt pakutava koolitussüsteemi. Liit on andnud olulise panuse laagrijuh-tide koolitamis- ja kujunemisse Eestis.

Liidu eripäraks on suurem keskendumine oma liikmeskonnale (aastatoetuse oluline osa jaotatakse liikmete vahel ära). Noortevaldkonna mõjutamist riiklikul tasandil ei ole eraldi eesmärgiks seatud. Katuse tegevuste jätkusuutlikkust on taganud ka finantsiline sõltumatus.

Tegevjuhi sõnutsi on organisatsioonis aga ka tekkinud n.ö. ideeline vaakum, vajatakse **uusi inimesi ja uusi ideid**. Kuna tegemist pole valdkondlikku, vaid üldise noorteorganisatsiooniga, eeldab see allorganisatsioonide pidevat arengut. Ka plaandokumendis on ühe eesmärgina toodud vajadus oma liidreid motiveerida ja koolitada. Üheks sisuliseks võimalikuks arengusuunaks on keskendumine spordile. Probleemiks igapäevatöös on osutunud ka **inimestevahelised suhted**.

Organisatsioonil on aastast aastasse üha väiksem kandepind ühiskonnas (erinevalt maailmaorganisatsioonist) ning ka liikmeskond on vähenenud. Et kandepinda suurendada, on kavandatud suuremat kaasaraakimist noortepoliitikas.

Tähelepanu:

- Eesti ENNKÜ-de ja ENMKÜ-de Liidu lähiaja suurimaks väljakutseks on otsida võimalusi, kuidas tugevate allorganisatsioonide tegevusi edendada ning ka uusi inimesi ja ideid rohkem kaasata. Katusorganisatsioon saab tegijate motiveerimiseks palju pakkuda (senised kogemused, rahvusvaheline koostöö).
- Potentsiaal maailmaorganisatsiooni töös kaasa rääkida on suur. Info, mis koondub peakontorisse, võiks olla ka aluseks oluliste teemade käsitlemisel Eestis.

7. Noorteühing Tugiõpilaste Oma Ring Eestis (TORE)

Avatud noorteühendus

Loodud:	19. juunil 2000
Liikmed:	füüsilised ja juriidilised isikud
Koondab:	915 liiget (1.10.05 seisuga)

7.1 Kujunemine

Tugiõpilasliikumine on Eestisse tulnud Soomest, kus 1972. aastal alustati ameeriklaste eeskujul põhi- ja keskkooli õpilaste koolitamisega narkopreventiivse programmi raames ennetava selgitustöö tegemiseks.

1996. aastal alustati Eestis soomlaste eeskujul projekti OMA RING raames esimeste tugiõpilaste koolitusega. 1999. aastal võeti ette tugiõpilaste koolitajate ettevalmistus. 2000. aasta alguses, kui koolitajate koolituse lõppemisega seoses oli ette näha koolituste plahvatuslikku kasvu, asutati MTÜ Noorteühing Tugiõpilaste Oma Ring Eestis. 2001. aastal järgnes esimesele koolitajate grupile ka teine. 2002. aastaks olid TORE tugiõpilaste koolitajate koolituse läbinud 37 koolitajat. 2002. aastal sattus TORE eestvedaja lahkumise tõttu madalseisu. 2003. aastal üritati end jalule aidata (põhikirjamuudatused, valiti volikogu ja juhatus ning asjaajamine kolis Tartusse). Pingutused ei kandnud siiski vilja, sest TORE juhtimisega tegelevad inimesed tegid seda vabatahtlikult ja oma põhitöö kõrvalt ning ühingu asjaajamine jäi soiku.

Organisatorsete raskuste tõttu ei võtnud TORE 2004. aastal ette suuremaid tegemisi, kuid anti välja esimene kodumaine "Tugiõpilaste juhendaja käsiraamat".

2005. aasta jaanuaris alustas tööd kontor ja tegevjuht – nüüd juba Tallinnas – ning aprillis sai esmakordselt kokku uus juhatus.

7.2 Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

Põhikirja kohaselt on TORE **eesmärgiks** Eesti avalikkusele tugiõpilasliikumise põhimõtete tutvustamine ja teadvustamine; tugiõpilasliikumise arendamine ja toetamine kõigis Eesti koolides;

tugiõpilaste, nende juhendajate ja koolitajate koolituste korraldamine; temaatiliste ürituste ja aktisioonide korraldamine tugiõpilasiikumise toetamiseks ja propageerimiseks Eesti Vabariigis.

Tugiõpilasiikumise sihiks on suurendada selliste õpilaste hulka koolis, kes oskavad ning tahavad leevendada kaaslaste muresid, parandada kooli õhkkonda. Tugiõpilane peaks märkama täiskasvanutele varjatuks jäävaid kaasõpilaste probleeme (isiklikud mured, kiusamine, uimastite kasutamine jm) ning oskama sekkuda delikaatselt ning lahendusi otsivalt.

Sihiks on inimsõbraliku, õppimist ja õpetamist soodustava, vaimset ja füüsilist vägivalda tauniva, üksteist toetava ja erinevusi salliva, koostööd soodustava kooliõhkkonna kujundamine õpilaste sotsiaalsete oskuste arendamise kaudu.

Liikmed näevad TOREs eelkõige uusi sõpru ja mõnusat seltskonda, parema suhtlemisoskuse saamist, oskust vaadata kõrvalt nii ennast kui kaasõpilasi. TORE annab korraldamiskogemuse ja võimaluse midagi oma kooli heaks ära teha.

TORE ühing järgib oma tegemistes 10. detsembril 2004. a toimunud üldkoosolekul vastuvõetud **põhikirja**. Põhikiri reguleerib ühingu eesmärgi ja nende saavutamise vahendeid, liikmelisust ning üldkoosoleku ja juhatusega tegevust.

2003. aastal võeti vastu paljud põhikirjamuudatused, valiti volikogu ja juhatus ning asjaajamine kolis Tartusse. 2004. aastal vastu võetud muudatused puudutasid liikmeksastumist, üldkoosolekut ja juhatuse liikmete arvu. Uuenduste mõju kohta toob tegevjuht välja, et kuigi volikogu ei õnnestunud tööle saada, siis suure liikmete arvuga juhatus on hästi tööle hakanud ning erinevate tööülesannetega juhatuse liikmed on tegevjuhile toeks. 2005. aasta üldkoosolekul plaanitakse muuta liikmeks saamise ja olemise aluseid.

Kodukorda TORE-l ei ole; pikaajaline arengustrateegia koostamine on plaanis, kuid kindlasti ei jõuta selleni käesoleval aastal.

2005. aasta tegevuskavas on suuremateks plaanideks kodulehekülje käivitamine, ühingu liikmetega kontakti uuendamine ja omavaheliste kontaktide vahendamine, juhendajate toetamine, jätkuv tugiõpilaste koolitamine, venekeelse tugiõpilaste liikumise materjali väljatöötamise alustamine ja koostöö jätkamine Soome tugiõpilasiikumisega.

7.3 Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid

Tugiõpilasiikumine TORE arendab koolielus kahte väga selgelt suunda:

- praktiline sotsiaalsuudium tugiõpilastele endile nii koolituse kui igapäevategevuse kaudu;
- sotsiaalpedagoogiline abi riskirühma lastele tugiõpilaste tegevuse kaudu.

Toimub see läbi koolituse, lisaks antakse täiendava ja jätkusuutliku tegutsemise nimel välja erinevaid info- ja õppematerjale.

Koolitussüsteem

- TORE koolitajate koolitusel koolitatakse välja tugiõpilaste koolitajaid. Koolituse õppekava on ühtlasi kantud ka Haridus- ja Teadusministeeriumi haridustöötajate täiendõppe õppekavade registrisse. Koolitajate koolitamisega tegelevad Ellu Eik ja Ülo Vihma.
- Kõik TORE tugiõpilased ja nende juhendajad on läbinud oma koolis põhikoolituse või tugiõpilaste laienduskoolituse.

TORE tugiõpilaste põhikoolitusest võtavad osa igast koolist vähemalt 3 õpilast ja 1 õpetaja. Ühes koolitusgrupis on keskmiselt 5-6 kooli. TORE koolitus koosneb kolmest kolmepäevasest seminarist, mis üldjuhul leiavad aset väljaspool kooli- ja tavakeskkonda. Kokku 9 päeva jooksul arendatakse noores läbi mängude ja läbimängimise, grupitööde ja arutelude neid sotsiaalseid oskusi, mida võib tarvis minna oma eakaaslaste aitamisel koolis. Samas jagatakse nõuandeid, kuidas tagada TORE järjepidevus koolis, kaasata uusi liikmeid ja teha koostööd erinevate instantsidega – kooli juhtkonna, psühholoogi, sotsiaaltöötaja, kooli hoolekogu ning noorsoopolitseiga. TORE tugiõpilaste koolitusi viivad läbi TORE koolitajad üle Eesti. Koolituspaarist vähemalt üks peab olema läbinud TORE koolitajate koolituse. Pärast koolitust peaks iga kooli TORE grupp olema piisavalt tugev meeskond, et koolis toime tulla ja oma gruppi laiendada. Juhendajal on siinjuures eelkõige toetav, juhendav ja siduv roll. Põhikoolituse läbinud tugiõpilased viivad oma koolis läbi laienduskoolituse (20 tunnine koolitusprogramm) – st nende ülesanne on tugiõpilaste ringi laiendada. Keskmiselt kujuneb laienduskoolituse ringi suuruseks 10-15 liiget.

Tugiõpilaste edasine tegevus on nende endi otsustada. Suur vastutus on juhendajal: kuidas tema oma kooli TOREt näeb – kui tihti kohtutakse, milliseid teemasid arutatakse, millised eesmärgid seatakse. Peaesmärk on ikkagi kooli õhkkonna parandamine. Väljundid selleks on erinevad – on ringe, kes lihtsalt käivad koos ja moodustavad kinnise grupi, kus arutatakse oma saavutusi. Või hakatakse tegelema mõne probleemse klassiga või heategevusega (näiteks postkaartide müümine). On ka selliseid ringe, kes hakkavad kooliõhkkonna parandamise eesmärgil korraldama erinevaid suuremaid või väiksemaid üritusi (näiteks sõbrapäeva, koolirahu väljakuulutamist, mängudepäeva, võitriinisarjaid jne). Tegevjuht kommenteerib, et ringide tegevusvabadus peabki olema väga suur, kuna probleemid, millega koolis kokku puututakse, on äärmiselt erinevad.

Tugiõpilaste tegevus on praegu oma kooli keskne, seepärast soovitakse rohkem ühisüritusi, et omavahel suhelda ja kogemusi vahetada – kas siis teiste oma maakonna koolidega või üle Eesti.

Üle-eestilisi üritusi, tugiõpilaste kokkusaamisi ei ole viimasel ajal toimunud, kuid mõte selles suunas liigub – 2006. aastal on plaanis konverentsiga tähistada Eesti tugiõpilasliikumise 10. sünnipäeva, samuti on soov korraldada kauaoodatud üle-eestiline TORE laager.

2005. aastal keskendub TORE oma võtmeisikutele – juhendajatele, kes on lüliks ühingu ja tugiõpilase vahel, eesmärgiga läbi juhendajate anda märku ühingu taastegutsemisest. Augustis toimus juhendajatele suunatud TORE arengu seminar, üle pika aja andis ühing ülevaate TORE hetkeseisust. Ühiselt kaardistati suuremad probleemid, millest osa lahendati kohapeal, osa võetakse arutlusele sügiskoolis ja osa üldkoosolekul. Seminar tähendas juhendajatele võimalust ühingu tegevustes kaasa rääkida, ühtlasi oli seminar heaks stardilöögiks kooliaastale. Oktoobris toimub üle-eestiline TORE-sügiskool, mis toetub arenguseminaril üles kerkinud teemadearendustele ning kannab ühtlasi ka juhendajate motiveerimise eesmärki. Sügiskooli oodatakse umbes 60 osavõtjat – juhataste liikmed, koolitajad, juhendajad, ühingu tegevusest huvitatud.

Kohalike omavalitsuste toetus on seni seisnenud rahas ja aeg-ajalt ka ruumide pakkumises. On ainult üksikuid piirkondi, kus koostöö kulgeb ladusalt, näiteks Järvamaal tänu Kesk-Eesti Noortekeskuse huvile. Seega võiks omavalitsuste tugi olla märksa suurem, praegu kipub see ikkagi TORE vähese tuntuse taha jääma. Ka õpilased mainivad, et vähese tuntuse pärast on kooli juhtkonnal ja kohalikul omavalitusel tihtipeale eelarvamused TORE tegemiste suhtes.

Soomes kuulub tugiõpilasliikumine Mannerheimi Lastekaitseliidu (MLL) alla. Alates TORE algusaastatest on koostöös Soome MLLiga läbi viidud mitmeid projekte ja antud välja meetoodilisi materjale. Käesoleval aastal ilmus Soome MLLi eestvedamisel tugiõpilastegevuse koolitusmaterjalid narkoennetustööks “Valikute rägastikus”, mille töömeeskonda kuulus ka TORE ühing, andes omalt

poolt lühiülevaate Eesti tugiõpilasliikumisest, samuti uimastiennetuse hetkeseisust ja vajalikkusest Eesti ühiskonnas.

Koostöös Eesti Noorsootöö Keskusega on TORE välja andnud raamatuid-õppematerjale, kuid kirjastustegevus jäi 1990. aastate lõppu.

TORE koos Eesti 4H ja Eesti Õpilasmavalitsuste Liiduga on üks osapool Eesti Noorsootöö Keskuse algatatud "Koolirahu" programmis, mille eesmärgiks on koostöös õpilaste ja õpetajatega, noorte ja täiskasvanutega saavutada sõbralik koolikeskkond. Sidemed on ka Lastekaitse Liiduga, kelle esindaja on juhatuses.

Haridus- ja Teadusministeeriumiga suhtleb TORE ühing peamiselt aastatoetuse eel, oma küsimustele on TORE vastused saanud ja jääb kontaktiga rahule. Siiski võiks enam olla ministeeriumipoolset huvi ja tähelepanu. Näiteks saata meeldetuletusi, et aeg on kontrollida oma andmeid noorteühenduste registris, et organisatsioon ei peaks ise seda tähtaega hakkama otsima.

TORE tegevjuht ja liikmed kuhugi töörühma ega ümarlauda ei kuulu. Samas ei tunne nad, et ollakse üksi jätetud – keskendutakse oma tegevuse arendamisele. Samal põhjusel ei oska nad puudust tunda ka kuulumisest ENLi.

7.4 Tegevusvahendid

TORE sai tänavu 194 224 krooni **riiklikku aastatoetust**, millest suurem osa (ligi 80 %) läheb ühingu juhtimise, raamatupidamise ja kontori ülalpidamiseks. Ülejäänu suunatakse üle-eestiliste seminaride ning koolituste korraldamisse ja venekeelse juhendajate käsiraamatu väljaandmiseks. TORE puhul võrdubki aastatoetus aastaeelarvenumbriga, st aastaeelarves ei kajastu projektitaotlusest laekuvad summad.

Üle-eestilised koolitused ja seminarid on projektipõhised. Põhikoolituste korraldamise võtab enda peale tavaliselt mõni kool või koolitaja ise – sel juhul taotletakse raha näiteks kohalikest omavalitsusest, alaealiste komisjonidest või erinevatest fondidest. Omaosaluse jaoks aga raha napib ning see muudab raha saamise üsna ebakindlaks.

Ühing üürib kontoriruumi Tallinnas, Jakobsoni tänaval. See, millest TORE ühing kontoritöös puudust tunneb, on lisatöötaja. Seni on TORE mureks olnud just juhtpersoonide vahetumine ja lisatöötaja tähendaks tugevat panust organisatsiooni jätkusuutlikkusse.

7.5 Liikmeskond

TORE liikmeks vastuvõtmist võib taotleda iga ühingu põhikirja tunnistav ja ühingu eesmärkide saavutamisele aktiivselt kaasa aitav riigi-, era- või munitsipaalkool või iga füüsiline isik, kes on läbinud või kellel on läbimisel tugiõpilaste põhikoolitus, täiendkoolitus, koolitajate koolitus või mõni muu ühingu poolt korraldatud koolitus.

Liikmetega seonduv on TORE ühingu jaoks hetkel kõige problemaatilisem valdkond. Esiteks on liikmeks astumine võrdlemisi bürokraatlik, sest lisaks omandatud tunnistusele nõutakse kooliõpilastelt ka ema, isa või hooldaja allkirjaga avaldust. Liikmetest ülevaate saamist raskendab ka põhikirjapunkt, mille kohaselt õpilaste liikmelisus lõpeb automaatselt, kui nad saavad 18. aastaseks või lõpetavad kooli. Ehk siis liikmelisus on seotud vanusega, mitte otseselt tegevusega TOREs. Teiseks tekitab küsimusi koolide liikmestaatus, mis on seni täpselt reguleerimata.

Liikmetele on põhikirjas sätestatud liikmemaksu (25 kr) tasumise kohustus, mida aga täideta. Et liikmeksastumise protsess, ülevaate ühingu liikmetest ja liikmemaksu mittelaekumine on ühingu

jaoks tõsised murekohad, plaanitakse üldkoosolekul see teema põhjalikult arutlusele võtta. Kavatakse loobuda liikmemaksust praegusel kujul ning võtta suund koolide liikmelisuse poole ehk siis liikmemaksu maksaksid edaspidi koolid. Niimoodi saaks suurendada kooli vastutust TORE liikumises.

TORE liikmeskonna orienteeruvatki suurusjärku on keeruline öelda, kuna pärast madalseisu ei ole täpset liikmete nimekirja. TORE juhendajaid on hetkel 50 ringis, ühe juhendaja ringis võib olla nii 5 kui 20 õpilast. Hinnanguliselt võiks liikmeid olla 500, kuid täpse ülevaade saamine on tegevjuhil alles käsil. Kõikide TORE koolidega pole ühingul seni õnnestunud kontakti saada.

Enamiku moodustavad põhikooliealised, 7.-9. klassi õpilased. Tüdrukute osakaal on suurem. TORE on esindatud kõikides maakondades, v.a Saaremaal.

Uute liikmete leidmise aluseks on juhendaja. Praeguse süsteemi kohaselt saadab tegevjuht koolidesse koolituse info, mille põhjal leitakse kohapeal sobiv esindaja (juhendaja). Ühe piirkonna koolitusel osaleb 5-6 kooli.

Infoleviku parandamiseks on TORE võtnud ette mitmeid samme. Kodulehekülge (www.tore.ee), millest liikmed puudust tundsid ja mille loomine oli 2005. aasta üks tööplaanidest, sai suvel üles riputatud ja seda täiendatakse. Septembrist hakkas tööle TORE meili-list, et parandada info levikut tugiopilaste, juhendajate, koolitajate ja teiste asjast huvitunute ning ühingu vahel. Liikmete senised igapäevased pöördumised kontori poole puudutavad kodulehekülge, liikmeks saamist, projekti kirjutamist, koolituste soove, ürituste infot ja muid nõuküsimisi. Liikmete kiidusõnad pälvib tegevjuht, kes küsimustele kiiresti ja asjalikult vastab.

Kontor suhtleb peamiselt täiskasvanutest juhendajatega, õpilastega vähem. Näiteks saatsid juhendajad ühingu palvel TORE koolirahumeeskonna komplekteerimiseks asjast huvitatud õpilaste kontaktid, edasine ettevalmistusõõ koos õpilastega toimus juba TORE kontoris. Üldiselt on õpilased ühingu tegemistega üsna vähe kursis ning sooviksid rohkem infot organisatsiooni arengu ja vabariiklikul tasandil toimuva kohta.

Välja on töötatud ka liikmete/koolide aasta tegevusaruande süsteem, kuid tagasiside on seni olnud tagasihoidlik. Idee kohaselt tehakse mugavuse ja kiiruse huvides internetipõhine tagasisidesüsteem.

7.6 Organisatsiooni juhtimine

TORE ühingu juhtimisega on seotud juhatus, üldkoosolek ja tegevjuht.

Üldkoosoleku pädevusse kuulub põhikirja muutmine ja kinnitamine; juhatuse liikmete valimine; juhatuse tegevuse hindamine ning aruannete kinnitamine. Kõigil ühingu liikmel on õigus üldkoosolekul osaleda hääleõigusega (aga mitte kohustus osaleda). Lisaks on praeguses põhikirjas, et üldkoosolek on otsustusvõimeline, sõltumata osalevate liikmete või nende volitatud esindajate arvust. Tänavusel üldkoosolekul seda punkti muudetakse ning fikseeritakse, millise häältearvu korral on üldkoosolek pädev otsuseid tegema. Üldkoosolek on diskussiooni tekkimise koht, tavaliselt on liikmed huvitatud ühisüritustest, täiendkoolitusest ja sümbolikast.

Juhatuspädevusse kuulub ühingu esindamine kõigis õigustoimingutes; ühingu eelarve ja tegevuskava koostamine; töötajate palkamine; muude küsimuste otsustamine vastavalt põhikirjale. Juhatusse võib kuuluda 3-7 liiget, 2005. aasta aprillis valitud juhatus tegutseb täiskooosseisus. Huvitav on aspekt, mille kohaselt saavad juhatusse kandideerida ka mitteliikmed. Samas peavad need oleme isikud, kes on TORE tegevusest huvitatud ja aktiivselt, organisatoorselt osalevad.

Näiteks on praeguses juhatuses koolidirektor, keda üks TORE liikmest õpetaja soovitas. Juhatuse volitused kestavad 3 aastat. Juhatuse liikmed jagasid omavahel ära tegevusvaldkonnad: projektid, meediasuhted, trükised, kirjastamine jne. Juhatus käib koos vastavalt vajadusele, keskmiselt kord kvartalis. Juhatus kasutab oma tegevuses aktiivselt internetti ja meili-listi, vajadusel ka otsuste vastuvõtmisel. See on sätestatud ka põhikirjas: juhatus otsus loetakse vastu võetuks koosolekut kokku kutsumata, kui otsuse poolt hääletavad kirjalikult kõik juhatusse liikmed. Suuremad juhatusse poolt ettevalmistatud küsimused tulevad arutusele aasta lõpus toimuval üldkoosolekul.

Juhatus toetusel viib tegevusi ellu ja toimetab ühingu igapäevaseid asju tegevjuht. Tema on ka ühingu ürituste korraldamise taga ning suhtleb liikmete ja tugiopilastega.

Vahepealne juhtimissüsteem koosnes juhatuses ja volikogust, kuid volikogu jaoks oli keeruline liikmeid kokku saada ja seetõttu volikogu sisuliselt tööle ei hakanudki. Ehk siis volikogu loomine viidi põhikirja sisse 2003. ja võeti uuesti välja 2004. aastal.

7.7 Arengusuunad

TORE-I on väga kindel ja teisest noorteühendustest eristuv nišš – koolikeskkonna paremaks muutmine läbi tugiopilassüsteemi. See süsteem mõjutab õpilase mõtteviisi pikas plaanis, sest tugiopilased võtavad nooruses omandatud hoiakud kaasa täiskasvanu-ellu. Liikmete jaoks tähendab TORE heade sõprade leidmist, enesearendust ja teiste aitamisest tulenevat rõõmu.

TORE tegevuse vaatlemisel tuleb arvestada, et 2005. aasta tähendab ühingu funktsioneerimise jaoks suurt päästeoperatsiooni – palgaline ja põhikohaga tegevjuht asus tööle 2005. aasta alguses, uus juhatus aprillikuus.

Kõige olulisem on vahepealsel mõõnaperioodil kadunud usalduse taastamine ja organisatsiooni järjepidevuse saavutamine. 2005. aasta plaanidest on aasta teisel poolel saanud teoks kodulehekülg ning toimunud mitmeid algatusi tegevuse jaluleseadmiseks (arenguseminar, infopäevad, sügiskool). Suunatud on need TORE võtmeisikute – juhendajate – motiveerimiseks, et seeläbi tekitada organisatsioonile koolis toimiv aluspõhi ning keskenduda rohkem õpilastele.

Ühingu kõige kriitilisemaks valdkonnaks võiks pidada liikmetest ülevaate saamist. Lisaks vahepealsel mõõnaperioodil tekkinud segadusele ja kontaktikaotusele ei võimalda ühingu liikmeskonnast tervikliku pildi saamist ka praegused põhikirjalised alused. Seetõttu vaadatakse liikmelisuse põhimõtted üle 2005. aasta üldkoosolekul. Hõlmab see nii õpilaste kui koolide liikmeks astumist ja olemist. Oluline on siinjuures just koolide kaasamine ja nende vastutuse määra tõstmine. Läbi koolide suurema osaluse oleks võimalik kohalikes omavalitsustes saavutada laiem kõlapind.

Niisiis on TORE-I praegu olemas tegevussuunised organisatsiooni jalulesaamiseks. Palju sõltub aga sellest, kuidas lahendatakse praegused kitsaskohad, nt põhikirjas liikmelisuse küsimused nii, et need ka reaalselt toimiks. Õpilastel tegutsemistahet jätkub, aga nad ootavad suuremat kaasatust ühingu tegevustesse nii maakonna kui vabariigi tasandil.

Tähelepanu:

- Liikmelisus – nii võib kõige problemaatilisema punkti kokku võtta. Määratleda põhikirjas liikmeks astumise ja kuulumise alused, sh juriidiliste isikute, antud juhul siis koolide puhul. Uute aluste baasil saada ülevaade ühingu liikmetest.
- Organisatsiooni jätkusuutlikkuse tagamine lisatöötaja abil. Vajaduse on tinginud eelkõige valusad õppetunnid organisatsiooni arenguloost, kui juhi kadumise järel jääb soiku kogu ühingu tegevus. Teise kontoritöötaja palkamist on arutatud, kuid hetkel selleks konkreetset tegevuskava ei ole.
- Toimiva aruandesüsteemi loomine. Kuidas laieneb koolis TORE ühing, millistele probleemidele keskendutakse – nendes küsimustes on vaja ülevaadet.

Õpilased ise rõhutavad pigem kasu, mis nad on enesele saanud. Praegu tundub, et ühing jääb tugiõpilase tasandile ja sealt laiemaks ei arene.

8. Eesti Skautide Ühing (ESÜ)

Avatud noorteühendus

Loodud:	juuni 1995
Liikmed:	füüsilised isikud
Koondab:	1208 skauti (1.10.05 seisuga)

8.1 Kujunemine

Tee ühtse skaudiorganisatsiooni loomiseni osutus pikaks ja vaidlusterohkeks.

1988. aastal tekkisid nii enne 1940. aastat skaudijuhtidena tegutsenud kui ka noorte aktiivsete juhtide eestvedamisel uued skaudiüksused. 1989. aastal taastati Eesti Skautide Malev (ESM), samal aastal loodi ka uus skautlikel põhimõtetel toimiv organisatsioon Eetserite Ühendus, mis hiljem nimetati ümber Eesti Eetser-Skautide Ühenduseks (EESÜ).

Kuna Skautide Maailmaorganisatsiooni põhikirja kohaselt saab igast riigist kuuluda maailmaorganisatsiooni vaid üks organisatsioon või organisatsioonide katusorganisatsioon, siis prooviti leida võimalusi kahe skaudiorganisatsiooni ühendamiseks, kuid paraku oli ühise keele leidmine väga keeruline, sest mõlemad organisatsioonid soovisid saada maailmaorganisatsiooni liikmeks.

Suureks probleemiks osutusid tüdrukud – EESÜ-sse kuulusid ka tüdrukud, kuid ESM-s olid vanemad skaudijuhid selle vastu, olgugi Skautide Maailmaorganisatsiooni põhimõtte kohaselt on skautlus avatud nii poistele kui tüdrukutele. Läbirääkimisi pingestasid ka individuaalsed vastuolud ja ambitsioonid, lisaks sisemised vastuolud ESM-s.

1990–1995. aastatel toimus rida erinevaid koosolekuid, et leida tee, kuidas Eesti skautlus ühisesse organisatsiooni koondada. Ühinemisläbirääkimistesse olid kaasatud nii Eesti erinevate skaudiorganisatsioonide juhid, Eesti Vabariigi valitsuse esindajad kui ka Skautide Maailmaorganisatsioon. 1994. aastal nenditi, et kahe organisatsiooni vahel ühtsust ei saavutata. Tekkis aga uus idee: luua nii ESM kui EESÜ noorte juhtidega täiesti uus skaudiorganisatsioon. See mõte viidigi 1995. aasta juunis ellu ning Eesti Skautide Ühing (ESÜ) oli loodud. Uude organisatsiooni koondus lühikese aja jooksul suurem osa ESM ja EESÜ endistest liikmetest. Juba 24. septembril 1995 tunnustati Skautide

Maailmakomitee koosolekul ESÜ-d kui Eesti skaudiorganisatsiooni ning algatati ESÜ liitumisprotsess maailmaorganisatsiooniga. Jaanuaris 1996 võeti Eesti Skautide Ühing Skautide Maailmaorganisatsiooni liikmeks. Seejärel sai peastaap aega rohkem tegeleda ka noortele suunatud tegevusega, töötati välja uued skautide järgunõuded ja hundude katsenõuded, korraldati koolitusi noortele ja uutele skaudijuhtidele ning erinevaid üleriigilisi üritusi.

ESÜ olulisematest verstaapostidest võib nimetada veel 1997. aastal juhtimise kolimist Suure-Jaanist Tallinna, samuti Skautide Maailmaorganisatsiooni peasekretäri Jacques Moreilloni külaskäiku ja nurgakivi panekut Eesti skautide ja gaidide püsilaager-õppekeskusele Tagametsa Järvamaal, mille peahoone renoveeriti 2005. aasta juuniks.

8.2 Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

ESÜ eesmärgiks on arendada avalikkusele suunatud tegevuse kaudu Eesti Vabariigi noori täisväärtuslikeks kodanikeks kooskõlas skautluse eesmärkide, põhimõtete ja meetoditega.

Peaskaut Kristjan Pomm ütleb, et skautlus annab erinevaid oskusi ja kogemusi eluks: *“Üks on selle asja juures alla täiskasvanuna, saab palju korraldamis-, organiseerimis-, juhtimis-, suhtlemiskogemusi. Noorte jaoks on see just erinevate elamuste kogumine.”*

Noori paeluvad väljakutset pakkuv tegevus (sealhulgas militaarne osa), eneseteostus, korraldamise ja vastutuse kogemus.

Kehtiv **põhikiri** on 22. novembrist 2003. ESÜ rõhutab, et põhikiri on neil just selline tegutsemisalus, millest saab tegemistes juhendada. Põhikirja punktid hõlmavad ESÜ eesmarke ja põhialuseid, organisatsiooni struktuuri, liikmeskonda, juhtimist; üldkogu, peastaabi, sekretariaadi, revisjonikomisjoni, aukohtu tegevust ja ESÜ majandustegevust.

ESÜ on muutnud majandustegevuse põhimõtteid, muutes seeläbi tegevusvõimalusi avaramaks ja ühtlasi põhikirjaga kooskõlastatuks. Näiteks programmi Euroopa Noored alaprogrammi Euroopa Vabatahtlik Teenistus põhjal lisati raamatupidamisse ühe punktina vabatahtlike vahendus. Tuleb ette ka mõistete muutmist, näiteks täpsustati organisatsiooni arengut puudutavate küsimuste üle otsustava üldkogu koosseisu. Ühe muudatuse kohaselt saab peastaabi juht tulla vaid ESÜ peastaapi kuulunud või kuuluvate isikute hulgast. See tagab, et kandidaadil on eelnevad teadmised organisatsioonist ja selle töökorraldusest. Samas aga kitsendab taoline tingimus valitavate ringi.

Uuendused ja muudatusettepanekud tulevad peamiselt peastaabi liikmetelt. ESÜ liikmete ettepanekud on puudutanud skaudiõigust, töötuseteksti jms. Organisatsiooni struktuuri muutmiseks ei ole liikmetelt ettepanekuid tulnud.

Põhikirja muudeti 2004. aasta üldkoosolekul, aga see ei ole veel äriregistris registreeritud, muudatused on registrisse esitatud, kuid menetlusprotsess kestab.

ESÜ arengukava on aastateks 2003–2008. Seal on paika pandud piirid, kuhu ESÜ tahab jõuda, millised valdkondi on vaja arendada ning millistest väärtustest oma tegevuses lähtuda. Arengukava aluseks on 2002. aasta oktoobris toimunud “ESÜ analüüs”, kus üheskoos seati sihte tulevikuks. Analüüsi tulemusi kasutas peastaap oma edasise töö planeerimisel ning valmiski ESÜ arengukava 2003–2008. ESÜ tunneb heameelt, et erinevatel tasanditel on selle koostamist toodud kui positiivset näidet, kuidas organisatsioon liikmeid aktiivselt kaasates laiapõhjalise arutelu raames valminud arengukava abil oma tulevikku planeerib.

ESÜ on välja töötanud nii lühi- kui pikaajalise tegevusekava. **10 aasta tegevuskava** sisaldab lähima 10 aasta suurüritusi. **Iga-aastane tegevuskava** hõlmab aasta jooksul toimuvat.

Iga aasta lõpus koostab juhatus oma järgmise aasta tegevuskava. Poole aasta järel teeb juhatus vahekokkuvõtteid ning vaatab üle arengu- ja tegevuskavad.

Kui ESÜ algaastatel tuli näha vaeva, et organisatsioon ikka püsiks, siis 1990. lõpus ja uue aastatuhande alguses lepiti omavahel kokku põhimõtted ja sõnastati uuesti reeglid, millest organisatsioon saaks juhendada. Koostati hulk **juhendeid ja erijuhendeid**, mis määratlevad nii organisatsiooni struktuuri, sümbolika kasutamise, edutamise kui ka igapäevased asjaajamisjuhised. Juhendites on kirjapandud mängureeglid, mis tagavad tegevuse kvaliteedi, andes samal ajal ka pildi, kuidas asjad peaksid käima.

8.3. Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid

ESÜ korraldab laste- ja noorteüritusi, sh puhke-, spordi- ja õppelaagreid, matku, jms. Ka 16-aastaste ja vanemate koolitamine käib ESÜ tasemel. Reeglina on need seotud skaudijuhiks olemisega, noorematele mõeldud koolitused toimuvad üksuste all.

Lisaks korraldab ESÜ ka skaudiatribuutika (järgumärkide) müüki.

Piirkondlik tegevus põhineb ESÜ programmi järgi järgu- ja katsenõuetel (füüsiline, vaimne, sotsiaalne areng) ja muudel, sealhulgas noorte endi poolt algatatud ettevõtmistel. Jõudumööda ka aidatakse kohalikke muresid lahendada (nt metsaaluse puhastamine prügist).

“Proovime teha üritusi, mis on teistsugused,” ütleb peaskaut üle-eestiliste ürituste kohta. Eksklusiiivse tegevuse näitena toob ta välja langevarjuhüpped ja mägironimiskursused. Koos Skautpataljoniga korraldatakse iga aasta ellujäämiskursuste sarnaseid üritusi.

Jätkatud on suurlaagrite traditsiooni. ESÜ on korraldanud neli suurlaagrit, need kõik on toimunud Tagametsas: 1995., 1998., 2001. ja 2005. aastal ning viimased kolm on toimunud koostöös Eesti gaidiorganisatsiooniga. On algatatud ka uusi traditsioone (Talimängud, Kriimsilma laager, ESÜ Olümpiamängud, Erna matk, mitmed koolitused, näiteks Gilwelli kursused).

Iga aastaga on aktiivsemaks muutunud skautide rahvusvaheline suhtlus. Võimalusi selleks on palju, kuid osavõttu piiravad rahalised võimalused. ESÜ osalusest kõneldes võib mainida iga 3 aasta tagant toimuvat maailmakonverentsi, maailmaorganisatsiooni üldkogu, Euroopa skaudiorganisatsioonide suurlaagrit ja rahvusvahelisi seminare ning ühisprojekte nii sõprusüksuste kui organisatsioonide tasandil.

Lisaks oma liikmetele suunatud tegevusele on ESÜ pühendanud aega ka ühingu tutvustamisele ja olemasolu teadvustamisele: kohtumised ministrite, noorsootöötajate, teiste noorteühenduste esindajatega, osalemine infomessidel ja tutvustusürituste korraldamine, koostöösidemete loomine teiste riikide skaudiorganisatsioonidega, s.h. Baltimaade koostöö tihendamine 2004. ja 2005. aastal.

Haridus- ja Teadusministeeriumiga, peamiselt noorteosakonnaga suhtleb ESÜ ühelt poolt aasta-toetuse ja lepingutega seoses, teisalt on Kristjan Pomm olnud pikka aega Noortepoliitika Nõukogu liige ja aidanud korraldada noorsootööfoorumeid. Ministeerium on aidanud ESÜ ajakirja “Eesti Skaut” koolideni toimetada.

Eesti Noorsootöö Keskusega seovad ESÜd koolitused – nii korraldaja kui õpilase rollis. Väga tihedat koostööd siiski pole.

Kohalike omavalitsusega suhtlemise osas hindab ESÜ väga Järva maakonna tuge – nimelt ESÜ Tagametsa laagripaik asub Järvamaal. Üldiselt on koostöö kohalike omavalistustega piirkonniti erinev (väga hea näiteks Taebla vallas Läänemaal). ESÜ ärgitab skaudijuhte aktiivsele vallaga kontakti loomisele (et vald aitaks näiteks lapsi suurlaagrisse sõidutada).

Erafirmad on kutsunud skaute suvepäevadele, et lastele lähedat vabaajategevust pakkuda. Sel moel reklaamib skaudijuht skautlikku tegevust.

ESÜ on üks **Eesti Noorteühenduste Liidu** (ENL) asutajaliikmetest ja näeb selles võimalust noorsootööd puudutavates küsimustes kaasa rääkida – just sellisel määral, kui oluliseks peab seda organisatsiooni kontaktisik. Kristjan Pomm on veendunud, et ENL on riigile igati väärtuslik partner, kellega kolmandast sektorist noorsooasju ajada. ENLi koolitusi peavad skaudid vajalikuks väiksematele ja nõrgematele liikmetele, kuna ESÜ-l on koolitussüsteem välja töötatud, siis ENLi koolitusi nad vajalikuks ei pea.

Ka kuulub ESÜ Eesti Mittetulundusteühingute ja Sihtasutuste Liitu.

Noorteühendustest on ESÜ-l kahtlemata kõige tihedam läbikäimine Eesti Gaidide Liiduga.

ESÜ on loonud juurde 2 organisatsiooni – 2 sihtasutust:

- USA eestlaste initsiatiivil 1999. aastal loodud skautide ja gaidide üksusi toetav toetusfond EGL ja ESÜ Sihtasutus, mis jagab toetusi Eesti skaudi- ja gaidiüksustele;
- 2000. aastal loodud Kodumetsa Sihtasutus, mis haldab skautlikku püsilaagrit Järvamaal Tagametsas. Laagriala rajamisega alustati 1999. aastal ning 2005. aasta juuniks jõuti peahoone – eelmise sajandi algusest pärit jahilossi – avamiseni. Tagametsa püsilaagri loomisse on oma suure panuse andnud nii eestlased Rootsist, Ameerikast, Kanadast kui ka erinevad fondid. Äärmiselt oluline on olnud ka ülihea koostöö Järva maakonna ja kohaliku vallaga.

8.4 Tegevusvahendid

ESÜ aastaelarve on tavapäraselt suurusjärgus miljon krooni, sel aastal suurlaagri toimumise tõttu 2 miljonit krooni.

Põhilisteks rahaallikateks on:

- riiklik aastatoetus, mis moodustab 50% tuludest igal aastal. Aastatoetusest kaetakse raamatupidaja teenustasu, sekretär-asjaajaja töötasu ja riiklikud maksud (25% aastatoetuse summast), kontori rent ja halduskulud (25%), noortele ürituste korraldamine ja rahvusvahelistel üritustel käimine (50%).
- fondidest projektitaotluste alusel (ca 50% eelarvest).
- liikmemaks, mis moodustab suhteliselt väikse osa aastatuludest, kuid näitab liikmete tuge ja panust oma organisatsioonile (ca 30 000 krooni).

Siia lisandub ettevõtete mitterahaline toetus oma toodangu näol.

ESÜ on saanud ka sihtotstarbelisi ja sihtotstarbeta annetusi. Eelkõige on need välismaal elavad eestlased, kes on ise olnud skaudid ja gaidid. Selline tulu ei ole aga regulaarne ning muutub ajapikku üha harvemaks.

Kolmandik eelarvest läheb liikmetele suunatud ürituste organiseerimiseks. Teise kolmandiku moodustavad halduskulud – kontori ülalpidamine, töötasu ja juhatuse kulud, mis on seotud eelkõige sõidukuluga. Viimasest kolmandikust rahastatakse erinevaid projekte (nt Euroopa Vabatahtlik Teenistus).

Piirkondlikud üksused peavad ise endale eelarvevahendid leidma. Jõudumööda toetab ka ESÜ, kuid toetussumma on üsna väike, 40 000 krooni ringis.

Kristjan Pommil on hea meel, et riik on suutnud aastatoetuse summat iga aasta suurendada. Rahastamissüsteemi ja taotlemisprotsessi hindab ta mõistlikuks. Täpsemalt võiks siiski fikseerida, millistel alustel määratakse riigi poolt noortetöö toetuseks mõeldud vahenditest noorteühenduste aastatoetuste summa.

ESÜ rendib kontoriruumi Tallinnas Lembitu tänaval, kontoris on nõupidamiste ruum ja väike raamatukogu.

ESÜ-l on üks palgaline töötaja – sekretär-asjaajaja, kes on õigemini sega sekretärist ja tegevjuhist ning assisteerib ka organisatsiooni igapäevatööd juhtivat peaskauti.

Lisaks ostab ESÜ raamatupidamisteenust. Alates ühingu asutamisest on olnud sama raamatupidaja, kes on sisuliselt ESÜ palgal.

ESÜ on üldiselt hoidunud rahalise kompensatsiooni maksmisest ja palgalistest projektijuhtidest. On siiski ka erandeid, kui mõne suurema töö eest makstakse tasu, näiteks ajakirja peatoimetajale.

ESÜ rakendab konservatiivse finantspoliitika põhimõtet ja on mitte-sihtotstarbelise toetusraha abil moodustanud teatava reservfondi, juhuks kui näiteks riiklik aastatoetuse kättesaamine viibib. Stabiilne majandusliku toimetuleku saavutamine oli praeguse peaskaudi ametissetulekul esimesi eesmäärke.

8.5 Liikmeskond

ESÜ liikmeks võivad astuda kõik, kes elavad Eestis ja nõustuvad omaks võtma skautlikke eesmäärke, põhimõtteid ja meetodeid.

Liikmeskond jaguneb:

- hundud: 6 – 11-aastased;
- skaudid: 11 – 16-aastased;
- vanemskaudid: 16 – 26-aastased
- tegevjuhid: vähemalt 18 aasta vanused ESÜ liikmed, kes tegutsevad aktiivselt noorte õppeprogrammi läbiviimisel või on tegevad piirkondliku üksuse juhatuses või ESÜ peastaabis; on registreeritud ESÜ peastaabi poolt ja on andnud skaudi töötuse;
- vanad skaudid, kes tegutsesid kuni skautliku liikumise keelustamiseni aastal 1940, koonduvad piirkondlike üksuste juurde tegutsevatesse allüksustesse;
- toetaja- ja üksikliikmed võivad olla nii füüsilised kui ka juriidilised isikud, kes aitavad arendada skautlikku liikumist ja tunnistavad skautlikke põhimõtteid.

ESÜ-sse kuulub 1290 skauti (1. juuni 2005 seisuga), neist skaudijuhte veidi üle 100. Enamuse (60%) moodustavad liikmeskonnast poisid. ESÜ liikmed võivad moodustada iseseisvaid juriidilisi isikuid (näiteks Põhja-Eesti skaudid Iõid Rävälä Skautide Maleva), kes ESÜ-sse kuuluvad toetajaliikmetena. Kõige suurem vanusegrupp on skaudiealised – 11-13-aastased (45%), nii hundud kui vanemskaudid moodustavad liimeskonnast 30%. Organisatsioonist lahkumine leiab aset peamiselt gümnaasiumi lõpetades, kui kolitakse ja minnakse õppima-töötama kuhugi mujale. Kedagi mitteskautliku käitumise pärast ESÜst välja ei ole heidetud.

Oluline on märkida, et ESÜ on üks väheseid noorteorganisatsioone, mis lähtuvalt ka maailmaskautluse põhimõttest ei tee takistusi teistest rahvustest noortel liikmeskonda kuuluda. Nii kuulub ühingusse ka mitte-eestlastest koosnevaid üksusi, 4 neist Tallinnas ja 1 Narvas.

Liikmed jaotuvad piirkondlikesse üksustesse ehk malevatesse:

- Läänemaa skautide malev, kuhu kuuluvad kõik Läänemaa ja ka Raplamaa skaudid
- Rävala skautide malevas on kogu Põhja-Eesti, Harjumaa, Lääne-Virumaa ja Järvamaa skaudid
- Tartu piirkond, kus ei ole loodud piirkondlikku katusmalevat, kuid ESÜ arengukava näeb ette Tartu maleva loomist
- Rida omaette üksusi, nt Saaremaa ja Narva

Skaudiliikumine ei ole esindatud Hiiumaal ja Võrumaal.

Liikmed maksavad **liikmemaksu** 50 krooni aastas. Kuigi põhikirjas on sätestatud, et liikmemaksu mittetasumise korral võib liikme välja arvata, ei ole seda seni siiski rakendatud. Tegemist on väga tundliku teemaga. Kui liikmemaksu tasumata jätnud liige tahab osaleda piirkondlikus tegevuses, aga ei saa majanduslikel põhjustel osa võtta ESÜ vabariiklikest üritustest, siis ei tihka ESÜ teda oma ridadest välja heita.

Pikemas perspektiivis soovitakse mõjutada liikmete mõttemaailma – kui ollakse ühinguga seotud ja seda liikmed kahtlemata ju ka on, siis tähendab see ka liikmemaksu tasumist. See summa tuleb neile ESÜ poolt erinevate tegevuste näol mitmekordselt tagasi. 2005. aastal ongi ESÜ mõelnud, kuidas oma liikmeid tugevamini ESÜga siduda. Aasta lõpul tahab ESÜ toimima saada digitaalse andmebaasi, et muuta liikmeks registreerimist lihtsamaks ja loobuda aeganõudvast iga-aastasest avalduste täitmisest.

Üheseltmõistetavad liikmeks astumise-olemise printsiibid tulevad arutlusele 2005. aasta üldkogul. ESÜ on seisukohal, et liikmemaksu mittetasumine ei peata liikmelisust, kuid kaotab õiguse kasutada teatud soodustusi, näiteks võimaluse üritustel odavamalt osaleda.

Skaudisümboolikasse kuuluvad järgumärgid ja oma vorm. Skautliku sümboolika ja märkide arendustöö on jätkunud tänaseni ja kasutusele on võetud ka täiesti uusi skaudimärke, ühena neist näiteks Skaudisõbra teenetemärk.

- tegevjuhtide e-posti list, kuhu kuuluvad tegevjuhi nimetust kandvad aktiivsed skaudijuhid;
- list kõikidele skautidele ja inimestele, keda huvitab skautlik info;
- regulaarsed uudised meili või posti teel;
- kodulehekülg www.skaudid.ee.

Palju oleneb rühmajuhtidest, kas nad vahendavad infot või mitte. Piirkondlikud üksused suhtlevad omavahel ja küsimuste korral pöörduvad noored enamasti piirkondlike üksuste poole.

Liikmete tegemistega on ESÜ hästi kursis, sest tegevjuhtidega kohtutakse pidevalt erinevatel üritustel. Igal aastal laekub piirkondlikest üksustest aruanne selle kohta, mida nad on ette võtnud.

Uute liikmete leidmine oli 2004. aasta eesmärk, käesoleval aastal keskendub peastaap olemasolevate üksuste toetamisele. Seda tehakse läbi tegevjuhtide motiveerimise. Tänavu toimus organisatsioonisisene projektikonkurss, kus anti üksustele rahalist toetust, loodi parima skaudijuhi stipendium. Korraldatakse ka nn motivatsiooniüritusi, kus skaudijuhid saavad omavahel koos olla.

Liikmete värbamine käib piirkondlike üksuste kaudu, kes – nähes, et piirkonnas jääb skaute vähe- seks – võtab vastavaid samme ette. ESÜ-l on olemas spetsiaalne kursuseformaad "Teretulemast skautlusesse", mis on mõeldud just uutele potentsiaalsetele skaudijuhtidele, et anda neile pilt, millega tegemist ja oskused üksuse loomiseks.

Uute tegevjuhtide leidmine on aga ESÜ tegevuses kõige keerulisem probleem. Kasutatud on selleks nii kuulutusi kui skautlust tutvustavaid infopäevi. Tihtipeale keskenduvad potentsiaalsed skau- dijuhid ametialasele karjäärile ja perekonnavalule. Siinkohal sooviks ESÜ, et riik pööraks rohkem tähelepanu vabatahtliku töö tunnustamisele, et tööandjad niisamuti väärtustaks vabatahtlikku tööd ja tuleks omalt poolt vastu. Nõndaviisi oleks kolmanda sektori organisatsioonidel abiliste leidmine märksa efektiivsem.

Teiste noorte/mitteliikmete tähelepanu äratamiseks korraldatakse mõningaid üritusi, kuhu kutsu- takse ka inimesi väljastpoolt organisatsiooni. Igal aastal korraldab ESÜ näiteks Erna matka.

8.6 Organisatsiooni juhtimine

ESÜ juhtorganid on üldkogu ja peastaap.

Üldkogu on ESÜ kõrgemaks võimuorganiks, olles volinike koosolek üldkoosoleku õigustes. Volini- kud valitakse kõikide tegevjuhtide seast piirkondlikes üksustes – arvestuslikult üks volinik kümne liikme kohta. Üldkogu kutsub kokku peastaap vähemalt üks kord aastas.

Peastaabi vastutusalade hulka kuulub üldkogu poolt tehtud otsuste täitmine; üldkogule tulevi- kuplaanide, eelarvete, tegevuskavade ja toimkondade või muude allüksuste moodustamise kohta ettepanekute tegemine ning nende töö koordineerimine; aastaaruande esitamine üldkogule; ESÜ liikmete üle arvestuse pidamine, tegevjuhtide ametisse kinnitamine; ESÜ igapäevase töö korral- damine vastavalt põhikirjale ja üldkogu otsustele; Eesti skautliku liikumise eesmärkide, **põhimõ- tete ja meetodite edendamine**. Peastaap koosneb kuuest kuni kümnest liikmest, minimaalsesse koosseisu kuuluvad peaskaut, programmijuht, välissekretär, õppealajuht, majandusjuht ja info- juht. Üldkogu otsusega võib peastaapi laiendada hundertööala-, skauditööala- ja vanemskauditöö alajuhtidega, kes vastutavad vastava ala noorteprogrammi arendamise ja edendamise eest.

Tööalajuhid arendavad 3 vanusegruppi – hundude, skautide, vanemskautide – tegevust. Nüüd jao- tatakse peastaabis grupe kaheks: 6-16 ja 16 –26aastased, Sügisel üldkogul tehakse ettepanek jagada vanemskautide rühm kaheks: 16-18 ja 19-26-aastased, kuna 16 aastase ja 26-aastase va- jadused on erinevad ja seega peavad ka tegevused olema erinevad. Taoline muudatusettepanek tuli nii peastaabilt kui liikmetelt.

Praegu tegutseb peastaap täiskoosseisus – 10-liikmelisena – ja saab kokku 7-8 korda aastas ja koosolekud on tavaliselt 2-päevased. Sageasem kooskäimine ei ole mõeldav juhatuses, kus liik- med on Eestimaa erinevatest piirkondadest. Palju otsuseid langetatakse ka e-maili teel.

Peastaabi volitused kestavad 3 aastat. Maksimumametiaeg on 6 aastat. Peaskaut Kristjan Pomm hindab 3-aastat ametisolekut optimaalseks, millega jõuab nii sisse elada kui üht-teist korda saata.

8.7 Arengusuunad

Eesti Skautide Ühingu on keerukas ja kirgi kütnud loomislugu, mis sundis neid tegevuse algus- aegadel jätkusuutlikkuse huvides täpselt määratlema ühingu põhimõtted ja alusdokumendid. Sta- biilsus ja tasakaalus võiks olla need märksõnad, millega ESÜ tegevusprintsippe väljendada. Selle näiteks on konservatiivsus ühingu majandusajade korraldamisel, mitte-sihtotstarbeliste

toetuste abil on loodud reserv võimalike rahaliste tagasilöökide jaoks. Ühing tuleb rahaliselt toime, kuid piirkondlikel üksustel on keeruline oma tegevusteks finantseerijaid leida.

ESÜ on osalenud nii mittetulundusühingute kui ka Eesti noorsootöoga seotud erinevate ühingute ettevõtmistes ning skautide esindajad kuuluvad erinevatesse esindus- ja otsustuskogudesse. Näiteks võtab ESÜ osa Eesti Noorteühenduste Liidu tööst, ESÜ esindaja kuulub Noortepoliitika Nõukokku. Võrreldes teiste avatud liikmeskonnaga noorteorganisatsioonidega on ESÜ noortevaldkonna arendamises ja poliitikas kaasaraäkimisel seega tunduvalt aktiivsem. Põhjendada võib seda mitmeti, eelkõige sellest huvitava ja terava sotsiaalse närviga juhiga, teisalt on organisatsioonil enesel tegevused on hästi paigas ja juhtimisstruktuur toimib, mis võimaldab vaadata noorteprobleemidele laiemat pilguga.

ESÜ on oma tegevuses ühendanud kolm tasandit: isamaaliste väärtuste kandmise, mitte-eestlaste kaasamise oma liikmeskonda ja tugeva rahvusvahelise koostöö.

Noorte jaoks tähendab skautlus meelepärase tegevust ja hea kogemustepagasi saamist. Skautliku põhimõtte kohaselt peab liikmesorganisatsiooni poolt noorele pakutav tegevus vastama riigi noorte huvidele ja ühiskonnaväärtustele. Tänapäeval on raske Eesti keskmisest perekonnast pärit Tallinna noorele pakkuda pidevat regulaarset tegevust, mis teda 100% kütkestaks. Seetõttu tuleb põhjalikult uurida noorte huvisid ja vajadusi ning seejärel käsitletavate teemade ringi kaasajastada ja laiendada, et ESÜ ei muutuks igavaks ja jäigaks noorteliikumiseks.

Tõenäoliselt liigub ESÜ teatava vabaduse teed – iganädalased kohtumised on liiga suur kohustus, neid saab teha kord kuus ja veel harvemini. Tuleb olla paindlik, aga samas tuleb liikmeid enda juures hoida ja hästi palju vastu pakkuda.

ESÜ-l on kavas võtta tööle projektijuht, kes aitaks korraldada üleriigilisi üritusi ning nende jaoks ka raha leida. Peastaabi osas suuri muutusi ette näha ei ole, nende töö jääb endiselt vabatahtlikuks.

Suur mure on aga – nagu mitme teisigi noorteorganisatsiooni puhul – uute juhendajate-skautijuhide leidmine, kes sooviks väljaspool oma põhitööd teha vabatahtlikku noortetööd. Esialgu parandaks olukorda riigi ja tööandjate toetavam suhtumine vabatahtlikesse. Pikemas perspektiivis peaks toimuma muutus ühiskondlikus mõtlemises, et töö- ja edukultuse kõrval hakkaksid inimesed rohkem mõtlema eneseteostusele vabatahtlikuna.

Idealis näeb ESÜ piirkondlike infopunktide loomist – lokaalsed kontorid üle Eesti, kus saab piirkondlikku tegevust igapäevaselt korraldada ja infot jagada, skaudiüksused saaksid oma koondusi pidada ja mis oleks ka skaudimärkide vaheladu (seni saab neid ainult Tallinna kontoriga). Infopunktide erijuhendi järgi on tegemist ettevõtmisega, millel on mitu finantseerijat: ESÜ, kohalik üksus ja omavalitsus. Praegu on sõltub punktide loomine eelkõige kohaliku omavalitsuse toetusest, kas siis rahalisest või rendib omavalitsus ruume soodsamalt. Läänemaa infopunkt avatakse oktoobris, mõne kuu pärast Rapla infopunkt. Plaani on võetud veel Ida-Viru, Pärnu ja Tartu punkti loomine.

Veel võib lähiaja plaanidest nimetada noorte perekonnaliikmete kaasamist üritustele, koostöö parandamist naaberriikide skaudiorganisatsioonidega ja kodulehekülje uuendamist.

Tähelepanu:

- Mõlemad ettepanekud puudutavad piirkondlikke üksuste toimetulekut ja ESÜ rolli selles.

Kuna piirkondlikel üksustel on oma tegevuse finantseerimisega probleeme, võiks ESÜ rohkem tähelepanu pöörata koolitusele, mis aitaks liikmetel (skautijuhidel) majandusmuredele leevendust tuua.

Üks võimalus on toetuse saamine kohalikult omavalitsuselt. Selleks tuleks aga omavahelisi suhteid arendada. Ka siin võiks ESÜ proovida liikmeid veidi tagant ärgitada.

9. Eesti Gaidide Liit (EGL)

Avatud noorteühendus

Loodud:	26. oktoober 1989 Eesti Gaidide Malevana
Liikmed:	Füüsilised isikud
Koondab:	umbes 600 gaidi (16.06.05 seisuga)

9.1 Kujunemine

Gaidlus taastati Eestis 1988/89, kui taasasutati Eesti Gaidide Malev (loomise aeg 26.08.1989) ja loodi Eesti Gaidide Ühendus (21.10.1989). Mõlemad organisatsioonid registreeriti 26. oktoobril 1989. aastal. Kahte gaidiorganisatsiooni lahutas põhimõtteline küsimus, kas gaidid peaksid skautidega koostööd tegema. 1992. aastal moodustati Eesti Gaidide Maleva ja Eesti Gaidide Ühenduse Koostööliit, mis võeti 1993. aastal maailmaorganisatsiooni WAGGGS (*The World Association of Girl-Guides and Girl-Scouts*) vaatlejaliikmeks. 23. oktoobril 1999 muutis Eesti Gaidide Malev oma nime Eesti Gaidide Liiduks.

Kahe gaidiorganisatsiooni ühinemisprotsess venis väga pikaks, sest mõlemad organisatsioonid olid sel ajal tugevad ja väljakujunenud juhtide, tegevuskavade ja koostööpartneritega. Ühinemisele andsid tõuke:

- ühised ajaloolised tavad;
- arusaam, et kaks sarnase programmiga organisatsiooni võivad hakata teineteist nõrgestama;
- maailmaorganisatsiooni surve, sest täisliikme staatuse saab alles pärast ühinemist.

Ühinemislepinguni jõuti alles 1999. aasta novembris. Erinevad juhtimisstiilid ja arusaamad andsid tagasilööke, millega oli arvestatud. Tänu juhatuse vahetusele tulid etteotsa uued inimesed – kes puhta lehena ei omanud küll juhtimiskogemust, kuid samas polnud neis enne kõrvuti eksisteerinud organisatsioonide vimma. See lihtsustas ühise organisatsiooni arendamist.

9.2 Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

EGLi **põhieesmärk** on noore mitmekülgne arendamine, peamise õppemeetodina kasutatakse õppimist läbi tegevuse – *learning by doing*.

“Üks huvitav kasvatusvorm, mis õpetab ja pakub samas meelelahutust. Väikeste jaoks on see põhimõtteliselt üks mäng, aga kui sa oled juba suureks kasvanud, siis näed kui palju sa nende aastate jooksul õppinud oled,” annab peagaid Triinu Sagor edasi gaidluse tuuma.

Põhjuseid, miks gaidlusega tegelda, võib laias laastus jagada kaheks: noorelt, juba 12–15aastaselt juhtimise ja vastutuse kogemuse saamine ning teiseks lihtsalt lõbus ja huvitav tegevus.

EGL järgib oma tegevuse planeerimisel WAGGGSi soovitusi ja juhiseid. Siiski ei saa neid üheselt kasutusele võtta. Maailmaorganisatsiooni efektiivsuse kohaselt peaks juhatuses olema erinevas vanuses inimesi (kvoodid, et juhatuses oleks ka alla 35-aastasi) ja juhatus ei tohiks täiskoosseisuliselt vahetuda.

See on seotud järjepidevuse tagamisega organisatsiooni juhtimises, sest erinevalt näiteks pikade gaiditraditsioonidega riikidest on Eestis noorte juhtide leidmisega probleeme. EGL paistab selles küsimuses silma hoopiski juhtide noorusega.

EGLi **põhikiri** on kinnitatud 6.11.1999. Põhikirjas on paika pandud EGLi põhiolemus, tegevus eesmärgid, organisatsiooni struktuur, liikmeskond, juhtimine, revisjonikomisjoni tegevus, samuti EGLi vara puudutav osa. Üks suuremaid muudatusi põhikirjas puudutab juhatuse koosseisu muutumist – hakati järgima nn rotatsiooniprintsiipi, mille kohaselt igal aastal valitakse pooled juhatuse liikmed ümber.

Igapäevase töö korraldus on sätestatud **kodukorras** – juhatuse liikmetest kuni sekretärini, dokumentide vormistamine ja arhiveerimine. Kodukorda saab igapäevatöös kasutada abimehena, kust vajadusel saab kõike üle kontrollida.

EGL-il on **arengustrateegia** aastateks 2001–2006. Peagaid Triinu Sagor ja tema abi Kristiina Järve peavad 1999. aastal pärast kahe gaidiorganisatsiooni ühinemist koostatud strateegiat ebarealistlikuks ja saavutamatuks. Käesoleval aastal alustas juhatus vana arengustrateegia ülevaatamisega, et panna paika 2007.–2012. aasta arengustrateegia, millest igapäevatöös saaks kinni pidada. Uuest strateegiast peaks kujunema uute liikmete jaoks ülevaade, kuhu organisatsioon liigub.

Lühema tegevuskava kinnitab aastakoosolek kaheks aastaks. Tegevuskava alusel saab planeerida eelarvet ja taotleda raha Haridus- ja Teadusministeeriumilt. Edaspidi on plaanis juhendada tegevuskava koostamisel ka arengustrateegiast.

Valmimas on ja 2005. aasta lõpuks peaks ilmuma **“Gaidijuhi käsiraamat”**, mis on mõeldud nii juhtidele õppematerjaliks kui ka lihtsalt organisatsiooni tutvustuseks.

9.3 Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid

Eesti Gaidide Liit tegutseb aastaplaani alusel. Sellesse kuuluvad traditsioonilised suurüritused ja koolitused, nt jüripäeva tähistamine, Heade Mõtete Päeva tähistamine, erinevad juhikoolitused, erialakoolitused jms.

Piirkondlikud üksused käivad reeglina koos kord nädalas, kuid erinevates paikades on traditsioon erinev. Üksus korraldab kohapealset tegevust, st õpitakse iseseisvalt gaidi-programmi alusel järgukatsete punkte ning tehakse need ka praktiliselt läbi. Üksustel on erinevad traditsioonilised üritused, nt perepäev jms. Mitmed kohalikud üksused korraldavad koostöös kooli ja kohaliku omavalitsusega tegevust ka teistele omavalitsuse noortele, nt matkapäevad või matkamängud.

Teistest noorteühendustest teeb EGL **koostööd** noorkotkaste- ja kodutütardega, Noorteühendusega ELO ja kõige aktiivsemalt Eesti Skautide Ühingu (ESÜ). ESÜga sõlmiti 2001. aastal koostööleping. 2004. aastal võeti nii gaidide kui skautide maailmaorganisatsioonis vastu soovitus, et Euroopa regiooni riikides, kus skaudi- ja gaidiorganisatsioon on eraldi, peaksid nad omavahel võimalikult palju koostööd tegema. ESÜ ja EGLi koostöö eesmärgiks on vältida sarnaste eesmärkidega organisatsioonide omavahelist võistlust. Vaheldumisi korraldatakse jüripäeva ja 4 aasta tagant koos suurlaagrit. Ülejäänud üritused kooskõlastatakse omavahel ja esitatakse vastastikku kutseid. Peetud on ka ühiseid juhatuse koosolekuid.

Nii EGL kui ESÜ on Eesti Gaidide Liidu ja Eesti Skautide Ühingu sihtasutuse ja Kodumetsa sihtasutuse liikmed ning peavad koos nende sihtasutuste tööd korraldama. Eesti Gaidide Liidu ja Eesti Skautide Ühingu üksused saavad ESÜ sihtasutusest oma projektidele raha taotleda ja liikmed näevad selles väga head võimalust just kohaliku tasandi tegevuse arendamiseks.

Piirkondlike üksuste tasandil on gaididel ühisüritusi näiteks Eesti 4H-ga.

Riiklike institutsioonidega suhtlemine on jäänud rahataotlemise ja (sihtasutuste) asjade ajamise tasandile. Seda peamiselt isikliku kontakti puudumise tõttu. Gaidijuhid tahaksid, et kontakte ja omavahelist suhtlust oleks rohkem ning lubavad seda punkti parandada.

Erasektori koostööpartneritest võib näitena välja tuua AS-i Sangar, kes valmistab gaidide vormipluuse. Mõningate ettevõtetega on välja kujunenud sõbrasuhted – ettevõtted toetavad EGLi, gaidid aga aitavad läbi viia erinevaid suve- ja lasteüritusi.

EGL on **ENLi** asutajaliige. ENList rääkides toovad gaidid välja järgmised kasutegurid:

- ENL kui Eesti noorteorganisatsioonide juhtide kohtumispaik, kus saab omavahel ka mitte-ametlikus laadis asju arutada;
- ENLi pakutavad koolitused, mida on küll märksa rohkem kui EGL jõuab osa võtta;
- Võimalus kasutada ENLi kontorit, et oma koosolekuid Tallinnas läbi viia.

ENLi kui katuseorganisatsiooni toetav ja noorteühenduste huve kaitsev roll jääb gaidijuhtidele veidi ebamääraseks. EGL on ka juhatusega arutanud, mida organisatsioon ENLilt ootab ja tahab, kuid konkreetseid palveid ei ole formuleeritud.

9.4 Tegevusvahendid

EGLi eelarve on suurusjärgus 500 000 krooni. Riiklik aastatoetus moodustab sellest enamuse – 400 000 krooni (80%). Lisanduvad liikme- ja osavõtumaksud (7%), toetused fondidelt ja ühingu-telt (13%).

Riiklikust aastatoetusest finantseeritakse organisatsiooni administreerimiskulud, alustades sekretäri ja raamatupidaja töötasuga ning lõpetades sidekuludega. Eelarve protsentuaalne jagunemine suuremate kuluartiklite põhjal on järgmine: üritused (40%), koolitus (5%), administratiivkulud (8%), töötasud (16%), transport (5%) ja muud tegevuskulud (26%).

Riiklikku rahastamissüsteemi analüüsides peab EGL oluliseks, et finantseerimisalused/prioriteetid taotlemisprotsessi käigus ei muutuks. Tekkis ka küsimus seoses ENLi liikmete hulgast valitud Noortepoliitika Nõukogu liikmetega – kuidas on valitud esindajad rahastamisotsuste tegemisel pädevamad kui teised noorteorganisatsioonide juhid.

EGLi ainus palgaline töötaja on Tartu kontoris töötav sekretär. Lisaks ostab EGL raamatupidamisteenust.

Tegevusvahenditest on hetkel kõige pakilisem mure sisustatud ja sidetehnikaga varustatud Tallinna kontori puudumine. Tallinna kontor lihtsustaks tunduvalt tegevuse planeerimist, asjaajamist ja infovahetust.

9.5 Liikmeskond

Eesti Gaidide Liidu liikmeks astumine toimub liikmeks astuja isikliku soovi alusel, mille soovija esitab oma piirkonnas või elukoha lähedal tegutsevasse gaidüksusesse.

Liikmeskond jaguneb:

- Noored, vastavalt vanusele:
 - hellakesed 7 – 11 a
 - gaidid 12 – 15 a
 - vanemgaidid 16 – 26 a
- Tegevjuhid: vähemalt 15-aastased juhid, kes tegutsevad aktiivselt noorte õppeprogrammi läbiviimisel või on tegevad lipkonna, piirkondliku maleva või Eesti Gaidide Liidu juhatuses, on registreeritud juhatusel poolt ja andnud gaidi töötuse.
- Gaiderkogu liikmed: nooremgaidid ja gaiderid, kes omavad nõuandvat funktsiooni Eesti Gaidide Liidu tegevuse kavandamisel organisatsiooni eesmärkide saavutamiseks.

EGLi liikmeid on 600 ringis. Viimaste aastate lõikes on see number veidi kõikunud, 90-ndate algusega võrreldes aga palju langenud. Põhivanusegrupi moodustavad 12-15 aastased.

Viimase pooleteise aasta jooksul on tulnud palju juurde nooremaid, kuni 11-aastasi. Liikmeskonna kasv oleneb paljuski sellest, kas ja millisele vanusegrupile on suunatud üritusi ja programme.

Poisid moodustavad EGLi liikmeskonnast ligikaudu 15% ja EGLi juhid leiavad, et poiste eriprogramm on Eestis edukalt käivitunud. WAGGGS tegi poisse organisatsiooni lubava otsuse 2000. aastal (sealjuures tüdrukud kuuluvad skaudiliikumisse juba 1970-ndatest aastatest). Nüüd on WAGGGS islamimaade surve tõttu jällegi sammu tagasi astunud ega võta liikmeks mõlemasoolisi organisatsioone. Taolise, veidi segase situatsiooni tõttu on poiste võimalused Euroopa tasandil tegutseda suhteliselt piiratud.

Praegu on gaidlus esindatud Harjumaal, Hiiumaal, Tartumaal, Järvamaal, Võrumaal, Põlvamaal, Pärnumaal ja Raplamaal. Gaidlus ei ole jõudnud Läänemaa, Lääne-Virumaa, Saaremaa, Ida-Virumaa, Jõgeva, Valgamaa ja Viljandi maakonda.

Kodukorra järgi võivad juriidilised isikute liikmed EGLi kuuluda üksikisikutena. Seni ei ole piirkondlikud üksused end mittetulundusühinguks registreerinud.

Kuidas saada EGLi liikmeks? Tavaliselt satub noor EGLi üritusele, kui meeldib, õpib ta selgeks järgusüsteemi kõige madalama astme ning annab töötuse. Vahel tehakse liikmete saamiseks nõ avatud üritusi – iseendale ja ka teistele piirkonna noortele, olgu selleks siis näiteks matkamäng koostöös noortekeskusega. Lisaks korraldab EGL piirkondlikke koolitusi.

Läbi piirkondliku üksuse on liituda soovituslik, aga mitte kohustuslik. Ärksamad noored võivad olla üksikliikmed, tulles iseseisvalt EGLi üritustele. Kolmas võimalus on kutsuda sõbrad kokku ja luua oma üksus. EGLi juhatus püüab noorte algatust igati toetada: *“Me väga julgustame sellist enda initsiatiivil tegevust. Aeg on näidanud, et kes ikka ise tahavad teha, teevad hästi ja on meile väga väärtuslikud liikmed.”*

EGL suhtleb liikmetega peamiselt e-posti ja listi kaudu. Üksuste juhtidega suhtlemisel aitab juhatust sekretär, kes vajadusel nad läbi helistab. Suurematel üritusel toimuvad õhtuti kogunemised, kus arutatakse tegevust ja kuulatakse ettepanekuid, mida jooksvalt parandada. Lisaks suhtlevad üksuste juhid ka aktiivselt omavahel.

Liikmed pöörduvad juhatuse poole enamasti päevakajaliste küsimustega – mis parajasti teoksil on. Küsitakse ka nõu ürituste korraldamisel – rahastamisvõimalusi, soovitusi jne. Tagasidet liikmetelt hindab EGL piisavaks. Veidi muret teeb vaid see, kas kõigi juhendajate ja laste soovide ja ettepanekutega jõutakse arvestada.

EGLi koduleheküljel internetis asub aadressil www.gaidid.ee. Kodulehekülge on plaanis uuendada.

Infoleht ilmub 10 korda aastas – üle kuu läheb leht välja paberkanalil ja ülejäänud ajal meili teel. Sisu on alati põhimõtteliselt kaheks jaotatud: muljed juba toimunud ja eelseisvad ettevõtmised. Infoleht on üleval ka EGLi koduleheküljel.

Liikmemaks on 50 krooni aastas. Üritustel on eraldi osavõtumaks, millele lisandub transpordikulu. Koostiste hinna püüab EGL viia liikmete jaoks võimalikult madalaks, kattes kulud organisatsiooni vahenditest. Mitteliikmed katavad oma kulud täies mahus ise.

Sümboolika:

- märgid
- kaelarätid
- vormipluusid (ka suvevariant). Neid on tellitud Soomest kui ömmeldud kohapeal, nii et päris ühtset mudelit ei ole. Liikmed ostavad vormid ise välja.

9.6 Organisatsiooni juhtimine

EGLi juhtorganiteks on aastakoosolek ja juhatus.

EGLi aastakoosolek toimub üks kord aastas. Päevakorras on juhatuse liikmete tegevusaasta aruanded, majandusaruanded, revisjonikomisjoni ja sihtasutuste aruanded, eelarve ja tegevuskavad. Päevakorrapunktid valmistatakse ette kaks korda aastas toimuvatel nõupäevadel – avatud juhatuse koosolekul, kus on koos kõikide piirkondlike üksuste esindajad. Aastakoosolekul saavad kõik kohaletulnud soovi korral teha muudatusettepanekuid.

Juhatus on aastakoosoleku poolt valitud ning see on EGLi täidesaatev organ. Juhatusel olulisemate töökohustuste hulka kuuluvad aastakoosoleku otsuste täitmine, tegevuskava elluviimine ja EGLi esindamine väljaspool organisatsiooni.

Juhatus töötab reguleerib EGLi põhikiri ning kodukord, milles on sätestatud juhatuse liikmete töökohustused ning eeldused juhatuse liikmeks kandideerimisele.

Juhatuse suuruse ja koosseisu otsustab aastakoosolek. Juhatus valitakse 6-20 liikmelisena kaheks aastaks. Hetkel on juhatus 11-liikmeline. Suure juhatuse plussi näeb EGL vastutustundes: juhatusse kuulumine tähendab suuremat vastutust, kui lihtsalt mingisse töögruppi kuulumine. Juhatuse liikmed valitakse järgmistele kohtadele: peagaid, välissekretär, programmijuht, koolitusjuht, majandusjuht ja infojuht. Kuigi põhikirja järgi valitakse tööalajuhid vastavalt vajadusele, on EGL läinud seda teed, et arendab kõiki 4 ala ning tööle on võetud nii gaidide, hellakeste ja hundukeste, poiste ja vanemgaidide tööalajuht. Tööalajuhid alluvad küll programmijuhile, kuid nad on täisväärtuslikud juhatuse liikmed, omades kõiki juhatuse liikme õigusi ja kohustusi.

Juhatuse liikmete valimisel toimib rotatsiooniprintsiip, mille kohaselt valitakse ühel aastal ümber pooled juhatuse liikmed ning järgmisel ülejäänud. Ühel aastal ei saa vahetada peagaidi ja majandusjuhti, infojuhti ja välissekretäri, et kogu see asi toimiks ning samal aastal ei lahkuku olulised inimesed. Uued juhatuse liikmed tulevad juhtivliikmete hulgast.

Juhatuse koosolekud on pärast viimast aastakoosolekut toimunud igal kuul, kuigi põhikirjas taolist sagedust paika pandud ei ole (põhikirja kohaselt toimub vähemalt 4 juhatuse koosolekut aastas). Juhatuse tihedamad kokkusaamised muudavad töö tulemuslikumaks, eriti kui tegevuskavas on palju üritusi. Ehkki koosolekuid on proovitud läbi viia ka MSN Messengeri vahendusel, eelistab EGLi juhatus arutelude tekkimiseks ja vahetu õhkkonna saamiseks kokku saada.

Koosoleku toimumiskoht määratakse liikmete asukohta arvestades. Enamik on õpingute või töö tõttu seotud Tallinna piirkonnaga, mis on problemaatiline, sest EGLil Tallinnas ju kontorit pole. Kui EGLil on tulemas suurem üritus, peetakse juhatuse koosolek ülevaate saamiseks koha peal.

Toimuvad tihti ka väiksema ringi kohtumised, kus arutakse hetkel antud valdkonnas olulisi probleeme. EGL püüab omalt poolt tagada võimalikult mugavad olmetingimused ja lisada tööle meelelahutuslik osa, eriti kui on kahepäevased koosolekud. See on üks viis, kuidas organisatsioonis vabatahtlikke motiveerida.

Juhtide – nii täiskasvanute kui ka noorjuhtide (14-16 aastased) motiveerimine on hetkel EGLi peamiseks probleemiks. Vabatahtliku töö tegemisega kaasneb suur vastutus – kohalikul tasandil oma üksuse noorte ees, juhatusel kogu organisatsiooni ees. Sageli tundubki juhtidele, et nad peavad aina midagi tegema ja vastutama, kuid tunnustus tehtud töö eest jääb napiks. Juhatuse liikme tagasiastumine tähendaks organisatsiooni jätkusuutlikkusele eriti tugevat lööki.

Kuigi koolitusi ja seminare pakutakse noorteühinguile palju, arvavad EGLi juhid, et puudus on eelkõige motivatsioonikoolitustest, mis annaksid ideid, kuidas motiveerida vabatahtlikke. Samuti tuleks väljaspool organisatsiooni luua just nimelt noortele vabatahtlikele mõeldud tunnustussüsteem, mis aitaks nii EGLi kui ka teisi noorteühendusi.

9.7 Arengusuunad

Eesti Gaidide Liidu kujunemine ja areng on kantud kahe gaidiorganisatsiooni ühinemiskeskusest ning nende ületamiskatsetest. Loomulikult mõjutas pikaleveninud ühinemisprotsess ja ka ühinemisejärgsed pinged ühtse organisatsioonina toimimata hakkamist. Venis ka ühtse vormi kasutuselevõtt ja meetoodilise materjali väljaandmine.

EGLi areng sai aga hoo sisse, kui ühinemisejärgne madalseis ületati ja lahendati põhimõttelised erimeelsused. Nüüd töötatakse ühiselt selle nimel, et gaidlik eluviis viia lähemale võimalikult paljudele noortele. Organisatsiooni tegevusse kaasatud uued inimesed tõid kaasa uusi ideid, mida organisatsioonis nii juhtimises kui ka kohalike üksuste tasandil rakendatakse.

Lähiaastate peamiseks eesmärgiks on organisatsiooni tegevuses stabiilsuse saavutamine, seda nii juhtimises, igapäevase töö korraldamises EGLi kontoris kui ka kohalike üksuste tasandil ning kindlustada oma positsioon suurorganisatsioonide seas.

Alates 2006. aastast planeerib EGL tegevust teemade kaupa – igal aastal on oma läbiv teema, mida suurüritustel puudutatakse ning millele pööratakse tähelepanu kohalike üksuste töö planeerimisel. Sellega püütakse tagada järjepidevust, mis aitab kaasata olemasolevatesse üksustesse noori, et neid üksusi tugevdada.

Gaididealiste liikmete volavus on üks probleeme, millega EGL silmitsi seisab – noorte vaba aja sisustamises tuleb gaidiliikumisel konkureerida teiste noorteühenduste, huvikoolidega jne.

Ideelises plaanis kavatseb EGL “oma asja” edasi ajada, lisades traditsioonidele uusi tuuli. Gaidiliikumise eripäraks ongi ajalooliste traditsioonide ühendamine tänapäevaga, samas tuleb arvestada ka maailmaorganisatsiooni suunistega. Peatähelepanu on suunatud ikkagi gaidlikele põhimõtetele ja oma kodu väärtustamine.

Oma tugevusena näeb EGL eelkõige kindla eluviisi pakkumist, kus väärtustatakse looduslähedust, terveid eluviise, tegevuse kaudu õppimist ning seda, et igaühel on võimalus areneda ning kasutada ja kasvatada oma potentsiaali saamaks täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks.

Suurematest ettevõtmistest on praegu alustatud vana arengukava ülevaatamisega, et koostada arengustrateegia aastateks 2007–2012. Suur töö ootab ees ka organisatsiooni suurima valupunkti – juhtide motiveerimisega.

Rahapuuduse taga seisab hetkel Tallinna kontori loomine. EGLi tulevikuideaal on 2 kontorit ja 2 palgalist töötajat. Julgema visiooni kohaselt oleks viie aasta pärast lisaks veel palgalised piirkondlikud koordinaatorid, kelle ülesanne oleks kohe sõita üksusesse ja aidata probleemi lahendada.

Samuti püüab EGL leida ressursse, et 1–2 korda aastas välja anda paksema infolehe formaadis ajakiri, mida saab saata ka raamatukogudesse ja oma tegevuse tutvustamiseks suunata avalikkusele.

Tähelepanu:

- Organisatsiooni jätkusuutlikkuse ja stabiilsuse saavutamine. Pärast ühtse organisatsiooni loomist ja vastuolude ületamist tuleb organisatsioon saada kindlatele tegevusalustele. Selle nimel on tehtud mitmeid samme: EGLi nn rotatsiooniprintsiibi järgmine juhatuse koosseisu muutumisel jätkusuutlikkuse tõstmiseks, “Gaidijuhi käsiraamatu” väljaandmine, eelkõige aga arengustrateegia kirjutamine aastateks 2007–2012.

Organisatsiooniliste küsimustega tegelemisel ei tohi unustada “tegelemist ka gaidlusega”, eriti noorjuhtide hoidmisega. Vahel on abi esmapilgul tühistena näivatest asjadest: lihtsalt helistada ja küsida, kas on muresid ja kuidas saab aidata.

- Eelpool nimetatud eesmärkide saavutamine oleks lihtsam, kui EGLil oleks Tallinna kontoriruum, kuna enamik juhatuse liikmeid elab Tallinna piirkonnas.
- Organisatsioonil on noored juhid, kel on küll palju energiat, kuid vähesel kogemusel tõttu võib olla raske organisatsiooni arendada.

10. Noorteühendus ELO (ELO)

Avatud noorteorganisatsioon

Loodud:	juuni 1988
Liikmed:	füüsilised ja juriidilised isikud
Koondab:	1100–1200 liiget

10.1 Kujunemine

Eesti Laste Organisatsioon (ELO) sündis 1988. aastal pioneeriorganisatsiooni baasil ja jäi esialgu sõltumatu liikmena üleliidulise pioneeriorganisatsiooniga seotuks. ELO alustas suure hooga tegevust: võeti vastu ELO harta, programm ELO Viis Vaala ja ELO strateegia. Seejärel tekkisid ELOs juhtimiskeskused, mida põhjustasid segadused ELKNÜ Keskkomitees, mille alla ELO palgalised töötajad siis veel kuulusid. Aasta pärast loomist nenditi, et organisatsioon on kriisis.

1989. aasta lõpus kinnitati, et ELO ei kuulu enam üleliidulisse pioneeriorganisatsiooni ja ELO juhtimine anti üle Huvikeskusele Kullo. Edukama tegevuse huvides asutasid 15 Eestimaa huvikooli ELO Toetajate Liiga, mis lõpetas vaikselt oma tegevuse, kui huvikoole hakati reformima ja kaotati ELO metoodikute kohad. ELO presidendiks sai Kullo direktor Veikko Raagmets, kes juhtis ELOt kuni 2002. aasta kevadeni. Kullost eralduti 2000. aastal, kui Veikko Raagmets lahkus Kullost.

ELO nimekuju on vastavalt ühiskonnas toimunud muutustele mitu korda teisenenud. Alguses kandis ta nime Eesti Laste Organisatsioon, sest 1980-ndate aastate lõpus oli rahvuslikkuse rõhutamine ja sõna “Eesti” väga oluline. 1998. aastal muutis juhatus ideoloogilist suunda, võttes aluseks Brian Tracy eduteooria, ja nimeks sai Edukate Laste Organisatsioon.

Eduteooria jäi ELO-le südamelähedaseks, kuid tunnetati, et sõna „edukas“ on natuke halvamaiguline ning uueks nimekujuks sai Laste- ja Noorteorganisatsioon ELO, mida kirjutati ka pikalt lahti ehk Laste- ja Noorteorganisatsioon Edukate Laste Organisatsioon. Järgmine nimemuutuse mõte saigi alguse sellest pikast ja lohisevast nimest. 2002. aasta üldkoololekul kinnitati uueks nimeks Noorteühendus ELO (äriregistris jõustus muutus 11.02.2003).

Praegu on ELO pigem kaubamärk, mida lahti ei seletata. ELO noored on aga siiski leidnud omapoolse variandi – Eriti Lahe Olemine, mida kasutatakse üritustel ja organisatsiooni sümbolikal.

10.2 Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

ELO eesmärgiks on aidata kaasa Eestis tegutsevate noorteorganisatsioonide koostööle ja vastava seadusandliku baasi loomisele, toetada heategevuslikku kultuuri-, hariduse-, spordi- ja loodushoiualast tööd avalikkuse huvides ning õpetada lapsi ja täiskasvanuid elama täisväärtuslikku elu. Sihiks on luua oma võimaluste piires maksimaalselt tõhus arengukeskkond, mis õpetaks lastele tasakaalustatult kasutama ja arendama oma isiklike andeid ning aitaks neil mõista kõrgemaid vaimseid väärtusi.

Tegevuses võib esile tuua kaks põhissuunda: koolitus ja meelelahutus, sealhulgas ka spordiüritused (korvpallifestival, olümpia). Seejuures on olulisem just noori huvitava koolituse pakkumine, sest meelelahutusvõimalusi leiab ka mujalt.

Põhikiri sätestab eesmärgid, nende saavutamise vahendid ja tegevuse üldised põhimõtted. Lisaks reguleerib põhikiri organisatsiooni liikmelisust, juhtimist (üldkoosoleku, volikogu ja juhatus tegevust), teadete avalikustamist ja majandustegevuse põhimõtteid.

Viimane muudatus – volikogu moodustamine – viidi põhikirja sisse 2002. aasta üldkoosolekul. Volikogu loomise tingis asjaolu, et 3-liikmeline juhatus tähendab väga kitsast otsustajate ringi. Nüüd allub juhatus volikogule ja volikogu pädevuses on teha reeglina kord aastas toimuva üldkoosoleku vahelisel ajal organisatsiooni nimel otsuseid.

Kodukorrale vastab **ELO harta**, mis käsitleb samu valdkondi mis põhikirigi (niisamuti tegevuse põhieesmärgid, liikmete õigusi ja kohustusi, ELO struktuuri, juhtimist ja vara), kuid on sõnastatud lihtsamalt ja seega ka liikmele mõistetavam.

Aastaplaanis on kirjas hooaja suuremad üritused ja koolitused.

Sel sügisel tuleb üldkoosolekul kinnitamisele ELO **arengustrateegia 2006–2010**. Kokku hakati seda kirjutama aasta eest kuraatorite (nii nimetatakse ELO rühmade juhendajaid) stardikoolitusel, nõu küsiti ka teistelt ELO tegevusega lähedalt seotud inimestelt. Strateegias jätkatakse 1998. aastal alustatud eduteooria suunda ning suuremaid muutusi koolituse ja ürituste kavas ei tule. Eduteooria aluseks on Brian Tracy eduka elu osategurid (meelerahu, tervis ja energia, armastav suhtumine ümbritsevasse, majanduslik sõltumatus, eesmärgid ja ideaalid).

Lisaks juhindub tegevus erinevatest statuutidest (liikmekaardi, rühmade tegevuse jne kohta) ja ELO Viiest Vaalast. Vaalade kaudu on ELO ideoloogia põhiseisukohad ja maailmakäsitlus viidud organisatsiooni liikmetele arusaadavasse keelde. ELO vaalad on viis suurt ja tähtsat mõtet, mis aitavad mõista, kuidas ollakse seotud ümbritsevaga: esimene vaal – mina, teine vaal – mina ja meie, kolmas vaal – mina ja kodu, neljas vaal – mina ja loodus, viies vaal – mina ja maailm.

ELO mission on kaasa aidata oma rahva elujõu ja arenguvõime kasvule, pakkudes lastele ning noortele põhihariduse kõrval täiendavat võimalust enese arendamiseks.

Visioon sõnastatakse uues strateegias.

10.3 Põhitegevused ja koostööpartnerid

Oma põhikirjaliste eesmärkide täitmiseks on ELO näinud ette liikmetele koolituste ja ürituste korraldamist, liikmete tegevuse igakülgset toetamist, koostööprojektides osalemist nii kodu- kui välismaal ja ettepanekute tegemist seaduste ja muude õigusaktide väljatöötamiseks noorsootöö valdkonnas.

Aastate jooksul on rühmade tegevus kandunud kohalikult tasandilt ka märksa laiemaks, nii naabermaakondadesse (nt maakonnalaagrid) kui üle-eestilistesse kokkusaamistesse. Kui näiteks

90-ndatel aastatel oli elokate peamiseks kokkusaamiskohaks suvine suurlaager, siis nüüdseks on ülevabariigilistel üritustel tunduvalt suurem rõhk ja kuus püütakse läbi viia üks-kaks suuremat ettevõtmist.

ELO suurürituste hulka kuuluvad:

- suurlaager Karepal, kus on nii meelelahutust, sporti kui tarkuse jagamist;
- talilaager jaanuari alguses, mis on suuresti meelelahutuslik. Seda tasakaalustab "oma parlament", kus 100 noort käsitlevad mõnd aktuaalset teemat. 2003. aastal oli selleks koolivägi-vald, 2004. aastal laste õigused ja tänavu Virumaa küsimus. Alanud hooajal toimub talilaagri asemel Pealinna päev, mis algab ELO Noorteparlamendi istungiga Riigikogus ja jätkub kultuuriprogrammiga. Ühepäevase kestuse tingivad Tallinna kõrged ööbimis- ja toitlustuskulud.
- igal hooajal veel erinevad kõiki rühmi haaravad üritused üle vabariigi.

Järgnevalt ülevaade **koolitustest**, mida ELO pakub.

Kuraatorite koolitus. Igale aastal septembri kolmandal nädalavahetusel toimub 3-päevane põhi-koolituslaager, kus atesteeritakse kõik kuraatorid ja antakse tegevuslitsents.

Veebruaris toimub 3-päevane koolituslaager, mille sisuks on ELO vaalade tutvustamine ja laste juhendamiseks vajalik teadmiste andmine. Selle hooaja sihiks on suurlaagri jaoks laagrikasvatavate koolitamine ja vastava tunnistuse väljastamine.

Erialakoolitus. "Tark mees taskus" erialakoolituse eesmärgiks on innustada ELO liikmeid kasutama oma andeid, teadmisi ja oskusi ühiste sihtide saavutamiseks, toetada soovi teistele inimestele (oma rühmale, oma rahvale) vajalik olla, olles seega abiks kutsevalikul. Projekti sisuks on erikoolitus klubide liikmetele 10 erialal ja *Junior-Teamile* 4 erialal (lühidalt JT, vt liikmeskonna punkti alt liikmete jagunemist), mis on ELO klubi ja *Junior-Teami* tegevuses vajalikud. Erialad valitakse ELO liikmete hulgas läbi viidud küsitlusega. Hooaja teisel poolel toimuvad vabariigi erinevates paikades erialade koolituslaagrid.

Koolituse läbiviimisel võetakse 2006. hooajal kasutusele kaks uuendust. Kui varasemalt selgusid paremad koolituslaagri eksami, koduse töö ja suurlaagri konkursi põhjal, siis nüüdsest on aluseks punktisüsteem (võimalik saada max 50 punkti eelneva kodutöö, koolitusel osalemise ja koolitusel antud kodutöö eest). Erialavõitjaid tunnustatakse suurlaagris, kus antakse kõigile tunnistused.

Teine muudatus puudutab koolituse kestust. Varasemalt olid need laagrid 3-päevased, nüüd aga on plaanis koolitused läbi viia senise 3 päeva asemel 2-päevastena. Seda mitmel põhjusel: esiteks materiaalne kokkuvõtte ja teisalt vastutulek liikmetele. Kuna üritused toimuvad nädalavahetusel, peab 3-päevase koolituse tarbeks sõitma hakkama reedel kohe pärast tundide lõppu ning tagasi jõutakse pühapäeva õhtuks. Uus süsteem pole liikmete jaoks nii kurnav, sest koolitused algavad laupäeva hommikul ja lõpevad pühapäeva lõunal.

Ametikoolitus. Klubide ja JTde valitsusliikmete koolituslaager oktoobris. Sisuks kõik vajalikud tarkused eduteooriast, juhtimisteooriast, ELO ideoloogiast (Viis Vaala, B. Tracy) ja organisatsioonist, meeskonnatööst ja kõigest vajalikust ametikohustuste täitmiseks klubi või JT valitsuses.

Vabakoolitus. Temaatilised 2-päevased koolituslaagrid kõigile soovijatele (psühholoogia, edu-teooria, ettevõtlus, infoühiskonna saladused jne), mis toimuvad vastavalt materiaalsetele võimalustele ja vaba aja olemasolule; tegevuskavasse neid esialgu kindlalt paika ei panda.

Lisaks toimuvad kunsti-, joonistus-, foto-, ja esseekonkursid, mille osavamaid tunnustatakse jaanuari alguses talvisel koolivaheajal toimuval kaunite kunstide päeval Tallinnas.

Augustikuus, pärast hooaja lõppu sõidavad traditsioonilisele hariva sisuga preemiareisile aktiivsemate A-rühmade, klubide ja JTde liikmed, "Tark mees taskus" erialade võitjad ja kunsti-, joonistus-, foto-, ja esseekonkursi peaauhinna võitjad. Preemiareisid toimusid 2004. hooaja lõpus Helsingisse Heureka teadusparki ja Riiga. 2005. hooaja lõpus augustis Hiiumaale ja novembris Lõuna-Eestisse.

Teine reisiraditsioon leiab aset augustis, kui ELO organiseerib oma liikmetele, nii lastele kui täiskasvanutele, ühe reisi kuskile Euroopasse. Reisi maksavad osalejad ise kinni, kuid ikkagi on see omamoodi preemiareis – tore seltskond ja meeldiv puhkus.

ELO uue hooaja algul septembris toimuval aastaassambleel tehakse kokkuvõtte möödunud hooajast ning tunnustatakse rühmade kuraatoreid ja ka aktiivsemaid rühmi.

Organisatsiooni edasisi plaane arutatakse juhtide kooli raames. Tegevuste planeerimisel püütakse arvestada liikmete soovidega, näiteks koolitussarja „Tark mees taskus“ korraldusliku poole pealt uuriti, kas lapsed tahavad teha rohkem kodutööd või rohkem praktilist tööd jms. 2005. hooajal tehti eraldi koolitusi erinevatele vanusegruppidele, sest vanemad ei taha kogu aeg väikestega koos olla.

Peale üleorganisatsiooniliste ürituste korraldatakse kogu ülejäänud tegevus A-rühmas, klubis ja JTs vastavalt ELO liikmete soovidele ja vajadustele ning olemasolevatele võimalustele. Teatud osa A-rühmade, klubide ja JT tegevusest rahastatakse läbi projektide. On rühmi, keda toetavad kohalikud omavalitsused, seda peamiselt transpordikulude osas.

Keerukaks erandiks osutub erinevatest omavalitsusest pärit õpilastega sanatoorses koolis tegutsev ELO rühm, kus toetust tuleb taotleda iga õpilase puhul eraldi, mis muudab kogu protsessi väga aeganõudvaks.

Rühmad käivad koos kord nädalas ning tegemised hõlmavad laias laastus sporti, kultuuri ja Eesti erinevate paikade külastusi; tihti viiakse läbi ühiseid ettevõtmisi teiste ELO rühmadega. Et iga noor käib aastas ka vähemalt 4-5 vabariiklikul ELO üritusel, tekivad niimoodi toetavad suhtevõrgustikud, mida kuraatorid võrdlevad omaaegse Eesti Üliõpilaste Ehitusmalevaga.

Rühmade tegevusest annab ülevaate rühma kroonika ja A-rühmadele, klubidele ja *Junior-Teamidele* omistatakse igal hooajal reiting, mille koostamisel võetakse arvesse üritustel ja projektides osalemist, tagasiside andmist peakorterisse, kohalike ürituste läbiviimist, ühesõnaga rühmade aktiivsust. Möödunud hooaja lõpus toodi välja 3 aktiivsemat A-rühma, 7 klubi ja 3 JTd.

ELO koostöösidemed teiste noorteorganisatsioonidega põhinevad enamjaolt juhtfiguuride isiklikul tutvusel. Peamiselt istutakse koos, arutletakse erinevatel teemadel ja vahetatakse kogemusi. Lisaks on vastastikkusi visiite tehtud Eesti Skautide Ühingu, Eesti Gaidide Liidu ja Kodutütardega. Kontakt on erinevate organisatsioonide esindajatega, seda eeskätt tänu ENLile, kuid konkreetset koostööd või ühisüritusi pole olnud.

Rahvusvahelisi partnereid ELO-l ei ole ja organisatsioonis ei ole ka eraldi inimest, kes tegeleks välissuhtlusega. ELO olukorra muudab keerulisemaks ka see, et see on ise üles ehitatud

noorteorganisatsioon – ei ole tegemist mõne rahvusvahelise organisatsiooni Eesti rakukesega, seepärast pole ka katusorganisatsiooni, kuhu kuuluda. Uues arengukavas on siht sennapoole, et võtta tööle välissuhteid arendav projektjuht. Tema ülesandeks oleks esmajoonel kontaktide vahendamine rühmadele, kes edasi hakkaksid ise suhteid arendama. Väliskoostöö kohta siiski mõningaid näiteid on – projektid Euroopa Noorte Eesti Büroo kaudu, mõni koolitus ja välisreis.

Haridus- ja Teadusministeeriumiga otsest koostööd pole, kuid oma sõna saab sekka öelda läbi ENLi ja Noortepoliitika Nõukogu. ENLi kuulub ELO 2002. aasta sügisest. ENLi ettevõtmistega on ELO kursis peamiselt listikirjade kaudu, teiseks toimuvad ümarlauad, mis käsitlevad NPNi ja teisi noortega seotud teemasid.

Läbi ENLi on olnud võimalus sõna sekka öelda näiteks Eesti noorsootöö seaduse muudatusettepanekute osas. Koosolekutel osalemine on peakorteri juhtaja õlul. Pärast tööpäeva lõppu toimuvad ümarlauad on üsna väsitavad, kuid õnneks saab arvamusi esitada ka e-posti vahendusel. “Kindlasti võiks selles osas olla aktiivsem, aga see eeldaks ka liikmetega suuremas mahus teemade läbiarutamist,” ütleb ELO peakorteri juht. Lisaks on ta seisukohal, et riigi raha jagamist puudutav poleemika (“kes kui palju sai ja miks?”) ei peaks olema Noortepoliitika Nõukogu kõige tähtsam teema.

Praegust riiklikku rahastamisskeemi, kus aastatoetus hõlmab ka traditsiooniliste ürituste rahastamist, hindab ELO mõistlikuks.

10.4 Tegevusvahendid

ELO 2005. aasta eelarve on 1,2 miljonit krooni. Lisaks 586 178-kroonisele riiklikule aastatoetusele täidavad eelarvesumma 2005. aasta liikmemaksud (200 000 krooni) ja Kultuuriministeeriumilt saadud toetus (25 000 krooni koolivaheaja projektideks).

Aastatoetust kasutatakse personali-, majandamis- ja administreerimiskuludeks, tehniliste vahendite soetamiseks ning traditsiooniliste ürituste osaliseks finantseerimiseks. Liikmemaksuraha suunatakse eelkõige ürituste läbiviimiseks. Mitme firmaga on tekkinud hea koostöö ja nad toetavad mitterahaliselt, pakkudes oma tooteid.

Kuna HTMi saadav toetus tuleb ära kasutada 31. detsembriks, siis aitab liikmemaksust kogunenud raha üle elada perioodi järgmise HTMi toetuse laekumiseni. Viimastel aastatel on toetus tulnud teise kvartali jooksul, aga kuna ürituste läbiviimise põhirõhk jääb ajavahemikku jaanuar-mai, teeb see töö üsna keeruliseks.

ELO-s on üks **palgaline töötaja** – peakorteri juhataja. Raamatupidamisteenust ostetakse sisse.

Enne 2002. aastat oli kontoris 2 palgalist töötajat, üks neist oli puhtalt projektide kirjutaja ja tegeles rahvusvaheliste suhetega. Hetkel ei ole ressursse teise põhikohaga töötaja palkamiseks, kuid ei saa välistada, et ei võeta kedagi mõnda konkreetset suunda arendama. Praegu on suurematel üritustel palgaline projektjuht.

Kuraatorid, keda ELOs on 40 inimese ringis, tasu ei saa. Peakorteri juhatajat teeb murelikuks kuraatorite motiveerimine, sest kuraatorite transpordi- ja toitlustuskulude kompenseerimiseks ei ole piisavalt ressursse. 2005. aastal tasus peakorter mõningatel üritustel kuraatorite toitlustuse, 2006. aasta eelarvesse on planeeritud kuraatorite transpordikulude kompenseerimine traditsioonilistel üritustel osalemiseks.

10.5 Liikmeskond

ELOsse kuuluvad lapsed alates esimesest klassist. 1.–4. klassi õpilased moodustavad A-rühma; 4.–9. klassi õpilased moodustavad ELO klubi; 10.–12. klassi õpilased moodustavad *Junior-Teami*. Kokku on liikmeid 1100–1200. Liikmete arv on viimastel aastatel olnud üsna stabiilne, üle 1300 ei ole see läinud. Võrdluseks: 1988. aastal tuli pioneeriorganisatsioonist üle 6000 õpilast. Põhikirja järgi saavad ELO liikmeks olla ka juriidilised isikud, aga praeguse seisuga ühtegi juriidilist isikut ELO liikmeks ei ole.

Rühmi saab moodustada ainult täiskasvanud kuraatori olemasolul, kes on saanud vastava koolituse ja tegevuslitsentsi. Liikmeks saab astuda ainult läbi rühma ja liikmeks arvatakse pärast aastamaksu tasumist. ELosse võivad kuuluda ka täiskasvanud – rühmajuhid ja aktiivsed vilistlased, kes käivad üritustel edasi.

2004/2005 hooajal tegutses 11 A- rühma, 23 klubi ja 12 JT-d. Klubi vanuserühm on kõige arvukam, kuna noorematega on keerulisem kodust kaugemal toimuvatel üritustel käia, gümnaasiumiealised leiavad endale sagedamini aga muud tegevust.

Enamik rühmi tegutseb kooli juures, kus on kuraatoriks aineõpetaja või huvijuht. Mõned rühmad on noortekeskuste juures. Aktiivsemad piirkonnad on Harjumaa, Viljandimaa ja Ida-Virumaa. ELO rühmi ei ole praeguse seisuga kolmes maakonnas – Läänemaa, Hiiumaa ja Järvamaa.

Liikmemaks A-rühmade liikmetele on 100 krooni, klubidele ja *Junior-Teamide* liikmetele 300 krooni (välja arvatud Võru- ja Põlvamaa 250 krooni suuremate transpordikulude tõttu). Klubide ja *Junior-Teamide* liikmemaksu on võimalik tasuda kahes osas. Varem oli aastamaks maakonna keskmise sissetuleku järgi arvutatud, mis tähendas aga pidevat ümberarvutamist. Põhikirjas mainitud sisseastumismaks on kehtiv juriidilistele isikutele.

Liikmete teavitamiseks on ELO-l kodulehekülj www.elo.ee, kust saab tagasisidekastikese kaudu ühendust otse peakorteriga; kuraatorite meili-listi, kuhu kuulub ka õpilasi. Igal nädalal saadab peakorteri juhataja meili-listi "ELO teated", kus võetakse kokku möödunud nädala olulisemad sündmused.

Ettepanekuid tehakse peamiselt ürituste või tegevuse asjus, sageli ka lihtsalt kommenteeritakse, mis meeldib ja mis mitte. Infot saab ka ürituste lõppedes täidetud tagasisideankeetidest, kuid parandusettepanekuid ja uusi ideid sealt eriti ei kooru. "Olen tähele pannud seda, et juhul kui noored on rahulolematud, ei oska nad tihti öelda, mis võiks olla teisiti. Aga see on nagu tänapäeva noorte puudus, et nad ei oska oma ideid välja pakkuda ilma valikuvariantideta," ütleb Siivi Liivik.

Organisatsioonist kedagi peakorteri juhataja mäletamist mööda välja arvatud ei ole. Küll on aga olnud juhuseid, kui alkoholi tarbimise tõttu on noor ürituselt ära saadetud või ei ole tohtinud suurlaagrist osa võtta. Selleks puhuks on välja töötatud ELO standard, mille järgi ELO reeglite rikkumisel käitutakse.

Uued liikmed tulevad juba ELOs tegutsevate sõprade kaudu. Ka on peakorter saanud infot koolide listi. 2005. aasta sügisel plaanib ELO suuremat reklaamikampaaniat oma tegevuse tutvustamiseks ja uute liikmete leidmiseks. Infomessidel jm sarnastel üritustel osalemisega on ELO ettevaatlik, sest rühmal peab olema kuraator ja noored omapäi tegutseda ei saa ning seetõttu tuleb organisatsiooni laiendamiseks leida täiskasvanuid, potentsiaalseid uusi kuraatoreid.

Mitteliikmeid ELO üritustele ei kaasata – osalemise eelduseks on ikkagi tasutud liikmemaks ja rühma kuulumine. Siin tekib ka laste turvalisuse ja tervise eest vastutamise küsimus – liikmetel on selleks oma kuraator. Ka lapsevanemad ei soovi oma lapsi ilma täiskasvanud saatjata mitme-päevasele üritusele lubada. Seda siiski veel ELOs arutatakse, kas mitteliikmed võiksid osa võtta ühepäevastest üritustest. Sel juhul peaksid nad maksma osavõtutasu.

ELO-l on ka oma **liikmekaart**, mida pikendatakse igal aastal nagu õpilaspiletit. Esialgu oli kindel nõue, et igale ELO üritusele tulles peab liikmekaart kaelas olema. Kuid tihtipeale unustati kaart koju või ei olnud üldse kaarti saadud. Kuni varukstrükitud liikmekaarte veel jätkub, antakse neid välja, kuid mingit lisaväärtust need ei oma ja sisuliselt liikmekaardisüsteem ei toimi. Praegu on arutlusel plastikkaardi kasutuselevõtt, mis võimaldaks magnetriba abil noori üritustel registreerida. Taaskord tuleb mängu raha: liikmed vahetuvad ja iga aasta uutele liikmetele kaardi tegemine on organisatsiooni jaoks tõsine väljaminek.

10.6 Organisatsiooni juhtimine

ELO juhtorganid – vastavalt otsustuskõigusele siinkohal reastatuna – üldkoosolek, volikogu, juhatus.

ELO kõrgeimaks organiks on selle liikmete **üldkoosolek**, kus võivad osaleda kõik ELO liikmed. Üldkoosolek võtab vastu otsuseid kõikides ELO juhtimise küsimustes ja tema pädevusse kuulub põhikirja muutmine, eesmärgi muutmine ja juhatuse liikmete määramine. Üldkoosolek on otsustusvõimeline, kui selles osaleb või on esindatud üle poole ELO liikmetest.

Üldkoosoleku ülesandeid aastakoosolekute vahelisel ajal täidab ELO liikmete poolt ja liikmete seast aastakoosolekul valitud **volikogu**. Volikogu moodustamise alused ja töökord on paika pandud üldkoosoleku otsusega.

Uues, 2005. aasta suvel valitud volikogus on igast maakonnast üks esindaja. Volikogu kokkusaamine on lahendatud 1-2 korda kuus toimuvate üle-eestiliste üritustega, kuhu rühmad tulevad koos juhendajatega. Nii on korraga kohal piisav hulk volikogu liikmeid, kellega koosolek peetakse. Volikogu teeb ära eeltöö, üldkoosolekul lähevad ettepanekud-dokumendid arutlusele ja kinnitamisele. Näiteks eelarve koostab peakorteri juhataja koos juhatuse liikmega, volikogu vaatab üle ja üldkoosolek kinnitab.

ELO-l on **juhatus**, mis juhib ja esindab ELO igapäevases tegevuses. Juhatuse liikmete arv on üks kuni neli isikut, kes määratakse üldkoosoleku või volikogu poolt tähtajaga kuni kolm aastat ELO täiskasvanud liikmete hulgast (kuraatorid, vilistlased).

Juhatuse valib volikogu rühmakuraatorite hulgast, sest juhatuse liikmed peaksid olema ELO tegevustega seotud. Volitused kestavad kolm aastat. *“Ma arvan, et see on paras aeg. Esimene aasta elad sisse, teine aasta sa saad juba asjadest aru ja kolmandal saad täie auruga panna,”* põhjendab Siivi Liivik juhatuse tegutsemisperioodi.

2002. aastal valitud 3-liikmelisest juhatusest astus 2 liiget töökohustuste tõttu 2004. aastal tagasi. Nii on ELO-l hetkel üheliikmeline juhatus. Et allkirjaõiguslik inimene on organisatsiooni jaoks seega olemas, ei hakatud uusi liikmed juhatusse nimetama, vaid oodatakse ära 2005. aasta sügis, kui juhatuse volitused ametlikult lõppevad.

Peakorteri juhataja Siivi Liivik on ELO ainuke palgaline töötaja, töötades sellel ametipostil alates koha loomisest 2002. aastal. Peakorteri juhataja on sisuliselt tegevjuht, kes suhtleb rühmade juhendajatega, organiseerib üritusi ja haldab dokumentatsiooni. Igapäevatöös suhtleb peakorteri juhataja tihedalt rühmajuhendajatega, kellele saab alati helistada ja nõu küsida. Olulisemad asjad saadetakse arvamuse avaldamiseks ikkagi listi.

10.7 Arengusuunad

ELO tugevaks küljeks tuleb pidada koolitust, üldharivat joont. Organisatsioonil on paikapandud koolitusprogramm ja traditsioonilised suurüritused, kuid iga aasta püütakse tegevust värskendada millegi uue abil. Kahjuks on viimasel aja muudatused-uuendused seotud eelkõige majanduslike kaalutlustega, sest transpordikulud on 2005. aastal oluliselt tõusnud, kuid ringisõitmisel ja üle-eestilistel üritustel on ELO tegevuskavas suur roll.

Olgugi, et laste arv järjest väheneb ja vabaajavõimalusi tuleb aina juurde, usub ELO oma püsijäämisesse. Selleks tuleb pidevalt oma tegevust mitmekesistada – pigem just koolitusvõimaluste osas, sest meelelahutus on võimalik palju ka mujalt saada.

Üleriigiliste tegevuste planeerimisel võetakse aluseks kuraatorite, kohalikul tasandil aga rühmeliikmete ettepanekud-ideed.

Tegemist on üsna eripärase noorteühendusega, kes ei kuulu ühtegi välisorganisatsiooni ega oma välispartnerit, kellelt saada toetust ja nõu (erinevalt näiteks ESÜst, 4Hst, TOREst). Rahvusvahelise töö arendamist, esmajoonel rühmade kokkuviiimist välispartneriga, seab ELO oma lähiaja sihiks. Veel varasem ettevõtmine on sügisel käivituv reklaamikampaania oma tegevuse tutvustamiseks ja uute liikmete värbamiseks.

ELO liikme aastamaks on vaadeldud organisatsioonide hulgas kõrgeim: selle tasumise on eelduseks ELOsse kuulumisel ja üritustest osavõtmisel. Liikmed peavad üleriigilistel üritustel osaledes ise tasuma oma transpordi- ja toitlustuskulud, kuid rühmad on püüdnud nende kompenseerimiseks ise vahendeid leida kohalike omavalitsuste toetuste näol.

Peakorteri juhataja nimetab organisatsiooni toimimiseks ja arendamiseks vajalikeks tugisammas-teks riiklikku toetust ja kuraatoreid.

Riikliku aastatoetuse saamine võimaldab hoida praegust üle-eestiliste ürituste joont – kui toetus väheneks, peaks loobuma vabariiklikest ettevõtmistest ja ELO tegevus jääks kitsalt rühma tasandile. Aga just teiste erinevate Eesti paikade külastamises, kohtumistes teiste ELO rühmadega ja uute sõprade-tuttavate leidmises näevad ELO liikmed organisatsiooni kuulumise kõige suuremat väärtust.

Rahaga on seotud ka teine probleem-tugisammas – vabatahtlike kuraatorite töö. Rühmade tegevuse rahastamiseks ei ole ELO-l vahendeid, üritustel osalemise tähendab veel ka toidu- ja transpordikulutusi. ELO püüab kuraatoreid igati motiveerida: lisada omavahelistele kokkusaamistele ka meeltlahutava ja lõõgastava osa, tunnustada aktiivsemaid juhendajaid (nt. ELO eelarvevahenditest mõne noorsootööga seonduval koolitusel osalemine).

Tähelepanu:

- Väliskoostöö ELO tegevuses praegu puudub, kuid see oleks võimalus, kuidas tegevust arendada. ELO ise näeb välissuhtlust pigem rühmadele kontaktide vahendamisenä, kuid äkki siiski õnnestub leida laiast maailmast koostööpartner.
- ELO peakorteri juhataja ja kuraatorid rõhutasid hinnatõusu (eelkõige transpordi- ja toitlustuskulude kasv) mõju organisatsiooni eelarvele ja lapsevanema rahakotile. Kuna ELO tegevus on üles ehitatud suuresti vabariiklikele üritustele, võivad majanduslikud põhjused tegevust tugevasti takistada. Organisatsiooni eelarve planeerimisega suudetakse vast hakkama saada, kuid kuidas mõjutab see liikmete osalust?

11. Noorteühing Eesti 4H (4H)

Avatud noorteühendus

Loodud:	13. oktoobril 1991
Liikmed:	Füüsilised ja juriidilised isikud
Koondab:	1266 liiget (1.10.05 seisuga)

11.1 Kujunemine

4H loodi noorte arengu programmina Ameerika Ühendriikides üle saja aasta tagasi. Algatajad olid eelkõige maaelu arendamisest huvitatud õpetajad. Noorte enesearengu toetamise kaudu maaelu edendava organisatsiooni idee levis paljudesse maailma riikidesse. Eestis tegutses maanoorte organisatsioon 1930-ndate aastatel Ülemaalse Maanoorte Ühenduse nime all, kuhu kuulus iseisvusaja lõpul 1939. aastal 14780 liiget. 4H asutati uuesti 13. oktoobril 1991, nimeks noortekogu Uus-Eesti. Esialgu oli 4H poliitiline organisatsioon, kuid sellest suunati loobuti juba paari kuu pärast.

Üldiselt võiks 4H tegevust ja arengut pidada sujuvaks, kuid mõned aspektid võib siiski välja tuua. Suur samm oli keskkontori minek liikmetele lähemale ehk kolimine Tallinnast Pärnusse 1999. aastal. Mõne aasta eest tehti otsus ka oma kinnistuosa väljaostmiseks. Juhtimismuudatustest on oluline juhatuse loomine senise volikogu asemele 2005. aasta märtsis.

Organisatsiooni ajaloo keerulisimaks perioodiks võib pidada 2001. aastat, kui jäädi ilma noorteühingute projektitoetusest ning koolituste, suurlaagri ja muude üle-eestiliste ürituste rahastamiseks tuli vahendeid leida muudest allikatest.

Vahepeal on muudetud ka organisatsiooni nime. Ettepanek nimevahetuseks tuli liikmetelt, kuna "Uus-Eesti" tekitas segadust ja arusaamatusi – noored kippusid Uus-Eestit pidama kristlikuks organisatsiooniks. Ehkki esilagu kavatseti uueks nimekujuks 4H, lisati sinna ette sarnaselt teistele Euroopa maade 4H-organisatsioonidele riigi nimi – Eesti 4H, seda just välissuhtlust silmas pidades. 1999. aastal Viljandis toimunud üldkoosolekul nimemuutus kinnitati. Sellega aga segadused ei lõppenud – 2001. aastal panid Tiit Made jt oma erakonnale nimeks Uus Eesti, mida 4H oli varem pikemat aega kasutanud. Nüüdseks on Erakond Uus Eesti tegevuse lõpetanud, Eesti 4H aga oma praeguse nimekujuga igati rahul.

11.2 Peamised eesmärgid ja tegevuse alused

4H **põhieesmärk** on maaelu, rahvuskultuuri ja noorsootöö edendamine. Seda tehakse läbi 4 harjumuse (rahvusvaheline lühend 4H tuleb neljast ingliskeelsest sõnast, mis viitavad noore terviklikule arengule: *Head* – pea; *Heart* – süda; *Health* – tervis; *Hands* – käed).

Nii ongi 4H missioon noorte headele harjumustele kaasaaitamine. 4H sooviks on mitmekülgsede võimaluste pakkumine vastavalt noorte oma huvidele ja tahtele. Programm peab olema mitmekesine, et noored ei tüdineks.

“Meie eesmärk on kujundada tore inimene, aga igale lapsele tuleb leida midagi konkreetset. Selle harjumuste valimise juures ei sunni me lastele midagi peale. Korrates tegu muudad sa oma iseloomu ja harjumusi ja oma saatust,” sõnavad 4H juhid. Nad rõhutavad noorte võrdsed kohtlemist ja noorte kuulumisvajadust. Just poisid on oma 4H-s olekut põhjendanud sooviga kuhugi kuuluda.

Noorsooühing Eesti 4H **põhikiri** sätestab 4H eesmärgid, liikmelisuse, liikmete õigused ja kohustused, tegevuse juhtimise, piirkondliku tegevuse ja revidendi töö. 20. veebruaril 1999. aasta üldkoosolekul kinnitatud põhikirja on 4H 12. märtsi 2005 üldkoosolekul muutnud. Üheliikmelise juhatus ja volikogu asemel on nüüd 5-liikmeline juhatus ja tegevjuht. Samuti vaadati üle liikmete õigused, muudeti nime ja aadressi, lisati arengukava mõiste. Olgugi, et 2005. aastast sisseviidud muudatused on jõus olnud vaid lühikest aega, on 4H juhtide arvates need end kindlasti õigustanud. Elkkõige puudutab see juhtimisstruktuuri muutust.

4H **arengukava** on koostatud aastani 2014 ja see on läbi kirjutatud ka piirkondade kaupa. Igal aastal enne üldkoosolekut vaatab juhatus piirkondadest tuleva tagasisideme alusel (nemad suhtlevad otseselt liikmete ja klubidega) arengukava üle. **Kodukorras** 4H loobus, kuid ei välistata, et kunagi võetakse kodukord taas kasutusele.

4H vision on sõnastatud järgmiselt: aastal 2014 on 4H professionaalse juhtimise ja tasakaalustatud tegevusprogrammiga ühing, mis toetab liikmete valikuid ja edendab rahvuskultuuri. 4H-sse kuulub ligikaudu 3000 liiget alates 7. eluaastast. Aastaks 2014 on taotlus rajada enamikule Eesti noortele kättesaadav maasuunitlusega terviklik kooliharidust täiendav arengukeskkond, mida korraldavad professionaalsed noorsoo- ja haridustöötajad. Arengukeskkonna märksõnad: vabahtlikkus, tasakaalustatus, noorte vajadustest lähtumine, avatus, loomingulisus ja harjumuste kujundamine.

11.3 Põhitegevused ja suuremad koostööpartnerid

4H tegevus toimub kolmel tasandil:

- klubi, mille saavad moodustada minimaalselt 3 liiget;
- piirkond;
- rahvuslik tasand.

Kui alguses toimus 4H tegevus suurte üle-eestiliste ettevõtmiste vormis, siis aastate jooksul on tegevus läinud piirkondlikumaks. Põhjuseks on transpordikulude tõus, mis piirab osavõtuvõimalusi oluliselt. Seetõttu võetigi vastu otsus, et raha suunatakse otse piirkondadesse, sest maakonnakeskusesse jõuab noor ikka sõita. Toimuvad ka üle-eestilised üritused, näiteks suurlaager ja kiidupäev, kus premeeritakse tublimaid liikmeid, juhendajaid ja klubisid.

4H piirkond koosneb vähemalt kuuest 4H klubist. 4H piirkonna pädevusse kuulub 4H liikmete tegevuse korraldamine oma piirkonnas, 4H piirkonna juhatuse valimine, 4H juhatusele ettepanekute esitamine 4H eesmärkide ja tegevuse kohta ja 4H piirkonna vara kasutamise korra kehtestamine. Igal piirkonnal on oma tegevusplaan ja arengukava. Piirkonna tasandil toimuvad koolitused-seminarid (nt projektikirjutamine, koolitus uus- ja tegevliikmetele), laagrid, mitmesugused konkursid ja temaatilised päevad. 4H-kaid ühendab ka "oma mäng" – indiaci – milles igal sügisel mõõtu võetakse.

Organisatsiooni tegevusi kirjeldab kõige üldisemalt 4H kontseptsioonist juhendumine. Üleriigiliselt ja ka igas piirkonnas valitakse üldkoosolekutel 4 eelisarendatavat harjumust. Eelistatuks osutunud harjumuste omandamiseks koostatakse tegevusprogramm. Ühingu on soovitatav, et oma 4 harjumust (4H) valitaks välja ka klubi ja liikme poolt. Seetõttu on 4H klubide suunitlus ja kooskäimine erinev. Klubi põhitegevuseks võib olla näiteks reisimine, lilleseade, sport, kokandus – mille iganes vastu noored huvi tunnevad.

4H juhtide sõnul tuleb palju ideid noortelt endilt. Noorte initsiatiivi püütakse igati soodustada ja aidata ideid ellu viia. Selles mõttes 4H erineb mõnevõrra teistest avatud liikmeskonnaga noorteorganisatsioonidest: uue klubi esmaseks eelduseks ei ole tingimata juhendaja, ka noored ise kuulevad 4H-st kas infomessil või sõpradelt ning soovivad klubi luua. Ning siinkohal tuleb neile appi piirkonnajuhatust ja aitab tegevust alustada. Juhendaja on täiskasvanud isik, kes mitte ei korralda üritusi noorte eest, vaid vastutab. Ühe juhendaja hõlma all võib olla mitu klubi.

Tihti peale on vaba aja veetmise võimalused maakohtades äärmiselt piiratud, seepärast tahab 4H näidata, et noored saavad ise oma elu huvitavamaks teha ning samas saata midagi korda oma kodukoha heaks – näiteks teha heakorratöid või aidata vallavalitsusel midagi korraldada. On klube, keda omavalitsus toetab, kas rahaliselt, transpordivõimalustega vms, kuid see koostöö võiks olla märksa ulatuslikum. 4H-l on praegu siht, et 1/3 klubidest oleks heades suhetes omavalitsusega. Üks põhjus, miks see praegu ei ole väga levinud, võib tuleneda arvamusest, et 4H on kooliga seotud huvitegevus, sest enamasti on juhendajaks õpetaja.

4H püüab noori oma kodukohaga siduda ja seetõttu tunnevad 4H juhid suurt heameelt, kui liikmetest kasvavad välja uued klubijuhatad. Varasemalt korraldas 4H ka 6-kuulisi ettevõtluskursusi, et noored maal rakendust leiaks, kuid praegu on need rahapuudusel soiku jäänud.

Kodukandiarmastuse kõrval peab Eesti 4H oluliseks ka seda, et maanoor pääseks välja oma kooli ja tavakeskkonnast. Seepärast käiakse palju reisimas. Iga liige tasub oma reisi eest küll ise, kuid pikaajaline **koostöö** reisifirmaga on võimaldanud sõidukulud minimaalsena hoida.

Teine võimalus ilma elu näha on rahvusvaheline 4H noorsoovahetusprogramm IFYE (*International 4-H Youth Exchange*), mille kaudu on Eesti noored käinud Luksemburgis, USA-s, Austrias, Soomes, Šveitsis ning sealsed noored jällegi Eesti eluga tutvumas. Vahetus kestab 6 kuud, selle aja jooksul liigutakse 2-4 nädala järel perest peresse, saades niiviisi osa kohalikust kultuurist ja tehes seal peres ka tööd. Iga liikmesmaaga eraldi on sõlmitud leping teatud arvu liikmete vahetuseks, aastast saab programmist osa 12-17 eesti noort.

Eesti 4H kuulub Euroopa maanoorte katusorganisatsiooni *Rural Youth Europe*. Osavõttu on küll üsna kõrge (16 000–17 000 krooni), kuid tasub end ära erinevate koolitusvõimaluste ja rahvusvaheliste ürituste kaudu. Katusorganisatsiooni kuulumine lihtsustab ka raha taotlemist erinevatest Euroopa fondidest.

Head sidemed on Soome 4H-ga, kellega on programmi Euroopa Noored kaasabil tehtud mitmeid rahvusvahelisi projekte. Ka juhendajate motivatsiooniüritusi on tehtud soomlaste abiga. Sama laadset koostööd on kavas arendada Ameerika Ühendriikide 4H-ga.

Eesti noorteorganisatsioonidest seovad sõprussuhted Eesti 4H-d ELO ja Eesti Skautide Ühinguga. Vastastikku vahetatakse laagrikutseid, kuid aktiivsemat koostööd praegu ei ole. ELOga, kellega vahepeal tehti ühislaagreid, on praegu koostöö nõrgemaks jäänud.

Et 4H rõhuta keskkonnasõbralikkust ja -säästlikust ning hoolitseb sellealase teabe jõudmise eest lasteni, on tehtud koostööd ka Riigimetsa Majandamise Keskusega (metsaistutamise projekt) ja ASiga Ragn-Sells (jäätmekäitluse põhimõtete tutvustamine). Need asutused on pakkunud 4H-le eelkõige koolitust ja abi nende teemade käsitlemisel.

Ühiseid projekte on 4H-l olnud Põllumajandusministeeriumiga, on osaletud sealsetel nõupidamistel ja ümarlaudadel. Koostöö ei arenenud siiski sellise tasandini nagu näiteks Soomes, kus 4H on põllumajandusministeeriumi hoole all.

Kuna 4H tegevus on koondunud piirkondadesse ja klubidesse, toimub põhiline tegevus klubide ja erinevate asutuste-ettevõtete vahel.

Haridus- ja Teadusministeeriumiga suheldakse peamiselt rahataotluse esitamisel. Kuigi 2001. aastal oli arusaamatus taotlemispaberitega ja 4H jäi ilma projektitoetusest, hindavad 4H juhid riiklikku rahastamismehhanismi korralikult toimivaks. 4H arvates on siiski küsitav see, kas riik peaks toetama poliitilisi noorteorganisatsioone.

Eesti 4H on ENLi liige ning sinna kuulumine on oluline, kuna ENL suhtleb otse Haridus- ja Teadusministeeriumiga. Kiituse pälvivad ENLi pakutavad koolitused, kuid aja ja/või rahapuudusel ei ole 4H seal eriti osalenud. ENLi ja liikmesorganisatsioonide vaheline kommunikatsioon on küll paranenud, kui 4H ootaks siiski ENLilt oma liikmete vastu suuremat huvi.

Nii välissuhtlust kui koostööd teiste organisatsioonidega kommenteerides selgitavad 4H juhid, et võimalusi on väga palju, kuid lihtsalt ei jätku aega sellega tegeleda. Jõud on suunatud pigem oma organisatsiooni arendamisse.

11.4 Tegevusvahendid

4H peakontor asub Pärnus aadressil Allika 2a. 4H ostis pool maja ja maatüki, millest plaanitakse välja arendada koolituskeskus. Kontor toodi Tallinnast Pärnusse põhimõttel, et 4H on eelkõige maanoorte organisatsioon. Pealegi pole 4H-l Tallinnas ühtegi klubi.

Kontoris on üks palgaline töötaja – rohkemaks ei jätku palgaraha. Vastavalt vajadusele on suuremate projektide jaoks kasutatud ka lepingulisi töötajaid. Sisse ostetakse ka raamatupidamisteenust. Just inimressurss on see, millest 4H juhid puudust tunnevad. On olnud ka paremaid aegu, näiteks 1997. aastal oli 4H-l 3 palgalist töötajat.

Eesti 4H 2005. aasta **eelarve** on 855 000 krooni, millest 85% moodustab riiklik aastatoetus (731 286 krooni). Aastatoetus läheb peakontori ülalpidamisele, palgakuludeks, 4H Euroopa katusorganisatsiooni liikmemaksu tasumiseks.

Aastaeelarvest moodustavad administratiivkulud 71% (sellest moodustab 29% piirkondade igakuine toetus).

Ülejäänud eelarveosa suunatakse 4H programmidesse:

- Arendan Ennast (koolitus) - 7,5%
- Teen Koostööd (tegevused, infomessid, aastakoosolek, trükised, välisseminarid, IFYE programm jne) - 13,5%

- Elan Tervislikult (Iaagrid) – 5%
- Mõtlen Positiivselt (4H sünnipäev, kiidupäev) – 3 %

2005. aastal on projektitaotluste alusel saadud raha Euroopa Noorte Eesti Büroolt, Hasartmaksumängu Nõukogust ja Maaelu Edendamise Sihtasutusest.

Vajaduste katmiseks, esmajoones vabatahtlike motiveerimiseks peaks olema riigi toetussumma umbes kolmandiku võrra suurem. Fondid ei anna selleks raha. Samuti oleks hea varem teada, mil määral rahataotlus rahuldatakse. Tõsist peavalu tekitab üle aasta toimuva suurlaagri rahastamine. Eelneva aasta sügisel tuleb projektitaotlustega tegelema hakata.

Aeg-ajalt juhtub ka toredaid üllatusi, näiteks 2004. aastal toetas Balti-Ameerika partnerlusprogramm sõitu Ameerika Ühendriikidesse, et tutvuda sealse 4H-ga.

11.5 Liikmeskond

4H liikmeks võib olla füüsiline või juriidiline isik (piirkond), kes soovib arendada 4H eesmärkidega kooskõlas olevat tegevust.

4H-sse kuuluvad noored alates seitsmendast eluaastast. Lõviosa moodustavad 12-17 aastased. Käivitunud on projekt, mis on suunatud noorematele, 7-12 aastastele. Kokku on Eesti 4H-l 1300 tegevliiget (sealhulgas 6 juriidilisest isikust piirkonda) ja umbes sama palju toetajaliikmeid. Liikmete arv on kasvanud iga aastaga, praegu on see veidi pidurdunud – pole lihtsalt inimressurssi [juhendajaid].

Suurem osa liikmeid on koondunud klubidesse, klubid omakorda koonduvad ühistevõrgu edendamiseks reeglina piirkondadesse. 4H piirkonnad tegutsevad Pärnumaal, Viljandimaal, Järvamaal, Jõgevamaal, Tartumaal ja Virumaal. Lisaks on 4H esindatud Valga- ja Saaremaal. Sihiks on, et 4H tegutseks kõikides maakondades.

Uusi liikmeid leitakse olemasolevatest piirkondadest ja juurde tekib ka uusi piirkondi. Sageli tulevad uued liikmed juba olemasolevate liikmete sõprade hulgast. Uusi liikmeid meelitab kohale ka väikse osalustasuga suurlaager, kuhu kavatsetakse ka edaspidi lubada "võõraid lapsi" (mitteliikmete laagrimaks on 2 korda suurem), kes on siis kohe varmad liikmeks astuma. Samuti osaletakse Teeviida messil.

Liikmetega suhtleb peakontor läbi piirkondade ja juhendajate, sama kanalit pidi jõuab info kohalikul tasandil toimuva kohta ka kontorini (piirkondades toimuvad juhendajate nõupidamised ja mõttetalgud). Lisaks koostumistele annab pildi ka tegevuskava, mis on piirkonnapõhine ja kord kvartalis üle vaadatakse. Põliselt palju on aga noori, kes suhtlevad peakontoriga otse. Kõige suurem suhtlemine liikmetega toimub suurlaagris. Eesti 4H tegemistest annab teada ka koduleheküljelt (www.eesti4h.ee) ja igakuine infoleht.

Liikmemaks on esimesel aastal ja liikmepileti saamisel 40 krooni, edaspidi 25 krooni. Liikmetelt kogutud summa jääb piirkonna kasutada, kuid nii laekumise kui kasutamise kohta tuleb peakontoris esitada aruanne.

11.6 Organisatsiooni juhtimine

4H kõrgeim juhtorgan on üldkoosolek. Üldkoosolekute vahelisel ajal juhib 4H-d juhatuse. Organisatsiooni igapäevase juhtimisega on ametis tegevjuht.

4H üldkoosolekust võtavad osa liikmed või nende volitatud esindajad ja üldkoosolek on otsustusvõimeline, kui sellest võtab vahetult või esindajate kaudu osa üle poole 4H liikmetest. 4H üldkoosoleku pädevusse kuulub põhikirja muutmine ja uue 4H põhikirja vastuvõtmine; 4H ühinemise, jagunemise ja lõpetamise otsustamine; 4H juhatuse valimine ning 4H juhatuse liikme(te) volituste ennetähtaegne lõpetamine; 4H revidendi valimine ning tema volituste ennetähtaegne lõpetamine; 4H liikmemaksu suuruse ja selle tasumise tähtpäeva määramine; 4H majandustegevuse aastaaruande ja 4H revidendi aruande kinnitamine; 4H majandustegevuse aastakava vastuvõtmine ja 4H juhatuse otsuste tühistamine või muutmine.

4H juhatuse peamiseks pädevusteks on üldkoosoleku otsuste elluviimise korraldamine, 4H majandustegevuse aastakavast tulenevate 4H tegevusprogrammide kinnitamine ja muutmine; 4H majandustegevuse aastakava ja aastaaruande koostamise korraldamine ja 4H üldkoosolekule kinnitamiseks esitamine; organisatsioonide liikmeks astumise ja liikmelisusest loobumise otsustamine; 4H tegevjuhi ametisse nimetamine ja ametist vabastamine, tema pädevuse ja töötasu määramine.

Juhatus koosneb kolmest kuni seitsmest üldkoosoleku poolt valitud liikmest. 4H juhatuse valitakse ametisse 3 aastaks. Juhatusse valiti 2005. aasta märtsis 5 liiget, kelle vahel jaotati erinevad valdkonnad-ülesanded (liikmed, välissuhtlus, koolituskeskus). Ülesanded täienevad ja muutuvad kogu aeg. Tegemist on meeskonnatööga, st ükski valdkond ei ole ainult ühe juhatuse liikme vastutada.

Põhikirja kohaselt ei tohi juhatuse koosolekud toimuda harvemini kui kuus korda aastas, seni on juhatuse kokku saanud kord kuus. Kuna inimesed tulevad kokku erinevatest Eesti paikadest, kestavad need koosolekud kauem, ka mitu päeva.

Koosolekutevahelisel ajal kasutatakse asjaajamiseks nii interneti kui telefoni, kuid korralik arutelu saab tekkida ikkagi koosolekulaua taga. E-kirjaline hääletamine on lubatud ka põhikirjas. Ka juhatuse otsuste jõustumisega on seotud internet – nimelt jõustub otsus kümnendal päeval alates selle teatavakstegemisest e-posti teel 4H piirkondadele ja 4H liikmetele tegevjuhi käsutuses olevatel e-aadressidel.

Tegevjuht on see täideviiv ja koordineeriv isik, kes viib üldkoosoleku ja juhatuse otsused ellu. Eelnevalt on tegevjuhi ülesandeks üldkoosolekul ja juhatuse koosolekul arutlusele tulevad küsimused ka ette valmistada. Lisaks käsutab tegevjuht 4H vara ja vahendeid, peab liikmete registrit ja esindab 4H-d.

11.7 Arengusuunad

4H on maanoorte huvitegevusele suunatud organisatsioon, millele on iseloomulik piirkondlik dimensioon: organisatsioon tugineb 6 piirkonnale, millel on oma tegevusplaan ja arengukava. Iga üksik piirkond ja klubi on organisatsiooni väike, iseseisev mudel – samasuguse juhtimisskeemiga kui nn suur 4H. Piirkonnal on õigus valida oma 4 harjumust ja otsustada liikmemaksust saadava tulu kasutuse üle. 4H puhul on veel see eripära, et keskkontor peab oma piirkondlikke üksusi majanduslikult üleväl – piirkondade esitatud projektitaotluste alusel.

4H klubides mängib äärmiselt suurt rolli liikmete tegevusvabadus nii tegevusala kui kooskäimise suhtes. Kui palju on noortel muid võimalusi võtta sõpruskond kokku ja kas või oma hobiga organiseeritumat tegevust alustada? Ehk võib sellises organisatsioonis näha noorteühenduste homset

päeva, mida iseloomustab vabatahtlikkus sel määral, et esmapingul võib organiseerituses üldse kahelda. 4H süsteemis on aga keskkontoris klubidest hea ülevaade tänu piirkondade süsteemile.

Põhikirjalisele eesmärgile – maaelu edendamisele – lähenetakse peamiselt läbi noore, kellele tekitatakse võimalus tegutseda meelepäraste asjadega oma kodukohas. Samal ajal püüab 4H pakkuda noorele ka reisimisvõimalust. Koostöö klubi ja kohaliku omavalitsuse vahel ei ole praegu väga sage, kuid sihiks on võetud selle tõhustamine.

Kõige keerulisemaks, suurimaks takistuseks oma töös peavad 4H juhid uute juhendajate leidmist, eriti kui mõne piirkonna juhendaja lahkub. Kõvasti vaeva tuleb näha vabatahtlikkuse alusel tegutsevate juhendajate motiveerimisega. Klubi juhendajatega ehk polegi nii problemaatiline kui piirkonna juhtidega, kellel on suur töökoormus ja vastutus. Praegu liigub mõte ikkagi nende töö tasustamise suunas. Seni on 4H püüdnud juhendajatele pakkuda koolitusi ja väljasõite – ilma lasteta ja lihtsalt puhkuseks. Üheks lahenduseks oleks pikem reis kord aastas – iga osaleja tasuks sümboolse osalustasu ning organisatsioon ülejäänu. Siin aga kerkib kohe küsimus, kust saaks üks noorteorganisatsioon selleks raha taotleda?

Hoolimata neist muredest on 4H sihiks seadnud organisatsiooni laienemise. Ühelt poolt geograafiline laienemine, et saavutada esindatus kõikides maakondades, teisalt kaasab 4H ettevõtmistesse ka liikmete perekonnad.

Lähiaastate suurim plaan on aga kahtlemata koolituskeskuse rajamine Pärnusse, Allika tänava majja. Sellega kaoks vajadus otsida erinevaid kokkusaamispaiku, koolituskeskusest saaks koht kõigi 4H-kate jaoks. Oleks olemas ka elementaarsed magamis- ja pesemisvõimalused, lisaks saab aias telkida. Remont juba käib, remondiraha leidmine on aga äärmiselt keeruline.

Tähelepanu:

- Taaskord tuleb esile tuua kontakt kohaliku omavalitsusega. Kuna tegemist on maaelu edendamisele ja kodukohaarmastusele suunatud organisatsiooniga, siis peaks klubide koostöö kohaliku omavalitsusega olema isegi enesestmõistetav. Organisatsioon on selles osas koostöö arendamise ka sihiks võtnud.

KOKKUVÕTE

12. Noorteühenduste sisetoimimine

Organisatsiooni toimimise seisukohalt on oluline vaadata lahendusi, mida organisatsioonid on **jätksuutlikkuse tagamisel** rakendanud ja küsimusi, mis on veel õhus. Sisetoimimise puhul keskendume järgmistele aspektidele:

- Tegevuse alused;
- Organisatsiooni juhtimine ja juhatuse töö;
- Ülevaade liikmeskonnast ja liikmete kaasamine;
- Vabatahtlikest juhtide motiveerimine.

12.1 Tegevuse alused

Kuigi uuringus on käsitletud juba aastaid tegutsenud noorteühendusi, on nende hulgas ka neid, kes alles võtsid ette arengustrateegia koostamise – B.G. Forseliuse Selts ja TORE. AV ja EGLi puhul ei olnud senini strateegia järgitav ja see sundis kirjutama uut.

Põhikirjalised tehtud muudatused on enamasti põgusad, korrigeerides eelkõige organisatsiooni juhtimisstruktuuri ja juhtkonna paremat toimimist. Erandiks on ENL, kes hiljuti korrigeeris põhikirjalisi tegevuseesmäärke. See näitab, et organisatsioonid on pidevas arengus.

Näiteks see, kas noorteühenduses on sätestatud kodukord, sõltub tekkinud vajadusest. EÕOL kinnitas selle alles 2005. aastal, eesmärgiga kinnistada senised organisatsiooni juhtimiskogemused ning vältida olukorda, kus iga uus juhatuse kehtestab uued reeglid. Samuti on EGLis kodukord abimees igapäevases töökorralduses. TORE ja Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liit aga ei pea kodukorda vajalikuks. Liidu juhid on organisatsioonis tegevad juba pikemat aega ja kirjapandud reeglitest ei tunda puudust. Kodukorrast on loobunud ka 4H.

Mõnevõrra eristuvad teistest oma tegevusaluste põhjaliku kirjanemisega ESÜ ja EGL. Mõlemat organisatsiooni mõjutasid suuresti erinevad põhimõttelised vaidlused ühtsete skautide ja gaidide organisatsioonide loomisel, mistõttu pidi organisatsiooni alalhoidmise nimel fikseerima kõikvõimalikud tegevust puudutavad aspektid.

12.2 Noorteühenduste juhtimine

Enamasti on igapäevane asjaajamine, dokumentatsioon ja ürituste korraldamine tegevjuhi amp-luua. Kui tegevjuhti pole, siis vastutab organisatsiooni toimimise eest juhatuse esimees. Kohati eristuti ka selle põhjal, kas juhatuse võtab organisatsiooni tegevustest osa või on üksnes otsustamise ja olulisemate küsimuste arutamise koht.

Juhatuse liikmete töö põhineb vabatahtlikkusel. Kui organisatsioonil pole põhikohaga töötavat tegevjuhti, saab katusorganisatsioonides palka juhatuse esimees (näiteks AV puhul). Erandiks on EÜL, kus palka saavad kõik juhatuse liikmed.

Noorteühenduste jaoks on olnud küsimuseks ka juhatuse liikmete arv. Põhikirjade kohaselt see varieerub, ulatudes erinevates organisatsioonides 3-20 liikmeni. EGLi esindaja ütleb suurema juhatuse kohta selgituseks, et juhatuse liikme staatus tähendab suuremat psühholoogilist vastutust kui pelgalt töörühma kuulumine. Väiksema koosseisu puhul on infoedastamine kiirem, mugavam kokku saada, aga kitsaskohtadena võib välja tuua suure töökoormuse ja vastutuse. Tuleb ka arvestada, et pikemate volituste puhul võib tekkida olukord, kus elumuutused, töökohustused jm põhjused sunnivad juhatuse liikmeid organisatsiooni tegemistest taanduma – ELO juhatuse kaheksa liikme asemel 1-liikmeliseks.

Juhtimisstruktuuri on muudatuse sisse viidud vastavalt tegevuses tekkinud probleemidele. Näiteks ELO moodustas 2002. aastal 3-liikmelise juhatuse kõrval 17-liikmelise volikogu, et suurendada otsustajate ringi; volikogust loobusid Eesti 4H ja TORE, sest erinevatest Eesti paikadest osutus keeruliseks ühte punkti kokku tulla. EÜL võtab juhatuse töökoormuse vähendamiseks 2006. aastast tööle peasekretäri ja välissuhete sekretäri.

Eraldi küsimuseks on olnud **juhatuse jätkusuutlikkuse tagamine** ametisoleku ajaga. Probleemiks on see eelkõige olnud EÜLil, kus õpilased saavad organisatsioonis kaasa lüüa maksimaalselt 3 aastat, millest vähemalt üks kuulub sisseelamisele. Lahendusena on arutud vilistlaskonna kaasamist. ENL plaanib sisse viia roteerumissüsteemi, kus korraga vahetub vaid osa juhatuse liikmetest. Sama rotatsiooniprintsiipi rakendab juba EGL.

Avatud noorteühendustel kestavad juhatuse volitused enamasti 3 aastat (ESÜ, ELO, 4H, TORE, EGL-s 2 aastat), katusorganisatsioonidel lühemalt (ENL, ENN(M)KÜ-de Liit, EÜOL 1 aasta; AV ja EÜL 2 aastat). EÜLis teeb juhatuse kandidaatide kvaliteedikontrolli vilistlaskogu, kel on piisavalt teadmisi liidu toimimismehhanismidest ja valdkonnast tervikuna.

Kui ei ole eelnevat kogemust (nt et juhatuse esimeheks saavad kandideerida vaid juhatuse liikmed) ja/või tihedat sõela liikmete valimisel, osutub juhatuse aastane tegevusaeg organisatsiooni arendamise seisukohalt nõrgaks, kuna sisseelamine võtab oma aja.

Noorteühenduste arengus on olulisel kohal olnud nende eestvedajad-ideoloogid. Organisatsiooni töö käimalükkaja-eestvedaja lahkumine on kaasa toonud madalseisu praktiliselt tegevuse seiskumiseni (TORE). Organisatsioonide jaoks on see olnud valus aga õpetlik kogemus edaspidiste otsuste tegemiseks. Teisalt võib nii mõnegi noorteorganisatsiooni kujunemisloost leida näiteid, kuidas juhtpersoonid ja nende põhimõtted on positiivselt mõjutanud organisatsiooni käekäiku (nt EGL ja ESÜ).

Ettepanek: Juhisõltuvust saab vähendada, kui organisatsiooni juhtfiguuride ametiaeg oleks kindlaksmääratud ja juht ei jääks teiseks ametiajaks.

Ettepanek: Tekib õigustatud küsimus, kas organisatsioon peaks juhtimis- ja arenguraskused omal nahal üle elama ning lahendused leidma või saaks siinkohal vajadusel nõu ja jõuga aidata näiteks **organisatsiooni tugiisikud** (kas teistest organisatsioonidest või HTMist), kel kompetentsi sekkuda ja lahendusi pakkuda.

Liikmete kaasamine

Organisatsioonid hindavad ja toetavad väga noorte initsiatiivi ja ideid organisatsiooni arengulistes küsimustes. Siiski pöörduvad liikmed enamasti kontori/juhatuse poole peamiselt päevakajaliste teemadega, ürituste jm organisatoorsete küsimustega ja organisatsiooni arendamisel kaasarääkimine on tagasihoidlik. Aga just liikmete visioonist ja juhtnööridest tunnevad organisatsioonide juhid puudust (ELO, EÜL; EGL oli ainus, kes pidas liikmete tagasisidet piisavaks). Avatud noorteühenduste puhul jõuab liikmete arvamus juhatuseni läbi juhendajate.

Ettepanek: Noorteühendused peaksid soodustama noorte aktivistide pealekasvu ja nende kaasmist ka organisatsiooni juhtimisotsustesse, et teadjate ring oleks võimalikult lai.

Info liikumine

Peamiseks kanaliks nii info jagamiseks kui tagasiside küsimiseks on meili-list. Probleemiks on osutunud läbitöötamata informatsiooni üleküllus. Lahendusena on hakatud koostama iganädalaseid või -kuiseid ülevaateid organisatsiooni tegemistest.

Infosüsteemides paistab silma tehniline uuendusmeelsus. Koosolekute läbiviimiseks kasutatakse kiiruse huvides aeg-ajalt telefoni, e-posti ja Skype'i, kuid arutelu tekkimiseks eelistatakse ikkagi näost-näku kokkusaamist.

Koduleheküljed on organisatsioonidel küll olemas, kuid tihtipeale puuduliku või vananenud infoga või, vastupidi, informatsioonist üleküllastunud ning keeruliselt struktureeritud. Foorumikeskkonnad on samuti loodud, aga neid ei kasutata aktiivselt ning seetõttu mõjuvad mõnevõrra kunstliku kanalina. Mitmel organisatsioonil (TORE, EÜL, ENL) oli kodulehekülje uuendamine üks tegevusaasta ülesandeid.

Ettepanek: arvestada, et kodulehekülg on organisatsiooni visiitkaart just mitteliikmete jaoks.

12.3 Liikmeskond

Noorteühenduste jätkusuutlikkus tähendab stabiilset liikmeskonda ning ka ülevaadet liikmetest. Nii katusorganisatsioonide kui avatud noorteühenduste puhul on olulise teemana tõstatunud liikmete üle arvepidamine, iseäranis just õpilasorganisatsioonide puhul.

Enamasti saadakse liikmete arvust ettekujutus avalduse kirjutamise või selle uuendamise läbi. Liikmestaatust peab mõnikord igal aastal uuendama. Näiteks on mõlemad õpilasomavalitsuste katusorganisatsioonid teinud läbi nn liikmeskonna nullimise. See on tingitud ka sihtrühma eripärast (koolide õpilasesindused).

Üheks viisiks oleks avatud organisatsioonide puhul seda arvestada ka liikmemaksu laekumise järgi. See on tihtipeale aga kohustus, millest rangelt kinni ei peeta.

Liikmelisuse printsiibid on üldiselt kindalt paigas, ainukese organisatsioonina võtab lähiajal liikmelisuse põhimõtete reformimise ette TORE.

Liikmemaks on üldjuhul sümboolne panus oma organisatsiooni heaks – 25–50 krooni aastas. Katusorganisatsioonidel see kas puudub või pole samuti oluline (erandiks B.G. Forseliuse Selts, kelle eelarvest moodustavad liikmemaksud 10%). Kõrgema liikmemaksuga (250–300 krooni) eristub avatud noorteühendustest ELO, kus liikmemaksu tasumine on eelduseks üritustest osa saamiseks.

Vabariigilistel üritustel tuleb enamasti tasuda osavõtumaks, lisandub transpordikulu. Kuigi põhikirjas on sätestatud, et liikmemaksu mittetasumise korral võib liikme välja arvata, ei ole seda seni rakendatud. Kinni peetakse aga sellest, et mitteliikmed katavad laagrites ja muudel üritustel osalemise kulud täies mahus ise.

ESÜ vaatab hetkel liikmemaksu põhimõtteid ümber, idee kohaselt saab ilma maksmata olla liige edasi, aga ei saa kasutada teatud soodustusi.

Ka liikmeks saamise ja olemise eeldused on organisatsiooniti erinevad. Rangemalt jälgib liikmete tausta ja osalust EÜL: liikmete demokraatlikku tegevust, volikogudest osavõttu. Mõnel organisatsioonil on liikmekssaamise eelduseks teatud kohustus (TORE-I koolituse läbimine, EGL-I ja ESÜ-I järgunõuded). Avatud liikmeskonnaga organisatsioonidesse tulevad uued liikmed eelkõige sõprade kaudu (näiteks kutsutakse sõpru suurlaagrisse ja neile hakkab sealne tegevus meeldima). Katusorganisatsioonide puhul on liikmeskond enamasti seotud organisatsiooni kitsama sihtgrupiga. B.G. Forseliuse Seltsi liikmeskond on üsna paigas. Katusorganisatsioonid on hetkel keskendunud olemasolevate liikmete paremale kaasamisele.

Üldiselt on avatud noorteühendused enesereklaamiga ettevaatlikud, sest allüksuse tegutsemise eelduseks on täiskasvanud juhendaja, kelle vähesus ja motiveerimine on tihtipeale organisatsiooni arengut takistavaks teguriks.

12.4 Motiveerimine

Üks suuremaid avatud noorteühenduste murekohti on **vabatahtlike juhendajate leidmine ja motiveerimine**. Juhendajad sirguvad liikmete hulgast, samuti saadetakse vastavat infot koolidesse ja huvikeskustesse, st teavitustöö on suunatud täiskasvanuile. "*Kuidas motiveerida vabatahtlikke?*" on küsimus, mis intervjuudest tegevjuhtidega kõlama jäi.

Organisatsioonid on mõelnud välja mitmeid motiveerimismooduseid. Näiteks koosviibimised tehakse võimalikult meeldivaks: töösele poolele liidetakse meelelahutuslik osa (mitmepäevane koosolek/koolitus koos ööbimise, sauna, toitlustusega jne). Seda praktikat rakendavad nii katus- kui avatud noorteorganisatsioonid.

Juhendajatele on meeltnõõda, kui vahel saadakse kokku ka ilma lasteta, see on nii puhkuse eest kui võimaldab vahetada kogemusi. Lisaks on rakendatud ka ühisreisi hooaja lõpus, parimate väljaselgitamist, stipendiume, organisatsioonisiseseid projektikonkursse, üritustel osalemise toetlust- ja transpordikulutuste katmist. Juhendajate tasustamist ei peeta üldjuhul õigeks/vajalikuks.

Ettepanek: nn motivatsioonikoolitus – kuidas motiveerida vabatahtlikke/juhendajaid. Koolitust võiks pakkuda ENL.

Ettepanek: Motiveerimissummat saaks taotleda läbi aastatoetuse.

Ettepanek: Suurem tähelepanu oleks vaja pöörata vabatahtlikule tööle riigi poolt ja ühiskonnas laiemalt. Siseringi tegijad on üksteisest nagunii teadlikud.

12.5 Arengujooned

Avatud noorteühenduste puhul võib välja tuua mitmeid sarnaseid arengujooni. Noortepoliitika ajamiseks pole neil inim- ja ajaressursi ega suuremat huvi, ollakse keskendunud oma organi-

satsiooni arendamisele. Ühelt poolt tuleks mainida uute juhendajate leidmist ja organisatsiooni geograafilist laienemist, teisalt aga tegevuste mitmekesistamist. Geograafilise laienemise all peetakse silmas esindatust kõikides maakondades; ideaalis nähakse oma tugipunkte-kontoreid-koordinaatoreid Eesti eri paigus.

Organisatsioonide tegevused on suunatud eesmärkide täitmisele nii hästi, kui see on võimalik. Suurema muutusena võib vast nimetada ELO ja 4H rõhuasetuste ümberkujunemist. Kui alguses toimus 4H tegevus suurte üle-eestiliste ettevõtmiste vormis, siis aastate jooksul on tegevus transpordikulude tõusu tõttu muutunud piirkondlikuks. ELO seevastu muutnud oma tegevuskava just vabariiklike ürituste põhiseks – kuna nüüdseks on bensiinihind tunduvalt tõusnud, ollakse tuleviku suhtes äraootaval seisukohal.

Organisatsioonid on viimaste aastatel tihendanud omavahelist koostööd:

- vahetatakse kogemusi ja ideid juhtide-juhendajate tasandil;
- korraldatakse ühisüritusi (koolitused, delegatsioonid laagritesse).

Suhted põhinevad siinjuures isiklikel kontaktidel. Olgugi, et kõigil vaadeldud noorteorganisatsioonidel on oma nišš, on eesmärk ikkagi üks – noorte arengu tagamine läbi erinevate tegevuste ja mitteformaalse hariduse – ning taoline kogemuste vahetus annab võimalusi tegevuse mitmekesistamiseks.

Sisemised muudatused (eelkõige just tugevate traditsioonidega ESÜ ja EGLi puhul) ja uute haaravate võimaluste pakkumine on organisatsioonidel päevakorras. Mitmel juhul rõhutati perekondade tegevustesse kaasamist.

Pikemaajaliste tegevuseesmärkide osas on **katusorganisatsioonid** stabiilsed. Kõige suuremaid muutusi sisulistes tegevustes näeb enese jaoks AV (just kasvamise osas). Kõik peavad jätkuvalt oluliseks noortepoliitika või haridusvaldkonna (õpilasorganisatsioonid) mõjutamist.

Seoses sellega on katusorganisatsioonide jaoks on üha suuremaks väljakutseks liikmete kaasamine, arvamuste mitmekesisus ning avatus ja läbipaistvus arvamuste kujundamisel. Ka vajadust ennast avalikkuse ees tutvustada ei tohiks alahinnata.

13. Noorteühenduste tegevuse ulatus ja mõju

Uuringus käsitletud organisatsioonide põhikirjad toovad kõik suuremal või vähemal määral ühe tegevuseesmärgina välja kas noortevaldkonna mõjutamise või noorteühenduse tegevusvaldkonna laiema tutvustamise ühiskonnas. Erinevused organisatsioonide vahel seisnevad selles, kuidas arengu- ja tegevuskavades seatud eesmärgid püütakse saavutada.

Noorteühenduste mõju on keeruline üheselt mõõta ja võrrelda, kuna ka organisatsioonide tegevusala ning kujunemine on olnud erinev. Alljärgnevalt oleme organisatsiooni ulatuse osas kesken-
dunud kahele dimensioonile:

- noorteühenduse kaasamine noortepoliitika valdkonnas, õigusloomeprotsessi mõjutamine läbi erinevate töögruppide ning ümarlaudade, esindatus;
- organisatsiooni mõju kohaliku kogukonna arengule või isikutele.

13.1 Noortepoliitika mõjutamine

See sõltub paljuski riigipoolsest huvigruppide kaasamispraktikast õigusloome valdkonnas (noortevaldkonnas kaasab peamiselt Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakond), samuti kolmanda sektori organisatsioonide toimimisest ning ühenduste omavahelisest koostööst.

Noortepoliitika mõjutamine puudutab eelkõige valdkondlikke katusorganisatsioone, kes oma alusdokumentides on selle peamise tegevuseesmärgina ka sätestanud.

Põhikirjalised eesmärgid ja kaasamine:

ENL põhiliseks tegevuseesmärgiks on noortepoliitika kujundamine läbi erinevate noorteühenduste kaasamise. Kaasamise sätestavad alusdokumendid alates põhikirjast lõpetades iga-aastase tegevuskavaga. ENLi liikmeskonna kaasamisstruktuur on üles ehitatud algselt temaatiliste kodade kaudu, mis hiljem on muudetud paindlikumaks ja läbipaistvamaks ümarlaudades ja töögruppides osalemiseks. Kuna ENL pretendeerib esindama kõiki noorteühendusi Eestis, siis kaasatakse töögruppidesse ja ümarlaudadesse ka mitteliikmetest organisatsioone. Koondatud arvamused esitatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi nõuandvale organile – Noortepoliitika Nõukogule – ning osaletakse mitmetes valdkondlikes töögruppides.

Sarnaselt ENLiga peavad 2 Eestis tegutsevat õpilasmavalitsuste katusorganisatsiooni, **EÕOL** ja **AV**, samuti oma põhiliseks tegevuseesmärgiks õpilaste kaasamist riiklikesse otsustusprotsessidesse kujundamaks nii noorte- kui hariduspoliitilisi seisukohti ning parandamaks õpilasmavalitsuste vahelist koostööd. EÕOLi-siseselt toimub liikmete arvamuse koondamine läbi temaatiliste töögruppide. Õpilaste esindajana osaletakse HTMi Õppurite Nõukojas. Ulatuslik koostöö toimub kolmanda sektori erinevate organisatsioonide või valdkondlike huvigruppidega – eelkõige projektide raames. EÕOLi sihtrühmaks on kõik õpilasmavalitsused Eestis, kelle huvide eest seistakse. EÕOL on ka ENLi liige.

Teise, eelkõige venekeelseid noori koondava õpilasorganisatsioonina esindab **AV** küll sisuliselt samu eesmärke – kujundada nii noorte- kui hariduspoliitikat – kuid tegeleb lisaks muulaste integratsiooniküsimustega. AVs toimub oma liikmeskonna kaasamine kahte moodi: esiteks – hariduspoliitilistes küsimustes toimub õpilasmavalitsuste kaasamine läbi Õpilasesinduste Assamblee; teiseks edukaks kaasamisvormiks on kujunenud liikmeskonna teavitamine noortevaldkonnas või ühiskonnas laiemalt toimuvast läbi oma võrgustiku (teavitusemilid). AV pole ENLi liige. Õppurite Nõukojas hariduspoliitilistes küsimustes kaasarääkimise võimalus on AVle võimalik läbi EÕOLi.

EÜL on oma põhikirjas sätestanud, et seistakse Eesti üliõpilaskonna hariduslike, vaimsete ja ka toimetulekuliste huvide eest. Liikmeskonna kaasamisprotsess on organisatsioonisiselt selgelt välja töötatud ja toimib hästi. Ollakse nii riigile kui kolmandale sektorile arvestatav partner.

Eesti NKKÜ-de ja NMKÜ-de Liit on seadnud oma visiooniks küll omada mõju noortetegevuse arendajana ja toetajana Eestis ning osaletakse ka ENLi erinevates temaatilistes ümarlaudades, kuid noortepoliitika mõjutamine pole organisatsiooni prioriteediks. Samuti ei toimu eraldi organisatsioonisiseseid töögrupe ega rakendata liikmete kaasamismehhanisme. Katusorganisatsioonina seistakse eelkõige oma liikmete parema tegevuskeskkonna eest. Liidu eripära on see, et liikmed osalevad ja on teadlikud rahvusvaheliste katuste tööst ja tegemistest.

B. G. Forseliuse Selts on tegevuseesmärgidena sätestanud eesti rahvusliku hariduse ja kultuuri mõtestamise ja arendamise ning osaluse Eesti **hariduspoliitika** ja –strateegiate kujundamisel. Samuti on osaletud Kodanikeühiskonna arengukontseptsiooni väljatöötamisel. Seltsi esindaja on osalenud ka ENLi ümarlaudadel.

Seega võib väita, et suuremal või vähemal määral soovivad enamik noorteühenduste katusorganisatsioonid noorte huvisid kindlas teemavaldkonnas esindada ning arvamuste kujundamiseks kaasavad ka oma liikmeid. Erandiks võib tuua Eesti NNMKÜ-de ja NMKÜ-de Liidu, kes noortepoliitika valdkonda prioriteetseks teemaks pole seadnud.

Avatud noorteorganisatsioonid on samuti seadnud pea alati põhikirjaliseks eesmärgiks tegevuspõhimõtete laiemal kandepinna saavutamise ühiskonnas. Ühelt poolt soovitakse saada ühiskonna tunnustust ning teiselt poolt kohalikul tasandil klubidest koosneva võrgustike tugevnemist.

Organisatsioonide laiemad eesmärgid:

- **ESÜ** eesmärgiks on arendada avalikkusele suunatud tegevuste kaudu noori kooskõlas skautluse eesmärgi, põhimõtete ja meetoditega täisväärtuslikeks kodanikeks.
- **EGLi** põhieesmärgiks on noore mitmekülgne arendamine. Laiemaks tegevuseesmärgiks on edendada kohalikku, riiklikku ja ülemaailmset rahu, arusaamist ja koostööd.
- **ELO** eesmärgiks on aidata kaasa Eestis tegutsevate noorteorganisatsioonide koostööle ja vastava seadusandliku baasi loomisele, toetada heategevuslikku kultuuri-, hariduse-, spordi- ja loodushoiualast tööd avalikkuse huvides ja õpetada lapsi ja täiskasvanuid elama täisväärtuslikku elu.

- **TORE** on seadnud laiemat eesmärgina tugipõhilasliikumise põhimõtete laiemat tutvustamist ja teadvustamist Eestis.
- **4H** põhieesmärgiks on maaelu, rahvuskultuuri ja noorsootöö edendamine.

Noortepoliitika kujundamine on nende puhul tihtipeale jäetud katusorganisatsiooni – ENLi pädevusse. Igapäevastes tegemistes poliitika kujundamistele enamasti ei mõelda. Huvi korral osaletakse temaatilistes töögruppides. Näiteks TORE liikmed ümarlaudadesse või töögruppidesse ei kuulu. Samuti 4H, kuigi ollakse ENLi liikmed, pole organisatsioon nende tegevusega eriti kursis, keskendutud on pigem oma tegevuste arendamisele. Vastupidise näitena avatud liikmeskonnaga organisatsioonide seast saab tuua ESÜ, kes on aidanud korraldada noorsootöö foorumeid ning on esindatud Noortepoliitika Nõukogus.

13.2 Noorteühenduste mõju kohalikule tasandile

Mõju kohalikule omavalitsusele või üksikule noorele avaldub avatud noorteühenduste tegevuste kaudu, kes noori sisuliselt kaasavad. Samuti loodud koostöövõrgustike, ühisürituste ja laagrite kaudu.

Kohaliku omavalitsusega (KOV) suhtlemist hinnatakse tugevalt nendes noorteühendustes, mille üksused toimivad maapiirkondades või väiksemates asulates. Koostöö võib olla avatud noorteühenduste piirkondlike üksuste või rühmade jaoks erinev. Peamiselt seisneb see rahalises toetuses ning sisulist valdkondlikku koostööd ei tehta. Ka katusorganisatsioonis või keskkontoris ei omata terviklikku ülevaadet allüksuste koostööst kohaliku omavalitsusega. Finantsiliselt on aga väikesed rühmad abist sõltuvad (laste transpordikulu). Keskkontor võiks siiski olla koht, kus positiivsete näidete varal üksteiselt õppida.

Avatud noorteühenduste kontod on alustanud juba sellega, et julgustavad oma kohalikke/piirkondlikke üksusi KOVi kontakti looma, kuna praegu on see vaid vähestel üksustel. Põhjusi, mille taha kontakt ja koostöö on jäänud, võib nimetada järgmisi: juhendaja ei sõanda KOVi poole pöörduda, organisatsiooni tegevus on KOVi silmis tundmatu või ta peab seda kooli huvitegevuse osaks.

Katusorganisatsioonide puhul on koostöö kohalike omavalitsustega osutunud edukaks üksikute näidete põhjal. Näiteks B.G. Forseliuse Seltsil on hea koostöö Kambja vallavalitsusega, samuti teeb Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liidu Tamsalu allorganisatsioon koostööd sealse linnavalitsusega.

Positiivsena saab välja tuua, et ENLil on plaanis kaardistada kohalike omavalitsuste tasandil Noorte volikogude tegevusi, et näha, kuidas on noored sisuliselt kaasatud.

13.3 Arvamuste väljund ja koostöö

Sisuliste teemade osas tehakse **Haridus ja Teadusministeeriumiga** koostööd enamasti katusorganisatsioonide poolt. Avatud noorteühendused puutuvad ministeeriumiga kokku peamiselt rahataotlemisel.

Kanaliks oma seisukohtade esitamisel HTMi on noorteühenduste jaoks ENL ja Noortepoliitika Nõukogu. Samas tuntakse just avatud liikmeskonnaga organisatsioonides puudust isiklikest kontaktidest.

Kui vaadata noorteühenduste võimalusi oma seisukohtade riiklikul tasandil esitamiseks, siis vastavalt HTMi kodueheküljele saab välja tuua 3 suuremat kanalit: Noortepoliitika Nõukogu, Eesti Noorsootöökeskuse ümarlaud ning õpilasorganisatsioonidel Õppurite Nõukoda.

1) Noortepoliitika Nõukoguon HTMi noortevaldkonna nõuandavaks organiks ning on noorteühenduste jaoks üks peamisi viise oma seisukohtade esitamiseks. Nõukokku kuuluvad noorte esindajatenä **ENLi esindajad**. ENL koordineerib ka nõukogu toimumisele eelnevat avalikku ümarlauda, kuhu on kaasatud ka mitteliikmetest organisatsioonid ning esindab noorteühenduste huvisid.

Noorepoliitika Nõukogu liikmete moodustamisel on HTMi põhimõtteks olnud noorte esindatus. Liikmed on esindatud institutsioonidega sihtgrupiti – noored, noorsootöötajad, riigi noortepoliitika korraldajad:

- HTMi ja ENTK esindaja kui riigi tasandi noorsootöö esindajad
- Maavalitsuse esindaja – maavalitsuse tasandi noorsootöö valdkonna esindajate nimel (valitud läbi Eesti Noorsootöötajate Ühenduse)
- Kohaliku omavalitsuse noorte valdkonna esindaja (on tähtis, kuna KOV on põhiline noorsootöö ja noortepoliitika teostamise tasand – valitud läbi ENÜ)
- Organiseeritud noorte esindajana on noorteühenduste katus ENL kui erinevate tegevussuundadega organisatsioonide koondaja – 6 esindajat
- Euroopa Noorte Eesti Büroo esindaja (rahvusvahelise noorsootöö esindaja, paljud noortepoliitika alased arengud on seotud rahvusvahelise kogemusega)

Noorteühendustest kuulub nõukokku ENLi kaudu AIESEC, Noored Mõõdukad, Eesti Skautide Ühing, Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liit, Keskerakonna Noortekogu ning Pylades.

Suhtumine ENLi rolli on organisatsiooniti erinev. Sõltub sellest, kuivõrd soovitakse noortepoliitika küsimustes kaasa rääkida. Näiteks TORE puhul on huvi minimaalne, ka 4H näeb seda kui kanalit ministriumile ning konkreetset kasu ei osata välja tuua. Samas peavad ESÜ ja EGL ENLi rolli oluliseks. Sisuline koostöö jääb siiski veel kohati ebaselgeks – soovitakse ENLilt suuremat initsiatiivi. ENLi mitteliikmed AV ja EÜL on selle suuna valinud põhimõtteliselt. ENLi nähakse siiski kui koostööpartnerit.

2) Noorsootöö valdkonna 8 ümarlauda tegutsevad Eesti Noorsootöö Keskuse juures.

Ümarlauad toimuvad

- erinoorsootöö (osalevad ENL, EÕOL),
- huvialahariduse,
- info noorte kohta ja noortele ning nõustamise ja uuringute (EÕOL),
- noorsootöö-alase koolituse (ENL/AIESEC),
- tervistava puhkuse,
- töökasvatuse,
- rahvusvahelise noorsootöö (EÕOL, EYL, ENL),
- ning noorsootöö struktuuride ja noorte osaluse (ENL, EÕOL) valdkonnas.

Ümarlaudade ülesanneteks on ettepanekute välja töötamine arengusuundade ning tegevusplaanide valdkonnas ja nende esitamine Haridus- ja Teadusministeeriumile ning Eesti Noorsootöö Keskusele; valdkonna eksperthinnangute andmine; valdkonna koostöö koordineerimine erinevate asjasse puutuvate institutsioonide vahel; ülevaate koondamine ja levitamine valdkonnas toimuvast.

3) Õppurite Nõukoda on HTMi nõuandvaks organiks, mille tööd juhib minister. Huvigruppide esindajatest on kaasatud Eesti Üliõpilaskondade Liit ja Eesti Õpilasmavalitsuste Liit. Arvamused nõukoda töö kohta on aga erinevad. EÕOL peab koostööd positiivseks. Raskusena on ta välja toonud lühikesed tähtjad arvamuste avaldamiseks, sest ei jõuta liikmeskonna seisukohti koondada. Kuna nõukoda on õpilasorganisatsioonidele peamiseks hariduspoliitiliseks mõjutamiskanaliks, peaks EÜLi hinnangul Õppurite Nõukoda praegust töökorraldust siiski veel tõhustama.

Haridusalastes küsimustes on HTM Haridusreform 2007 raames konsulteerinud ka AV-ga.

Lisaks neile kanalitele osalevad noorteühendused erinevatel temaatilistel ümarlaudadel ning on üksiküsimustes kaasatud ka teiste ministeeriumide poolt. Kõige enam on kaasatud ENL nii alalistesse kui ka temaatilistesse komisjonidesse (näiteks kuulub ENL Sotsiaalministeeriumi koordineeritavasse lastekaitse seadusloome töögruppi ning HIV/AIDSi riiklikku komisjoni). Samuti on AV integratsiooniküsimuses kaasatud "Määratlemata kodakondsuse isikute integreerimine Eesti ühiskonda" juhtkomitee töösse Rahvastikuminiistri Büroo juures.

13.4 Organisatsioonide seisukohtade kujundamine

Riigi ja paljuski organisatsioonide tasandil on noortevaldkonna mõjutamiskanalid osalejatele selged. Katusorganisatsioonide endi jaoks on suuremaks probleemiks osutunud liikmeskonna aktiivne kaasamine arvamuste kujundamiseks. Enamasti tehakse seda läbi töögruppide ja ümarlaudade.

Katusorganisatsioonid on probleemina välja toonud ajafaktori, mille jooksul huvigrupi esindajatelt arvamusi oodatakse. Palju sõltub sellest, kuidas organisatsiooni sisemine kaasamine korraldatud on (kas foorumid ja meili-listid on aktiivsed, kas toimuvad diskussioonid) ning kas põhiküsimustes on seisukohad organisatsioonisiselt juba läbi vaieldud.

Noorteühenduste sisulisi tegevusi hinnates on määravaks osutunud:

- kuidas organisatsiooni juhatuse/juhtkonna töö soodustab liikmeskonna kaasamist;
- kas ja kuidas sisulised töögrupid organisatsioonis toimivad ja kas liikmed soovivad kaasatud olla;
- ning töö avalikkusega.

Näiteks on enamike noorteühenduste puhul juhatuse liikmete tegevused jagunenud valdkondade vahel ning juhatuse on käsitlevate teemadega sisuliselt hästi kursis. ENLis on just noortepoliitika valdkond juhatuse pädevuses.

EÕOLil on plaan 2005. aasta sügisel organisatsiooni struktuuri muuta, et tihendada koostööd juhtkonna ja liikmete vahel regionaalsete liitude näol.

AV juhtkond on hariduspoliitiliste seisukohtade kujundamise delegeerinud allüksusele Õpilasesinduste Assamblee. AVs on töötav võrgustik-meilisüsteem, mille kaudu koondatakse arvamusi ka üldisemates küsimustes.

Tihti peale on katusorganisatsioonide jaoks osutunud probleemiks liikmete osalus töögruppides ja ümarlaudades. Vähene osalemine tuleneb peamiselt ajapuudusest, isegi kui sõidukulud hüvitatakse (EÕOLi puhul on kompensatsioon siiski kaasamisele kaasa aidanud). Samuti ei pruugi liikmed olla piisavalt kursis või huvitatud. Vastastikkuseid rolle oleks vaja rohkem selgitada. ENL on lahendusena alustanud külastusprojekte liikmesorganisatsioonidesse, loomaks kontakte ning selgitamaks oma rolli. Töö olemasolevate liikmetega on olnud ka teistele valupunktiks ning seatud lähiaja prioriteetseks tegevuseks (mitte eelistades uute liikmete kaasamist).

Positiivse näitena võib siinkohal välja tuua EÜLi, kelle liikmete osalus toimkondades on tõusnud. Seda tänu sellele, et liikmesesinduste tegevusplaanidesse on sisse viidud kohustuslik osalemine EÜLi tegevustes.

Töö avalikkusega on enamasti jäänud tegevustes tagaplaanile. Samas peetakse seda tulevikku silmas pidades oluliseks.

Tähelepanu

- Koostöös kohaliku omavalitsusega oleks katusorganisatsioonidel vaja kaardistada erinevaid koostöövorme ning näidata üles initsiatiivi oma liikmete juhendamisel. Koostöövorm ei pruugi olla üksnes rahaline (kuigi piirkondlikel üksustel on probleemiks enamasti raha). Noorteühendused saaksid mõelda ka sellele, mida kohalikul tasandil vastu pakkuda.
- Seisukohtade kujundamisel on noorteühendustel peamiseks probleemiks liikmeskonna sisuline kaasamine töögruppide töösse, eelkõige katusorganisatsioonide puhul.

14. Noorteühenduste finantseerimine ja riikliku toetuse osakaal

Oluline osa noorsooühenduste sissetulekust moodustab riigipoolne toetus, mis on määravaks faktoriks organisatsioonide jätkusuutlikkuse tagamisel. Kui ENLi andmetel on Eestis umbes 100 noorteühingut, siis hinnanguliselt on neist vaid 60–80 sotsiaalselt aktiivsed. Haridus- ja Teadusministeeriumis peetavas noorteühenduse registris on 44 noorteühendust.

14.1 Õiguslik alus

Noorteühendustel on võimalik taotleda riigilt noorteühingu aastatoetust ning toetust noorte-programmidele ja -projektidele, riiklikele ja regionaalsetele programmidele või noorsoouuringuteks. Toetust taotletakse igal aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt korraldatava projektikonkursi alusel, milles on sätestatud vastava aasta konkursitingimused ja toetusliikide prioriteedid.

2004. aastal oli prioriteediks noorteühingute sisemine areng ja stabiilsus. Projektikonkurss kuulutati välja ühes toetuse liigis: noorteühingute noorteprogrammidele ja noorteprojektidele. Projektide puhul peeti oluliseks vabatahtlikku tööd ning noorte kaasamist otsustusprotsessidesse ning kuidas projekt mõjutab vähemaid võimalusi omavat noort. 2005. aastal on prioriteediks kohaliku tasandi koostööprojektid noorsootöö struktuuride ja teenuste arendamiseks ning projekti-konkurss kuulutati välja noorsootöö riiklikele ja regionaalsetele programmidele.

2004. aastal moodustasid riiklikud toetused noorteühingutele kokku 3,6 miljonit krooni. Aasta-toetust ja projektitoetust eraldati kokku 11-le noorteühendusele. Sellele lisandus veel 5 ühendust, mis said vaid projektitoetust. 2005. aastal kasvas riigitoetuse kogusumma 4,9 miljoni kroonini, aastatoetust eraldati 16-le noorteühendusele (projektitoetust sai 9 organisatsiooni).

Kriteeriumid

Noorsootöö seaduse kohaselt (§ 18.1) on noorteühingute aastatoetust võimalik taotleda noorteühingul, mille liikmeteks on vähemalt 500 noort ja mille kohalikud üksused tegutsevad vähemalt kolmandiku maakondade territooriumil.

Aasta- ja projektitoetuste kord muutus 2004. aastal oluliselt (senine süsteem oli 1999. aastast). Toetuste eraldamise tingimused uuendati haridus- ja teadusministri 1. märtsi 2004.a määrusega

nr 12 "Noorteühingute noorteprogrammidele ja noorteprojektidele, noorsootöö riiklikele ja regionaalsetele programmidele, noorsoouuringuteks ning noorsootööasutustele toetuse taotlemise ja eraldamise tingimused ja kord" (HTM, RTL, 10.03.2004, 24, 360) ja määrusega nr 14 "Noorteühingute aastatoetuse taotlemise ja eraldamise tingimused ja kord" (HTM, RTL, 10.03.2004, 24, 362).

Määrused sätestavad peamiselt taotluste menetlemise ning otsuste tegemise ajagraafiku ja taotlusvormi. Taotluse esitamise tähtaeg HTMi on 1. oktoober (projektikonkurss kulutatakse välja 1. septembril). Taotlused vaatab läbi Noortepoliitika Nõukogu, kelle ülesandeks on ministrile 1. detsembriks teha oma ettepanekud. Nii tegevus- kui finantsaruanne on noorteühendusel vaja edastada järgneva aasta 15. veebruariks.

Aastatoetust on õigus saada ühendusel, mis on registreeritud HTMi noorteühingute registrisse (liikmetest peavad 2/3 moodustama noored, ühingu eesmärgiks peab olema noorsootöö korraldamine ja läbiviimine). Määruse kohaselt on aastatoetuse eesmärgiks noorsooühenduste jätkusuutlikkuse ja stabiilse arengu tagamine. Kui määrus sätestab taotluse rahuldamise puhul üldiseks kriteeriumiks noorteühingu liikmete arvu, tegevuse ulatuse ja sisu, siis detailsemad kriteeriumid taotluste hindamisel sätestab HTM eraldi. Ettepanekud tehakse koostöös Noortepoliitika Nõukoguga. (2005. aasta noorteühenduste rahastamisalused leiab Noortepoliitika Nõukogu 2. novembri 2004 koosoleku protokollist, vastavate koefitsientidega täpsemalt tutvumiseks saab neid küsida HTMist).

Taotluste tegemisel on abiks veel HTMi kodulehekülg (<http://www.hm.ee>), kus täpsustatakse, et noorteühenduste tegevtoetus peaks katma osaliselt ühingu

- halduskulud (rent, raamatupidamisteenus, õiguslik nõustamine, kantseleikulud);
- esinduskulud (liikmemaks rahvusvahelistes organisatsioonides ja liikmelisusest tulenevad kulud, sümboolika jmt);
- juhatuse ja üldkoosoleku istungitega seotud kulud;
- ühingu arendamisele suunatud koolitus-, info-, trükkikulud;
- ühingu järjepidevusega seotud kulud (traditsioonilised üritused, laagrid jmt).

2005. aastal jagunes makstav aasta- ja projektitoetuste määr vastavalt 90/10 kogu eraldatavast summast.

Eraldatav riiklik toetus jaguneb omakorda **baas- ja tegevusrahaks**. Baasraha hõlmab haldus-, personaal-, ja bürookulusid, kuhu alla kuuluvad ka töötasud, üür, majapidamiskulud, kantseleikulud ning juhatuse või üldkoosoleku istungid. Tegevusrahaga kaetakse osalusmaks rahvusvahelistes organisatsioonides, üritused, koolitused ja muud projektitegevused, samuti esinduskulud.

Sarnaselt varasemate aastatega eristati baas- ja tegevusrahade väljaarvutamisel noorteühinguid selle põhjal, kas tegemist on:

- avatud noorteühingutega (mille liikmeteks on füüsilised isikud);
- katusorganisatsioonidega (mille liikmeteks on juriidilised isikud või korraka füüsilised ja juriidilised isikud); või
- poliitiliste ühingutega (füüsilised isikud, kuid erakondadega seotud, nn erakondadega seotud noorteühingud)

Näiteks võeti katusorganisatsioonidele baasraha arvutamisel arvesse haldus-, personaal-, büroo- kulude kaalutud keskmine, mis arvestab ühingu liikmeskonna erinevustega (munitsipaalasutused – B.G. Forseliuse Selts, iseseisvad juriidilised isikud – ENL, EÜL, ENN(M)KÜ; seltsingud – EÕOL, AV). Avatud noorteühenduste oli aga baasraha määr kõigile võrdne. Liikmeskonna suurus tuli avatud noorteühenduste puhul arvesse tegevusrahade arvestamisel (koefitsendina pearaha 471 krooni liikme kohta).

Projektitoetuse saamisel on eelnevate aastatega võrreldes muudatuseks, et aastatoetuse taotlemisel ei saanud samal ajal taotleda projektitoetusi. Projektitegevused kaeti tegevusrahade alt.

14.2 Saadud toetused

Ülevaade käesolevas uuringus vaatluse olevatest organisatsioonide saadud toetusest 2005. aastal (eelarvesumma on organisatsioonide poolt esitatud):

Katusorganisatsioonidele eraldatud riiklikud toetused 2004/2005

	Aastatoetus 2004/ 2005	Projektitoetus 2004/2005	Eelarve 2005.a aastatoetuse osakaal
ENL	161 200 / 470 000 +191%	188 800 / -	1 305 000.- 36%
EÕOL	161 200 / 160 000 -7%	30 000 / -	220 000.- 73%
AV	161 200 / 100 000 -40%	-	400 000.- 25%
B.G. Forseliuse Selts	112 000 / 70 000 -38%	-	320 000 21,9%
EÜL	161 200 / 160 000 -7%	-	7 500 000.- 2%
Eesti ENN(M)KÜ-de Liit	196 200 / 160 000 -19%	178 200 / 69 500	1 204 800.- 13.3%

Allikad: HTM (aastatoetus ja projektitoetus 2004/2005), noorteühendused (2005. a eelarve ja aastatoetuse osakaal selles)

Rahastamissüsteemi põhimõtete muutus on mõjutanud just katusorganisatsioone ning toonud enamasti kaasa eelneva aastaga võrreldes aastatoetuse määra vähenemise: kõige rohkem Avatud Vabariigi ja B.G. Forseliuse Seltsi puhul. Samas on ENLi aastatoetuse määr tõusnud pea kahekordseks.

Summade selline jaotumine ilmneb paremini, kui vaadata eraldatud baasrahade ja tegevusrahade suhet terviksummas. Vahe katusorganisatsioonidele eraldatud summade osas on tulnud sisse just tegevusraha arvestamisel. ENLil moodustab see näiteks 50% kogutoetuse summast. Samas pole aga Eesti NNKÜ-de ja NMKÜde Liidule, AV-le ja EÜL-ile tegevusraha üldse eraldatud, mis on

vähendanud aastatoetuse kogusummat. See tulenes sellest, et nende organisatsioonide aastatoetuse taotlustes puudusid kuluartiklid, mis olid seotud tegevuskuludega, ning nad taotlesid toetust peamiselt administratiivkulude katteks.

Avatud noorteühendustele eraldatud riiklikud toetused 2004/2005

	Aastatoetus 2004/ 2005	Projektitoetus 2004/2005	Eelarve 2005. a, aastatoetuse osakaal
ESÜ	301 200 / 704 440 +134%	219 200 / -	2 000 000.- u 50%
EGL	161 200 / 442 092 +174%	162 000 / -	500 000.- 80%
ELO	301 200 / 586 178 +95%	213 300 / -	1 200 000.- 49%
Eesti 4H	301 200 / 731 286 +143%	223 400 / -	855 000.- 85%
TORE	- / 194 224	-	194 224.- 100%

Allikad: HTM (aastatoetus ja projektitoetus 2004/2005), noorteühendused (2005. a eelarve ja aastatoetuse osakaal)

Avatud noorteühenduste aastatoetus on 2005. aastal tõusnud märgatavalt. Avatud noorteühenduste puhul oli baasraha ühtne - 135 000 krooni. Tegevusraha arvestamisel võeti aluseks peaaraha liikme kohta, mis kogusummat tugevalt mõjutas. See ilmestabki rahastamissüsteemi peamist muutust. Liikmeskonna arv mõjutas katustega võrreldes eraldatavat summat rohkem põhjusel, et avatud liikmeskonnaga ühingute administreerimine on raskem, kuna liikmeteks on üksikindiviidid, kellele organisatsioonide peamised tegevused suunatud.

Arvestusliku tegevusraha määramisel vaadati taotlustes ka seda, millistele sisulistele tegevustele raha taotleti – topelttegevusi ei toetatud. Samuti, kui teatud tegevustele (kuluartiklile) oli ette näha teisi finantsallikaid, kust raha taotleda, siis tehti terviksummas samuti “põhjendatud korrektuuri”. Näiteks 2004. aastal sai lastelaagrite jaoks taotleda raha Tervistava ja Arendava Puhkuse programmist ja seetõttu aastatoetuste alt noortelaagrite korraldamist ette ei nähtud. Eesmärgiks on vältida riigieelarveliste toetussummade eraldamist sarnastele tegevustele mitmest kohast.

14.3 Peamised organisatsioonide välja toodud probleemid

I

Riigi toetust peetakse väga oluliseks, isegi organisatsiooni eksistentsi põhialuseks. Erandiks on EÜL, mille puhul aastatoetus moodustab kogueelarvest marginaalse osa. Aastatoetust kasutatakse organisatsioonides peamiselt halduskulude ja töötasude katmiseks. Ülejäänud toetussumma suunatakse liikmetega seotud tegevustesse, koolituste ja ürituste korraldamisse. Erandiks on

Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liit, mis jagab aastatoetused otse allorganisatsioonidele, liidu enda haldus- ja tegevuskulud kaetakse kinnisvara- ja projektituludest.

Rahasumma osas ei ole noorteühendustel tervikuna suuri pretensioone (alati võiks riik rohkem raha jagada), avatud noorteühendustes soovitakse lisa eelkõige juhendajate motiveerimiseks, näiteks väljasõitudega seonduvad kulud, motiveerimiskoolitused; ka lisapalgajõudu. Seda saaks taotleda eraldi eelarvereana aastatoetuse taotluses.

Kui noorteühendus ei taha sõltuda aastatoetusest, peab ta vähendama selle määra kogueelarves ning leidma lisafinantseerimisallikaid. Näiteks on EÕLil plaanis tulevikus rohkem keskenduda ISIC-kaardi projektile. Teine võimalus on taotleda lisaressursse erinevatest fondidest ja sihtasutustest.

Üldjuhul tegeleb projektitaotluste koostamisega palgaline kontori töötaja (peamiselt tegevjuht), kellel on selleks vastavad teadmised ja kogemused. Palju toimub ka projektikirjutamise koolitusi, et taotlejate ringi organisatsioonis laiendada (et ka kohalikud üksusest selle finantseerimisallika enda jaoks avastaks). Keeruline on projektipõhine finantseerimine nende organisatsioonide jaoks, kelle töö põhineb täismahus vabatahtlikel. Samuti võib projektide kaudu lisaraha taotlemisel probleemiks osutuda kaasfinantseerimise kohustus.

II

Riikliku toetuse kõrge osakaal eelarve kogumahust seab organisatsiooni tegevused samuti sõltuvusse taotluse menetlusest ja toetuse laekumisest. See tuleneb eripärast, kus ühenduste majandusaasta algab 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril, samal ajal kui riigieelarve vastuvõtmine lükkub kevadesse. Toetussummade hilinemisest võivad põhjustada riigieelarve kinnitamise venimine, noorteühenduste tegevus- ja finantsaruannete mittetähtajaline laekumine ja HTMi ja noorteühenduse vahelise lepingu sõlmimine.

Selline ajagraafik eeldab organisatsioonidelt ettenägelikkust eelarvevahendite planeerimisel. Näiteks 2003. aastal saabus toetussumma pärast ELO suurlaagri toimumist, mis juba eos eeldas teiste projektide rahaga manipuleerimist. Taoline eelarve ümbervaatamine on kujunenud pigem tavaks kui erandiks ja sellega arvestatakse ette. Organisatsioonid püüavad omalt poolt küll leida lahendusi (ESÜ eelarvereserv, ELO liikmemaksudest laekunud summa kasutamine vahepeerioodil), kuid see pole kerge ja iga viivitus mõjub tegevusele pidurdavalt.

III

Uuringust tõstatas eraldi probleemina riigipoolne rahastamissüsteem ning rahastamiskriteeriumite aluste muutus 2004. aastal. Rahulolematust väljendasid katusorganisatsioonidest Avatud Vabariik, EÜL, Eesti NNKÜ-de ja NMKÜ-de Liit. Peamise põhjusena toodi välja kriteeriumite ebaselgus – mille alusel need kriteeriumid koostati. Näiteks see, et traditsiooniliste ürituste rahastamist ei pidanud taotlema projektitoetuste raames, vaid sai kirjutada sisse aastatoetuse taotlusesse. See polnud organisatsioonidele taotluse esitamise hetkel üheselt mõistetav.

Olemasolevad määrused seavad vaid üldised rahastamiskriteeriumid. Täpsemad kriteeriumid (*vt ülal*) töötab välja NPN ja teeb ettepanekud HTMi kogutoetuste osas. NPNis esindab noori ENLi liikmetest valitud 6 noorteühendust. See on tekitanud teistes organisatsioonides (eelkõige ENLi mitteliikmete hulgas) ebaselgust. Korduvalt toodi intervjuudes välja, et 2004. aastal muudetud süsteem polnud piisavalt läbipaistev ja taotluse esitajatele jäi lõpuni segaseks, mille alusel rahastamisotsused tehti. Kuigi HTMi Noorteosakond alustas süsteemi muutmist

ja organisatsioonide kaasamist juba 2003. aastal, võivad ebaselguse põhjusteks olla sisemised muudatused organisatsioonides ja inimeste vahetumine.

Kuidas võiks toimida?

Noorteühendused:

- Vähendada sõltuvust aastatoetusest (projektipõhisus). Oluline on ära kasutada olemasolevaid oskusi projektide kirjutamisel. Viimaste puhul võib probleemiks osutuda omaosaluse võimaluse puudumine.
- Eelarvereservi loomine, mis välistaks eelarveauku raha hilisel laekumisel.

Haridus- ja Teadusministeerium

- Peaks selgitama rahastamisvõimalusi ning -kriteeriumeid igal aastal, näiteks infopäeval või kirja teel. Sealhulgas tuleks arusaamatuste vältimiseks anda teada ka neist tegevusliikidest, mida rahastatakse antud aastal mõnest muust programmist.
- Panustada rahastamissüsteemi stabiilsusse. Organisatsioonidel on oma jätkusuutlikkuse huvides oluline teada, et aastatoetuse arvestamise printsiibid ei muutu kardinaalselt.

LÕPPSÕNA

Antud uuringu üheks põhieesmärgiks oli ülevaate saamine organisatsioonide tegevusest. Uurides 11 suuremat noorteühendust ligi poole aasta vältel, üllatas see, mil määral oli toimunud muutusi – mitmes organisatsioonis alles äsja. Näiteks oli juhtimisstruktuur nii värskest muutunud, et raske oli selle edukusele hinnangut anda. Lisaks võis täheldada, et kevadel alles plaanidena välja käidud ideed olid sügiseks juba hulga reaalsemad või teostunud. Teisalt võis ettevõtmine või projekt saada vahepeal tagasilöögi ja mõneks ajaks “riiulisse jääda”.

Seetõttu tuleb põhijärelduste puhul arvestada, et need kirjeldavad noorteühenduse toimimist ühel kindlal ajahetkel. Ühenduste tegevuse põhialused on paigas ning muutused on tulenenud pigem eesmärkide või arengustrateegia ülevaatamisest. See oli antud aastal mitme organisatsiooni jaoks aktuaalne. Noorteühendused vaatavad pikalt tulevikku ja teatakse, kuhu tahetakse jõuda – mõnel puhul on seatud üsna ambitsioonikad plaanid.

Käesoleva ülevaate on oma põhiosas kirjeldav – hetkeseisu fikseerija. Uuring annab põgusa ettekujutuse ka sellest, kuidas noorteühendused kujunenud on. Samas võimaldab ülevaade jälgida ja kõrvutada tunnusjooni ja arenguprotsesse, mis on just noorteühingutele omased. Suuremad murekohad on tulenenud kas liikmeskonna või tegevuste eripärast. Enamasti ongi põhiküsimuseks see, kuidas kasvada, areneda ja jätkusuutlikkust hoida. Peamised probleemid puudutavad vabatahtlike motiveerimist, rahastamist ja liikmeskonda.

Kuna noorteühenduste töö põhineb vabatahtlikel juhendajatel, kes noortega tegelemise eest tasu ei saa, peavad organisatsioonid leidma viise nende innustamiseks ja tunnustamiseks. Selles oodatavad organisatsioonid riigi ja ühiskonna suuremat tuge.

Teise olulise probleemina tõstatas rahastamise küsimus. Riigi toetust peetakse oluliseks ja üldjuhul moodustab see enamiku organisatsiooni eelarvest. Lisafinantseerimist taotletakse erinevatest fondidest. Organisatsioonide jaoks on tegevuste planeerimisel kohati keeruline arvestada, millises summas ning mis ajahetkel laekub riiklik aastatoetus.

Noorteühendused eristusid selle poolest, kas tegeletakse veel organisatsiooni ülesehitamisega või on see juba läbitud etapp ning rohkem on aega keskenduda oma liikmetele. Mitmed organisatsioonid on viimastel aastatel panustanud liikmete kaasamisele, piirkondliku tegevuse elavdamisele ja liikmetele mõeldud tegevuste mitmekesistamisele. Juhul, kui põhiline energia kulub organisatsiooni stabiilse juhtimissüsteemi kujundamisele, võivad liikmed tunda end

kõrvalejätuna. Liikmele jaoks on oluline, et organisatsioon on tema jaoks ja hoolib temast. See ärgitaks liikmeid ka rohkem oma probleemidest ja ootustest rääkima.

Ettepanekud edasiseks uuringuks

- Üleriigiliste noorteorganisatsioonide liikmeskonna moodustavad suuresti koolinoored, kellel on valida paljude vaba aja veetmise võimaluste vahel. See, kus aktiivne laps või noor kaasa lööb, sõltub tihtipeale sellest, mida pakutakse (näiteks kooli juures), kas varasemalt on piirkonnas mingi organisatsioon juba edukas ja tegev (omades aktiivset juhti). See puudutab eelkõige maapiirkondade noori.

Riigipoolse noorteühenduste rahastamise eesmärgiks on läbi suurte ja elujõuliste noorteühenduste toetada noorsootööd ja laste huvitegevust, mis haaraks laia liikmeskonda. Hetkel pole ülevaadet, milline on noorteühenduste geograafiline kaetus tervikuna. Kui vaadeldud organisatsioon pole mõnes maakonnas esindatud, võib seal leiduda ka teisi tugevaid ühendusi või on noorte võimalused seal kandis väga piiratud.

Samuti on vajadus informatsiooni järgi, millised on noorte huvid laiemalt ja kas on võimalusi nende elluviimiseks (sotsiaal-majanduslik taust). Läbi oleks vaja viia laiapõhjaline uuring, mida riik ja noorteühendused saaksid oma tegevuse planeerimisel aluseks võtta.

- Antud uuringus vaatlesime ülevaatlikult katusorganisatsioonide osalemist noorte- ja hariduspoliitika kujundamises, kuidas toimus liikmeskonna kaasamine organisatsiooni arvamuse kujundamisel. Noorteorganisatsioonide katusorganisatsioonid peavad poliitikakujundamist ja liikmeskonna huvide eest seismist oma prioriteediks ning töötavad selle nimel.

Ka riigipoolne kaasamismehhanism on välja töötatud - noortevaldkonnas on peamiseks kanaliks Noortepoliitika Nõukogu ja haridusvaldkonnas Õppurite Nõukoda. Siiski pole organisatsioonidele selge, kuivõrd nende arvamustega arvestatakse. Edaspidi oleks mõttekas analüüsida nende kaasamismehhanismide tööd ja efektiivust (nt millises seadusloomeetapis kaasamine osapooli enim rahuldab).